Andersens Sagor

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/sagorochberattel0000hans

H. C. ANDERSEN

SAGOR OCH BERÄTTELSER

ANDRA SAMLINGEN

Portland Public Library

SAGOR
OCH
BERÄTTELSER

av

HANS CHRISTIAN ANDERSEN

ANDRA SAMLINGEN

Med teckningar av
VILHELM PEDERSEN

STOCKHOLM

P. A. Norstedt & Söners
Förlag

STOCKHOLM 1922
KUNGL. HOFBOKTR. IDUNS TRYCKERI-A.-B.
222989

Sar
398.2
A544
c.1

FLÄDERMOR.

Det var en gång en liten gosse, som hade förkylt sig; han hade gått och blivit våt om fötterna; ingen kunde förstå, huru han hade blivit det, ty det var alldeles torrt väder. Nu klädde hans mor av honom, lade honom i säng och lät bära in teköket för att laga honom en god kopp fläderte, ty det värmer. I detsamma inträdde genom dörren den gamle trevlige mannen, som bodde högst upp i huset och levde så ensam, ty han hade varken hustru eller barn men höll så mycket av alla barn och kunde berätta så många sagor och historier, att det var en lust däråt.

— Nu dricker du ditt te! sade modern; sedan får du kanske höra en saga.

— Ja, om man bara kunde någon ny! sade den gamle mannen och nickade så milt. Men hur har den lille blivit våt om fötterna? frågade han.

— Ja, hur har han blivit det! sade modern. Det kan ingen begripa.

— Får jag höra en saga? frågade gossen.

— Ja, kan du säga mig någorlunda bestämt, ty det måste

20 June 73 Edwards
53852

jag först veta, hur djup rännstenen är borta på den lilla gatan, där du går i skola?

— Precis till mitt på stövelskaften, sade gossen; men då måste jag gå i det djupa hålet.

— Se, därifrån ha vi de våta fötterna! sade den gamle. Nu skulle jag visserligen berätta en saga, men jag kan inga flera.

— Ni kan väl sätta ihop en strax, sade den lille gossen. Mamma säger, att det kan bli en saga av allt vad ni ser på och att ni kan göra en historia av allt vad ni rör vid.

— Ja, men de sagorna och historierna duga inte; nej, de riktiga, de komma av sig själva, de knacka mig på pannan och säga: Här är jag!

— Knackar det inte snart? frågade den lille gossen, och modern skrattade, lade fläderte på kannan och hällde på kokande vatten.

— Berätta! berätta!

— Ja, om någon saga ville komma av sig själv, men en sådan en är förnäm och kommer endast, när hon själv har lust. Stopp! sade han hastigt. Där ha vi henne! Passa på, nu är det en på tekannan!

Och den lille gossen såg bort till tekannan; locket höjde sig mer och mer, och fläderblommorna kommo fram så friska och vita; de sköto stora, långa grenar, till och med ur pipen utbredde de sig åt alla sidor och blevo större och större; det var den vackraste fläderbuske, ett helt träd; det sträckte sig in i sängen och sköt gardinerna åt sidan; åh, vad det blommade och doftade! Och mitt i trädet satt en gammal vänlig gumma, klädd i en underlig klänning; den var alldeles grön, likt fläderträdets blad, och garnerad med stora, vita fläderblommor; man kunde icke genast se, om det var tyg eller levande grönt och blommor.

— Vad heter den där gumman? frågade den lille gossen.

— Ja, de där romarna och grekerna, sade den gamle mannen, de kallade henne en dryad, men det förstå inte vi; ute i Nyboder ha de ett bättre namn på henne; där kallas hon F l ä d e r m o r, och det är henne du nu skall passa på. Hör bara på och se på det vackra fläderträdet!

Just ett sådant där stort, blommande träd står där ute

i Nyboder; det växer i ett hörn på en liten torftig gård. Under detta träd satt en eftermiddag i det vackraste solsken ett gammalt par; det var en gammal, gammal sjöman och hans gamla, gamla hustru; de hade barnbarnsbarn och skulle snart fira sitt guldbröllop, men de kunde icke rätt erinra sig datum, och Flädermor satt i trädet och såg så förnöjd ut liksom här.

— Jag vet nog, jag, när det är ert guldbröllop, sade hon; men de hörde det icke, de talade om gamla tider.

— Ja, kommer du ihåg, sade den gamle sjömannen, då vi voro helt små ungar och sprungo och lekte? Det var just på samma gård, där vi nu sitta, och vi stucko pinnar i marken och gjorde en trädgård.

— Ja, sade den gamla gumman, det kommer jag gott ihåg! Och vi vattnade pinnarna, och en av dem var en fläderpinne; den slog rot, sköt gröna skott och har nu blivit det stora träd, under vilket vi gamla människor sitta.

— Ja visst, sade han, och där borta i hörnet stod en vattenså; där flöt mitt fartyg, jag hade själv täljt det. Vad det kunde segla! Men jag kom dock snart ut på en annan seglats!

— Ja, men först gingo vi i skola och lärde något, sade hon; och så blevo vi konfirmerade; vi gräto båda två, men på eftermiddagen gingo vi hand i hand upp i Rundetårn och sågo ut i världen över Köpenhamn och vattnet; därefter gingo vi till Frederiksberg, där kungen och drottningen i sina granna båtar seglade omkring på kanalerna.

— Men jag kom dock ut på en annan seglats, och det i många år, bort på långresor!

— Ja, jag grät ofta för din skull, sade hon; jag trodde, att du var död och borta och att du låg och plaskade nere i det djupa havet. Mången natt steg jag upp och såg efter, om väderflöjeln vände sig; ja, den vände sig nog, men du kom inte. Jag kommer så tydligt ihåg, hur regnet hällde ned en dag; sopåkaren höll utanför, där jag tjänade; jag kom ned med sopfjärdingen och blev stående i porten. Ett så ohyggligt väder det var! Och just som jag stod där, stod brevbäraren bredvid mig och lämnade mig ett brev; det var från dig! Vad det hade rest vida omkring! Jag rev genast upp det och läste; jag skrattade och jag grät;

jag var så glad! Där stod, att du var i de varma länderna, där kaffebönorna växa; vad det måtte vara för ett välsignat land! Du berättade så mycket, och jag såg det alltsammans, medan regnet hällde ned och jag stod där med fjärdingen. I detsamma var det en, som tog mig om livet —

— Ja, men du gav honom ett duktigt slag vid örat, så att det sa' smack efter.

— Jag visste ju inte, att det var du! Du hade kommit lika fort som ditt brev; och du såg så bra ut — och det gör du då ännu! — du hade en lång, gul silkesnäsduk i fickan och en blanklädershatt på huvudet; du var så fin. Men Gud, vad det var för ett väder, och så gatan såg ut!

— Sedan blevo vi gifta, sade han; kommer du ihåg? Och så när vi fingo den förste lille gossen och så Maria och Nils och Peter och Hans Kristian?

— Ja, och vad de allesammans ha vuxit upp och blivit hyggliga människor, som alla hålla av!

— Och deras barn åter, de ha också fått små! sade den gamle matrosen. Ja, det är barnbarnsbarn, i vilka det är gry. — Det var ju ändå, tycker jag, vid den här tiden på året vi höllo bröllop!

— Ja, just i dag är det guldbröllopsdagen, sade Flädermor och stack fram huvudet mitt emellan de båda gamla, och de trodde, att det var granngumman, som nickade. De sågo på varandra och höllo varandra i händerna; litet därefter kommo barn och barnbarn; de visste mycke väl, att det var guldbröllopsdagen; de hade redan på morgonen gratulerat, men det hade de gamla glömt, medan de såväl kommo ihåg allt, som hade hänt för många år tillbaka; och fläderträdet doftade så starkt, och solen, som höll på att gå ned, sken de båda gamla rätt i ansiktet; båda två sågo de så rödblommiga ut, och det minsta av barnbarnsbarnen dansade runt omkring dem och ropade så förtjust, att det i afton skulle bli riktigt kalas, de skulle få varm potatis; och Flädermor nickade i trädet och ropade hurra med alla de andra.

— Men det där var ju inte någon saga! sade den lille gossen, som hörde den berättas.

— Ja, det kan du tycka, sade han, som berättade; men låt oss fråga Flädermor.

— Detta var inte någon saga, sade Flädermor, men nu kommer den. Ur det verkliga uppväxer just den underbaraste sagan; annars hade ju min vackra fläderbuske inte kunnat växa ut ur tekannan. Och så tog hon den lille gossen upp ur sängen och lade honom vid sitt bröst, och de med blommor fullsatta flädergrenarna slogo tillsammans omkring dem; de sutto som i den tätaste lövsal, och den flög med dem genom luften; det var så makalöst vackert. Flädermor hade med ens blivit en liten vacker flicka, men klänningen var ännu av samma gröna, vitblommiga tyg, som Flädermor hade burit; på bröstet hade hon en verklig fläderblomma och kring sitt gula, lockiga hår en hel krans av fläderblommor; hennes ögon voro så stora, så blå, åh, hon var så älsklig att skåda! Hon och gossen kysstes, och så voro de vid samma ålder och av samma håg.

De gingo hand i hand ut ur lövsalen och stodo nu i hemmets vackra blomsterträdgård; på den friska gräsplanen var faderns käpp tjudrad vid en påle; för de små var det liv i käppen; så snart de satte sig grensle över den, förvandlade sig den blanka knappen till ett präktigt, gnäggande huvud, den långa, svarta manen fladdrade, och fyra smärta, starka ben sköto ut; djuret var starkt och ystert; i galopp foro de runt omkring gräsplanen — hoppsan!

— Nu rida vi många mil bort, sade gossen; vi rida till herrgården, där vi voro i fjor! Och de redo och redo runt omkring gräsplanen; och alltjämt ropade den lilla flickan, vilken, som vi veta, var ingen annan än Flädermor: Nu äro vi på landet! Ser du bondens stuga med den stora bakugnen, som ser ut som ett jättestort ägg i väggen ut mot vägen? Fläderträdet lutar sina grenar fram över den, och tuppen går och krafsar åt hönsen; se bara, hur han kråmar sig! — Nu äro vi vid kyrkan; den ligger högt uppe på backen mellan de stora ekarna, av vilka den ena till hälften gått ut. — Nu äro vi vid smedjan, där elden brinner och de halvnakna männen slå med hammaren, så att gnistorna flyga vitt omkring. Bort, bort till den ståtliga herrgården! Och allt vad den lilla flickan, som satt bakpå käppen, nämnde, det flög också förbi; gossen såg det, och ändå kommo de icke längre än runt omkring gräsplanen.

Så lekte de på sidogången och ritade upp en liten trädgård i jorden, och hon tog fläderblomman ur sitt hår och planterade den, och den växte alldeles som för det gamla paret i Nyboder, då de voro små och varom vi förut berättat. De gingo hand i hand, liksom det gamla paret hade gjort som barn, men icke upp i Rundetårn eller till Frederiksbergs park; den lilla flickan tog gossen om livet, och så flögo de vida omkring i hela Danmark, och det var vår och det blev sommar, och det var höst och det blev vinter, och tusentals bilder avspeglade sig i gossens ögon och hjärta, och alltjämt sjöng den lilla flickan för honom: Detta skall du aldrig glömma! Och under hela flykten doftade fläderträdet så ljuvt och härligt; han märkte visserligen rosorna och de friska bokarna, men fläderträdet doftade ännu mera underbart, ty dess blommor hängde vid den lilla flickans hjärta, och till detta lutade han under flykten ofta sitt huvud.

— Här är härligt om v å r e n! sade den lilla flickan, och de stodo i den nyss utspruckna bokskogen, där den gröna myskan doftade vid deras fötter och de blekröda anemonerna sågo så täcka ut i det gröna. Ack, om det alltid vore vår i den doftande danska bokskogen!

— Här är härligt om s o m m a r n! sade hon, och de foro förbi gamla herrgårdar från riddartiden, där de röda murarna och tandade gavlarna speglade sig i kanalerna, varest svanorna summo och tittade upp i de gamla, svala alléerna. På fältet böljade säden, som om det varit en sjö, dikena pryddes av röda och gula blommor, hägnaderna av vild humle och blommande konvolvler, och om aftonen steg månen upp, rund och stor, och hövolmarna på ängarna doftade så ljuvt. Det glömmes aldrig!

— Här är härligt om h ö s t e n! sade den lilla flickan, och luften blev dubbelt så hög och blå, skogen fick de vackraste färger av rött, gult och grönt, jakthundarna ilade framåt, hela skaror av vildfågel flögo skrikande fram över ättehögen, där björnbärsrankan hängde omkring de gamla stenarna; havet var svartblått med vita seglare, och på logen sutto gamla gummor, flickor och barn och plockade humle i ett stort kar; de unga sjöngo visor, men de gamla berättade sagor om tomtar och troll. Bättre kunde det icke vara!

— Här är härligt om v i n t e r n! sade den lilla flickan, och alla träd stodo höljda av rimfrost; de sågo ut som vita koraller; snön knarrade under fötterna, som om man alltid hade nya stövlar på sig, och från himmeln föll det ena stjärnskottet efter det andra. Inne i rummet tändes julgranen, där vankades julklappar och rådde munterhet; ute på landet klingade fiolen i bondens stuga och regnade det äppelmunkar; även det fattigaste barn sade: Det är ändå härligt om vintern!

Ja, det var härligt, och den lilla flickan visade gossen allt, och alltjämt doftade fläderträdet, och alltjämt svajade den röda flaggan med det vita korset, flaggan, under vilken den gamle sjömannen i Nyboder hade seglat. Och gossen blev yngling och skulle ut i vida världen, långt bort till de varma länderna, där kaffet växer; men vid avskedet tog den lilla flickan en fläderblomma från sitt bröst, gav honom den att gömma, och den lades i psalmboken; och alltid, då han öppnade boken i främmande land, var det just på det stället, där minnesblomman låg, och ju mera han betraktade den, desto friskare blev den; han kände liksom en doft från de danska skogarna, och tydligt såg han mellan blombladen den lilla flickan titta fram med sina klara, blå ögon, och hon viskade då: Här är härligt vår, sommar, höst och vinter! Och hundratals bilder gledo genom hans tankar.

Sålunda gingo många år, och han var nu en gammal man och satt med sin gamla hustru under ett blommande träd; de höllo varandra i händerna, liksom farfarsfar och farfarsmor hade gjort ute i Nyboder, och de talade liksom de om gamla tider och om guldbröllopet. Den lilla flickan med de blå ögonen och med fläderblommorna i håret satt uppe i trädet, nickade åt dem båda två och sade: I dag är det er guldbröllopsdag. Och så tog hon två blommor ur sin krans och kysste dem, och de lyste först som silver, sedan som guld, och då hon lade dem på det gamla folkets huvuden, blev varje blomma en guldkrona. Där sutto de båda två som en kung och en drottning under det doftande trädet, som alldeles precis såg ut som ett fläderträd, och han berättade för sin gamla hustru historien om Flädermor, såsom den hade blivit honom berättad, då han var en liten gosse, och de tyckte

bägge två, att det fanns så mycket i den, som liknade deras egen, och det som liknade den, det tyckte de mest om.

— Ja, så är det! sade den lilla flickan i trädet; några kalla mig Flädermor, andra kalla mig dryad, men egentligen heter jag Minne; det är jag, som sitter i trädet, vilket växer och växer; jag kan minnas tillbaka, jag kan berätta. Låt mig se, om du ännu har din blomma kvar!

Och den gamle mannen öppnade sin psalmbok; där låg fläderblomman så frisk, som om den nyss hade blivit ditlagd, och Minnet nickade, och de båda gamla med guldkrona på huvudet sutto i den röda aftonsolen; de slöto till ögonen och — och — ja, så var sagan slut.

Den lille gossen låg i sin säng; han visste icke, om han hade drömt eller om han hade hört det berättas; tekannan stod på bordet, men intet fläderträd växte ut ur henne, och den gamle mannen, som hade berättat, skulle just till att gå ut genom dörren, och det gjorde han.

— Vad det var vackert! sade den lille gossen. Mamma, jag har varit i de varma länderna!

— Ja, det tror jag nog! sade modern. När man får två bräddfulla koppar fläderte till livs, så kommer man nog till de varma länderna! — Och hon stoppade väl omkring honom, så att han ej skulle förkyla sig. Du har allt sovit, medan jag satt och disputerade med honom, om det var en historia eller en saga.

— Och var är Flädermor? frågade gossen.

— Hon är i tekannan, sade modern, och där kan hon vara!

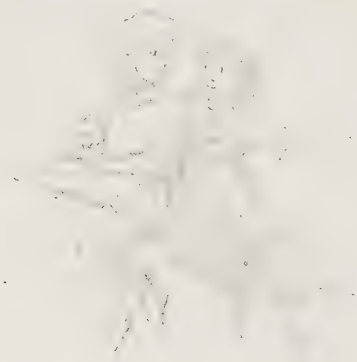

STOPPNÅLEN.

Det var en gång en stoppnål, som var så fin av sig, att hon inbillade sig vara en synål.

— Sen nu bara efter, vad I hållen uti! sade stoppnålen till fingrarna, som togo fram henne. Tappen mig inte! Faller jag till golvet, är jag i stånd till att aldrig låta mig hittas igen, så fin är jag!

— Det är måttligt med det! sade fingrarna, och så klämde de henne om livet.

— Sen I, jag kommer med svit! sade stoppnålen, och så drog hon efter sig en lång tråd, som dock icke hade någon knut.

Fingrarna styrde nålen rakt mot köksans toffel, på vilken ovanlädret hade spruckit och nu skulle sys ihop

— Det är ett gement arbete! sade stoppnålen. Jag går aldrig igenom, jag går av, jag går av! Och så gick hon av. — Sade jag inte det! sade stoppnålen; jag är för fin!

— Nu duger hon inte till något, menade fingrarna men

måste dock hålla fast henne; köksan dröp lack på henne och satte henne sedan framtill i sin halsduk.

— Se, nu är jag en bröstnål! sade stoppnålen; jag visste väl, att jag skulle komma till heders; när man är något, blir man alltid något! Och så skrattade hon inom sig, ty man kan aldrig utvändigt på en stoppnål se, att hon skrattar; där satt hon nu så stolt, som om hon åkt i vagn, och såg åt alla sidor.

— Får jag den äran att fråga, om ni är av guld? frågade hon knappnålen, som var hennes granne. Ni har ett vackert utseende och ert eget huvud, men litet är det. Ni måste laga, att det växer ut, ty alla kunna inte lackas i ändan. Och så reste sig stoppnålen så stolt i vädret, att hon föll ur halsduken och i diskbaljan, just som köksan slog ut den.

— Nu ge vi oss ut på resa! sade stoppnålen; bara jag inte stannar borta! Men det gjorde hon.

— Jag är för fin för denna världen, sade hon, då hon satt i rännstenen. Jag har mitt goda medvetande, och det är alltid ett litet nöje. Och så höll stoppnålen sig rak och tappade icke sitt goda humör.

Och fram över henne seglade allt möjligt, stickor, strån, bitar av tidningar. Se, hur de segla! sade stoppnålen. De veta inte vad som sticker upp under dem. Jag sticker upp; jag sitter här. Se, där går nu en sticka; hon tänker på ingenting i världen utom på en sticka, och det är hon själv. Där flyter ett strå; se, hur det svänger, se, hur det vrider på sig! Tänk inte så mycket på dig själv, du kunde stöta dig mot gatstenarna! — Där flyter en tidning! — Glömt är det, som står i henne, och ändå breder hon ut sig. — Jag sitter tålig och stilla; jag vet vad jag är, och det förblir jag.

En dag var det något, som glänste så vackert tätt invid, och så trodde stoppnålen, att det var en diamant, men det var en buteljskärva, och eftersom hon glänste, så tilltalade stoppnålen henne och presenterade sig som bröstnål. Ni är visst en diamant? — Ja, jag är någonting sådant! Och så trodde den ena om den andra, att de voro riktigt dyrbara, och så talade de om hur högfärdig världen var.

— Ja, jag har bott i en ask hos en jungfru, sade stoppnålen, och den jungfrun var köksa; hon hade på vardera han-

den fem fingrar; men något så inbilskt som de fem fingrarna har jag aldrig känt, och så voro de inte till för annat än att hålla uti mig, taga mig ur asken och lägga mig ned i asken igen.

— Fanns det någon glans hos dem? frågade buteljskärvan.

— Glans! sade stoppnålen. Nej, det var högmod! De voro fem bröder, alla födda »fingrar»; de höllo sig raka intill varandra, ehuru de voro av olika längd. Den yttersta av dem, Tummetott, var kort och tjock; han gick utom ledet, och så hade han bara en knäck i ryggen; han kunde bara böja sig en gång, men han sade, att om han bleve avhuggen på en människa, så vore hela människan förlorad för krigstjänsten; Slickepott kom i både sött och surt, pekade både på sol och måne, och det var han, som klämde till, när de skrevo; Långe man såg de andra över huvudet; Hjärtlihand gick med guldring om magen, och lille Vickevire gjorde ingenting, och det var han stolt över. Skryt var det, och skryt blev det, och så gick jag i diskbaljan!

— Och nu sitta vi och glänsa! sade buteljskärvan. I detsamma kom det mera vatten i rännstenen, strömmade över alla bräddar och ryckte buteljskärvan med sig.

— Se så, nu blev hon befordrad! sade stoppnålen; jag förblir sittande; jag är för fin, men det är min stolthet, och den är aktningsvärd. Och så satt hon rak och hade många tankar.

— Jag skulle nästan tro, att jag är född av en solstråle, så fin är jag; tycker jag inte också, att solen alltid söker mig under vattnet! Ack, jag är så fin, att min mor inte kan få rätt på mig; hade jag mitt gamla öga, som brast, så tror jag, att jag skulle kunna gråta — ehuru jag inte gjorde det — gråta är inte fint!

En dag lågo några gatpojkar och rörde i rännstenen, där de hittade gamla spikar, slantar och dylikt. Det var snaskigt, men det var nu deras nöje.

— Aj! sade den ene, han stack sig på stoppnålen. Det var mig också en fin pojke!

— Jag är inte någon pojke, jag är en fröken, sade stoppnålen, men ingen hörde det; lacket hade gått av henne, och

svart hade hon blivit, men svart gör ännu smalare, och så trodde hon sig vara ännu finare än förr.

— Där kommer ett äggskal seglande! sade gossarna, och så stucko de stoppnålen fast i äggskalet.

— Vita väggar och själv svart! sade stoppnålen; det kläder! Nu kan man då se mig! Bara jag inte blir sjösjuk, ty då går jag av! Men hon blev icke sjösjuk, och hon gick icke av.

— Det är bra mot sjösjuka att ha stålmage och sedan alltid komma ihåg, att man är litet mera än en människa. Nu har m i t t gått över! Ju finare man är, desto mera kan man uthärda.

— Kras! sade äggskalet; ett åkarlass gick över det.

— Hu, vad det klämmer! sade stoppnålen. Nu blir jag ändå sjösjuk! Jag går av! jag går av! Men hon gick icke av, ehuru ett åkarlass gick över henne; hon låg på längden — och där kan hon få ligga.

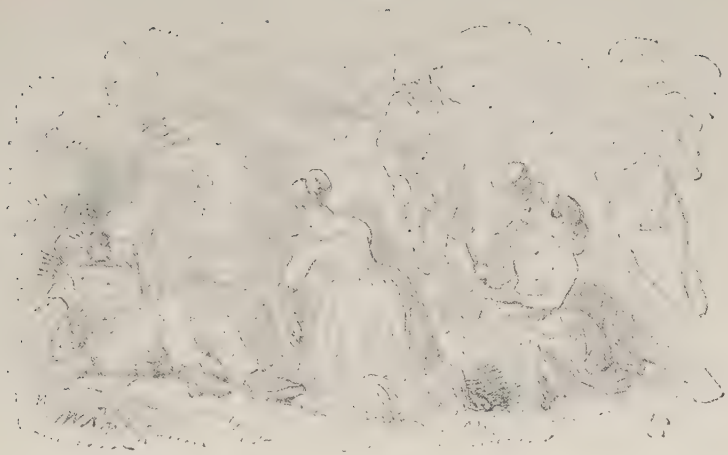

KLOCKAN.

Om aftonen, på de trånga gatorna i den stora staden, då solen gick ned och skyarna blänkte som guld uppe mellan skorstenarna, hörde ofta än den ene och än den andre ett underligt ljud, likt klangen av en kyrkklocka; men det var endast för ett ögonblick det hördes, ty det var ett sådant buller av vagnar och ett sådant rop och stoj, och det stör. Nu ringer aftonklockan, sade man, nu går solen ned!

De, som gingo utom staden, där husen lågo längre från varandra med trädgårdar och små fält, sågo aftonhimmeln ännu präktigare och hörde klockljudet vida starkare; det var, som om det kommit från en kyrka djupt inne i den tysta, doftande skogen, och man såg dit och blev helt högtidligt stämd.

Lång tid förgick, och den ene sade till den andre: Månne det ligger en kyrka där ute i skogen? Den klockan har ändå en underlig, vacker klang; skulle vi inte bege oss dit ut och betrakta henne litet närmare? Och de rika åkte, och de fattiga gingo, men vägen blev dem så förunderligt lång, och då de

kommo till en hel hop pilträd, som växte vid brynet av skogen, satte de sig ned där och sågo upp i de långa grenarna och tyckte, att de voro riktigt i det gröna. Konditorn från staden kom dit ut och slog upp sitt tält, och så kom ännu en konditor dit, och han hängde upp en klocka mitt över sitt tält, och det en klocka som var tjärad för att kunna tåla regn och utan kläpp. När så folk gick hem igen, sade de, att det hade varit så romantiskt, och det betyder något vida mer än tevatten. Tre personer försäkrade, att de hade trängt in i skogen ända till dess slut, och de hade alltjämt hört det underliga klockljudet, men där lät det i deras öron, som om det kommit inifrån staden; den ene skrev en hel visa därom och sade, att klockan ljöd som en mors röst till ett kärt, förståndigt barn; ingen melodi vore vackrare än klockans klang.

Landets kejsare blev även uppmärksammad därpå och lovade, att den, som riktigt kunde upptäcka, varifrån ljudet kom, skulle få titel av »världens klockare», och det även om det icke vore någon klocka.

Nu gingo många till skogen för det goda brödstyckets skull, men det var blott en, som kom hem med ett slags förklaring. Ingen hade varit nog djupt inne, och icke han heller, men han sade dock, att klockljudet kom från en mycket stor uggla i ett ihåligt träd; det var en sådan där visdomsuggla, som ideligen slog sitt huvud mot trädet; men om ljudet kom från hennes huvud eller från den ihåliga stammen, det kunde han ännu icke bestämt säga; och så blev han anställd som världens klockare och skrev varje år en liten avhandling om ugglan; men lika mycket visste man.

Nu var det just en konfirmationsdag; prästen hade talat så vackert och innerligt; nattvardsbarnen hade varit så rörda: det var en viktig dag för dem, de blevo med ens förvandlade från barn till fullvuxna människor, barnasjälen skulle nu liksom flyga in i en förståndigare person. Det var det vackraste solsken, nattvardsbarnen gingo ut ur staden, och från skogen klang underbart starkt den stora, okända klockan. De fingo med ens en sådan lust att komma dit, och det alla så när som på tre. Den ena av dem skulle hem och prova sin balklänning, ty det var just den klänningen och den

balen, som varit skuld till att hon denna gång blivit konfirmerad, ty eljest hade hon icke kommit med; den andre var en fattig gosse, som hade lånat sin nattvardsfrack och sina stövlar hos värdens son, och dessa måste han lämna tillbaka på bestämt klockslag; den tredje sade, att han aldrig ginge till något främmande ställe, utan att hans föräldrar vore med, och att han alltid hade varit ett snällt barn, och det ämnade han förbliva, även sedan han gått fram, och det bör man icke göra narr av — men det gjorde de.

Tre av dem gingo således icke med; de andra travade åstad; solen sken, och fåglarna sjöngo, och nattvardsbarnen sjöngo med och höllo varandra i händerna, ty de hade ju ännu icke fått några ämbeten och voro alla nattvardsbarn inför Vår Herre.

Men snart blevo två av de minsta trötta, och så vände de båda om till staden igen; två små flickor satte sig och bundo kransar och kommo icke heller med, och då de andra kommo fram till pilträden, där konditorn bodde, sade de: Se så, nu äro vi här ute; klockan finns ju egentligen inte till; hon är bara någonting, som man inbillar sig.

I detsamma ljöd klockan djupt inne i skogen, så ljuvt och högtidligt, att fyra eller fem beslöto sig för att ändå gå litet längre in i skogen. Den var så tät, så lövrik, det var riktigt besvärligt att komma fram; myskemadror och sippor växte nästan alltför höga, blommande vindor och björnbärsrankor hängde i långa girlander från träd till träd, där näktergalen sjöng och solstrålarna lekte; ack, det var så härligt! Men där fanns ingen väg att gå för flickorna; de skulle ha fått sina klänningar sönderrivna. Där lågo stora klippblock, bevuxna med mossa i alla färger; det friska källvattnet porlade fram med ett underligt ljud, liknande »kluck, kluck!»

— Det skulle väl inte kunna vara klockan! sade ett av nattvardsbarnen och lade sig ned och lyssnade. Det måste man riktigt studera! Och så stannade han och lät de andra gå.

De kommo till ett hus av bark och grenar; ett stort träd med vildäpplen lutade sig fram över det, som om det ville skaka hela sin välsignelse ut över taket, som var fullt med blommande rosor; de långa grenarna sträckte sig ända ut omkring gaveln, och på denna hängde en liten klocka. Skulle

det vara denna, som man hade hört? Ja, därom voro de alla ense utom en; han sade, att denna klocka var för liten och fin för att kunna höras så långt bort, som de hade hört henne, och att det var helt andra toner, som så rörde ett människohjärta. Han, som talade, var en konungason, och så sade de andra: En sådan vill nu alltid vara klokare.

Så läto de honom gå allena, och allteftersom han gick, blev hans bröst alltmera uppfyllt av skogens enslighet; men ännu hörde han den lilla klockan, med vilken de övriga voro så belåtna, och emellanåt, när vinden låg från konditoriet, kunde han även höra, huru där sjöngs till tevattnet; men de djupa klockslagen ljödo likväl starkare, det var, som om en orgel spelat därtill, och ljudet kom från vänster, från den sidan där hjärtat sitter.

Nu prasslade det i buskarna, och en liten gosse stod framför konungasonen, en gosse i träskor och med en tröja så kort, att man riktigt kunde se, hur långa handleder han hade. Båda kände varandra; gossen var just den bland nattvardsbarnen som ej kunde komma med, därför att han skulle hem och avlämna frack och stövlar till värdens son. Detta hade han nu gjort och hade så i träskor och sina torftiga kläder gått ut allena, ty klockan ljöd så starkt, så djupt, att han måste dit ut.

— Då kan vi ju gå tillsammans! sade konungasonen. Men den fattige nattvardsgossen i träskorna var helt blyg; han drog på de korta tröjärmarna och sade, att han fruktade, att han icke kunde följa med så fort; för övrigt menade han, att klockan borde sökas till höger, ty den platsen hade ju allt stort och härligt.

— Ja, då träffas vi alls inte! sade konungasonen och nickade åt den fattige gossen, som gick in i den mörkaste, tätaste delen av skogen, där törntaggarna revo sönder hans torftiga kläder och hans ansikte, händer och fötter blodiga. Konungasonen fick även några duktiga rispor, men solen lyste likväl på hans väg, och det är honom vi nu följa, ty en rask yngling var han.

— Klockan skall och måste jag finna, sade han, även om jag skall gå till världens ända!

De otäcka aporna sutto uppe i träden och grinade med

alla sina tänder. Ska vi klå honom? sade de; ska vi klå honom? Han är en konungason!

Men han gick oförtrutet djupare och djupare in i skogen, där de sällsammaste blommor växte. Där stodo vita stjärnliljor med blodröda ståndare, himmelsblå tulpaner, som gnistrade i vinden, och äppelträd, på vilka äpplena helt och hållet liknade stora, glänsande såpbubblor; tänk bara, vad de träden måtte ha strålat i solskenet! Runt omkring de vackraste gröna ängar, där hjort och hind lekte i gräset, växte präktiga ekar och bokar, och om något av träden rämnat i barken, växte gräs och långa rankor i sprickan; där voro även stora skogssträckor med lugna insjöar, på vilka vita svanor summo och slogo med vingarna. Konungasonen stannade ofta och lyssnade, och ofta trodde han, att det var från en av dessa djupa sjöar klockan klingade upp till honom; men så märkte han ändå, att det icke var därifrån, utan ännu djupare inifrån skogen, som klockan ljöd.

Nu gick solen ned, luften lyste röd som eld, det blev så tyst, så tyst i skogen, och han sjönk ned på sina knän, sjöng sin aftonpsalm och sade: Aldrig finner jag vad jag söker! Nu går solen ned, nu kommer natten, den mörka natten; ännu en gång kan jag dock kanske få se den runda, röda solen, innan hon helt och hållet sjunker ned bakom jorden; jag skall stiga upp på klipporna där borta; de resa sig i jämnhöjd med de största träden.

Och han grep i rankor och rötter och klättrade uppför de våta klipporna, där vattenormarna slingrade sig och där paddan liksom skällde på honom; — men upp kom han, innan solen ännu var alldeles nere, sedd från denna höjd. O, vilken prakt! Havet, det stora, härliga havet, som vältade sina långa vågor mot kusten, utbredde sig framför honom, och solen stod som ett stort, glänsande altare där ute, där hav och himmel möttes; allt smälte tillsammans i glödande färger, skogen sjöng och havet sjöng, och hans hjärta sjöng med. Hela naturen var en stor, helig kyrka, där träd och svävande moln voro pelarna, blommor och gräs den vävda sammetsduken, himmeln själv den stora kupolen. Där uppe slocknade de röda färgerna, då solen försvann; men miljoner stjärnor tändes, miljoner diamantlampor lyste nu, och

konungasonen utbredde sina armar mot himmeln, mot havet och skogen — och i detsamma kom, från den högra sidogången, den fattige nattvardsynglingen med de korta ärmarna och träskorna. Han hade kommit dit lika tidigt, kommit dit på s i n väg, och de sprungo emot varandra och höllo varandra i händerna uti naturens och poesiens stora kyrka, och över dem klang den osynliga, heliga klockan, och saliga andar svävade i dans omkring henne till ett jublande halleluja.

MORMOR.

Mormor är så gammal, hon har så många rynkor och och alldeles vitt hår, men hennes ögon lysa som två stjärnor, ja de äro mycket vackrare, de äro så milda, så ljuva att skåda in uti. Och så kan hon de vackraste berättelser, och hon har en klänning med stora, stora blommor, det är ett så tjockt siden, att det frasar. Mormor vet så mycket, ty hon har levat långt före far och mor, det är alldeles säkert. Mormor har en psalmbok med tjocka silverspännen, och i den läser hon ofta; mitt i den ligger en ros, den är alldeles tillplattad och torr och icke så vacker som rosorna, som hon har i glaset, och ändå ler hon allra vänligast mot den, ja, det kommer tårar i ögonen på henne. Varav kan det komma, att mormor ser så där på den vissna rosen i den gamla boken? Vet du det? Varje gång mormors tårar falla på blomman, blir färgen friskare; då sväller rosen, och hela rummet fylles av doft; väggarna sjunka, som om de endast vore dimmor, och runt omkring ligger den gröna, vackra skogen, där solen lyser in mellan bladen, och mor-

mor — ja, hon är helt ung, är en vacker flicka med gula lockar, med röda, runda kinder, vacker och täck; ingen ros är mera frisk, men ögonen, de milda, ljuva ögonen, ja de äro ännu alltjämt mormors. Vid hennes sida sitter en man, så ung, kraftfull och vacker; han räcker henne rosen, och hon ler — så ler ändå icke mormor; — jo, leendet kommer. Han är borta; många tankar och många gestalter gå förbi; den vackre mannen är borta, rosen ligger i psalmboken, och mormor — ja, hon sitter där åter som en gammal gumma och ser på den vissna rosen, som ligger i boken.

Nu är mormor död. — Hon satt i länstolen och berättade en lång, lång vacker historia. Och nu är den slut, sade hon, och jag är helt trött; låt mig nu få sova litet! Och så lutade hon sig tillbaka och drog andan; hon sov. Men det blev alltmera tyst, och hennes anlete var så fullt av frid och lycka, det var, som om ett solsken gått över det, och då sade de, att hon var död.

Hon lades i den svarta kistan; hon låg svept i det vita linnet, hon var så vacker, och dock voro ögonen slutna; men alla rynkorna voro borta, och hon låg med ett leende kring munnen; hennes hår var så silvervitt, så vördnadsbjudande; man blev alls icke rädd, då man betraktade den döda; det var ju den snälla, genomgoda mormor! Och psalmboken lades under hennes huvud, det hade hon själv begärt, och rosen låg i den gamla boken; och så begrovo de mormor.

På graven, strax invid kyrkmuren, planterade de ett törnrosträd, och det stod fullt med blommor, och näktergalen sjöng över det, och inifrån kyrkan spelade orgeln de vackraste psalmer, som stodo i boken under den dödas huvud. Och månen lyste rätt ned på graven; men den döda var icke där; varje barn kunde vid nattetid lugnt gå och plocka en ros där vid kyrkogårdsmuren. En död vet mera, än alla vi levande veta; den döde vet, vilken ångest vi skulle känna för någonting så sällsamt som det, att de skulle komma till oss; de döda äro bättre än vi alla, och därför komma de icke. Det är jord över kistan, det är jord inuti den. Psalmboken med sina blad är stoft, rosen med alla sina minnen har fallit till stoft; men där ovan blomma nya rosor, där ovan sjunger näktergalen och spelar orgeln; man tänker

på den gamla mormodern med de milda, evigt unga ögonen. Ögon kunna aldrig dö! Våra skola en gång se henne, ung och vacker, som då hon första gången kysste den friska, röda ros, som nu är stoft i graven.

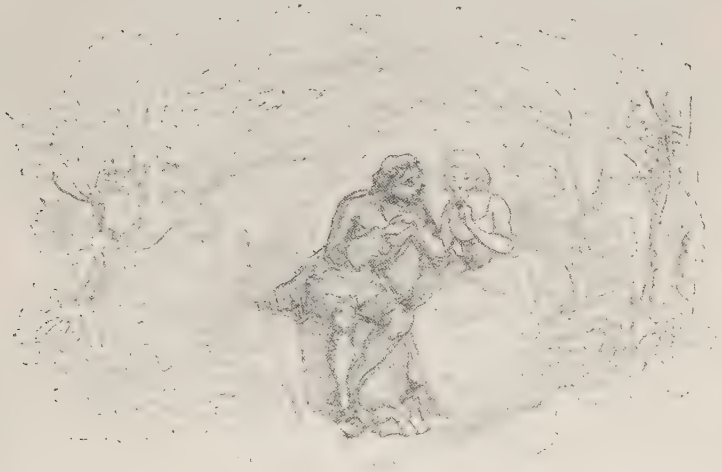

ÄLVKULLEN.

Några ödlor kilade så kvickt i springorna på ett gammalt träd; de kunde gott förstå varandra, ty de talade ödlespråket.

— Åh, vad det ramlar och skramlar i den gamla älvkullen! sade den ena ödlan; jag har för det där spektaklet nu inte fått en blund i mina ögon på två nätter; jag kunde lika gärna ligga och ha tandvärk, ty då sover jag inte heller.

— Det är något på färde där inne, sade den andra ödlan; kullen låta de stå på fyra röda pelare ända till hanegället; där vädras ordentligt, och älvflickorna ha lärt sig nya dansar, som det stampas uti. Det är någonting på färde!

— Ja, jag har talat med en daggmask bland mina bekanta, sade den tredje ödlan; daggmasken kom just upp ur kullen, där han dag och natt hade rotat i jorden; han hade hört en hel hop; se kan han ju inte, det eländiga kräket, men känna sig för och lyssna, det förstår han. De vänta främmande i älvkullen, förnämt främmande, men vilket, det ville daggmasken inte säga, eller troligen visste han det inte. Alla lyktgubbarna äro tillsagda att anställa fackeltåg, som man kallar det, och silver och guld, varav det finns tillräckligt i kullen, poleras och ställes ut i månskenet.

— Vad kan det väl vara för främmande? sade alla öd-

lorna. Vad kan väl vara å färde? Hör, så det surrar, hör så det brummar!

I detsamma öppnade sig älvkullen, och en gammal älvjungfru, rygglös var hon men annars mycket anständigt klädd, kom trippande ut; det var den gamle älvkungens hushållerska; hon var på långt håll släkt med familjen och bar ett bärnstenshjärta i pannan. Benen gingo så flinkt på henne: tripp, tripp! Serra tre, vad hon kunde trippa, och det ända ned i kärret till nattskärran!

— Ni blir inviterad till älvkullen, och det i natt, sade hon. Men skulle ni inte först vilja göra oss en stor tjänst och åtaga er bestyret med bjudningarna? Nytta måste ni göra, eftersom ni inte själv har hushåll. Vi få högförnämt främmande, trollfolk, som betyder något, och därför vill den gamle älvkungen visa sig på styva linan.

— Vilka är det, som skola bjudas? frågade nattskärran.

— Jo, till den stora balen kan hela världen komma, till och med människor, bara de kunna tala i sömnen eller göra något litet av vad som hör till vårt fack. Men till det första kalaset skall det bli ett strängt urval: vi vilja endast ha de allra förnämsta. Jag har varit i dispyt med älvkungen, ty jag anser, att vi inte ens kunna ha spöken med. Havskungen och hans döttrar måste först bjudas; de tycka väl inte mycket om att komma på det torra, men de skola nog få var sin våta sten att sitta på eller någonting bättre, och då tror jag nog, att de inte skola säga nej den här gången. Alla gamla troll av första klassen med svans, strömkarlen och tomtarna måste vi ha, och så tänker jag, att vi inte kunna förbigå gravsuggan, helhästen[1] och kyrkegrimen; de höra visserligen till prästerskapet, som inte är av vårt folk; men det är nu deras ämbete, de äro nära släkt till oss och göra ständigt besök.

— Bra! sade nattskärran och flög åstad för att bjuda.

Älvflickorna dansade redan på älvkullen, och de dansade med långschal, vävd av dimma och månsken, och det ser täckt ut i deras ögon, som tycka om sådant. Mitt inne i älvkullen var stora salen ordentligt uppfiffad; golvet var tvättat

[1] Enligt folktron spöken, som visa sig i skepnad av svin och en häst med tre ben.

med månsken, och väggarna voro gnidna med trollsmör, så att de lyste som tulpanblad mot ljuset. I köket var det fullt upp med grodor på spett, ormskinn med små barnfingrar uti samt sallader av svampfrö, våta råttnosar och odört, öl av kärrfruns brygd, skinande salpetervin från gravkällaren, allt av bästa slag; rostig spik och kyrkfönsterglas hörde till desserten.

Den gamle älvkungen lät polera sin guldkrona med stötta grifflar, det var prinsessgrifflar, och det är mycket svårt för älvkungen att få sådana. Uti sängkammaren satte de upp gardiner och fäste dem med ormspott. Jo, där var ett riktigt surrande och brummande!

— Nu skall här rökas med tagel och svinborst, så tror jag att jag gjort mitt! sade den gamla älvjungfrun.

— Söta pappa, sade den minsta av döttrarna, kan jag nu få veta, vad det är för förnämt främmande?

— Nå ja, sade han, jag får väl säga det då. Två av mina döttrar måste hålla sig färdiga att gå i brudstol; två bli säkert bortgifta. Trollgubben uppe från Norge, han som bor i gamla Dovrefjäll och har många klippslott av jätteblock samt en guldgruva, som är bättre än man tror, kommer hit ned med sina två pojkar, som skola söka sig en hustru. Troligubben är en sådan där riktig, gammal, ärlig norsk gubbe, munter och rättfram; jag känner honom sedan gammalt, då vi drucko brorskål; han var här nere för att hämta sin hustru; nu är hon död; hon var dotter till klintkungen på Möen. Han tog sin hustru på krita, som man säger. Ack, vad jag längtar efter den norske trollgubben! Pojkarna, säger man, skola vara ena oförskämda och övermodiga ungdomar; men man kan ju göra även dem orätt, och de bli nog bra med åren. Låt mig se, att ni sätter skick på dem!

— Och när komma de? frågade den ena dottern.

— Det beror på väder och vind, sade älvkungen. De resa ekonomiskt. De komma hit ned med skeppslägenhet. Jag ville, att de skulle fara över Sverige, men gubben lutar ännu inte åt det hållet. Han följer inte med tiden, och det tycker jag inte om.

I detsamma kommo två lyktgubbar hoppande, den ene hastigare än den andre, och därför kom den ene först.

— De komma! de komma! ropade de.

— Giv mig min krona och låt mig stå i månskenet! sade älvkungen.

Döttrarna lyfte på långschalarna och nego ända till marken.

Där stod trollgubben från Dovre med krona av härdade istappar och polerade grankottar, för övrigt hade han björnskinnspäls och ludna stövlar; sönerna däremot gingo barhalsade och utan hängslen, ty de voro kraftmän.

— Är det här en kulle? frågade den minsta av pojkarna och pekade på älvkullen. Där uppe i Norge kalla vi det ett hål.

— Gossar, sade gubben, hål går inåt, kulle går uppåt. Har ni inte ögon i huvudet?

Det enda, som förvånade dem här nere, sade de, var, att de så med det samma kunde förstå språket.

— Skepa er nu inte! sade gubben; man skulle kunna tro, att ni inte är riktigt hyvlade.

Och så gingo de in i älvkullen, där det verkligen var fint sällskap, och det samlat i en sådan hast, att man kunnat tro det vara hopblåst, och nätt och prydligt var det inrättat åt envar. Havsfolket satt till bords i stora vattenkar; de sade, att det var alldeles, som om de vore hemma. Alla iakttogo de bordskick, utom de två små norska trollen; de lade upp benen på bordet, men de trodde nu, att allting klädde dem.

— Fötterna ur fatet! sade det gamla trollet, och så lydde de, men de gjorde det dock icke genast. Sin kvinnliga bordsgranne kittlade de med grankottar, som de hade med sig i fickan, och så drogo de av sig sina stövlar för att sitta bekvämt och gåvo henne stövlarna att hålla; men fadern, det gamla dovretrollet, betedde sig på helt annat sätt; han berättade så vackert om de stolta norska fjällen och om forsar, som störtade skumvita ned med ett dån likt tordön och orgelklang; han berättade om laxen, som hoppade uppför vattenfallen, då Näcken spelade på guldharpa. Han berättade om de lysande vinternätterna, då slädbjällrorna klingade och ynglingarna ilade med brinnande bloss fram över den blanka isen, som var så genomskinlig, att de sågo fiskarna bli skrämda under deras fötter. Ja, han kunde berätta så,

att man såg och hörde vad han sade; det var, som om sågkvarnarna gått, som om gossar och flickor sjungit visor och dansat hallingdansen. Hejsan! i ett nu gav trollgubben den gamla älvjungfrun en smällande morbrorskyss, det var en kyss med besked, och ändå voro de alls inte släkt.

Nu måste älvflickorna dansa, och det både simpelt och med stampning, och det klädde dem bra; därefter kom konstdansen eller som det kallas: »att träda utanför dansen». Besitta, vad de kunde sträcka på benen! Man visste icke vad som var slut och vad som var början; man visste icke vad som var armar och vad som var ben; det gick om vartannat som sågspån, och så snurrade de runt omkring, så att helhästen blev illamående och måste gå från bordet.

— Prrrrr! sade trollgubben; det går friskt undan med bentyget! Men vad kunna de mera än dansa, sträcka på benen och göra virvelvind?

— Det skall du få veta, sade älvkungen, och så kallade han fram den yngsta av sina döttrar; hon var så smärt och ljus som månsken: hon var den finaste av alla systrarna; hon tog en vit pinne i munnen, och så var hon alldeles försvunnen; det var hennes konst.

Men trollgubben sade, att den konsten kunde han icke tåla hos sin hustru, och han trodde icke heller, att hans gossar tyckte om den.

Den andra kunde gå vid sidan av sig själv, som om hon hade en skugga, och det har trollfolk icke.

Den tredje var av ett helt annat slag; hon hade lärt i kärrfruns brygghus, och det var hon, som förstod att späcka alstubbar med lysmaskar.

— Hon blir en god husmor! sade trollgubben, och så klingade han med ögonen, ty han ville icke dricka så mycket.

Nu kom den fjärde älvflickan; hon hade en stor guldharpa att spela på, och då hon slog på den första strängen, lyfte allesammans på det vänstra benet, ty trollfolk äro vänsterbenta, och då hon slog på den andra strängen, måste de alla göra vad hon ville.

— Det är ett farligt fruntimmer! sade trollgubben; men båda sönerna gingo ut ur kullen, ty nu voro de trötta vid detta.

— Och vad kan den nästa dottern? frågade trollgubben.

— Jag har lärt mig att hålla av norrmännen, sade hon, och jag gifter mig aldrig, om jag inte kan få komma till Norge.

Men den minsta av systrarna viskade till trollgubben: Det var bara därför, att hon hört av en norsk visa, att då världen förgås, skola dock de norska klipporna stå kvar som bautastenar, och därför vill hon dit upp, ty hon är så rädd för att förgås.

— Åhå! sade trollgubben; kommer det sig därav? Men vad kan den sjunde och sista?

— Den sjätte kommer före den sjunde, sade älvkungen, ty han kunde räkna; men den sjätte ville icke gärna komma fram.

— Jag kan bara säga folk sanningen, sade hon. Mig bryr sig ingen om, och jag har tillräckligt att göra med att sy på min svepning.

Nu kom den sjunde och sista och vad kunde hon? Jo, hon kunde berätta sagor, och det så många hon ville.

— Här äro alla mina fem fingrar, sade trollgubben. Berätta mig en om vardera!

Och älvflickan tog honom om handleden, och han skrattade så, att det klunkade i honom, och då hon kom till Hjärtlihand, som hade en guldring om livet, som om han visste, att det skulle bli förlovning, sade trollgubben: Håll fast vad du har, handen är din! Dig vill jag själv ha till hustru.

Men älvflickan sade, att det ännu fattades sagan om Hjärtlihand och om Lille Vickevire.

— Dem skola vi höra i vinter, sade trollgubben, och om granen skola vi höra och om björken och om huldregåvorna och den smällande kölden. Du skall nog få berätta, ty det kan ännu ingen riktigt däruppe. Och så skola vi sitta i stenstugan, där furublosset brinner, och dricka mjöd ur de gamla norska kungarnas guldhorn. Näcken har skänkt mig ett par stycken, och när vi så sitta, kommer garboen[1] och gör visit; han sjunger alla säterflickans visor för dig. Det skall bli muntert! Laxen skall hoppa i forsen och slå

[1] Tomten på gården eller sätern.

mot stenväggen, men han kommer ändå inte in. — Ja, du må tro, att vi ha det gott i det kära gamla Norge. Men var äro pojkarna?

Ja, var voro pojkarna? De sprungo omkring på fältet och blåste ut lyktgubbarna, som kommo så hyggligt och ville anställa fackeltåg.

— Är det skick och skäl att löpa omkring så där? sade trollgubben. Nu har jag tagit en mor åt er, nu kan ni ta en moster.

Men pojkarna sade, att de helst ville hålla ett tal och dricka duskål; gifta sig, det hade de ingen lust till. — Och så höllo de tal, drucko duskål och satte glaset mot nageln för att visa, att de druckit i botten, drogo sedan av sig rockarna och lade sig på bordet för att sova, ty de generade sig icke. Men trollgubben dansade runt omkring rummet med sin unga brud och bytte stövlar med henne, ty det är finare än att byta ringar.

— Nu gal tuppen! sade den gamla älvjungfrun, som förestod hushållet. Nu måste vi stänga fönsterluckorna, så att inte solen bränner oss inne.

Och så slöt sig kullen.

Men utanför kilade ödlorna upp- och nedför det spruckna trädet, och den ena sade till den andra:

— Ack, vad jag tyckte bra om den norska trollgubben!

— Jag tycker mera om pojkarna! sade daggmasken; men han kunde ju icke se, det eländiga djuret.

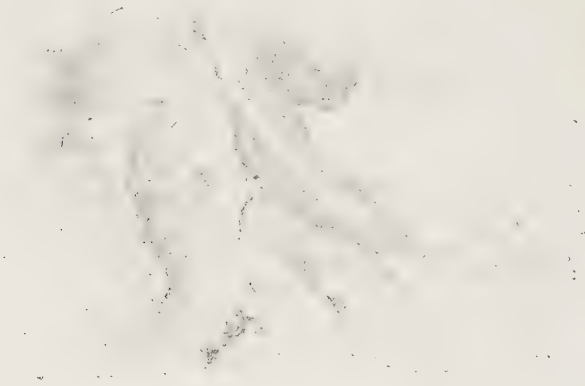

DE RÖDA SKORNA.

Det var en gång en liten flicka, så fin och så vacker, men om sommaren måste hon alltid gå barfota, ty hon var fattig, och om vintern med stora träskor, så att den lilla vristen blev alldeles röd, och det så förskräckligt.

Mitt i bondbyn bodde gamla skomakarmor; hon satt och sydde, så gott hon kunde, av gamla röda klädesremsor ett par små skor, mycket klumpiga men dock välmenade, och dem skulle den lilla flickan ha. Den lilla flickan hette Karin.

Just samma dag, som hennes mor begrovs, fick hon de röda skorna och hade dem på för första gången. De voro visserligen ingenting att sörja med, men hon hade inga andra, och så gick hon barbent i dem bakom den torftiga likkistan.

Då kom i detsamma en stor, gammal vagn, och i den satt en stor, gammal fru; hon såg på den lilla flickan och tyckte det var synd om henne, och så sade hon till prästen: Hör nu, ge mig den lilla flickan, så skall jag bli snäll emot henne!

Och Karin trodde, att det endast var för de röda skorna, men den gamla frun sade, att de voro ohyggliga, och de

brändes upp; men Karin själv fick rena och fina kläder; hon fick lära sig läsa och sy, och folk sade, att hon var täck, men spegeln sade: Du är mycket mer än täck, du är vacker.

Då reste drottningen en gång genom landet, och hon hade med sig sin lilla dotter, som var en prinsessa, och folk strömmade till utanför slottet, och där var också Karin, och den lilla prinsessan stod i sina vita kläder i ett fönster och lät sig beskådas; hon hade varken släp eller guldkrona, men vackra, röda saffiansskor; de voro dock bra mycket nättare än de, som skomakarmor hade sytt åt lilla Karin. Ingenting i världen kunde ändå jämföras med röda skor!

Nu var Karin så gammal, att hon skulle konfirmeras; hon fick nya kläder, och nya skor skulle hon även ha. Den rike skomakaren i staden tog mått av hennes lilla fot; det var hemma i hans eget rum, och där stodo stora glasskåp med nätta skor och blanka stövlar. Det såg vackert ut; men den gamla frun såg icke bra, och därför hade hon icke något nöje därav. Mitt bland skorna stod ett par röda, alldeles lika dem, som prinsessan hade burit; vad de voro vackra! Skomakaren sade också, att de voro sydda åt ett grevebarn, men de hade icke passat.

— Det är visst blankläder! sade den gamla frun; de blänka.

— Ja, de blänka, sade Karin; och de passade och blevo köpta; men den gamla frun visste icke av, att de voro röda; ty hon skulle aldrig ha tillåtit Karin att gå fram i röda skor; men det gjorde hon nu.

Alla människor sågo på hennes fötter, och då hon gick framåt kyrkgolvet till koret, tyckte hon, att till och med de gamla bilderna på gravarna, porträtten av präster och prästfruar med styva kragar och långa, svarta kläder fäste ögonen på hennes röda skor; och endast på dessa tänkte hon, då prästen lade sin hand på hennes huvud och talade om den heliga döpelsen, om förbundet med Gud och att hon nu skulle bli en stor, kristen människa. Och orgeln spelade så högtidligt, de vackra barnrösterna sjöngo, och den gamle kantorn sjöng, men Karin tänkte endast på de röda skorna.

På eftermiddagen hade den gamla frun av alla människor

fått veta, att skorna hade varit röda, och hon sade, att det var illa, att det icke passade och att Karin hädanefter, då hon gick i kyrkan, alltid skulle gå med svarta skor, även om de vore gamla.

Följande söndag var det nattvardsgång, och Karin såg på de svarta skorna, hon såg på de röda — och så såg hon på de röda igen och tog de röda på sig.

Det var vackert solskensväder; Karin och den gamla frun gingo längs gångstigen genom säden; där dammade det litet.

Vid kyrkdörren stod en gammal soldat med en kryckkäpp och ett underligt, långt skägg; det var mera rött än vitt, ty det var rött; och han böjde sig ända ned till marken och frågade den gamla frun, om han fick torka av hennes skor. Och Karin sträckte även fram sin lilla fot.

— Se, sådana vackra dansskor! sade soldaten. Sitt fast, när ni dansa! Och så slog han med handen på sulorna.

Och den gamla frun gav soldaten en liten slant, och så gick hon med Karin in i kyrkan.

Och alla människor där inne sågo på Karins röda skor, och alla bilderna sågo på dem, och då Karin knäböjde framför altaret och guldkalken sattes för hennes mun, tänkte hon endast på de röda skorna, och det var, som om de summit omkring i kalken för henne; och hon glömde att sjunga sin psalm, hon glömde att läsa sitt Fader vår.

Nu gick allt folket ut ur kyrkan, och den gamla frun steg upp i sin vagn. Karin lyfte foten för att stiga upp efteråt: då sade den gamle soldaten, som stod tätt invid: Se, sådana vackra dansskor! Och Karin kunde icke låta bli, hon måste göra några danssteg, och då hon började, fortforo benen att dansa: det var, som om skorna hade fått makt över dem. Hon dansade omkring kyrkhörnet, hon kunde ej låta bli det; kusken måste springa efter och taga fatt i henne, och han lyfte henne upp i vagnen; men fötterna fortforo att dansa, så att hon sparkade den gamla, goda frun så förskräckligt. Slutligen fingo de skorna av henne, och benen kommo i ro.

Där hemma sattes skorna upp i ett skåp, men Karin kunde icke låta bli att se på dem.

Nu låg den gamla frun sjuk; man sade, att hon ej kunde

leva länge; skötas och vårdas skulle hon, och ingen var närmare därtill än Karin; men i staden var en stor bal, och Karin var bjuden; — hon såg på den gamla frun, som ju ändå icke kunde leva länge, hon såg på de röda skorna, och det tyckte hon icke vara någonting syndigt; — hon tog på sig de röda skorna, det kunde hon ju också gärna göra; — men så gick hon på balen, och så började hon dansa.

Men då hon ville åt höger, dansade skorna åt vänster, och då hon ville uppåt golvet, dansade skorna nedåt golvet, utför trappan, framåt gatan och ut genom stadsporten. Dansa gjorde hon, och dansa måste hon, ända ut i den mörka skogen.

Då lyste det uppe mellan träden, och hon trodde, att det var månen, ty det var ett ansikte; men det var den gamle soldaten med det röda skägget; han satt och nickade och sade: Se, sådana vackra dansskor!

Då blev hon förskräckt och ville kasta av sig de röda skorna, men de sutto fast, och hon flängde av sina strumpor, men skorna voro fastvuxna vid hennes fötter, och dansa gjorde hon, och dansa måste hon över fält och äng, i regn och solsken, natt och dag, men om natten var det ohyggligast.

Hon dansade in på den öppna kyrkogården; men de döda därstädes dansade icke; de hade något mycket bättre att syssla med än att dansa. Hon ville sätta sig ned på den fattiges grav, där den bittra renfanan växte, men för henne fanns ingen rast eller ro, och då hon dansade fram mot den öppna kyrkdörren, såg hon där en ängel i långa, vita kläder, med vingar som nådde honom från axlarna ned till marken; hans ansikte var strängt och allvarligt, och i handen höll han ett svärd, så brett och glänsande.

— Dansa skall du, sade han, dansa på dina röda skor, tills du blir blek och kall, tills ditt skinn skrumpnar som ett benrangel; dansa skall du från port till port, och där det bor stolta, fåfänga barn, skall du knacka på, så att de höra dig och bäva för dig. Dansa skall du, dansa — —

— Nåd! ropade Karin; men hon hörde icke vad ängeln svarade, ty skorna buro henne ut genom porten, ut på fältet, över vägar och stigar, och alltjämt måste hon dansa.

En morgon dansade hon förbi en port, som hon kände väl till; innanför ljöd psalmsång, man bar ut en kista, som var prydd med blommor. Då förstod hon, att den gamla frun var död, och nu tyckte hon sig vara övergiven av alla och förbannad av Guds ängel.

Dansa gjorde hon, och dansa måste hon, dansa i den mörka natten. Skorna buro henne framåt över törnen och stubbar, som revo henne blodig; hon dansade bort över heden till ett litet enstaka hus. Här visste hon att skarprättaren bodde, och hon knackade med fingret på rutan och sade:

— Kom ut! — Kom ut! — Jag kan inte komma in, ty jag dansar.

Och skarprättaren sade: Du vet säkert inte, vem jag är. Jag hugger huvudet av elaka människor, och jag kan märka, att min bila darrar.

— Hugg inte huvudet av mig, sade Karin, ty då kan jag inte ångra min synd; men hugg av mina fötter med de röda skorna!

Och så biktade hon hela sin synd, och skarprättaren högg av henne fötterna med de röda skorna; men skorna dansade med de små fötterna bort över fältet in i den djupa skogen.

Och han gjorde henne träben och kryckor, lärde henne en psalm, som syndarna alltid sjunga, och hon kysste den hand, som hade fört bilan, och gick bort över heden.

— Nu har jag lidit nog för de röda skorna, sade hon, nu vill jag gå i kyrkan, så att de kunna se mig. Och hon gick så raskt fram mot kyrkdörren; men då hon kom dit, dansade de röda skorna framför henne, och hon blev förskräckt och vände om.

Hela veckan igenom var hon bedrövad och grät många bittra tårar; men då det blev söndag, sade hon: Se så, nu har jag lidit och stritt tillräckligt! Jag skulle tro, att jag är lika god som många av dem, som sitta och yvas där inne i kyrkan! Och så gick hon så modigt, men hon kom icke längre än till kyrkogårdsporten; då fick hon se de röda skorna dansa framför henne, och hon förfärades och vände om och ångrade riktigt av hjärtat sin synd.

Och hon gick till prästgården och bad att få komma i tjänst där; flitig skulle hon bli och göra allt vad hon kunde; på lönen såg hon icke, blott hon kunde få tak över huvudet och vara hos goda människor. Och prästfrun tyckte det var synd om henne och tog henne i tjänst. Och hon var flitig och påpasslig. Tyst och stilla satt hon och hörde på, då prästen om aftonen läste högt ur bibeln. Alla de små höllo mycket av henne; men då de talade om prydnader och grannlåt och att vara vacker som en drottning, skakade hon på huvudet.

Nästa söndag gingo de alla i kyrkan, och de frågade henne, om hon ville följa med; men hon såg bedrövad och med tårar i ögonen på sina kryckor, och så gingo de andra dit att höra Guds ord, men hon gick allena in i sin lilla kammare. Den var icke större, än att en säng och en stol kunde få rum där inne, och här satte hon sig ned med sin psalmbok; och allteftersom hon med fromt sinne läste i den, bar vinden orgeltonerna från kyrkan över till henne, och hon lyfte under tårar upp sitt ansikte och sade: O Gud, hjälp mig!

Då sken solen så klart, och mitt framför henne stod den Guds ängel i vita kläder, som hon den där natten hade sett i kyrkdörren; men han höll icke längre det skarpa svärdet utan en vacker grön kvist, som var full med rosor, och han rörde med den vid taket, och detta lyfte sig så högt, och där han hade rört därvid, lyste en guldstjärna; och han rörde vid väggarna, och de vidgade ut sig, och hon såg orgeln, som spelade, hon såg de gamla tavlorna med präster och prästfruar; församlingen satt i de smyckade bänkarna och sjöng ur psalmboken. — Ty kyrkan hade själv kommit till den stackars flickan i den lilla trånga kammaren, eller också hade hon kommit dit; hon satt i samma bänk som prästens övriga folk, och då de hade slutat psalmen och sågo upp, nickade de och sade: Det var rätt, att du kom, Karin!

— Det var nåd! sade hon.

Och orgeln klingade, och barnrösterna i koret ljödo så milt och vackert. Det klara solskenet strömmade så varmt genom fönstret in i kyrkbänken, där Karin satt; hennes hjär-

ta blev så fullt av solsken, av frid och glädje, att det brast, hennes själ flög på solsken till Gud, och där var det ingen, som frågade om de röda skorna.

HOPPHERRSKAPET.

Loppan, gräshoppan och hoppgåsen ville en gång se, vilken av dem som kunde hoppa högst, och så bjödo de hela världen och vilken som annars ville att komma och se på den ståten, och de voro tre riktiga dansmästare, då de kommo tillsammans i rummet.

— Ja, jag ger min dotter åt den, som hoppar högst, sade kungen; ty det är så tarvligt, att de skola hoppa för ingenting.

Loppan kom först fram; hon hade så fina maner och hälsade åt alla sidor; ty hon hade frökenblod i sig och var van att endast umgås med människor, och det gör mycket till.

Så kom gräshoppan; hon var visserligen betydligt tyngre men hade dock ett ganska gott skick och var i grön uniform, och den var medfödd; dessutom sade hon, att hon var av en mycket gammal familj i det landet Egypten och att hon där hemma var högt värderad; hon hade tagits direkt från fältet och insatts i ett korthus, som hade tre våningar, allesammans av målare, som vände den kulörta sidan inåt; där funnos både dörrar och fönster, och därtill skurna ur kroppen på hjärterdam. Jag sjunger till den grad, sade hon, att sexton infödda syrsor, som pipit ända sedan de voro små

och likväl inte fått korthus, förargade sig så, då de hörde mig, att de blevo ännu spinkigare än förut.

Båda två, både loppan och gräshoppan, gjorde sålunda god reda för vilka de voro och trodde sig nog kunna gifta sig med en prinsessa.

Hoppgåsen yttrade ingenting, men man sade om henne, att hon tänkte så mycket mera, och bara hovhunden nosade på henne, sade han sig svara för att hon var av god familj. Den gamle rådmannen, som hade fått tre ordnar för att han teg, försäkrade sig veta, att hoppgåsen var begåvad med spådomsförmåga; man kunde se på hennes rygg, om man skulle få en blid eller sträng vinter, och det kan man icke ens se på hans rygg, som skriver almanackan.

— Ja, jag säger nu ingenting, sade den gamle kungen; men jag går alltid så där och har mina tankar för mig.

Nu skulle hoppet göras. Loppan hoppade så högt, att ingen kunde se det, och så påstod man, att hon alls icke hade hoppat, och det var då lumpet.

Gräshoppan hoppade endast hälften så högt, men hon hoppade mitt i ansiktet på kungen, och så sade han, att det var otäckt.

Hoppgåsen stod länge stilla och betänkte sig; man trodde slutligen, att hon alls icke kunde hoppa.

— Bara hon inte fått ont! sade hovhunden, och så nosade han åter på henne: Rutsch! tog hon ett litet snett språng bort i knäet på prinsessan, som satt lågt på en guldpall.

Då sade kungen: Det högsta hoppet är att hoppa upp till min dotter, ty däri ligger just det fina; men det fordras huvud för att hitta på sådant, och hoppgåsen har visat, att den har huvud. Den har ben i pannan.

Och så fick hon prinsessan.

— Jag hoppade ändå högst, sade loppan. Men det kan vara detsamma; må hon gärna få det där gåsbenet med pinne och beck! Jag hoppade ändå högst, men i denna världen behövs det kropp för att bli bemärkt.

Och så gick loppan i främmande krigstjänst, där det säges att hon blev dräpt.

Gräshoppan satte sig ute i diket och tänkte på, huru det egentligen gick till här i världen, och hon sade också: Kropp

behövs det, kropp behövs det! Och så sjöng hon sin egen sorgliga visa, och det är av denna vi hämtat historien, som dock mycket väl kunde vara osanning, till och med om den vore tryckt.

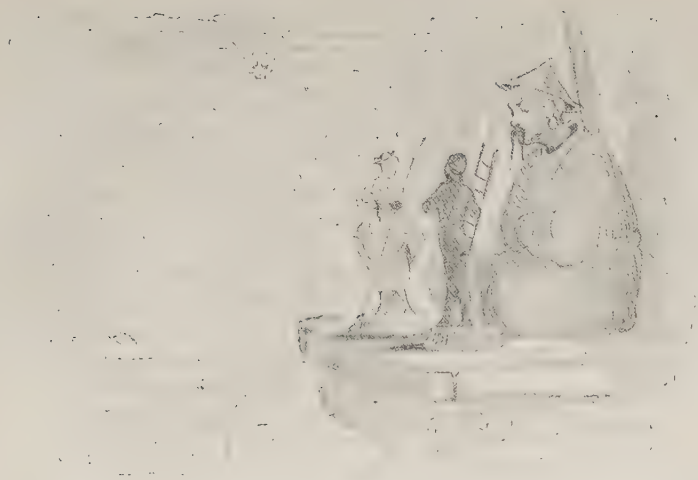

HERDINNAN OCH SOTAREN.

Har du någonsin sett ett riktigt gammalt träskåp, alldeles svart av ålder och utskuret med snirklar och lövverk? Just ett sådant stod i ett vardagsrum, det var ärvt efter mormors mor och utskuret med törnrosor och tulpaner ovanifrån och ända ned; där voro de underligaste snirklar, och mellan dem stucko små hjortar fram huvudet med dess månggreniga horn. Men mitt på skåpet stod en hel karlfigur skuren; han var verkligen att grina åt, och grina gjorde han själv, man kunde icke kalla det skratta; han hade bockben, små horn i pannan och ett långt skägg. Barnen i rummet kallade honom alltid bockbens-överochundergeneralkrigskommendörssergeanten, ty det var ett svårt namn att uttala, och det är icke många, som få den titeln; men att låta skära ut en sådan som han, det var också något. Emellertid stod han där nu. Ständigt såg han bort till bordet under spegeln, ty där stod en täck liten herdinna av porslin; skorna voro förgyllda, kjorteln nätt uppfäst med en röd ros, och så hade hon guldhatt och

herdestav: hon var söt! Strax bredvid henne stod en liten sotare, så svart som ett kol men för övrigt även av porslin. Han var lika ren och fin som någon annan; att han var sotare, det var ju bara något, som han föreställde; porslinsfabrikanten kunde lika väl ha gjort honom till en prins, ty det hade kommit på ett ut.

Där stod han så näpet med sin stege och med ett ansikte så rött och vitt som en flickas, och detta var egentligen ett fel, ty litet svart hade han gärna kunnat vara. Han stod helt nära herdinnan; de voro bägge två ställda där de stodo, och då de nu fått denna ställning, hade de förlovat sig: de passade ju för varandra, voro ungt folk, av samma porslin och bägge lika bräckliga.

Tätt bredvid dem stod ännu en docka, som var tre gånger så stor; det var en gammal kines, som kunde nicka. Han var även av porslin och sade, att han var farfar till den lilla herdinnan, men det kunde han likväl icke bevisa; han påstod, att han hade makt över henne, och därför hade han nickat åt bockbens-överochundergeneralkrigskommendörssergeanten, som friade till den lilla herdinnan.

— Där får du en man, sade den gamle kinesen, en man, som jag nästan tror är av mahogny; han kan göra dig till bockbens-överochundergeneralkrigskommendörssergeantska; han har hela skåpet fullt av silver, utom vad han har i hemliga gömmor.

— Jag vill inte in i det mörka skåpet, sade den lilla herdinnan; jag har hört sägas, att han har elva porslinshustrur där inne.

— Då kan du bli den tolvte, sade kinesen; i natt, så snart det knäpper i det gamla skåpet, ska ni hålla bröllop, så sant som jag är en kines! Och så nickade han med huvudet och somnade.

Men den lilla herdinnan grät och såg på sin allra hjärtans käraste, porslinssotaren.

— Jag tror, att jag får be dig följa med mig ut i vida världen, sade hon; ty här kunna vi inte stanna kvar.

— Jag vill allt vad du vill, sade den lille sotaren; låt oss gå genast; jag tror nog, att jag kan föda dig på mitt yrke.

— Ack, om vi väl vore nere från bordet! sade hon. Jag blir inte glad, förrän vi äro ute i vida världen.

Och han tröstade henne och visade, huru hon skulle sätta sin lilla fot på de utskurna kanterna och det förgyllda lövverket kring bordsfoten; sin stege tog han även till hjälp, och så kommo de ned på golvet; men då de sågo bort till det gamla skåpet, var där en sådan uppståndelse: alla de utskurna hjortarna stucko huvudena längre fram, reste de greniga hornen och vredo på halsen; bockbens-överochundergeneralkrigskommendörssergeanten hoppade högt i vädret och ropade till den gamle kinesen: Nu springa de sin väg! Nu springa de sin väg!

Då blevo de litet förskräckta och hoppade hastigt upp i lådan under fönsterpallen.

Här lågo tre, fyra kortlekar, som icke voro fullständiga, och en liten dockteater, som var uppsatt så gott sig göra lät. Där spelades en komedi; och alla damerna, både ruter och hjärter, klöver och spader, sutto på första raden och fläktade på sig med sina tulpaner, och bakom dem stodo alla knektarna och visade, att de hade huvud både ovan och nedan, såsom spelkort ha det. Komedien handlade om två, som icke kunde få varandra, och herdinnan grät däråt, ty det var liksom hennes egen historia.

— Det här kan jag inte härda ut med, sade hon, jag måste upp ur lådan! Men då de kommo ned på golvet och sågo upp till bordet, så hade den gamle kinesen vaknat och vaggade med hela kroppen; han var ju nedtill endast en klump.

— Nu kommer den gamle kinesen! ropade den lilla herdinnan, och så föll hon rakt ned på sina porslinsknän, så bedrövad var hon.

— Det faller mig någonting in, sade sotaren. Ska vi krypa ned i den stora potpurrikrukan, som står i vrån? Där kunna vill ligga på rosor och lavendel och kasta salt i ögonen på honom, om han kommer.

— Det hjälper inte, sade hon; dessutom vet jag, att den gamle kinesen och potpurrikrukan varit förlovade, och litet ömhet stannar alltid kvar, då man stått i ett sådant förhållande; nej, det är intet annat att göra än att gå ut i vida världen.

Portland Public Library

— Har du verkligen mod att följa med mig ut i vida världen? frågade sotaren. Har du besinnat, hur stor den är och att vi aldrig mera kunna komma tillbaka hit?

— Det har jag, sade hon.

Och sotaren såg helt stadigt på henne, och så sade han:

— Min väg går genom skorstenen. Har du verkligen mod att krypa med mig genom kakelugnen, både genom spjället och röret? Sedan komma vi ut i skorstenen, och där förstår jag att röra mig. Vi stiga så högt, att de inte kunna nå oss; och högst uppe är det ett hål, som bär ut i vida världen.

Och han förde henne till kakelugnsluckan.

— Det ser svart ut där, sade hon, men hon följde honom likväl både genom spjället och genom röret, där det var kolmörka natten.

— Nu äro vi i skorstenen, sade han, och se, se, där ovan lyser den vackraste stjärna!

Och det var en verklig stjärna på himmeln, som lyste ända ned till dem, liksom hon ville visa dem vägen. Och de kravlade och kröpo, en förskräcklig väg var det, så högt, så högt! Men han lyfte henne och lättade under, han höll uti henne och visade de bästa ställen, där hon skulle sätta sina små porslinsfötter; och så hunno de ända upp till skorstenskransen, och på den satte de sig, ty de voro riktigt trötta, och det kunde de också med skäl vara.

Himmeln med alla sina stjärnor var över dem, och stadens alla tak under dem; de sågo så vida omkring, så långt ut i världen. Den stackars herdinnan hade aldrig tänkt sig det så; hon lutade sitt lilla huvud mot sin sotare, och så grät hon, så att guldet gick av hennes skärp.

— Det är alltför mycket, sade hon; jag står inte ut därmed; världen är alltför stor. Ack, om jag vore tillbaka på det lilla bordet under spegeln! Jag blir aldrig glad, förrän jag är där igen. Nu har jag följt dig ut i vida världen, nu kan du gärna följa mig hem igen, om du håller av mig något.

Och sotaren talade förstånd med henne, talade om den gamle kinesen och om bockbens-överochundergeneralkrigskommendörssergeanten; men hon snyftade så fasligt och kyss-

te sin lille sotare, så att han ej kunde annat än göra henne till viljes, ehuru det var oförståndigt.

Och så kravlade de sig med stort besvär tillbaka ned genom skorstenen, och de kröpo genom spjället och röret, det var icke för rart, och så stodo de i den mörka kakelugnen; där lyssnade de bakom luckan för att få veta, huru det stod till i rummet. Där var alldeles tyst; de tittade ut — ack, mitt på golvet låg den gamle kinesen; han hade fallit ned från bordet, då han ville följa efter dem, och låg slagen i tre bitar; hela ryggen hade gått av i ett stycke, och huvudet hade trillat bort i en vrå. Bockbens-överochundergeneralkrigskommendörssergeanten stod, där han alltid hade stått, och funderade.

— Det var rysligt! sade den lilla herdinnan; gamle farfar är slagen i bitar, och därtill äro vi skuld; det kan jag aldrig överleva. Och så vred hon sina små, små händer.

— Han kan ännu sinkas ihop, sade sotaren. Han kan mycket väl sinkas ihop. Var bara inte så häftig; om man limmar honom i ryggen och ger honom en duktig sinka i nacken, så blir han så gott som ny igen och kan säga oss många obehagligheter.

— Tror du det? sade hon. Och så kröpo de tillbaka upp på bordet, där de förut hade stått.

— Se, så långt kommo vi! sade sotaren. Vi kunde ha besparat oss allt det besväret.

— Bara vi hade gamle farfar hopsinkad! sade herdinnan. Kan det vara mycket dyrt?

Och sinkad blev han; familjen lät limma honom i ryggen, han fick en duktig sinka på halsen; han var så gott som ny, men nicka kunde han icke.

— Ni har allt blivit högfärdig, sedan ni blev slagen i bitar, sade bockbens-överochundergeneralkrigskommendörssergeanten; jag tycker likväl inte, att det är någonting att vara så stolt över. Får jag henne eller får jag henne inte?

Och sotaren och den lilla herdinnan sågo så rörande på den gamle kinesen; de voro så rädda för att han skulle nicka; men han kunde icke, och han fann det obehagligt att berätta

för en främmande, att han ständigt hade en sinka i nacken. Och sålunda förblev porslinsfolket tillsammans, och de välsignade farfars sinka och älskade varandra, till dess de gingo i bitar.

HOLGER DANSKE.

Det finns i Danmark ett gammalt slott, som heter Kronborg; det ligger ända ut i Öresund, där de stora fartygen var dag segla förbi i hundratal, både engelska, ryska och preussiska; och de hälsa det gamla slottet med kanoner: »bom!» och slottet svarar med kanoner: »bom!» ty på det sättet säga kanonerna »god dag!» och »mycken tack!» — Om vintern segla där inga fartyg; då ligger allt täckt med is ända över till det svenska landet; men det är riktigt som en hel landsväg; där svajar den danska flaggan och den svenska flaggan, och danskar och svenskar säga till varandra: »god dag!» och »mycken tack!» men icke med kanoner utan med vänliga handslag, och den ene hämtar vetebröd och kringlor hos den andre, ty främmande mat smakar bäst. Men det präktigaste av alltsammans är ändå det gamla Kronborg, och under detta är det, som Holger Danske sitter i den djupa, mörka källaren, dit ingen kommer. Han är klädd i järn och stål och stöder sitt huvud på de starka armarna; hans långa skägg hänger ned över marmorbordet, där det vuxit fast; han sover och drömmer, men i drömmen ser han allt vad

som sker här uppe i Danmark. Var julafton kommer en Guds ängel och säger honom, att det är sant, som han drömt, och att han gärna kan sova igen, ty Danmark är ännu icke i någon verklig fara; men råkar det i en sådan, ja, då kommer den gamle Holger Danske att resa sig, så att bordet rämnar, då han drager skägget åt sig; sedan kommer han fram och slår, så att det höres i alla världens länder.

Allt detta satt en gammal farfar och berättade för sin lille sonson om Holger Danske, och den lille gossen visste, att vad farfar sade, det var sant. Och medan den gamle satt och berättade, skar han en stor träbild; den skulle föreställa Holger Danske och sättas i fören på ett skepp, ty den gamle farfadern var bildsnidare, och det är en sådan man, som skär ut galjoner åt fartygen, allteftersom vart och ett skall benämnas; och här hade han snidat Holger Danske, som stod så rak och stolt med sitt långa skägg och höll i den ena handen det breda slagsvärdet men stödde den andra på det danska vapnet.

Och den gamle farfadern berättade så mycket om märkvärdiga danska män och kvinnor, att den lille sonsonen slutligen tyckte, att han nu visste lika mycket, som Holger Danske kunde veta, vilken ju dock endast drömde därom; och då den lille kom i sin säng, tänkte han så mycket därpå, att han riktigt tryckte sin haka mot kudden och tyckte, att han hade ett långt skägg, som hade vuxit fast därvid.

Men den gamle farfadern blev sittande vid sitt arbete och skar den sista delen därav, det var det danska vapnet; och nu hade han slutat, och han såg på det hela; och han tänkte på allt, som han hade läst och hört och vad han denna afton hade berättat den lille gossen; och han nickade och torkade sina glasögon, satte dem åter på sig och sade: Ja, i min tid kommer nog inte Holger Danske; men gossen där i sängen kan möjligen få se honom och vara med, när det riktigt gäller. Och den gamle farfadern nickade, och ju mera han såg på sin Holger Danske, desto tydligare blev det honom, att det var en vacker bild han hade skurit; han tyckte riktigt, att den fick färg och att harnesket blänkte som järn och stål; hjärtana i det danska vapnet blevo alltmera röda, och lejonen sprungo med guldkronor på huvudet.

— Det är ändå det vackraste vapen någon i världen har, sade den gamle. Lejonen äro styrka och hjärtana äro mildhet och kärlek. Och han såg på det översta lejonet och tänkte på konung Knut, som fäste det stora England vid Danmarks kungastol, och han såg på det andra lejonet och tänkte på Valdemar, som gjorde Danmark till ett och kuvade de vendiska länderna; han såg på det tredje lejonet och tänkte på Margareta, som förenade Danmark, Sverige och Norge; men då han såg på de röda hjärtana, lyste de ännu starkare än förut; de blevo lågor, som rörde sig, och hans tankar följde envar av dem.

Den första lågan förde honom in i ett trångt, mörkt fängelse; där satt en fånge, en vacker kvinna, Kristian den fjärdes dotter, Eleonora Ulfeldt; och lågan satte sig som en ros på hennes bröst och blommade tillsammans med hennes hjärta, det ädlaste och bästa av alla danska kvinnors.

— Ja, det är ett hjärta i Danmarks vapen! sade den gamle farfadern.

Och hans tankar följde lågan, som förde honom ut på havet, där kanonerna dundrade, där skeppen lågo insvepta i rök; och lågan fäste sig som ett ordensband på Hvitfeldts bröst, då han till flottans räddning sprängde sig och sitt skepp i luften.

Och den tredje lågan förde honom till Grönlands usla kojor, där prästen Hans Egede stod med kärlek i ord och gärning; lågan var en stjärna på hans bröst, ett hjärta i det danska vapnet.

Och den gamle farfaderns tankar gingo före den svävande lågan, ty hans tanke visste, vart lågan ämnade sig. I bondhustruns torftiga stuga stod Fredrik den sjätte och skrev 'sitt namn med krita på bjälken; lågan skalv på hans bröst, skalv i hans hjärta; i bondens stuga blev hans hjärta ett hjärta i Danmarks vapen. Och den gamle farfadern torkade sina ögon, ty han hade känt och levat för konung Fredrik med det silvervita håret och de ärliga blå ögonen, och han knäppte ihop sina händer och såg tyst framför sig. Då kom den gamle farfaderns sonhustru och sade, att det var sent, att han nu skulle vila sig och att kvällsbordet var dukat.

— Men vackert är ändå vad du har gjort, farfar, sade

hon. Holger Danske och hela vårt gamla vapen! — Det är, som om jag hade sett det där ansiktet förr.

— Nej, det har du nog inte, sade den gamle farfadern; men jag har sett det, och jag har sökt snida det i trä, så som jag erinrar mig det. Det var den gången, då engelsmännen lågo på redden, den danska andra april, då vi visade, att vi voro gamla danskar. På »Danmark», där jag stod i Sten Billes eskader, hade jag en man vid min sida; det var, som om kulorna varit rädda för honom. Muntert sjöng han gamla visor och sköt och stred, som om han varit mer än människa. Jag erinrar mig ännu hans ansikte; men varifrån han kom, varthän han gick, vet inte jag, vet ingen. Jag har ofta tänkt: det var nog gamle Holger Danske själv, som hade simmat ned från Kronborg och hjälpte oss i farans stund; det var nu min tro, och där står hans bild!

Och den kastade sin stora skugga uppför hela väggen, till och med ett stycke upp i taket; det såg ut, som om det varit den verklige Holger Danske själv, som stått där bakom, ty skuggan rörde sig; men det kunde då även komma därav, att ljuslågan icke brann stadigt. Och sonhustrun kysste den gamle farfadern och förde honom till den stora länstolen vid bordet, och hon och hennes man, som ju var den gamle farfaderns son och far till den lille gossen, som låg i sängen, sutto och åto sin kvällsvard, och den gamle farfadern talade om de danska lejonen och de danska hjärtana, om styrkan och mildheten; och mycket tydligt förklarade han, att det fanns ännu en styrka utom den, som låg i svärdet, och han pekade på hyllan, där det låg gamla böcker, där alla Holbergs komedier lågo, dessa som så ofta blivit lästa, emedan de voro så roliga; man tyckte sig riktigt sedan gammalt känna alla personerna i dem.

— Se, han förstod sig också på att hugga! sade den gamle farfadern; han högg det dåraktiga och kantiga av folk, så långt han kunde. Och gamle farfar nickade bort mot spegeln, där almanackan stod med Rundetårn, och så sade han:

— Tyko Brahe, han var också en, som begagnade svärdet; inte till att hugga i kött och ben utan till att hugga en tydligare väg upp mellan alla himmelns stjärnor! — Och så h a n, vars far var av mitt stånd, den gamle bildsnida-

rens son, han vilken vi själva ha sett med det vita håret och de starka skuldrorna, han som nämnes av alla världens länder.[1] Ja, han kunde hugga, jag kan bara snida. Jo, Holger Danske kan komma på många sätt, så att det i alla världens länder spörjes om Danmarks styrka! Låt oss så dricka Bertels skål!

Men den lille gossen i sängen såg tydligt det gamla Kronborg med Öresund och den verklige Holger Danske, som satt djupt där nere, med skägget fastvuxet vid marmorbordet, och drömde om allt vad som sker här uppe. Holger Danske drömde även om det lilla torftiga rummet, där bildsnidaren satt; han hörde allt, som talades där, och nickade i drömmen och sade:

— Ja, kom bara ihåg mig, du danska folk! Behåll mig i din tanke; jag kommer i nödens stund!

Och utanför Kronborg lyste den klara dagen, och vinden bar jägarhornets toner över från grannlandet; fartygen seglade förbi och hälsade: »bom! bom!» och från Kronborg svarade det: »bom! bom!» Men Holger Danske vaknade icke, huru starkt de än sköto, ty det var ju bara »god dag!» och »mycken tack!» Det skall skjutas på annat sätt, innan han vaknar; men han vaknar nog, ty det är ruter i Holger Danske.

[1] Bertel Thorvaldsen.

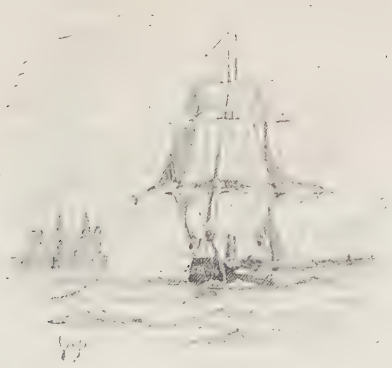

DEN LILLA FLICKAN MED STRYK-STICKORNA.

Det var så förskräckligt kallt, det snöade och började bli mörka kvällen; det var också den sista aftonen på året, nyårsaftonen. I denna köld och detta mörker gick på gatan en liten fattig flicka med bart huvud och nakna fötter. Hon hade visserligen haft tofflor på sig, då hon gick hemifrån, men vad hjälpte det! Det var mycket stora tofflor, hennes mor hade senast nyttjat dem, så stora voro de, och dem tappade den lilla, då hon skyndade sig över gatan, just som två vagnar körde så fasligt fort förbi. Den ena toffeln stod icke att finna, och med den andra sprang en gosse bort; han sade, att han kunde begagna den till vagga, då han själv finge barn.

Där gick nu den lilla flickan på de nakna små fötterna, som voro röda och blå av köld; i ett gammalt förkläde hade hon en mängd strykstickor, och en bunt bar hon i handen. Ingen hade under hela dagen köpt något av henne; ingen hade givit henne en liten slant; hungrig och utfrusen gick hon och såg så betryckt ut, den lilla stackaren. Snöflingorna föllo i hennes långa, gula hår, som lockade sig så vackert kring nacken, men den prydnaden tänkte hon visst icke på.

Ut från alla fönster lyste ljusen, och så luktade det så skönt gåsstek där ute på gatan; det var ju nyårsafton, ja, det tänkte hon på.

Borta i ett hörn mellan två hus, det ena sköt litet längre fram på gatan än det andra, satte hon sig och kröp ihop; de små benen hade hon dragit upp under sig, men hon frös nu ännu mera, och hem tordes hon icke gå; hon hade ju icke sålt några strykstickor, icke fått en enda slant, hennes far skulle slå henne, och kallt var det även där hemma; de bodde under bara taket, och där ven vinden in, ehuru halm och trasor voro instoppade i de största springorna. Hennes små händer voro nästan alldeles förlamade av köld. Ack, en liten strykstick kunde nog göra gott! Om hon bara vågade att draga en ut ur bunten, stryka den mot väggen och värma fingrarna. Hon drog ut en; ritsch! vad den sprakade och vad den brann! Det var en varm, klar låga, liksom ett litet ljus, då hon höll handen omkring den; det var ett underligt ljus. Den lilla flickan tyckte, att hon satt framför en stor järnkamin med blanka mässingsknappar och mässingskrans; elden brann så härligt, värmde så gott; nej, vad var det? — Den lilla sträckte redan ut fötterna för att värma även dessa — då slocknade lågan. Kaminen försvann — hon satt med en liten stump av den utbrunna strykstickan i handen.

En ny blev struken, den brann, den lyste, och där skenet föll på muren, blev denna genomskinlig som ett flor; hon såg rakt in i rummet, där bordet stod dukat med en skinande vit duk och fint porslin, och skönt ångade den stekta gåsen, fylld med sviskon och äpplen; och vad som var ännu präktigare, gåsen hoppade från fatet och rultade utåt golvet med kniv och gaffel i ryggen; ända fram till den fattiga flickan kom den; då slocknade strykstickan, och endast den tjocka, kalla muren var nu att skåda.

Hon tände en ny. Då satt hon under den vackraste julgran; den var ännu större och mera utstyrd än den hon genom glasdörren hade sett hos den rike köpmannen sistlidna jul; tusentals ljus brunno på de gröna grenarna, och mångfärgade bilder, lika dem som pryda bodfönstren, sågo ned på henne. Den lilla sträckte båda händerna i vädret — då slocknade strykstickan; de många julljusen stego högre och

högre, hon såg, att de nu voro de klara stjärnorna; en av dem föll och gjorde en lång eldstrimma på himmeln.

— Nu dör någon! sade den lilla, ty gamla mormor, som var den enda, som hade varit god emot henne men nu var död, hade sagt: När en stjärna faller, går en själ upp till Gud.

Hon strök åter en stryksticka mot muren; den lyste runt omkring, och i skenet stod den gamla mormodern, så ljus, så skinande, så mild och god.

— Mormor! ropade den lilla, ack, tag mig med dig! Jag vet att du är borta, då strykstickan slocknar, borta liksom den varma kaminen, den präktiga gåssteken och den stora, härliga julgranen! Och hon strök hastigt eld på alla de övriga strykstickorna, som voro kvar i bunten, ty hon ville riktigt hålla kvar mormor; och strykstickorna lyste med en sådan glans, att det var ljusare än på ljusa dagen. Mormor hade aldrig förr varit så vacker, så stor; hon lyfte den lilla flickan upp på sin arm, och de flögo i glans och glädje, så högt, så högt; och där fanns ingen köld, ingen hunger, ingen ångest — de voro hos Gud.

Men i hörnet vid huset satt i den kalla morgonstunden den lilla flickan med röda kinder, med leende kring munnen — död, ihjälfrusen den sista aftonen på det gamla året. Nyårsmorgonen gick upp över det lilla liket, som satt med strykstickorna, av vilka en bunt var nästan uppbränd. Hon har velat värma sig, sade man; ingen visste vad vackert hon hade sett, i vilken glans hon med gamla mormor hade gått in till nyårsglädje.

EN TAVLA FRÅN KASTELSVOLDEN.

Det är höst, vi stå på Kastelsvolden och se ut över havet på de många fartygen och på den svenska kusten, som reser sig högt i aftonens solsken; bakom oss stupar vallen brant ned; där stå präktiga träd, och det gula lövet faller från grenarna; där nere ligga dystra hus med träpallisader, och innanför, där skiltvakten går, är det så trångt och mörkt, men ännu mörkare är det bakom den gallerförsedda gluggen; där sitta fångar, de värsta förbrytare.

En stråle från den nedgående solen faller in i den nakna kammaren. Solen skiner på både onda och goda! Den mörke, bistre fången ser med en stygg blick på den kalla solstrålen. En liten fågel flyger mot gallret. Fågeln sjunger både för onda och goda! Han sjunger ett kort »kvivitt!» men blir sittande, slår med vingen, plockar en fjäder ur den, ruggar upp de andra fjädrarna kring halsen — och den elake mannen i bojor ser därpå; ett mildare uttryck går över det fula ansiktet; en tanke, som han ej gör tydlig för sig själv, lyser fram i hans bröst; den är besläktad med solstrålen genom gallret, besläktad med doften av violerna som om våren växa

så rikt där utanför. Nu ljuder jägarnas musik, så livlig och stark. Fågeln flyger från fångens galler, solstrålen försvinner, och det är mörkt inne i kammaren, mörkt i den elake mannens hjärta; men solen har dock lyst dit in, fågeln sjungit dit in.

Fortfaren, I vackra jägarhornstoner! Aftonen är mild, havet spegelglatt och stilla.

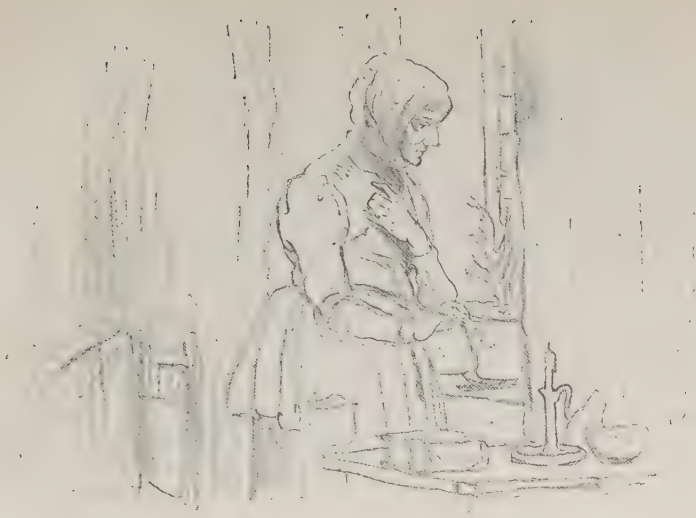

FRÅN ETT FÖNSTER I VARTOU.

Ute vid den gröna vall, som går runt omkring Köpenhamn, ligger ett stort, rött hus med många fönster; i dem växa balsaminer och åbrodd; fattigt ser det ut där innanför, och fattigt gammalt folk bor där. Det är Vartou.

Se, mot fönsterkarmen lutar sig en gammal ogift kvinna; hon plockar bort ett vissnat blad på en balsamin och ser ut på den gröna vallen, där muntra barn tumla omkring. Vad tänker hon på? Ett livs drama upprullar sig för hennes tanke.

De fattiga små, huru lyckliga de leka! Vilka röda kinder, vilka strålande ögon! Men varken skor eller strumpor ha de på fötterna; de dansa på den gröna vallen där, varest en sägen berättar, att för många år sedan, då jorden där alltid sjönk ned, ett oskyldigt barn blev med blommor och leksaker lockat in i den öppna graven, som man murade igen, medan den lilla lekte och åt. Sedan låg vallen fast och bar snart en vacker gräsmatta. De små känna icke denna sägen, annars skulle de ännu höra barnet gråta där nere under jorden, och daggen på gräset skulle för dem vara de brännande tårarna. De känna icke historien om Danmarks kung, vilken, då fienden låg utanför, red här förbi och svor, att

han skulle dö i sitt bo; då kommo kvinnor och män, och de göto kokande vatten ned över de vitklädda fienderna, som i snön klättrade uppför den yttre vallsidan.

Muntert leka de fattiga små.

Lek, du lilla flicka! Snart komma åren — ja, de lyckliga åren: nattvardsbarnen spatsera hand i hand; du går i vit klänning, den har varit din mor dyr nog, och ändå är den omsydd av en gammal, större. Du får en röd schal; den hänger för långt ned på dig, men så kan man också se, hur stor den är, hur alltför stor! Du tänker på din grannlåt och på den gode Guden. Härlig är en vandring på vallen. Och åren gå med många mörka dagar men med ungdomligt sinne, och du får en vän, utan att du vet det. I mötens; I vandren på vallen tidigt på våren, då alla kyrkklockor ringa på Store Bededag. Violer stå ännu icke att finna; men utanför Rosenborg står ett träd med de första gröna knopparna; där stannen I. Varje år skjuter trädet gröna skott; det gör icke hjärtat i människans bröst; genom detta glida flera mörka moln, än Norden känner. Stackars barn! Din brudgums brudkammare blir likkistan, och du blir en gammal mö; från Vartou ser du bakom balsaminen ut på de lekande barnen, ser din historia upprepas.

Och detta är just det livsdrama, som upprullar sig för den gamla ogifta kvinnan, som ser ut på vallen, där solen skiner, där barnen med röda kinder och utan skor och strumpor jubla, likt alla andra himmelens fåglar.

DEN GAMLA GATLYKTAN.

Har du hört historien om den gamla gatlyktan? Den är alls icke så utomordentligt rolig, men man kan alltid höra den en gång. Det var en så hygglig gammal gatlykta, som hade tjänstgjort i många, många år men nu skulle kasseras. Det var nu sista aftonen hon satt på lyktstolpen och lyste där på gatan, och hon var till mods som en gammal balettfigurantska, som dansar sista aftonen och vet, att hon följande morgon skall upp i vindskammaren. Lyktan hade en liknande förskräckelse för morgondagen, ty då visste hon att hon för första gången skulle upp på rådstugan och besiktigas av stadens sex och trettio män, huruvida hon var brukbar eller icke. Då skulle det bestämmas, om hon skulle skickas ut i en av förstäderna för att lysa där eller ut på landet i en fabrik; kanske skulle hon också komma direkt till en järngjutare att smältas om; då kunde hon ju visserligen bliva allt möjligt, men det plågade henne, att hon icke visste, om hon då skulle bibehålla minnet av att hon hade varit en gatlykta. — Hur det än komme att gå, skulle hon bliva skild från lykttändaren och hans hustru, vilka hon betrak-

tade alldeles som sin familj. Hon blev lykta, då han blev lykttändare. Hustrun var då litet förnäm av sig; endast om aftonen, då hon gick förbi lyktan, såg hon åt henne men aldrig om dagen. Nu däremot, under de senaste åren, sedan de alla tre, lykttändaren, hustrun och lyktan, blivit gamla, hade även hustrun skött om henne, putsat lampan och slagit tran i henne. Ärligt folk var det äkta paret; det hade icke bedragit lyktan på en enda droppe. Det var nu sista aftonen på gatan, och i morgon skulle hon upp på rådstugan; detta var två mörka tankar hos lyktan, och då kan man nog veta, hur hon brann. Men det gick även andra tankar igenom henne: det var så mycket hon hade sett, så mycket hon hade upplyst, kanske lika mycket som de sex och trettio männen; men det sade hon icke, ty hon var en hygglig gammal lykta, hon ville icke förnärma någon, allra minst sin överhet. Hon erinrade sig så mycket, och emellanåt blossade lågan upp inne uti henne; det var, som om hon haft en känsla av: Ja, man minns nog även mig! Där stod den vackre unge mannen — ja, det är nu många år sedan; han kom med ett brev, det var på rosenrött papper, så fint, så fint och med guldkant; det var så prydligt skrivet, det var av en fruntimmershand; han läste det två gånger, och han kysste det, och han såg upp till mig med sina två ögon, som sade: Jag är den lyckligaste människa! — Ja, endast han och jag visste vad som stod i det första brevet från kärestan. — Jag kommer även ihåg två andra ögon — det är förunderligt vad man kan flyga omkring med tankarna; här vid gatan var en präktig begravning; den unga, vackra frun låg i likkistan på den sammetsklädda likvagnen; där var så mycket blommor och kransar, där lyste så många facklor, att jag blev alldeles bortkommen därav; hela trottoaren var uppfylld av människor; de följde alla med liktåget, men då facklorna voro ur sikte och jag såg mig omkring, stod ännu en kvar här vid stolpen och grät; jag glömmer aldrig de två sorgens ögon, som sågo in i mig! — Många sådana tankar gingo igenom den gamla gatlyktan, som denna afton lyste för sista gången. Skiltvakten, som avlöses, känner dock sin efterträdare och kan säga honom ett par ord, men lyktan kände icke sin, och likväl hade hon kunnat giva honom en och annan vink, om regn och rusk,

om hur långt månskenet gick på trottoaren och från vilket håll vinden blåste.

På rännstensbron stodo tre, som hade uppvaktat lyktan, emedan de trodde, att det var hon, som gav bort sysslan. Den ena av dessa var ett sillhuvud, ty det lyser i mörker, och det tyckte, att det kunde bli en verklig besparing på tran, om det komme på lyktstolpen. Den andra var ett stycke murket trä, vilket även lyser, och alltid mer än en klippfisk, så sade det självt; dessutom var det den sista biten av ett träd, som en gång hade varit en prydnad för skogen. Den tredje var en lysmask; varifrån han hade kommit, kunde lyktan icke förstå; men masken var där, och lyste gjorde han även; men lysveden och sillhuvudet gingo ed på att det endast var vid vissa tider han lyste och att han därför aldrig kunde tagas i betraktande.

Den gamla gatlyktan sade, att ingen av dem lyste tillräckligt för att bliva gatlykta; men det trodde nu ingen av dem, och då de fingo höra, att lyktan själv icke gav bort sysslan, sade de, att detta var mycket glädjande, ty hon vore ändå alltför avsigkommen för att kunna välja.

I detsamma kom vinden från gathörnet, susade genom rökhatten på den gamla lyktan och sade till henne: Vad är det för något jag hör? Skall du bort i morgon? Är det sista aftonen jag träffar dig här? Ja, då skall du också ha en present! Nu friskar jag upp i din hjärnkammare, så att du inte blott skall kunna klart och tydligt minnas vad du hört och sett utan ock bli så klar i huvudet, att då något i din närvaro berättas eller läses, du även ser det.

— Ja, det vore fasligt mycket! sade den gamla gatlyktan. Mycken tack! Bara jag inte blir omgjuten!

— Det sker inte ännu, sade vinden, och nu blåser jag upp ditt minne. Kan du få flera sådana presenter som denna, så kan du få en rätt behaglig ålderdom.

— Bara jag inte blir omgjuten! sade lyktan. Eller kan du även då tillförsäkra mig minnet?

— Var nu förnuftig, gamla lykta! sade vinden, och så blåste han. — I detsamma kom månen fram. Vad ger ni? frågade vinden.

— Jag ger ingenting, sade han; jag är ju i avtagande,

och lyktorna ha aldrig lyst för mig, men jag har lyst för lyktorna.

Och så gick månen åter bakom skyarna, ty han ville icke bli plågad. Då föll rätt ned på rökhatten en vattendroppe; den var som ett takdropp, men droppen sade, att han kom från de grå molnen och även var en present och kanske den allra bästa. — Jag tränger in i dig, så att du får förmåga att på en enda natt, om du så önskar, övergå i rost, så att du faller alldeles sönder och förvandlas till stoft. — Men detta tyckte lyktan vara en dålig gåva, och vinden tyckte detsamma. — Finns det ingen bättre, finns det ingen bättre? blåste han så högt han förmådde; då föll ett glänsande stjärnskott, som lyste i en lång strimma.

— Vad var det? ropade sillhuvudet. Föll inte en stjärna rätt ned? Jag tror, att hon gick in i lyktan! Nå, sökes sysslan även av så högt uppsatta, så kunna vi gå och lägga oss! — Och det gjorde det, och de andra med; men den gamla lyktan lyste med ens så förunderligt starkt. — Det var en vacker present! sade hon. De klara stjärnorna, som jag alltid så mycket glatt mig åt och som lysa så vackert, som jag egentligen aldrig kunnat lysa, ehuru det har varit hela min diktan och traktan, de ha lagt märke till mig, fattiga gamla lykta, och sänt en ned till mig med en gåva, som består i den förmågan, att allt, vad jag själv minns och ser riktigt tydligt, skall kunna ses även av dem, som jag håller av; och detta är först det sanna nöjet, ty när man icke kan dela en glädje med andra, är den endast halv.

— Detta är mycket aktningsvärt tänkt, sade vinden, men du vet säkert inte, att därtill fordras vaxljus. Utan att ett vaxljus blir tänt inuti dig, kan ingen annan se någonting vid dig. Detta ha stjärnorna inte betänkt; de tro nu, att allt, som lyser, har minst ett vaxljus uti sig. Men nu är jag trött, sade vinden, nu vill jag lägga mig! Och så lade han sig.

Den följande dagen — — ja, den följande dagen kunna vi hoppa över; den följande aftonen låg lyktan i en länstol, och var —? Hos den gamle lykttändaren. Han hade av trettiosexmännen utbett sig att för sin långa och trogna tjänst få behålla den gamla lyktan; de skrattade åt honom, då han bad därom, och så gåvo de honom henne, och nu låg

lyktan i en länstol strax invid den varma kakelugnen, och det var riktigt, som om hon blivit större därigenom: hon fyllde nästan hela stolen. Och det gamla folket satt redan vid sin kvällsvard och kastade milda blickar bort till den gamla lyktan, vilken de gärna hade givit en plats med vid bordet. Det var visserligen i ett källarrum de bodde, två alnar ned i jorden, och man måste gå genom en stenlagd förstuga för att komma in i rummet; men varmt var här inne, ty det var klädeslister kring dörren, och rent och fint såg här ut. Gardiner sutto omkring sängen och över de små fönstren, i vilka två underliga blomkrukor stodo på fönsterbrädet; matrosen Kristian hade fört dem med sig hem från Ostindien eller Västindien; de voro av lera och föreställde två elefanter, vilka visserligen saknade rygg, men i dennas ställe växte upp ur jorden, som blivit lagd i dem, i den ena den vackraste gräslök, det var det gamla folkets kökträdgård, och i den andra en stor, blommande geranium, det var deras blomsterträdgård. På väggen hängde en stor färglagd tavla över »Kongressen i Wien»; där hade de alla kungar och kejsare på en gång. — Ett bornholmskt väggur med tunga blylod gick »tick! tack!» och alltid för fort, men det var bättre, än om det ginge för långsamt, sade det gamla folket. De åto sin kvällsvard, och den gamla gatlyktan låg som sagt i länstolen strax invid den varma kakelugnen. Det var för lyktan, som om hela världen blivit upp- och nedvänd. — Men då den gamle lykttändaren såg på henne och talade om vad de båda hade upplevat med varandra i regn och rusk, under de ljusa, korta sommarnätterna och då snön yrde, så att det var gott att komma under regntaket till källarfarstun, då var allt i ordning för den gamla lyktan; hon såg det så, som om det varat ännu; jo, vinden hade verkligen lyst bra upp inom henne.

De voro så flitiga och så flinka, det gamla folket; ingen enda timme blev alldeles förspilld i sysslolöshet. Söndagseftermiddagarna kom en och annan bok fram, helst en resebeskrivning, och den gamle mannen läste högt om Afrika, om de stora skogarna och elefanterna, som där gingo vilda omkring, och den gamla gumman hörde noga på och kastade sedan en blick bort till lerelefanterna, som voro blomkrukor. — Jag kan nästan föreställa mig det, sade hon. Och lyktan

önskade så innerligt, att det funnits ett vaxljus att tända och sätta inuti henne, så att gumman skulle kunnat se allt så tydligt, som lyktan såg det — de höga träden, de täta grenarna flätade i varandra, de nakna, svarta människorna till häst och hela skaror av elefanter, som med sina breda fötter krossade rör och buskar.

— Vad hjälpa nu alla mina gåvor, då det inte finns något vaxljus, suckade lyktan. De ha bara tran och talgljus, och det är inte nog.

En dag kom en hel bunt vaxljusbitar ned i källarrummet; de största brändes, och de mindre begagnade gumman till att vaxa sin tråd med, då hon sydde; vaxljus funnos där, men de gamla föllo icke på den tanken att sätta en liten bit i lyktan.

— Här står jag med mina sällsynta gåvor, sade lyktan; jag har allt inom mig men kan inte dela det med dem. De veta inte, att jag kan förvandla de vita väggarna till de vackraste tapeter, till rika skogar, till allt vad de kunna önska sig. De veta det inte.

Lyktan stod för övrigt skurad och fin i en vrå, där hon alltid föll i ögonen; folk sade visserligen, att hon var ett gammalt skrälle, men det brydde sig de gamla icke om; de höllo av lyktan.

En dag, det var den gamle lykttändarens födelsedag, kom den gamla gumman fram till lyktan, myste så smått och sade: Jag vill illuminera för honom! Och det knakade i bleckhatten på lyktan, ty hon tänkte: Nu går ljuset upp för dem! Men det kom tran och ej något vaxljus; hon brann hela kvällen men visste nu, att den gåva, som stjärnorna hade givit henne, den bästa gåvan av alla, skulle bliva en död skatt för detta livet. Då drömde hon — och då man har sådana gåvor, kan man nog drömma —, att de båda gamla voro döda, och att hon själv hade kommit till en järngjutare och skulle gjutas om; hon var lika rädd, som då hon skulle upp på rådstugan och besiktigas av trettiosexmännen; men ehuru hon hade förmågan att falla sönder i rost och stoft, då hon önskade sig det, gjorde hon det likväl icke; och så kom hon i smältugnen och förvandlades till den vackraste järnljusstake, som någon kunde sätta ett vaxljus uti; den hade form av en

ängel, som bar en blomsterbukett, och mitt i buketten sattes vaxljuset, och staken fick plats på ett grönt skrivbord, och rummet var så trevligt; där stodo många böcker, där hängde vackra tavlor, det var hos en skald, och allt vad han tänkte och skrev, det rullade upp sig runt omkring; rummet förvandlades till djupa, mörka skogar, till solbelysta ängar, där storken gick och klev, och till skeppsdäcket högt på det svallande hav.

— Vilka gåvor jag har! sade den gamla lyktan, då hon vaknade. Jag kunde nästan längta efter att smältas om — men nej, det får inte ske, så länge det gamla folket lever; de hålla av mig för min egen skull. Jag är dem ju i barns ställe, och de ha skurat mig och givit mig tran, och jag har det lika bra som »Kongressen», som är någonting så förnämt!

Och från den tiden hade hon mera inre lugn, och det förtjänade den hyggliga, gamla gatlyktan.

GRANNFAMILJERNA.

Man skulle verkligen kunnat tro, att något var på färde i gölen vid bygatan, men där var ingenting på färde. Bäst som alla ankorna lågo på vattnet, några stodo på huvudet, ty det kunde de, satte de med ens av upp på land; man kunde se spåren efter deras fötter i den våta leran, och man kunde på långt håll höra, att de skreko. Vattnet kom riktigt i rörelse, och nyss var det blankt som ett spegelglas; man kunde däri se varje träd, varje buske tätt bredvid och den gamla bondstugan med hålen i gaveln och svalboet, men i synnerhet det stora törnroströdet, fullt med blommor, vilket hängde från muren nästan ända ut över vattnet, och i detta stod alltsammans liksom en tavla, men allt upp- och nedvänt; och då vattnet kom i rörelse, löpte det ena ihop med det andra; hela tavlan var försvunnen. Två fjädrar, som hade fallit av ankorna, som flögo sin väg, vippade ordentligt upp och ned; plötsligt togo de fart, som om det blåst, men det blåste icke, och så lågo de stilla; och vattnet blev åter spegelglatt, man såg tydligt gaveln med svalboet, och törnroströdet såg man; varje ros speglade sig, de voro så vackra, men de visste det icke själva, ty ingen hade sagt dem det. Solen sken in mellan de

fina bladen, som voro så fyllda med doft; och detta var för varje ros detsamma som för oss, då vi äro fördjupade i riktigt lycksaliga tankar.

— Vad det är härligt att vara till! sade varje ros; det enda, som jag kunde önska mig, vore, att jag kunde kyssa solen, därför att hon är så varm och klar. — Ja, rosorna där nere i vattnet skulle jag även vilja kyssa; de likna oss alldeles precis; jag skulle vilja kyssa de söta fågelungarna där nere i boet; ja, det finns även några ovanför oss; de sticka ut huvudena och pipa helt sakta; de ha alls inga fjädrar, såsom deras far och mor. Det är goda grannar vi ha, både de som äro över och under oss. Ack, vad det är härligt att vara till!

De små ungarna där uppe och där nere — ja, de där nere voro endast en avspegling i vattnet — voro sparvar, och far och mor voro sparvar; de hade tagit i besittning det tomma svalboet från i fjol; i det lågo och hade de sitt hem.

— Är det ankbarn, som simma där? frågade sparvungarna, då de sågo ankfjädrarna driva på vattnet.

— Gör förnuftiga frågor, då ni fråga, sade modern. Ser ni inte, att det är fjädrar, levande klänningstyg, sådant som jag har och ni ska få, ehuru vårt är finare! Emellertid skulle jag önska, att vi hade dem här uppe i boet, ty de värma. Jag skulle vilja veta, vad det var, som skrämde ankorna; det måste ha varit någonting i vattnet, ty jag gjorde det bestämt inte, ehuru jag visserligen sade ett något starkt »pip» till er. De tjockhuvade rosorna borde veta det, men de veta nu ingenting; de se bara på sig själva och lukta. Jag är innerligt trött på de där grannarna!

— Hör på de söta små fåglarna där uppe! sade rosorna. De börja nu också försöka att sjunga. De kunna inte, men det kommer nog. Vad det måtte vara för ett stort nöje! Det är riktigt roligt att ha så muntra grannar!

I detsamma kommo i galopp två hästar, som skulle vattnas; en bondpojke satt på den ena, och han hade tagit av sig alla sina kläder utom sin svarta hatt; den var så stor och bred. Pojken visslade, som om han varit en liten fågel, och red så ut i den djupaste delen av gölen; och då han kom mitt för törnrosträdet, slet han av en av rosorna och satte den i hatten; då tyckte han, att han var riktigt fin, och red så bort med den.

De andra rosorna tittade efter systern och frågade varandra: Vart reste hon någonstans? Men det visste ingen.

— Jag skulle nog vilja komma ut i världen, sade den ena till den andra; men här hemma i vårt eget gröna är det också härligt. Om dagen är solen så varm, och om natten lyser himmeln ännu vackrare; det kunna vi se genom de många små hål, som äro på den.

Det var stjärnorna, som de trodde vara hål, ty rosorna visste icke bättre.

— Vi liva upp omkring huset, sade sparvmodern, och svalbon bringa lycka, säger folk, därför äro de glada åt att ha oss; men de där grannarna, en sådan där stor rosenbuske uppefter väggen, åstadkomma fukt; jag tänker dock, att den nog kommer bort, så att något säd kan växa där. Rosor äro endast att se och lukta på eller på sin höjd att sätta i hatten. Vart år, det har jag hört av min mor, falla de av, bondhustrun lägger in dem i salt, de få ett franskt namn, som jag inte kan uttala och inte heller bryr mig om, och så läggas de på elden, när det skall lukta gott. Se, detta är deras levnadslopp; de äro bara till för ögon och näsa. Nu vet ni det!

Då det blev kväll och myggorna dansade i den varma luften, där skyarna voro så röda, kom näktergalen och sjöng för rosorna, att det sköna vore som solskenet här i världen och att det sköna alltid levde. Men rosorna trodde, att näktergalen sjöng om sig själv, och det kunde man ju också tänka. Det föll dem alls icke in, att det var dem sången gällde, men glada voro de över den och funderade, om icke alla de små sparvungarna också kunde bli näktergalar.

— Jag förstod mycket väl vad den där fågeln sjöng, sade sparvungarna. Det var bara ett ord, som jag inte förstod. Vad är det sköna?

— Det är ingenting, sade sparvmodern, det är bara ett utvärtes sken. Uppe på herrgården, där duvorna ha sitt eget hus och var dag få ärter och säd utströdda på gården — jag har ätit tillsammans med dem, och det skola ni också komma att göra; säg mig med vem du umgås, så skall jag säga dig vem du är! — där uppe på herrgården ha de två fåglar med gröna halsar och en tofs på huvudet: stjärten kan breda ut sig, som om den vore ett stort hjul, och den har alla möjliga

färger, så att det gör ont i ögonen; påfåglar kallas de, och de äro det sköna; de skulle bara plockas litet, så skulle de inte se annorlunda ut än vi andra. Jag hade hackat dem, om de inte varit så stora.

— Jag skall hacka dem! sade den minsta sparvungen, och han hade ännu icke fjädrar.

Inne i bondstugan bodde ett ungt folk; de höllo så mycket av varandra, de voro så flitiga och raska, det var så fint inne hos dem. På söndagsmorgonen gick den unga hustrun ut, tog en hel hand full av de vackraste rosorna, satte dem i vattenglaset och ställde det mitt på dragkistan.

— Nu kan jag se, att det är söndag! sade mannen och kysste sin söta lilla hustru, och de satte sig ned, läste en psalm och höllo varandra i handen, och solen sken in genom fönstren på de friska rosorna och det unga folket.

— Det där är jag trött vid att se på! sade gråsparvmodern, som från boet kikade rakt in i rummet, och så flög hon bort.

Detsamma gjorde hon nästa söndag, ty varje söndag kommo friska rosor i glaset, och alltjämt blommade rosenhäcken lika vackert; sparvungarna, som nu hade fått fjädrar, ville gärna flyga med, men modern sade: Ni stanna här! och så stannade de. — Hon flög, men hur hon nu flög, fastnade hon plötsligt i en fågelsnara av tagel, som några gossar hade bundit vid en gren. Taglen drogo sig hårt tillsammans om benet, ack, så hårt, som om det skulle skäras av; det var en plåga, det var en förskräckelse! Gossarna skyndade genast till och grepo fågeln, och de grepo så förskräckligt hårt. Det är inte annat än en sparv! sade de men läto den likväl icke flyga igen; de gingo hem med den, och varje gång den skrek, slogo de den på näbben.

Inne på bondens gård stod en gammal man, som kunde göra raktvål och handtvål, tvål i kulor och tvål i stycken. Det var en sådan där kringvandrande lustig gubbe, och då han fick se gråsparven, som gossarna kommo med och som de sade att de alls icke brydde sig om, sade han: Ska vi göra honom skön? Och det ryste i sparvmodern, då han sade det. Och ur sin låda, där de vackraste färger lågo, tog han upp en hel hop glänsande bladguld, och gossarna måste springa in och

skaffa ett ägg, och av detta tog han vitan, och med den översmorde han hela fågeln och smetade sedan på bladguldet; och så var sparvmodern förgylld; men hon tänkte icke på den grannlåten, hon darrade i alla lemmar. Och tvålgubben tog en röd lapp, han rev den av fodret i sin gamla tröja, klippte lappen till en taggig tuppkam och klistrade den på fågelns huvud.

— Nu ska ni få se guldfågeln flyga! sade han och släppte gråsparven, som i den gruvligaste förskräckelse flög bort i det klara solskenet. Åh, vad den lyste! Alla gråsparvar, till och med en stor kråka, och det icke någon unge för året, blevo helt förskräckta över den synen, men de flögo likväl efter, ty de ville veta vad det var för en förnäm fågel.

— Varifrån? Varifrån? skrek kråkan.

— Vänta lite! Vänta lite! sade sparvarna. Men sparvmodern ville icke vänta litet; i ångest och förfäran flög hon hemåt; hon var nära att sjunka till marken, och alltjämt kommo flera fåglar till, små och stora; några flögo ända inpå henne för att hacka henne. »Sicken en! Sicken en!» skreko de allesammans.

— Sicken en! Sicken en! skreko ungarna, då hon kom fram till boet. Det är bestämt en påfågelsunge; det är alla möjliga färger, som gör ont i ögonen, som mor sade. Pip! det där är det sköna! Och så hackade de med sina små näbbar, så att det blev omöjligt för henne att slippa in, och hon var så förskräckt, att hon icke längre kunde säga pip! mycket mindre: Jag är er mor! De andra fåglarna hackade henne nu allesammans, så att var enda fjäder gick av, och blodig sjönk sparvmodern ned i rosenhäcken.

— Det stackars djuret! sade rosorna. Kom, så skola vi gömma dig. Luta ditt lilla huvud mot oss!

Sparvmodern bredde ännu en gång ut vingarna, tryckte dem så hårt intill sig igen och låg död hos grannfamiljen, de friska vackra rosorna.

— Pip! sade sparvungarna i boet. Jag kan inte begripa vart mor tagit vägen! Det skulle väl inte kunna vara en list av henne, för att vi nu skola sköta oss själva. Huset har hon låtit oss behålla i arv; men vem av oss skall ha det ensam, när vi få familj?

— Ja, jag kan inte ha er andra här, när jag lägger mig till med hustru och barn, sade den minsta.

— Jag får nog flera hustrur och barn än du, sade den andre.

— Men jag är äldst, sade den tredje. Allesammans började de nu att gräla, de slogo med vingarna, hackade med näbben, och duns! blev den ene efter den andre knuffad ut ur boet. Där lågo de, och onda voro de; huvudet lutade de alldeles åt ena sidan och plirade med det öga, som var vänt uppåt; detta var nu deras sätt att visa sig surmulna.

Något litet kunde de flyga, och så övade de sig litet mera, och slutligen blevo de ense om att de, för att kunna känna igen varandra, när de möttes ute i världen, skulle säga pip! och krafsa tre gånger med vänstra benet.

Den unge, som stannade kvar i boet, gjorde sig så bred som möjligt; han var ju nu husägare, men länge räckte det icke. — Om natten lyste den röda elden ut genom rutorna, flammorna slogo fram under taket, den torra halmen gick upp i låga, hela huset brann upp, och sparvungen med; däremot kom det unga folket lyckligt undan.

Då solen följande morgonen gått upp och allt syntes så uppfriskat som efter en ljuv nattsömn, återstod av bondstugan intet annat än några svarta, förkolnade bjälkar, vilka stödde sig mot skorstenen, som var sin egen herre. Det rökte starkt från grunden, men framför denna stod hela törnrosträdet friskt och blomstrande; det speglade varje kvist och varje blomma i det lugna vattnet.

— Åh, så vackert de där rosorna stå där framför det nedbrunna huset! sade en man, som gick förbi; det är den täckaste lilla tavla; den måste jag ha! Och mannen tog upp ur fickan en liten bok med vita blad, och han tog sin blyertspenna, ty han var målare, och avtecknade så det rökande gruset, de förkolade bjälkarna, som stödde sig mot den lutande skorstenen, ty denna lutade alltmer, men allra främst stod den stora, blommande rosenhäcken; den var riktigt vacker och var ju även ensam skuld till att det hela blev avtecknat.

Fram på dagen flögo två av de här födda gråsparvarna förbi. Var är huset? sade de. Var är boet? — Pip, allting är uppbränt, och vår starke bror har även brunnit upp; det

fick han, för att han behöll boet. Rosorna ha sluppit lyckligt undan; de stå ännu med röda kinder. De sörja då inte över grannens olycka. Ja, jag vill inte tala med dem, och fult är det här, det är min åsikt! Så flögo de sin väg.

Fram på hösten var det en vacker solskensdag; man kunde riktigt tro sig vara mitt i sommarn. Det var så torrt och rent på gården framför den stora trappan hos godsherrns, och där gingo duvorna, både svarta och vita och violetta; de glänste i solskenet, och de gamla duvmödrarna ruggade upp sig och sade till ungarna: »Stå i grupp! Stå i grupp!» — ty då togo de sig bättre ut.

— Vad är det för små grå, som springa emellan oss? frågade en gammal duva, som hade både rött och grönt i ögonen. Små grå! Små grå! sade hon.

— Det är sparvar, beskedliga djur! Vi ha alltid haft rykte för att vara fromma, och därför få vi väl låta dem plocka åt sig litet. De blanda sig inte i samtalet och krafsa så nätt med benet.

Ja, de krafsade, tre gånger krafsade de med vänstra benet, men de sade även »pip», och så kände de igen varandra: det var tre sparvar från det nedbrunna huset.

— Här äter man utmärkt bra! sade sparvarna.

Och duvorna gingo runt omkring varandra, bröstade sig och behöllo sin åsikt för sig själva.

— Ser du på den där duvan, hur hon bröstar sig? sade den ena om den andra; och ser du, hur hon slukar ärter? Hon får för många, hon får de bästa! Kurr, kurr! Ser du, hur hon blir skallig i nacken! Ser du det söta, elaka djuret! Knorr, knorr! Och så lyste ögonen på dem allesammans röda av ilska. Stå i grupp! Stå i grupp! Små grå! Små grå! Knorr! Knorr! Knorr! lät det oupphörligt, och så låter det ännu om tusen år.

Gråsparvarna åto bra, och de hörde bra, ja, de ställde till och med upp sig, men det klädde icke; mätta voro de; så gingo de ifrån duvorna och sade varandra sin tanke om dem, hoppade så in under trädgårdsstaketet, och som dörren till rummet utåt trädgården stod öppen, hoppade den ena upp på tröskeln; han var övermätt och därför modig. Pip! sade han; det törs jag! — Pip! sade den andre; det törs

jag med och litet till! Och så hoppade han in i rummet. Det fanns inga människor där inne, det såg nog den tredje, och så flög han ännu längre in i rummet och sade: Ända in eller alls inte! För övrigt är det ett löjligt människobo, det här. Och vad är här uppställt? Nej, vad är detta?

Mitt framför sparvarna blommade ju rosorna, de speglade sig i vattnet, och de kolade bjälkarna stödde sig mot den fallfärdiga skorstenen. — Nej, vad är då detta? Hur har det kommit in i herrgårdsrummet?

Och alla tre sparvarna ville flyga bort över rosorna och skorstenen, men det var en flat vägg, de flögo emot. Alltsammans var en tavla, ett stort präktigt stycke, som målaren hade utfört efter sin lilla teckning.

— Pip! sade sparvarna; det är ej någonting, det ser bara så ut. Pip! det är det sköna! Kan du begripa det, ty jag kan det inte? Och så flögo de sin väg, ty det kom folk in i rummet.

Nu gingo både år och dag; duvorna hade många gånger kurrat, för att icke säga knorrat, de elaka djuren; gråsparvarna hade frusit om vintern och levat högt om sommarn; de voro allesammans förlovade eller gifta, eller vad man nu vill kalla det. Ungar hade de, och vars och ens unge var naturligtvis den vackraste och klokaste; en flög hit och en flög dit, och om de möttes, kände de igen varandra på »pip»! och tre krafsningar med vänstra benet. Den äldsta av dem, hon var nu en så gammal en, hade intet bo och inga ungar; hon ville så gärna en gång till en stor stad, och så flög hon till Köpenhamn.

Där låg ett stort hus med många färger; det låg alldeles invid slottet och kanalen, där det fanns fartyg med äpplen och lerkärl. Fönstren voro bredare nedtill än upptill, och om sparvarna kikade dit in, tyckte de, att vartenda rum var, som om de hade sett ned i en tulpan: alla möjliga färger och snirklar, och mitt i tulpanen stodo vita människor; de voro av marmor, några voro även av gips, men det kommer på ett ut för sparvögon. Ovanpå huset stod en bronsvagn med bronshästar för, och segerns gudinna, även av brons, körde dem. Det var Thorvaldsens museum.

— Vad det lyser, vad det lyser! sade sparvfröken; det

här är säkert det sköna! Pip! här är det likväl större än en påfågel! Hon erinrade sig ännu, från det hon var liten, vad som var det största sköna modern kände. Och hon flög ända ned på gården; där var även präktigt, palmer och grenar voro målade på väggarna, och mitt på gården stod en stor, blommande rosenbuske; den lutade sina friska grenar med de många rosorna över en grav; och hon flög dit, ty där gingo flera sparvar; pip och tre krafsningar med vänstra benet; den hälsningen hade hon gjort mången gång under år och dag, men ingen hade förstått den; ty de, som blivit skilda åt, träffas icke var dag; den hälsningen hade blivit en vana, men i dag var det två gamla sparvar och en unge, som sade pip! och krafsade med vänstra benet.

— Å se, god dag, god dag! — Det var tre gamla från sparvboet och så en liten en av familjen. — Att vi skulle träffas här! sade de. Det är ett förnämt ställe, men här är inte mycket att äta. Det är det sköna! Pip!

Och det kom mycket folk från sidorummen, där de präktiga marmorgestalterna stodo, och de gingo bort till graven, som gömde den store mästaren, som hade format marmorstoderna, och alla, som kommo, stodo med strålande anleten omkring Thorvaldsens grav, och några samlade upp de avfallna rosenbladen och gömde dem. Där var folk långt ifrån; de kommo från det stora England, från Tyskland och Frankrike; den skönaste damen tog en av rosorna och lade den vid sitt bröst. Då trodde sparvarna, att rosorna regerade här, att hela huset var byggt för deras skull, och det tyckte de vara verkligen litet för mycket; men då alla människorna gjorde affär av rosorna, ville de icke vara sämre. Pip! sade de, sopade golvet med sin stjärt och sågo med det ena ögat på rosorna; länge sågo de icke, innan de voro säkra på att det var de gamla grannarna, och det var det också. Målaren, som hade avtecknat rosenbusken vid det nedbrunna huset, hade längre fram på året fått lov att gräva upp den och sedan givit den åt byggmästaren, ty inga rosor voro vackrare; och han hade satt den på Thorvaldsens grav, där den, såsom bilden av det sköna, blommade och gav sina röda, doftande blad att föras såsom minne till avlägsna länder.

— Har ni fått anställning här inne i staden? frågade spar-

varna. Och rosorna nickade; de kände igen de grå grannarna och blevo så glada åt att få se dem.

— Vad det är härligt att leva och blomma, att se gamla vänner och var dag milda ansikten! Här är, som om varje dag vore en stor helgdag.

— Pip! sade sparvarna; jo, det är de gamla grannarna. Deras härkomst från bygölen komma vi ihåg. Pip! vad de ha kommit till heder! Somliga sova sig då också därtill. Och vad det är för rart med en sådan där röd plätt, vet jag inte! Och där sitter då ett visset blad, ty det kan jag se.

Och så pickade de på bladet, så att det föll av, och friskare och grönare stod busken, och rosorna doftade i solskenet på graven över Thorvaldsen, till vars odödliga namn deras skönhet slöt sig.

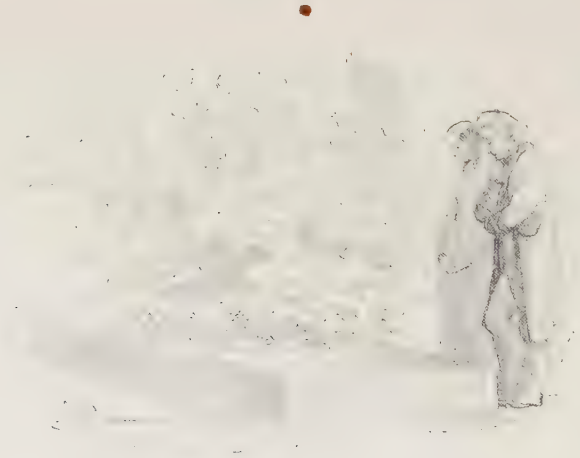

LILLE TUCK.

Ja, det var lille Tuck; han hette egentligen icke Tuck, men då han ännu icke kunde tala rent, kallade han sig själv Tuck; det skulle betyda Karl, och det är gott att veta. Han skulle se efter sin syster Gustava, som var mycket mindre än han, och så skulle han även lära sig sin läxa, men dessa båda saker ville icke gå på en gång. Den stackars gossen satt med sin lilla syster i knäet och sjöng alla de visor han kunde, och under tiden sneglade ögonen bort till geografien, som låg öppen framför honom; han skulle till den följande dagen kunna utantill alla städerna i Själlands stift och veta om dem allt, som kunde vetas.

Nu kom hans mor hem, ty hon hade varit ute, och hon tog lilla Gustava; Tuck sprang till fönstret och läste, så att han nästan läste ögonen ur sig, ty det var skymning och blev allt mörkare, men hans mor hade icke råd att köpa ljus.

— Där går den gamla tvätterskan borta från gränden, sade modern, i det hon såg ut genom fönstret. Hon orkar knappast bära sig själv, och ändå måste hon bära ämbaret från pumpen; spring ut du, lille Tuck, och var en snäll gosse! Hjälp den gamla gumman!

Och Tuck sprang genast ut och hjälpte henne, men när han sedan kom hem, var det mörka kvällen, ljus var icke värt att tala om, och han måste i säng; det var en gammal fållbänk; i den låg han och tänkte på sin läxa i geografien; Själlands stift och allt vad läraren hade berättat. Han borde visserligen ha läst den, men det kunde han ju icke nu. Geografien stoppade han under sin huvudkudde, ty han hade hört, att det skulle hjälpa betydligt till att komma ihåg läxan; men detta är icke att lita på.

Där låg han nu och tänkte och tänkte, och så var det med ens, som om någon hade kysst honom på ögon och mun; han sov och sov dock icke. Det var, som om han sett den gamla tvätterskans milda ögon se på honom, och hon sade: Det skulle vara stor synd, om du inte skulle kunna din läxa! Du hjälpte mig, nu skall jag hjälpa dig, och Vår Herre skall alltid göra det.

Och med detsamma kröp och kravlade boken under huvudet på lille Tuck.

— Kuckeliku! kak! kak! Det var en höna, som kom, och det från Kjöge stad. Jag är ett av Kjöge höns![1] Och så berättade hon, huru många invånare där var, och om slaget, som hade stått där, och det var nu icke någonting att tala om.

— Ritsch, ratsch, duns! där damp en; det var en fågel av trä, som nu kom; det var papegojan från fågelskjutningen i Prästö. Hon sade, att där fanns det lika många invånare, som hon hade spikar i kroppen; och hon var icke litet stolt: Thorvaldsen har bott hörn i hörn med mig.[2] Duns! jag ligger präktigt!

Men lille Tuck låg ej, han satt med ens till häst. I galopp, i galopp gick det. En präktigt klädd riddare med glänsande hjälm och vajande fjäderbuske hade han bakom sig på hästen, och de redo genom skogen till den gamla staden Vordingborg,[3] och det var en stor och livlig stad; höga torn reste

[1] Då man tager barnet om huvudet med båda händerna och lyfter upp det, kallas det att »se Kjöge höns». Vid engelsmännens anfall 1807 stod vid Kjöge en icke synnerligt ärofull strid mellan dem och det odisciplinerade danska lantvärnet. Ö:s anm.

[2] Ett litet stycke från Prästö ligger godset Nysö, där Thorvaldsen vanligen vistades, då han var i Danmark. Ö:s anm.

[3] Vordingborg var i konung Valdemar Atterdags tid en ansenlig stad men har nu nedsjunkit till en obetydlighet. Ö:s anm.

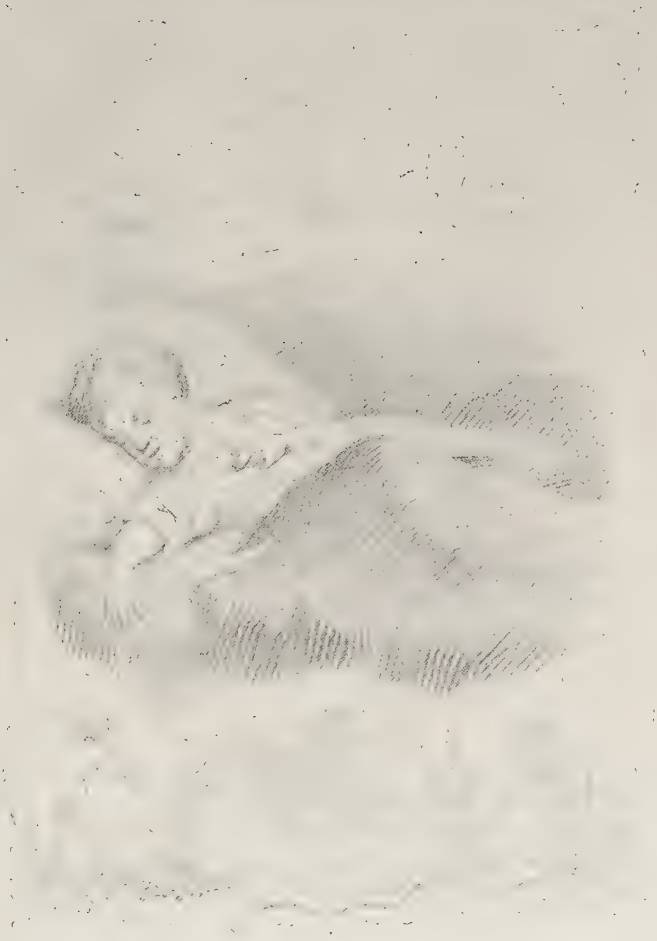

sig på kungaborgen, och ljusen lyste långt ut genom fönstren; där inne var sång och dans; kung Valdemar och ståtliga unga hovfröknar gingo i dansen. — Det blev morgon, och just som solen gick upp, sjönko staden och kungens slott, det ena tornet efter det andra; slutligen stod blott ett enda kvar på höjden, där slottet hade stått, och staden var så liten och så fattig, och skolgossarna kommo med sina böcker under armen och sade: 2,000 invånare, men det var icke sant, så många funnos där icke.

Och lille Tuck låg i sin säng; han tyckte, att han drömde och att han icke drömde; men någon var tätt invid honom.

— Lille Tuck! Lille Tuck! ropades det; det var en sjöman, en helt liten person, som om det varit en kadett, men det var icke någon kadett. Jag skall hälsa så mycket, mycket från Korsör, det är en stad, som håller på att komma sig upp. Det är en livlig stad, den har ångbåt och postvagn; förr hettes den alltid vara ful, men det är en föråldrad åsikt. — Jag ligger vid havet, säger Korsör; jag har landsväg, och jag har en lustpark, och jag har fött en skald, som var glad,[1] och det äro de icke alla. Jag har velat sända ett skepp runt omkring jorden; jag gjorde det icke men kunde ha gjort det, och så doftar jag så härligt, vid själva stadsporten; där blomma de vackraste rosor.

Lille Tuck såg dem; det blev rött och grönt för hans ögon, men då färgerna hunnit ordna sig, var det en hel skogbevuxen sluttning tätt invid den klara fjorden; och ovanom låg en präktig gammal kyrka med två höga, spetsiga kyrktorn; från sluttningen sprungo källorna i tjocka vattenstrålar, så att det plaskade efter, och strax bredvid satt en gammal kung med guldkrona kring sitt långa hår; det var kung Hroar vid källorna; det var vid Roskildes stad, såsom man nu kallar den.[2] Och uppför sluttningen gingo, in i den gamla kyrkan, alla Danmarks kungar och drottningar hand i hand, alla med guldkrona på, och orgeln spelade, och källorna sorlade. Lille Tuck såg allt, hörde allt. Glöm inte ständerna! sade kung Hroar.

[1] Baggesen. Ö:s anm.

[2] Roskilde var en tid Danmarks huvudstad. Staden har sitt namn av kung Hroar och de många källorna (kilder) i trakten. I den vackra domkyrkan ligga de flesta Danmarks konungar och drottningar begravna. Ö:s anm.

Med ens var alltsammans borta igen; ja, vart tog det vägen? Det var, liksom när man vänder om bladet i en bok. Och nu stod där en gammal gumma, det var en rensgumma; hon kom från Sorö, där det växer gräs på torget. Hon hade sitt grå lärftsförkläde över huvudet och nedåt ryggen; det var så vått, det måtte ha regnat. Ja, det har det, sade hon, och så kunde hon något roligt ur Holbergs komedier, och hon kände till Valdemar och Absalon; men med ens kröp hon ihop och vaggade med huvudet; det var, som om hon velat hoppa. Koax! sade hon; det är vått, det är vått, det är gravstilla gott — i Sorö! Hon var plötsligt en groda, koax! Och så var hon den gamla gumman igen. Man måste kläda sig efter vädret! sade hon. Det är vått, det är vått! Min stad är liksom en butelj; man kommer in vid korken, och där måste man ut igen. Jag har haft malar,[1] och nu har jag friska, rödblommiga gossar på bottnen av buteljen; där lära de sig visdom: grekiska, grekiska, hebreiska! Koax! Det lät, liksom då grodorna kväka, eller när man går i kärrvatten med stora stövlar. Det var ständigt samma ljud, så enformigt, så tråkigt, så tråkigt, att lille Tuck föll i en riktig sömn, och den kunde han ha gott av.

Men även under denna sömn kom en dröm eller vad det nu var; hans lilla syster Gustava med de blå ögonen och det gula, knollriga håret var med ens en fullvuxen, vacker flicka, och utan att ha vingar kunde hon flyga, och de flögo över Själland, över de gröna skogarna och de blå vattnen.

— Hör du hanegället, lille Tuck? Kuckeliku! Hönsen flyga upp från Kjöge stad. Du får en hönsgård, så stor, så stor, du skall inte lida hunger och nöd. Papegojan skall du skjuta, som man säger, du blir en rik och lycklig man; ditt hus skall höja sig som kung Valdemars torn, och rikt skall det byggas med bildstoder av marmor, lika dem från grannskapet av Prästö. Du förstår mig nog. Ditt namn skall med ros flyga vitt omkring världen, likt skeppet, som skulle ha gått från Korsör, och i Roskilde stad — kom ihåg ständerna! sade kung Hroar — där skall du tala väl och klokt,

[1] Den största europeiska sötvattensfisken; fanns fordom i Sorö sjö. — För att förstå anspelningen på gossarna, som lära sig grekiska och hebreiska, bör man veta, att Sorö har en akademi. Ö:s anm.

lille Tuck, och när du sedan en gång kommer i din grav, skall du sova så stilla — —

— Som om jag låge i Sorö, sade Tuck, och så vaknade han. Det var klar morgon; han kunde inte erinra sig det minsta av sin dröm, men det skulle han icke heller, ty man bör icke veta vad som komma skall.

Och han sprang upp ur sängen och läste i sin bok och kunde så sin läxa strax på stunden. Och den gamla tvätterskan stack in huvudet genom dörren, nickade åt honom och sade:

— Tack för i går, du välsignade barn! Vår Herre låte din bästa dröm bliva uppfylld!

Lille Tuck visste rakt icke vad han hade drömt, men se, det visste Vår Herre.

SKUGGAN.

I de heta länderna, där kan solen riktigt bränna; människorna bliva där alldeles mahognybruna; ja, i de allra hetaste brännas de till negrer. Men det var nu endast till de heta länderna en lärd man hade kommit från de kalla. Där trodde han sig nu kunna springa omkring liksom där hemma, men det blev han snart vand ifrån. Han och alla förståndiga människor måste stanna inne; fönsterluckor och dörrar förblevo hela dagen stängda; det såg ut, som om hela huset sovit eller ingen varit hemma. Den smala gatan med de höga husen, där han bodde, var också byggd så, att solen måste ligga på där från morgon till kväll; det var verkligen omöjligt att uthärda. Den lärde mannen från de kalla länderna — det var en ung man, en klok man — tyckte, att han satt i en glödande ugn; det tog på honom, så att han blev helt mager, till och med hans skugga krympte ihop; hon blev mycket mindre än där hemma, solen tog även på henne. De levde upp först på aftonen, då solen var nere.

Det var ett riktigt nöje att se på; så snart ljuset bars in i rummet, sträckte sig skuggan uppåt hela väggen, ja, till

och med fram i taket, så lång gjorde hon sig; hon måste sträcka ut sig för att hämta krafter. Den lärde gick ut på altanen för att sträcka ut sig där, och allteftersom stjärnorna kommo fram i den härliga klara luften, var det honom, som om han levat upp igen. På alla altaner vid gatan — och i de varma länderna har varje fönster en altan — kom folk ut, ty luft måste man ha, även om man är van att vara mahogny. Det blev så livligt både uppe och nere. Skomakare och skräddare, alla människor flyttade ut på gatan, dit kommo bord och stolar, och ljus brunno, ja, över tusen ljus, och den ene talade och den andre sjöng, och människorna promenerade, vagnarna foro, och åsnorna gingo: klingklingelikling, ty de hade klockor på sig; lik begrovos under psalmsång, gatpojkarna avbrände trollkäringar, och kyrkklockorna ringde — ja, det var riktigt livligt nere på gatan. Endast i det hus, som låg mitt emot det, i vilket den främmande lärde mannen bodde, var det alldeles tyst; och likväl bodde där någon, ty på altanen stodo blommor; de växte så vackert i solhettan, och det kunde de icke utan att bli vattnade, och någon måste ju vattna dem; det måste således finnas folk där inne. Dörren där kom även upp fram på aftonen, men det var mörkt där inne, åtminstone i det yttre rummet; längre inifrån ljöd musik. Den främmande lärde mannen tyckte, att den var alldeles makalös, men det kunde väl också hända, att han blott inbillade sig det, ty han fann allting makalöst där ute i de varma länderna, bara där icke funnits någon sol. Den främmandes värd sade, att han icke visste vem som hade hyrt grannens hus; man såg ju ingen människa, och vad musiken angick tyckte han, att den var gruvligt tråkig. — Det är alldeles, som om någon sutte och övade sig på ett stycke, som han icke kan komma ut med, alltjämt samma stycke. Jag tar väl ut det, säger han nog; men han tar dock aldrig ut det, huru länge han än spelar.

En natt vaknade främlingen; han sov för öppen altandörr, gardinen framför den lyftes av vinden, och han tyckte, att det kom en underbar glans från grannens altan; alla blommorna lyste som lågor i de vackraste färger, och mitt ibland blommorna stod en smärt, fager jungfru; det var, som om även hon lyst. Det stack honom verkligen i ögonen; han spärrade också upp dem på vid gavel och kom alldeles ur

sömnen. Med ett språng stod han på golvet; helt sakta gick han bakom gardinen, men jungfrun var borta, glansen var borta; blommorna lyste alls icke men stodo mycket vackra som alltid; dörren stod på glänt, och långt inne klingade musiken så mild och härlig, att man riktigt kunde falla i ljuva tankar därvid. Det var då liksom ett trolleri, och vilken bodde där? Var var den egentliga ingången? I hela bottenvåningen var det handelsbod vid handelsbod, och där kunde ju folk icke alltid springa igenom.

En afton satt främlingen ute på sin altan; inne i rummet bakom honom brann ljuset, och då var det ju helt naturligt, att hans skugga gick över på grannens vägg. Ja, där satt hon mitt emot bland blommorna på altanen, och då främlingen rörde sig, rörde sig även skuggan, ty det gör hon.

— Jag tror, att min skugga är det enda levande man ser här mitt emot, sade den lärde mannen. Se, huru nätt hon sitter bland blommorna; dörren står halvt på glänt; nu borde skuggan vara så klok och gå in, se sig omkring och så komma och berätta mig vad hon sett. Ja, du borde göra gagn! sade han på skämt. Var så god och stig in! Nå, går du? Och så nickade han åt skuggan, och skuggan nickade igen. Ja, så gå då, men stanna inte kvar! Och främlingen reste sig, och hans skugga där borta på grannens altan reste sig även; och främlingen vände sig, och skuggan vände sig även; ja, om någon riktigt hade lagt märke därtill, skulle han tydligt kunnat se, att skuggan gick in genom den halvöppna altandörren hos grannen, just som främlingen gick in i sitt rum och lät den långa gardinen falla ned efter sig.

Följande morgon gick den lärde mannen ut för att dricka kaffe och läsa tidningar. — Vad vill det här säga? sade han, då han kom ut i solskenet; jag har ju inte någon skugga! Hon gick således verkligen bort i går afton och har inte kommit tillbaka! Det var då bra förtretligt!

Och det förargade honom, men icke så mycket därför, att skuggan var borta, utan därför, att han visste, att det fanns en historia om en man utan skugga; den kände ju alla människor där hemma i de kalla länderna till, och om nu den lärde mannen komme och berättade sin, skulle man säga, att han gick och apade efter, och det behövde han icke. Han

föresatte sig därför att alls icke tala därom, och det var förståndigt tänkt.

Om aftonen gick han ut på sin altan igen; ljuset hade han mycket riktigt satt bakom sig, ty han visste, att skuggan alltid ville ha sin herre till skärm; men han kunde icke locka fram henne. Han gjorde sig liten, han gjorde sig stor, men det fanns ingen skugga, och ingen kom; han sade: hm! hm! men det hjälpte icke.

Förargligt var det, men i de varma länderna växer nu allting så hastigt, och efter åtta dagars förlopp märkte han till sin stora belåtenhet, att en ny skugga växte ut från benen på honom, när han kom i solsken; roten måtte ha stannat kvar. Efter tre veckors förlopp hade han en ganska försvarlig skugga, vilken, då han begav sig hem till de nordliga länderna, växte mer och mer under resan, så att hon slutligen var så lång och stor, att hälften hade varit nog.

Så kom den lärde mannen hem, och han skrev böcker om vad som var sant i världen och om vad som var gott och vad som var skönt, och det gick dagar, och det gick år; det gick många år.

Då sitter han en afton i sitt rum, och så knackar det helt sakta på dörren.

— Stig in! sade han, men ingen kom. Då öppnar han, och framför honom stod en så utomordentligt mager man, att han blev helt underlig till mods. För övrigt var mannen särdeles fint klädd; det måtte ha varit en förnäm man.

— Med vem har jag den äran att tala? frågade den lärde.

— Ja, jag kunde just tro, att ni inte skulle känna igen mig! sade den fine mannen. Jag har blivit så mycket kropp, jag har riktigt fått både kött och kläder. Ni har säkert aldrig tänkt att få se mig i en sådan välmåga. Känner ni inte igen er gamla skugga? Ja, ni har säkert inte trott, att jag någonsin mera skulle komma igen. Mig har det gått särdeles väl, sedan jag sist var hos er; jag har i alla avseenden blivit mycket välmående; skall jag köpa mig fri från tjänsten, så kan jag det! Och så skramlade han med en hel knippa dyrbara berlocker, som hängde vid klockan, och han stack sin hand in i den tjocka guldkedja, som han bar om halsen; å, vad alla fingrarna lyste av diamantringar! Och allt detta var verkligt.

— Nej, jag kan inte hämta mig från min förvåning, sade den lärde mannen. Vad vill då allt detta säga?

— Ja, någonting vanligt är det inte, sade skuggan; men ni själv hör ju inte heller till de vanliga, och jag, det vet ni nog, har, alltifrån det jag var liten, trampat i edra fotspår. Så snart ni fann, att jag var mogen att gå allena ut i världen, gick jag min egen väg. Jag är i de allra briljantaste omständigheter, men det kom ett slags längtan över mig att se er en gång, innan ni dör, ty ni måste ju dö! Jag ville även gärna återse de här länderna, ty man håller ändå alltid av fädernesländet. — Jag vet, att ni fått en annan skugga i stället; är det något jag är skyldig henne eller er? Var bara så god och säg det!

— Nej, är det verkligen du? sade den lärde mannen. Det var då högst märkvärdigt! Aldrig hade jag trott, att ens gamla skugga skulle kunna komma tillbaka som människa.

— Säg mig vad jag har att betala, sade skuggan, ty jag vill ogärna stå i något slags skuld!

— Huru kan du tala så? sade den lärde mannen. Huru kan det här bli tal om någon skuld? Var så fri som någon! Jag gläder mig utomordentligt över din lycka. Sitt ned, gamle vän, och berätta mig bara litet om huru det gått till och vad du såg mitt emot hos grannens där i de varma länderna!

— Ja, det skall jag berätta er, sade skuggan och satte sig ned; men då måste ni också lova mig, att ni aldrig för någon här i staden, var ni än må träffa mig, talar om, att jag varit er skugga. Jag har i sinnet att förlova mig; jag kan föda mer än en familj.

— Var fullkomligt lugn! sade den lärde mannen; jag skall inte säga för någon vem du egentligen är. Här är min hand därpå! Jag lovar det, och en man ett ord!

— Ett ord en skugga! sade skuggan, ty så måste hon ju tala.

Eljest var det verkligen alldeles märkvärdigt, huru mycket människa hon var; alldeles svartklädd var hon, och det i det allra finaste svarta kläde, lackerade stövlar och hatt, som kunde fällas ihop, så att den blev bara kulle och brätten, för att icke tala om vad vi redan känna, berlocker, halskedja av guld

och diamantringar. Ja, skuggan var utomordentligt väl klädd, och det var just detta, som gjorde henne till en riktig människa.

— Nu skall jag berätta, sade skuggan, och så satte hon sina fötter med de lackerade stövlarna så hårt hon kunde ned på armen av den lärde mannens nya skugga, vilken låg som en pudelhund vid hans fötter, och det gjorde hon nu antingen av högmod eller kanske för att få den att fastna vid; och den liggande skuggan höll sig så lugn och stilla för att riktigt höra på; hon ville nog veta, huru man så där kunde komma lös och tjäna sig upp till sin egen herre.

— Vet ni vem som bodde i grannens hus? sade skuggan; det var den vackraste av alla, det var P o e s i e n! Jag var där i tre veckor, och det är lika verksamt, som om man levde i tre tusen år och läste allt som blivit diktat och skrivet; ty det säger jag, och det är rätt. Jag har sett allt, och jag vet allt!

— Poesien! ropade den lärde mannen. Ja, ja — hon är ofta en eremit i de stora städerna. Poesien! Ja, jag såg henne ett enda kort ögonblick, men sömnen satt mig i ögonen. Hon stod på altanen och lyste, som norrskenet lyser. Berätta, berätta! Du var på altanen, du gick in genom dörren, och så — — —

— Så var jag i försalen, sade skuggan. Ni har alltid suttit och sett åt försalen. Där fanns alls intet ljus, där var ett slags skymning; men den ena dörren stod öppen mitt för den andra i en lång rad av rum och salar; och där var så upplyst, att jag rent av skulle ha blivit dödad av ljus, om jag kommit ända in till jungfrun. Men jag var försiktig, jag gav mig tid, och det bör man göra.

— Och vad såg du sedan? frågade den lärde mannen.

— Jag såg allting, och jag skall berätta er det; men — det är alls inte stolthet av mig, men — såsom fri och med de kunskaper jag har, för att inte tala om min goda ställning, mina förträffliga omständigheter — så önskade jag gärna, att ni ville säga ni till mig.

— Ursäkta! sade den lärde mannen; det är en gammal vana, som sitter i. Ni har fullkomligt rätt, och jag skall komma ihåg det. Men berätta mig nu allt vad ni såg!

— Allting! sade skuggan; ty jag såg allt, och jag vet allt.

— Huru såg det ut i de innersta salarna? frågade den lärde mannen. Var det som i den friska skogen? Var det som i en helig kyrka? Voro salarna som den stjärnklara himmeln, då man står på de höga bergen?

— Allting var där! sade skuggan. Jag gick ju inte ända in, jag stannade i det yttersta rummet, skymningen; men där stod jag särdeles väl; jag såg allting, och jag vet allting. Jag har varit vid Poesiens hov, i försalen!

— Men vad såg ni? Gingo alla forntidens gudar genom de stora salarna? Kämpade de gamla hjältarna där? Lekte där söta barn och berättade sina drömmar?

— Jag säger er, att jag var där, och ni förstår väl, att jag såg allt, som där var att se. Hade ni kommit dit, hade ni inte blivit människa, men det blev jag. Och tillika lärde jag mig känna min innersta natur, mina medfödda anlag, min släktskap med Poesien. Ja, då jag var hos er, tänkte jag inte därpå, men alltid, det vet ni, blev jag så underbart stor, då sol gick upp och sol gick ned; i månsken var jag nära nog tydligare än ni själv. Jag förstod inte då min natur, men i försalen blev den klar för mig; jag blev människa! — Mogen kom jag ut; men ni var inte längre i de varma länderna; som människa skämdes jag att gå som jag gick; jag behövde stövlar, kläder, hela denna människofernissa, som gör människan igenkännlig. Jag styrde kosan, ja, för er säger jag det, ni sätter ju inte in det i någon bok, jag styrde kosan till bakelsegummans klänning och gömde mig under den; gumman tänkte inte på huru mycket hon gömde; först på aftonen gick jag ut; jag sprang i månskenet omkring på gatan; jag sträckte ut mig uppåt väggen, det kittlar så skönt i ryggen! Jag sprang upp och jag sprang ned, tittade in genom de högsta fönster, in i salen och upp på taket; jag tittade in, dit ingen annan kunde titta, och jag såg vad ingen annan såg, vad ingen skulle se. Det är i själva verket en nedrig värld! Jag skulle inte vilja vara människa, om det nu inte en gång vore antaget, att det är något att vara det. Jag såg det allra otänkbaraste hos hustrurna, hos männen, hos föräldrarna och hos de söta, makalösa barnen; — jag såg, sade skuggan, vad ingen människa

borde få veta men som alla så gärna vilja veta: grannens fel. — Hade jag skrivit en tidning, skulle den minsann ha blivit läst; men jag skrev direkt till personen själv, och det blev en förskräckelse i alla städer, till vilka jag kom. De blevo så rädda för mig; och de höllo så utomordentligt av mig. Professorerna gjorde mig till professor, skräddarna gåvo mig nya kläder, så att jag är väl försedd; myntmästaren slog mynt åt mig, och hustrurna sade, att jag var så vacker — och så blev jag den man jag är, och nu säger jag farväl. Här är mitt kort, jag bor på solsidan och är alltid hemma i regnväder. Och så gick skuggan.

— Det var då märkvärdigt! sade den lärde mannen.

År och dag förgingo; då kom skuggan igen.

— Hur står det till? frågade hon.

— Ack, sade den lärde mannen, jag skriver om det sanna och det goda och det sköna, men ingen bryr sig om att höra sådant; jag är alldeles förtvivlad, ty jag tager mig så nära därav.

— Men det gör inte jag, sade skuggan; jag blir fet, och det är det man skall söka att bli. Ja, ni förstår er inte på världen. Ni blir krasslig därav. Ni måste resa. Jag gör en resa i sommar; vill ni följa med? Jag skulle gärna vilja ha en reskamrat. Vill ni resa med som skugga? Det skulle bli mig ett stort nöje att ha er med; jag bekostar resan.

— Det där går väl långt! sade den lärde mannen.

— Det är allteftersom man tager det, sade skuggan. Det skall göra er särdeles gott att resa. Om ni vill bli min skugga, så skall ni få allting fritt under resan.

— Det är för galet! sade den lärde mannen.

— Men sådan är nu världen, sade skuggan, och sådan blir den! Och så gick skuggan.

Den lärde mannen hade det alldeles icke bra, och sorg och plågor följde honom, och vad han talade om det sanna, goda och sköna, det var för de flesta liksom rosor för en ko. Slutligen blev han riktigt sjuk.

— Ni ser verkligen ut som en skugga! sade folk till honom, och det gick en rysning genom den lärde mannen, ty han hade sina egna tankar därvid.

— Ni bör resa till ett bad, sade skuggan, som kom och besökte honom; det är inte annat att göra. Jag skall taga er med för gammal bekantskaps skull; jag betalar resan, och ni gör beskrivningen och muntrar mig litet under vägen. Jag ämnar mig till ett bad; mitt skägg växer inte ut som det skulle; det är också en sjukdom, och skägg måste man ha. Var nu förståndig och tag emot anbudet. Vi resa ju som kamrater!

Och så reste de. Skuggan var nu herre, och herrn var nu skugga; de åkte med varandra, de redo och gingo tillsammans, sida vid sida, framför och bak efter, allteftersom solen stod; skuggan visste alltid att hålla sig på herrplatsen, men detta tänkte den lärde mannen icke så mycket på; han var en mycket godhjärtad människa och särdeles mild och vänlig, och så sade han en dag till skuggan: Eftersom vi nu blivit reskamrater, såsom vi äro, och vi tillika vuxit upp tillsammans alltifrån barndomen, så kunde vi väl dricka duskål; det är ändå mera förtroligt.

— Ni säger något! sade skuggan, som ju nu var den egentlige herrn. Det är mycket öppet och välment sagt, jag vill vara lika välment och öppen. Ni, som är en lärd man, vet nog säkert, huru underlig naturen är. Somliga människor kunna inte fördraga att röra vid gråpapper, ty då få de ont; på andra går det genom märg och ben, om man gnider en spik mot en glasruta. Jag har en likadan känsla, då jag hör er säga du till mig; jag känner mig liksom nedtryckt till jorden, till min första ställning hos er. Ni ser, att det är en känsla, som inte är stolthet. Jag kan inte låta er säga du till mig, men jag skall gärna säga du till er, så är hälften undangjord.

Och så sade skuggan du till sin forne herre.

— Det är ändå bra galet, att jag skall säga ni, då hon säger du! tänkte han, men nu måste han hålla ut.

Så kommo de till en badort, där det fanns många främlingar, och bland dessa en vacker kungadotter, som hade den sjukdomen, att hon såg alltför väl, och det var nu så ängsligt.

Strax på stunden märkte hon, att han, som hade kommit, var en helt annat person än alla de andra. — Han är här för att få sitt skägg att växa, säger man; men jag ser den rätta orsaken: han kan inte kasta skugga.

Nyfiken var hon, och så gav hon sig på promenaden genast i språk med den främmande herrn. Såsom en kungadotter behövde hon ej göra många omständigheter, och så sade hon: Er sjukdom är, att ni inte kan kasta skugga.

— Ers kunglig höghet måste vara betydligt på bättringsvägen, sade skuggan; jag vet, att ert onda består uti att ni ser alltför väl, men det har givit med sig, ni är botad. Jag har just en alldeles ovanlig skugga. Ser ni inte den där personen, som alltid följer med mig? Andra människor ha en vanlig skugga, men jag tycker inte om det vanliga. Man ger sin betjänt finare kläde i livréet, än man själv begagnar, och på samma sätt har jag låtit putsa upp min skugga till människa; ja, som ni ser, har jag till och med givit henne en skugga. Det är mycket dyrt, men jag tycker om att ha något för mig själv.

— Huru! tänkte prinsessan; skulle jag verkligen ha blivit botad? Denna badort är den förnämsta, som finns; vattnet har i vår tid alldeles underbara krafter. Men jag reser inte bort, ty nu blir här roligt; den där främlingen tycker jag särdeles mycket om. Bara inte hans skägg växer, ty då reser han sin väg!

Om aftonen dansade kungadottern och skuggan i den stora balsalongen. Hon var lätt, men främlingen var ännu lättare; en sådan dansör hade hon aldrig haft. Hon sade honom, från vilket land hon var, och han kände landet; han hade varit där, men då var hon icke hemma. Han hade tittat in genom fönstren både ovan och nedan; han hade sett både det ena och det andra, och så kunde han svara kungadottern och göra anspelningar, så att hon blev helt förvånad. Han måste vara den visaste man på hela jorden; hon fick en sådan aktning för hans vetande, och då de sedan åter dansade med varandra, blev hon förälskad i honom, och det kunde han ganska väl märka, ty hon var färdig att se rakt igenom honom. Så dansade de ännu en gång, och då var hon nära att säga honom det; men hon var försiktig, hon tänkte på sitt land och rike och på de många människor, över vilka hon skulle regera. — En vis man är han, sade hon till sig själv; det är bra; och väl dansar han, det är också bra; men månne han har grundliga kunskaper?

Detta är lika viktigt; han måste examineras. Och så började hon så smått att fråga honom något av det allra svåraste; hon skulle icke själv kunnat svara därpå, och skuggan gjorde en helt underlig min.

— Det där kan ni inte svara på! sade kungadottern.

— Det hör till mina barnkunskaper, sade skuggan; jag tror till och med, att min skugga där borta vid dörren kan svara därpå.

— Er skugga! sade kungadottern. Det skulle vara högst märkvärdigt.

— Ja, jag säger inte bestämt, att hon kan, sade skuggan, men jag skulle tro det, eftersom hon nu i så många år följt mig och hört på; jag skulle tro det. Men ers kunglig höghet torde tillåta, att jag gör er uppmärksam på att hon är så stolt över att gå och gälla för en människa, att hon, om hon skall vara vid riktigt gott lynne — och det måste hon vara för att svara väl — måste behandlas alldeles som en människa.

— Det tycker jag inte illa om! sade kungadottern.

Och så gick hon till den lärde mannen borta vid dörren, och hon talade med honom om sol och måne och om människorna både utvändigt och invändigt, och han svarade så klokt och väl.

— Vad det måste vara för en man, som har en så vis skugga! tänkte hon. Det skulle vara en ren välsignelse för mitt folk och rike, om jag valde honom till min gemål. — Jag gör det!

Och de voro snart överens, både kungadottern och skuggan; men ingen skulle få veta något därom, innan hon kommit hem i sitt eget rike.

— Ingen, icke ens min skugga! sade främlingen, och därvid hade han sina egna tankar.

Så voro de i landet, där kungadottern regerade, då hon var hemma.

— Hör nu, min gode vän, sade skuggan till den lärde mannen, nu har jag blivit så lycklig och mäktig som någon kan bli, och nu vill jag även göra något synnerligt för dig. Du skall alltid bo hos mig på slottet, åka med mig i min kungliga vagn och få två hundra tusen kronor om året; men då måste

du också låta kalla dig skugga av alla och envar; du får inte nämna, att du någonsin varit människa, och en gång om året, när jag sitter på altanen i solskenet och visar mig, måste du ligga vid mina fötter, såsom en skugga bör. Jag kan säga dig, att jag gifter mig med kungadottern; i afton skall bröllopet firas.

— Nej, det är då alltför galet! sade den lärde mannen. Det vill jag inte, det gör jag inte! Det är att bedraga hela landet och kungadottern med. Jag talar om alltsammans, att jag är människan och du skuggan och att du bara är påklädd.

— Det är ingen, som tror det, sade skuggan. Var nu förståndig, annars ropar jag på vakten!

— Jag går direkt till kungadottern, sade den lärde mannen.

— Men jag går först, sade skuggan, och du går i arrest! Och det måste han, ty skiltvakterna lydde den, som de visste att kungadottern skulle ha.

— Du darrar! sade kungadottern, då skuggan kom in till henne. Har någonting hänt? Du får inte bli sjuk till i afton, då vi skola hålla bröllop.

— Jag har upplevat det förfärligaste man kan uppleva! sade skuggan. Tänk dig — ja, en sådan där eländig skugghjärna kan då inte uthärda mycket —, tänk dig, min skugga har blivit galen; hon tror, att hon är människan och att jag — tänk dig bara —, att jag är hennes skugga!

— Det är förskräckligt! sade prinsessan. Hon är väl inspärrad?

— Ja, det är hon. Jag fruktar, att hon aldrig kommer sig.

— Stackars skugga! sade prinsessan; hon är bra olycklig. Det vore en verklig välgärning att befria henne från den smula liv hon har, och när jag riktigt tänker på saken, så tror jag, att det blir nödvändigt, att man gör av med henne i all tysthet.

— Det är verkligen hårt, sade skuggan, ty det var en trogen tjänare! Och så uppgav skuggan liksom en suck.

— Ni har en ädel karaktär! sade kungadottern.

Om aftonen var hela staden illuminerad, och kanonerna

fyrades av: bom! och soldaterna skyldrade gevär. Det var något till bröllop! Kungadottern och skuggan gingo ut på altanen för att visa sig och få ännu ett hurra.

Den lärde mannen hörde icke något av allt detta, ty honom hade de tagit livet av.

DET GAMLA HUSET.

Där borta vid gatan stod ett gammalt, gammalt hus; det var nära tre hundra år gammalt, det kunde man läsa sig till på bjälken, varest årtalet var utskuret tillika med tulpaner och humlerankor; där stodo hela verser, stavade som i gamla tider, och över vart enda fönster var i bjälken skuret ett grinande ansikte. Den ena våningen sköt ett långt stycke ut över den andra, och rakt under taket satt en blyränna med drakhuvud; regnvattnet skulle rinna ut ur gapet men rann i stället ut ur magen, ty det var hål på rännan.

Alla de andra husen vid gatan voro så nya och så fina, med stora rutor och släta väggar; man kunde nog se, att de icke ville ha något att skaffa med det gamla huset. De tänkte

säkert: Huru länge skall det där rucklet stå som ett spektakel här vid gatan? Och så springer ju utbyggnaden så långt fram, att ingen från våra fönster kan se vad som sker på den sidan. Trappan är så bred som till ett slott och så hög som till ett kyrktorn. Järnbalustraden ser ju ut som porten till ett gammalt gravkor, och så har den mässingsknappar. Det är för osmakligt!

På andra sidan om gatan voro även nya och fina hus, och de tänkte som de andra. Men här satt vid fönstret en liten gosse med friska, röda kinder och klara, strålande ögon; han tyckte verkligen mest om det gamla huset, och det både i solsken och månsken. Och om han såg bort på väggen, där rappningen fallit av, kunde han sitta och utfundera de allra underligaste bilder, precis som gatan förr hade sett ut med trappor, utbyggnader och spetsiga gavlar; han kunde se soldater med hillebarder och takrännor, som slingrade sig omkring likt drakar och lindormar. — Det var verkligen ett hus att se på! Och där bodde en gammal man, som gick i schaggbyxor, hade en rock med stora mässingsknappar och en peruk, som man kunde se vara en verklig peruk. Varje morgon kom till honom en gubbe, som städade och gick ärenden; för övrigt var den gamle mannen i schaggbyxorna alldeles ensam i det gamla huset. Ibland kom han fram till fönsterrutan och tittade ut, och den lille gossen nickade åt honom, och den gamle mannen nickade tillbaka, och så blevo de bekanta, och så blevo de vänner, ehuru de aldrig hade talat med varandra, men det kunde då också göra detsamma.

Den lille gossen hörde sina föräldrar säga: Den gamle mannen där mitt emot har det mycket bra, men han är så förskräckligt ensam.

Den följande söndagen tog den lille gossen och svepte någonting in i en bit papper och gick ned i porten, och då han, som gick ärenden, kom förbi, sade han till honom: Hör på, vill du lämna det här ifrån mig åt den gamle mannen mitt emot? Jag har två tennsoldater, detta är den ena; han skall ha den, ty jag vet, att han är så förskräckligt ensam.

Och gubben såg helt förnöjd ut, nickade och bar tennsoldaten över till det gamla huset. Sedan kom bud med fråga,

om icke den lille gossen hade lust att själv komma över och göra besök, och det fick han lov till av sina föräldrar, och så kom han dit över i det gamla huset.

Och mässingsknapparna på trappbalustraden blänkte mycket starkare än eljest; man skulle kunnat tro, att de blivit polerade med anledning av besöket, och det var, som om de skulpterade trumpetarna — ty på porten hade man skurit ut trumpetare, som stodo i tulpanerna — blåste av alla krafter, kinderna sågo mycket tjockare ut än förut. Ja, de blåste: Tratteratra! Den lille gossen kommer! Tratteratra! — och så gick porten upp. Hela förstugan var behängd med gamla porträtt, riddare i harnesk och damer i sidenklänningar, och harnesken rasslade, och sidenklänningarna frasade. — Och så kom där en trappa, den gick ett långt stycke upp och ett litet stycke ned — och så var man på en altan, som visserligen var mycket skröplig, med stora hål och långa sprickor, men gräs och blad sköto upp ur dem allesammans, ty hela altanen utanför gården och muren var bevuxen med så mycket grönt, att den såg ut som en trädgård; men det var endast en altan. Här stodo gamla blomkrukor, som hade ansikte och åsneöron, och blommorna växte nu alldeles som de ville. I den ena krukan flödade det över alla bräddar med nejlikor, det vill säga med det gröna, stängel vid stängel, skott vid skott, och helt tydligt sade de: Luften har klappat mig, solen har kysst mig och lovat mig en liten blomma om söndag, en liten blomma om söndag!

Och så kommo de in i ett rum, där väggarna hade svinläderstapeter, och på dem voro guldblommor tryckta.

Förgyllning förgår,
men svinläder består!

sade väggarna.

Och där stodo länstolar så högryggade, så utskurna och med armar på båda sidorna. Sitt ned! Sitt ned! sade de. Hu, vad det knakar i mig! Nu får jag väl gikt som det gamla skåpet. Gikt i ryggen, hu!

Och så kom den lille gossen in i rummet, där utbyggnaden var och där den gamle mannen satt.

— Tack för tennsoldaten, min lille vän! sade den gamle mannen. Och tack för att du kommer över till mig!

— Tack, tack! eller knack, knack! sade det i alla möblerna. De voro så många, att de nästan hindrade varandra att se på den lille gossen.

Och mitt på väggen hängde ett porträtt av ett vackert fruntimmer, så ungt, så glatt men klätt alldeles som i forna dagar, med puder i håret och kläder, som stodo styva. Hon sade varken tack! eller knack! men såg med sina milda ögon på den lille gossen, som genast frågade den gamle mannen: Var har du fått henne ifrån?

— Borta hos klädmäklaren, sade den gamle mannen. Där hänga så många porträtt; ingen känner eller bryr sig om dem, ty personerna äro allesammans begravna; men i forna dagar kände jag henne, och nu har hon varit död och borta ett halvt århundrade.

Och under porträttet hängde under glas en bukett av vissna blommor; de voro visst också ett halvt århundrade, så gamla sågo de ut. Och pendeln på det stora uret gick fram och tillbaka, och visaren vred sig, och allt i rummet blev ännu äldre, men det märkte de icke.

— De säga där hemma, att du är så förskräckligt ensam, sade den lille gossen.

— Å, sade han, gamla tankar, med vad de kunna föra med sig, komma och besöka mig, och nu kommer du också. — Jag har det mycket bra!

Och så tog han ned från hyllan en bok med tavlor; det var hela långa processioner, de underligaste åkdon, sådana man icke ser nu för tiden, soldater som klöverknekt och borgare med svajande fanor; skräddarna hade på sin fana en sax, som hölls av två lejon, och skomakarna hade på sin icke stövlar utan en örn, som hade två huvuden, ty skomakarna måste ha allting så, att de kunna säga: Det är ett par. — Jo, det var något till bilderbok!

Och den gamle mannen gick in i det andra rummet för att hämta sylt, äpplen och nötter. — Det var minsann präktigt mitt över i det gamla huset.

— Jag kan inte härda ut! sade tennsoldaten, som stod på dragkistan; här är så ensamt och så sorgligt; nej, när man levat familjeliv, kan man inte vänja sig vid det här! — Jag kan inte härda ut! Hela dagen är så lång, och aftonen är ännu längre. Här är alls inte som där borta hos dig, där din pappa och mamma talade så förnöjda och där du och I alla små söta barn höllen ett så glatt kolorum. Å, vad den gamle mannen har det ensamt! Tror du, att han får någon kyss? Tror du, att han får milda blickar eller någon julgran? Han får ingenting utom begravning. — Jag kan inte härda ut!

— Du får inte taga det så sorgligt, sade den lille gossen; jag tycker, att här är så vackert, och alla de gamla tankarna med vad de kunna föra med sig komma ju och göra besök.

— Ja, dem ser jag inte och dem känner jag inte, sade tennsoldaten; jag kan inte härda ut!

— Det måste du! sade den lille gossen.

Och den gamle mannen kom med det förnöjdaste ansikte, den präktigaste sylt, äpplen och nötter, och så tänkte den lille gossen icke på tennsoldaten.

Lycklig och förnöjd kom den lille gossen hem, och det gick dagar, och det gick veckor, och det nickades till det gamla huset och från det gamla huset, och så kom den lille gossen dit över igen.

Och de skulpterade trumpetarna blåste: Tratteratra! Där är den lille gossen! Tratteratra! Och svärd och rustning på riddarbilderna rasslade, och sidenklänningarna frasade, svinlädret talade, och de gamla stolarna hade gikt i ryggen: aj! Det var precis som första gången, ty där borta var den ena dagen och timmen lik den andra.

— Jag kan inte härda ut! sade tennsoldaten; jag har grå-tit tenn. Här är alltför sorgligt! Låt mig hellre gå ut i krig och mista armar och ben; det vore ändå en förändring! Jag kan inte härda ut! — Nu vet jag vad det vill säga att ha besök av sina gamla tankar med vad de kunna föra med sig. Jag har haft besök av mina, och du må tro, att det inte är något nöje i längden; jag var till slut nära att hoppa ned från dragkistan. Er alla där mitt emot i huset såg jag så tydligt,

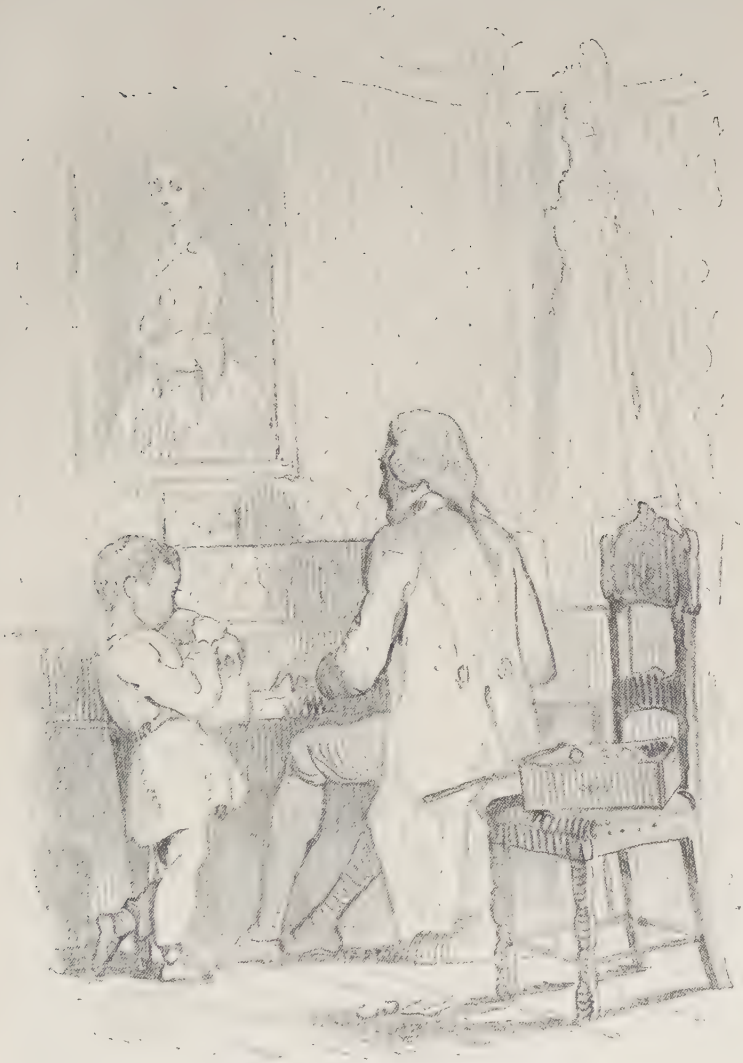

som om I verkligen varit här; det var åter den där söndagsmorgonen du nog vet. I barn stoden alla framför bordet och sjöngen eder psalm, som I sjungen varje morgon; I stoden andäktiga med hopknäppta händer, och far och mor voro lika högtidliga, och så gick dörren upp, och lilla syster Maria, som inte är två år ännu och som alltid dansar, när hon hör musik eller sång, av vad slag det än må vara, fördes in i rummet — ehuru hon inte skulle det —, och så började hon dansa, men kunde inte komma i takt, ty tonerna voro så långa; och så stod hon först på det ena benet och lutade huvudet ända framåt och så på det andra benet och lutade huvudet ända framåt; men det ville inte förslå. I stoden allesammans mycket allvarsamma, ehuru det allt var svårt; men jag skrattade inom mig, och därför föll jag ned från bordet och fick en bula, som jag ännu går med, ty det var inte rätt av mig att skratta. Men alltihop går nu igen inom mig och allt vad jag vidare har upplevat; och det är nog de gamla tankarna med vad de kunna föra med sig. — Säg mig, om I ännu sjungen på söndagen? Berätta mig litet om lilla Maria! Och huru mår min kamrat, den andre tennsoldaten? Ja, han är minsann lycklig! — Jag kan inte härda ut!

— Du är bortskänkt, sade den lille gossen; du måste stanna kvar; kan du inte inse det?

Och den gamle mannen kom med en låda, i vilken det fanns mycket att se, både krithus och svampdosa och gamla kort, så stora och så förgyllda som man aldrig ser dem nuförtiden. Och stora lådor öppnades, och klaveret öppnades; det hade ett landskapsstycke invändigt på locket, och det var så hest, då den gamle mannen spelade på det; och så gnolade han på en visa.

— Ja, den kunde hon sjunga! sade han, och så nickade han åt porträttet, som han hade köpt hos klädmäklaren, och den gamle mannens ögon lyste så klara.

— Jag vill i krig! Jag vill i krig! ropade tennsoldaten så högt han kunde och störtade sig rätt ned på golvet.

— Ja, vart tog han vägen? Den gamle mannen letade, den lille gossen letade; men borta var han, och borta blev han. Jag hittar honom nog! sade den gamle, men han hit-

tade honom aldrig; golvet var alltför otätt och söndrigt — tennsoldaten hade fallit ned genom en springa, och där låg han i öppen grav.

Och den dagen gick, och den lille gossen kom hem, och veckan gick, och det gick flera veckor. Fönstren voro alldeles frusna; den lille gossen måste sitta och andas på dem för att få ett titthål över till det gamla huset, och där hade snön yrt in i alla snirklar och inskrifter; den låg ända upp över trappan, som om ingen varit hemma, och det var icke heller någon hemma; den gamle mannen var död.

Om aftonen höll en vagn utanför, och ned i den bar man honom i hans kista; han skulle ut på landet för att vila i sin grav. Där for han nu, men ingen följde med; alla hans vänner voro ju döda. Och den lille gossen kastade en slängkyss efter kistan, då den for bort.

Några dagar därefter blev det auktion på det gamla huset, och den lille gossen såg från sitt fönster, hur man bar bort de gamla riddarna och de gamla damerna, blomkrukorna med de långa öronen, de gamla stolarna och de gamla skåpen; somligt kom hit, och somligt kom dit. Porträttet av henne, som blivit funnet hos klädmäklaren, kom till klädmäklaren igen, och där hängde det sedan för beständigt, ty ingen kände henne vidare, och ingen brydde sig om den gamla tavlan.

På våren rev man ned själva huset, ty det var ett ruckel, sade folk. Man kunde från gatan se ända in i rummet bort till svinläderstapeterna, som revos och sletos ned; och det gröna omkring altanen hängde i vild oordning kring de fallande bjälkarna. — Och så röjdes där rent.

— Det hjälpte! sade grannhusen.

Och där byggdes ett vackert hus med stora fönster och vita, släta väggar; men där framför, där det gamla huset egentligen hade stått, planterades en liten trädgård, och uppför grannens väggar växte vilda vinrankor. Framför trädgården uppsattes ett stort järnstaket med järngrind; det såg ståtligt ut, och folk stannade och tittade dit in. Och sparvarna hängde sig tjogtals på vinrankorna och pratade med varandra så gott de kunde, men det var icke om det gamla huset, ty det kunde de icke erinra sig. Så många år hade förflutit,

att den lille gossen hade vuxit upp till en hel karl, ja, en duktig karl, som hans föräldrar hade glädje av, och han hade nyss gift sig och med sin lilla hustru flyttat in i det här huset med trädgården utanför. Och han stod hos henne där, medan hon planterade en ängsblomma, som hon fann så täck. Hon satte den med sin lilla hand och klappade till jorden med fingrarna. — Aj! Vad var det? Hon stack sig. Någonting spetsigt stack upp ur den mjuka jorden.

Det var — ja, tänk! det var tennsoldaten, han som hade kommit bort uppe hos den gamle mannen och som hade vältat och tumlat om bland bjälkar och grus och slutligen legat många år i jorden.

Och den unga frun torkade soldaten, först med ett grönt blad och så med sin fina näsduk; denna hade en så ljuvlig doft, och det var för tennsoldaten, som om han vaknat upp ur en dvala.

— Låt mig se honom, sade den unge mannen, skrattade och skakade på huvudet. — Ja, sade han, inte kan det vara han, men han påminner mig om en historia med en tennsoldat, som jag hade, då jag var en liten gosse. Och så berättade han sin hustru om det gamla huset och den gamle mannen och om tennsoldaten, som han skickade över till honom, därför att han var så förskräckligt ensam; och han berättade det så precis, som det verkligen hade varit, att den unga frun fick tårar i ögonen över det gamla huset och den gamle mannen.

— Det kan dock hända, att det är samme tennsoldat, sade hon; jag skall gömma honom och komma ihåg allt vad du berättat mig; men den gamle mannens grav måste du visa mig.

— Ja, den känner jag inte till, sade han, och ingen annan känner till den. Alla hans vänner voro döda, ingen tog vård om den, och jag var ju bara en liten gosse.

— Vad han måtte ha varit förskräckligt ensam! sade hon.

— Förskräckligt ensam! sade tennsoldaten; men ljuvt är det ändå att inte bli glömd.

— Ljuvt! ropade någonting strax bredvid; men ingen utom tennsoldaten såg, att det var en lapp av svinläderstape-

terna. Den var nu utan all förgyllning, den såg ut som våt jord, men en åsikt hade den, och den sade den ut:

Förgyllning förgår,
men svinläder består!

Men detta trodde icke tennsoldaten.

VATTENDROPPEN.

Du känner väl förmodligen till ett förstoringsglas, ett sådant där runt glasögonsglas, som gör allting hundra gånger större än det är? Om man tager och håller det för ögat och ser på en vattendroppe ute från dammen, ser man över tusende underliga djur, som man aldrig annars ser i vattnet, men de finnas där, och det är verkligt. Det ser nästan ut som en hel tallrik full med räkor, som springa om varandra, och de äro så glupska, de riva armar och ben, ändar och kanter av varandra, och ändå äro de glada och nöjda på sitt vis.

Nu var det en gång en gammal man, som alla människor kallade Kravelskravel, ty så hette han. Han ville alltid taga ut det bästa av var sak, och när det alls icke ville gå på annat sätt, så tog han det medelst trolldom.

Nu sitter han en dag och håller sitt förstoringsglas för ögat och ser på en vattendroppe, som var tagen ur en vattenpuss i diket. Å, så det kravlade och skravlade där! Alla tusentals småkräken hoppade och skuttade, drogo i varandra och åto på varandra.

— Ja, men det är ju avskyvärt! sade gamle Kravelskravel; kan man då inte få dem att leva i fred och ro och sköta var och en sitt? Och han tänkte och tänkte, men det ville inte gå, och så måste han trolla. Jag måste ge dem färg, så att de kunna bli tydliga! sade han, och så hällde han liksom en liten droppe rött vin i vattendroppen; men det var häxblod, den allra finaste sorten à tio öre; och så blevo alla de underliga djuren rosenröda över hela kroppen; det såg ut som en hel stad med nakna vildar.

— Vad har du där? frågade ett annat gammalt troll, som icke hade namn, och det var just det fina hos det.

— Ja, om du kan gissa vad det är, sade Kravelskravel, så skall jag skänka dig det; men det är inte lätt att hitta på, om man inte vet det.

Och trollet, som icke hade något namn, såg genom förstoringsglaset. Det såg verkligen ut som en hel stad, där alla människor sprungo omkring utan kläder. Det var ohyggligt, men ännu mera ohyggligt var det att se, huru den ene knuffade den andre, huru de nöpos och nappades, beto varandra och drogo fram varandra. Vad som var nederst skulle överst, och vad som var överst skulle nederst. Se, se! Hans ben är längre än mitt! Puff! Bort med det! Där är en, som har en liten knöl bakom örat, en liten oskyldig knöl, men den pinar honom, och så skall den pina honom ännu mera! Och de hackade i den, och de drogo i honom, och de åto honom för den lilla knölens skull. Där satt en så stilla som en liten jungfru och önskade endast fred och lugn, men så skulle jungfrun fram, och de drogo i henne och de sleto i henne, och de åto på henne.

— Det är utomordentligt roligt! sade trollet.

— Ja, men vad tror du, att det är? frågade Kravelskravel. Kan du hitta på det?

— Det är då lätt att se, sade den andre; det är ju Köpenhamn eller någon annan stor stad; de likna ju allesammans varandra. En stor stad är det.

— Det är dikesvatten, sade Kravelskravel.

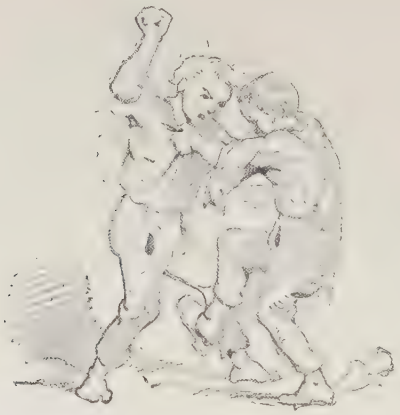

DEN LYCKLIGA FAMILJEN.

Det största gröna blad här i landet, det är då för visso ett kardborrblad. Håller man det framför sin lilla mage, är det liksom ett helt förkläde, och lägger man det på sitt huvud, är det i regnväder nästan lika gott som ett paraply, ty det är så förskräckligt stort. Aldrig växer en kardborre allena; nej, där en växer, där växa flera; det är någonting mycket härligt, och all den där härligheten är snigelmat. De stora, vita sniglar som förnämt folk i forna dagar lät laga frikassé av och som de åto, sägande: Hm! vad det smakar! ty de trodde nu, att det smakade så gott, de levde av kardborrblad, och därför blevo kardborrarna sådda.

Nu var det en gammal herrgård, där man icke längre åt sniglar; dessa voro alldeles utdöda, men kardborrarna voro icke utdöda; de växte och växte över alla gångar och sängar; man kunde icke längre få bukt på dem, det var en hel kardborrskog. Här och där stod ett äppel- och plommonträd, annars kunde man nu aldrig ha tänkt, att det var en trädgård; allt var kardborrar — och där inne bodde de två sista, ytterligt gamla sniglarna. De visste icke själva, hur gamla de voro, men de kunde ganska väl erinra sig, att de hade varit många flera, att de voro av en familj från

främmande land och att hela skogen planterats för dem och deras anhöriga. De hade aldrig varit utanför den, men de visste, att i världen fanns ännu någonting mera, som hette herrgården, och där uppe blev man kokt, och så blev man svart, och så lades man på silverfat; men vad där vidare skedde visste man icke. Huru det för övrigt var att bli kokt och ligga på silverfat kunde de icke tänka sig, men rart skulle det vara och särdeles förnämt. Varken ollonborren, paddan eller daggmasken, som de tillfrågade, kunde giva besked; ingen av dem hade varit kokt eller legat på silverfat.

De gamla vita sniglarna voro de förnämsta i världen, visste de; skogen var till för deras skull, och herrgården var till, för att de skulle kunna bli kokta och lagda på silverfat.

De levde nu mycket ensamt och lyckligt, och som de själva icke hade barn, hade de tagit till sig en liten vanlig snigel, vilken de uppfostrade som eget barn; men den lille ville icke växa, ty han var vanlig; men de gamla, i synnerhet mor, snigelmor, tyckte sig dock kunna märka, huru han tilltog i storlek, och hon bad far, att han, om han icke kunde se det, skulle känna på det lilla snigelhuset, och så kände han och fann, att mor hade rätt.

En dag var det starkt regn.

— Hör hur det trumme-rumme-rummar på kardborrarna! sade snigelfar.

— Det kommer droppar också, sade snigelmor. Det rinner ju ända nedåt stjälken! Du skall få se, att här blir vått! Jag är glad åt att vi ha vårt goda hus och att den lille även har sitt. Det är verkligen gjort mera för oss än för alla andra skapade varelser; man kan då se, att vi äro herrskapet i världen. Vi ha hus från födelsen, och kardborrskogen är sådd för vår skull. Jag skulle gärna vilja veta, huru långt den sträcker sig och vad som är utanför.

— Det är ingenting utanför, sade snigelfar. Bättre än hos oss kan det ingenstädes vara, och jag har ingenting att önska.

— Jo, sade mor, jag skulle allt vilja komma på herrgården, bli kokt och lagd på silverfat; det ha alla våra förfäder blivit, och du kan lita på att det är någonting ovanligt med det.

— Herrgården har möjligen ramlat, sade snigelfar, eller också har kardborrskogen vuxit över den, så att människorna inte kunna komma ut. För övrigt brådskar det ju inte; men du har då alltid så förskräckligt bråttom, och det börjar den lille också få. Har han nu inte i tre dagar krupit uppför den där stjälken! Jag får ont i huvudet, när jag ser upp till honom.

— Du får inte gräla, sade snigelmor; han kryper så försiktigt, vi få nog glädje av honom, och annat ha vi gamla ju inte att leva för. Men har du tänkt på det: var skola vi få en hustru åt honom? Tror du inte, att det långt inne i kardborrskogen skulle kunna finnas någon av vårt släkte?

— Svarta sniglar tror jag nog att det finns där, sade den gamle, svarta sniglar utan hus; men det är så simpelt, och de ha inbilska tankar om sig; men vi kunna ge det i kommission åt myrorna; de springa fram och tillbaka, som om de hade något att uträtta; de känna säkert någon passande hustru åt vår lille snigel.

— Jag känner verkligen den allra vackraste, sade litet var bland myrorna; men jag fruktar, att det inte går för sig, ty hon är en drottning.

— Det gör ingenting, sade de gamla. Har hon hus?

— Hon har slott, sade myrorna, det vackraste myrslott med sju hundra gångar.

— Nej tack, sade snigelmor, vår son skall inte i en myrstack! Veten I intet bättre, så ge vi det i kommission åt de vita myggorna; de flyga vitt omkring i regn och solsken, de känna kardborrskogen både innan och utan.

— Vi ha en hustru åt honom! sade myggorna; hundra människosteg härifrån sitter på en stickelbärsbuske en liten snigel med hus; den är alldeles ensam och tillräckligt gammal för att gifta sig. Det är bara hundra människosteg dit.

— Ja, låt henne komma till honom! sade de gamla; han har en kardborrskog, hon har bara en buske.

Och så hämtade de den lilla snigelfröken. Det dröjde åtta dagar, innan hon kom; men det var just det präktiga i saken, ty därav kunde man se, att hon var av rätta sorten.

Och så höllo de bröllop. Sex lysmaskar lyste så gott de kunde; annars gick alltsammans tyst och stilla till, ty det gamla snigelfolket kunde icke tåla rummel och lustigt leverne. Men ett vackert tal hölls av snigelmor; far kunde icke, ty han var så upprörd, och så lämnade de dem i arv hela kardborrskogen och sade, vad de alltid hade sagt, att den var det bästa i världen, och om de levde rättskaffens och anständigt och förökade sig, skulle en gång de och deras barn komma på herrgården, bliva kokta svarta och lagda på silverfat.

Och sedan det talet blivit hållet, kröpo de gamla in i sina hus och kommo aldrig mera ut; de sovo. Det unga snigelparet regerade i skogen och fick en talrik avkomma; men de blevo aldrig kokta, och de kommo aldrig på silverfat. Härav slöto de, att herrgården hade ramlat och att alla människor i världen voro utdöda, och som ingen motsade dem, så var det ju sant; och regnet slog på kardborrbladen för att göra trummusik för deras skull, och solen sken för att giva kardborrskogen färg för deras skull, och de voro mycket lyckliga, och hela familjen var lycklig, ty det var den.

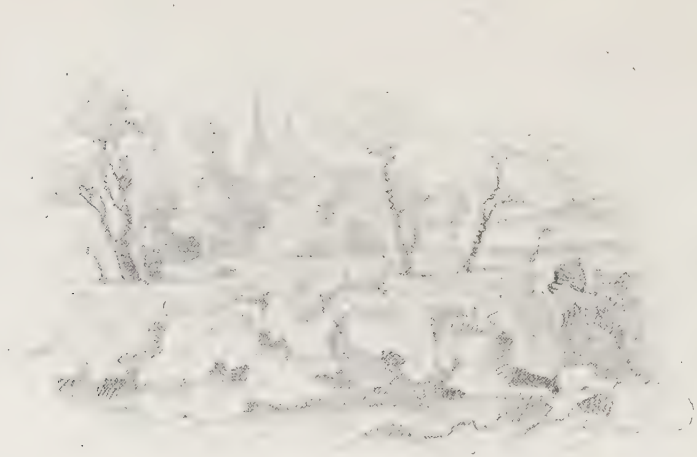

HISTORIEN OM EN MODER.

Det satt en gång en mor hos sitt lilla barn; hon var så bedrövad, så rädd för att det skulle dö. Det var så blekt, de små ögonen hade slutit sig, det andades så sakta och ibland med ett djupt andetag, som om det suckade; och modern såg ännu mera sorgsen på den lilla varelsen.

Då knackade det på dörren, och in trädde en fattig, gammal man, insvept liksom i ett stort hästtäcke, ty det värmer, och det behövde han, det var ju kall vinter; allt utanför låg höljt av is och snö, och vinden blåste så, att det bet i ansiktet.

Och som den gamle mannen skalv av köld och det lilla barnet sov ett ögonblick, gick modern åstad och satte öl i en liten kruka in i kakelugnen för att värma det åt honom; och den gamle mannen satt och vaggade, och modern satte sig på stolen tätt invid honom, såg på sitt sjuka barn, som andades så tungt, och lyfte upp den lilla handen.

— Tror du inte, att jag får behålla honom? sade hon. Vår Herre vill inte taga honom ifrån mig.

Och den gamle mannen, det var Döden själv, han nickade så underligt; det kunde lika väl betyda ja som nej. Och

modern såg ned i sitt knä, och tårarna runno utför hennes kinder. Hennes huvud blev så tungt; på tre nätter och dagar hade hon icke tillslutit sina ögon, och nu sov hon, men endast för ett ögonblick; sedan for hon upp och skalv av köld. — Vad är detta? sade hon och såg åt alla sidor; men den gamle mannen var borta, och hennes lilla barn var borta; han hade tagit det med sig. Och borta i vrån surrade och surrade det gamla uret; det stora blylodet gick ända ned till golvet, bom! och så stod även uret stilla.

Men den stackars modern sprang ut ur huset och ropade på sitt barn.

Där ute, mitt i snön, satt en kvinna i långa, svarta kläder, och hon sade: Döden har varit inne i ditt rum, jag såg, att han skyndade sig bort med ditt lilla barn; han går fortare än vinden; han lämnar aldrig tillbaka vad han tagit.

— Säg mig bara vilken väg han gick! sade modern; säg mig vägen, och jag skall finna honom!

— Jag känner den, sade kvinnan i de svarta kläderna; men innan jag säger dig den, måste du först sjunga för mig alla de visor du sjungit för ditt barn; jag tycker om dem, jag har hört dem förr; jag är Natten, jag såg dina tårar, medan du sjöng dem.

— Jag skall sjunga dem alla, alla! sade modern; men uppehåll mig inte, så att jag kan hinna upp honom och finna mitt barn!

Men Natten satt stum och stilla; då vred modern sina händer, sjöng och grät, och det var många visor, men ännu flera tårar; och så sade Natten: Gå till höger, in i den mörka granskogen! Dit såg jag Döden taga vägen med ditt lilla barn!

Djupt inne i skogen korsade vägarna varandra, och hon visste icke längre, huru hon skulle gå. Då stod där en törnbuske; det fanns varken blad eller blommor på den, det var ju också den kalla vintertiden, och isflingor hängde på grenarna.

— Har du inte sett Döden gå förbi med mitt lilla barn?

— Jo, sade törnbusken; men jag säger dig inte, vilken väg han tog, om du inte först vill värma upp mig vid ditt hjärta; jag fryser ihjäl, jag förvandlas till bara is.

Och hon tryckte törnbusken till sitt bröst, så hårt, för att den skulle bli riktigt uppvärmd, och törnena trängde ända in i hennes kött, och hennes blod flöt i stora droppar; men törnbusken sköt friska, gröna blad och slog ut blommor i den kalla vinternatten; så varmt var det vid en bedrövad moders hjärta; och törnbusken sade henne vägen, som hon skulle gå.

Då kom hon till en stor sjö, där det varken fanns skepp eller båt. Sjön var icke tillräckligt frusen för att kunna bära henne och icke heller nog öppen och grund, för att hon skulle kunna vada igenom den, och över måste hon, ifall hon ville finna sitt barn. Så lade hon sig ned för att dricka ut sjön, och det var ju omöjligt för en människa; men den bedrövade modern tänkte, att ett underverk dock kunde inträffa.

— Nej, det går aldrig, sade sjön; låt hellre oss två söka att komma överens! Jag tycker om att samla pärlor, och dina ögon äro de två klaraste jag sett. Om du vill gråta ut dem åt mig, så skall jag bära dig över till det stora drivhuset, där Döden bor och sköter om blommor och träd; vart och ett av dem är ett människoliv.

— Ack, vad ger jag inte för att få komma till mitt barn! sade den förgråtna modern, och hon grät ännu mera, och hennes ögon sjönko ned på havets botten och blevo två kostbara pärlor; men sjön lyfte henne, som om hon suttit i en gunga, och hon flög i en svängning till stranden på andra sidan, där det stod ett milsbrett, underligt hus; man visste icke, om det var ett berg med skog och hålor eller om det var upptimrat. Men den stackars modern kunde icke se det; hon hade ju gråtit ut sina ögon.

— Var skall jag träffa Döden, som gick bort med mitt lilla barn? sade hon.

— Hit har han inte kommit ännu, sade den gamla gravgumman, som gick där och skulle sköta om Dödens stora drivhus. Huru har du kunnat hitta hit, och vem har hjälpt dig?

— Vår Herre har hjälpt mig, sade hon; han är barmhärtig, och det skall du också vara. Var skall jag finna mitt lilla barn?

— Ja, det känner jag inte, sade gumman, och du kan

inte se. Många blommor och träd ha vissnat i natt; Döden skall snart komma och plantera om dem. Du vet väl, att varje människa har sitt livsträd eller sin blomma, alltefter-som nu envar är inrättad; de se ut som andra växter, men de ha klappande hjärtan; barnhjärtan kunna också klappa; gå efter klappningen, så kan du kanske känna igen ditt barns. Men vad ger du mig, om jag säger dig vad du vidare skall göra?

— Jag har ingenting att giva, sade den bedrövade modern; men jag vill gå till världens ända för dig.

— Ja, där har jag ingenting att göra, sade gumman; men du kan ge mig ditt långa, svarta hår; du vet nog själv, att det är vackert, och det tycker jag om. Du skall få mitt vita i stället; det är alltid något.

— Begär du ingenting annat, sade hon, så ger jag dig det med glädje. Och hon gav henne sitt vackra, svarta hår och fick gummans snövita i stället.

Och så gingo de in i Dödens stora drivhus, där blommor och träd växte underligt om varandra. Där stodo fina hyacinter under glasklockor, och där stodo stora, grovväxta pioner; där funnos vattenväxter, några så friska, andra halvsjuka; vattenormarna lade sig på dem, och svarta kräftor klämde dem om stjälken. Där stodo vackra palmträd, ekar och plataner; där stodo persilja och blommande timjan; varje träd och varje blomma hade sitt namn; var och en av dem var ett människoliv, och människan levde ännu, en i Kina, en i Grönland, runt omkring i världen. Där voro stora träd i små krukor, så att de stodo så tvungna och voro färdiga att spränga krukan; på många ställen fanns även en liten tråkig blomma i fet jord med mossa runt omkring och ompysslad och bortkelad. Men den bedrövade modern lutade sig över alla de minsta växterna och hörde inuti dem, huru människohjärtat klappade, och bland miljoner kände hon igen sitt barns.

— Det är det! ropade hon och sträckte ut handen över en liten blå krokus, som hängde helt sjuk åt ena sidan.

— Rör inte vid blomman! sade den gamla gumman; men ställ dig här, och när så Döden kommer, jag väntar honom när som helst, så låt honom inte rycka upp plantan och hota honom med att du skall göra detsamma med de andra blom-

morna, så blir han rädd; han skall ansvara för dem inför Vår Herre; ingen får ryckas upp, innan han ger lov.

Plötsligt susade det iskallt genom rummet, och den blinda modern kunde märka, att det var Döden, som kom.

— Huru har du kunnat hitta hit? frågade han; huru kunde du hinna fortare än jag?

— Jag är en moder! sade hon.

Och döden sträckte sin långa hand fram emot den lilla fina blomman, men hon höll sina händer fast om den, så tätt och likväl rädd för att röra vid något av bladen. Då blåste Döden på hennes händer, och hon kände, att det var kallare än den kalla vinden, och hennes händer föllo matta ned.

— Du kan ändå inte göra någonting emot mig, sade Döden.

— Men det kan Vår Herre! sade hon.

— Jag gör endast vad han vill, sade Döden. Jag är hans örtagårdsman; jag tager alla hans blommor och träd och planterar ut dem i paradisets stora trädgård i det obekanta landet; men huru de växa där och huru där är törs jag inte säga dig.

— Giv mig tillbaka mitt barn! sade modern och grät och bad. Plötsligt grep hon med vardera handen om två vackra blommor strax invid och ropade åt Döden: Jag river av alla dina blommor, ty jag är i förtvivlan!

— Rör dem inte! sade Döden. Du säger, att du är olycklig, och nu vill du göra en annan mor lika olycklig!

— En annan mor! sade den stackars kvinnan och släppte strax båda blommorna.

— Där har du dina ögon, sade Döden; jag har fiskat upp dem ur sjön, de lyste så starkt; jag visste inte, att det var dina; tag igen dem, de äro nu klarare än förr; se därefter ned i den djupa brunnen strax bredvid; jag skall säga namnen på de båda blommor du ville riva upp, och du ser deras hela framtid, deras hela människoliv, ser vad du ville förstöra och ödelägga.

Och hon såg ned i brunnen, och det var en lycksalighet att se, huru den ena blev en välsignelse för världen, se, huru mycken lycka och glädje utvecklade sig runt omkring. Och

hon såg den andras liv, och det var sorg och nöd, fasa och elände.

— Båda delarna äro Guds vilja, sade Döden.

— Vilken av dem är olyckans blomma och vilken är välsignelsens? frågade hon.

— Det säger jag dig inte, sade Döden; men det skall du få veta av mig, att den ena blomman var ditt eget barns; det var ditt barns öde du såg, ditt eget barns framtid.

Då ropade modern i förskräckelse: Vilkendera av dem var mitt barn? Säg mig det, rädda den oskyldige, rädda mitt barn från allt detta elände! Bär hellre bort det, bär in det i Guds rike! Glöm mina tårar, glöm mina böner och allt vad jag sagt och gjort!

— Jag förstår dig inte, sade Döden. Vill du ha ditt barn tillbaka, eller skall jag gå in med det dit du inte vet?

Då vred modern sina händer, föll på sina knän och bad till Vår Herre: Hör mig inte, om jag beder mot din vilja, som är den bästa! Hör mig inte, hör mig inte!

Och hon böjde sitt huvud ned i sitt sköte.

Och Döden gick med hennes barn in i det okända landet.

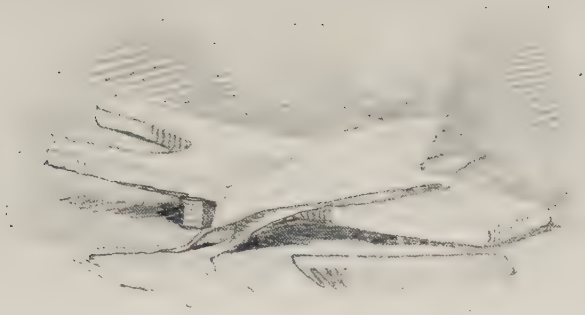

LÖSKRAGEN.

Det var en gång en fin kavaljer, vars hela bohag var en stövelknekt och en friserkam, men han hade den vackraste löskrage i världen, och det är om löskragen vi skola höra en historia. — Löskragen var nu så gammal, att han tänkte på att gifta sig, och så hände det sig, att han kom i samma tvätt som ett strumpeband.

— Nej, sade löskragen, aldrig har jag nu sett någon så smärt och så fin, så mjuk och så täck! Törs jag inte fråga om ert namn?

— Det säger jag inte, sade strumpebandet.

— Var är ni hemma? frågade löskragen.

Men strumpebandet var så blygt av sig och tyckte, att det var något underligt att svara på.

— Ni är visst ett livband sade löskragen, ett sådant där inre livband. Jag ser nog, att ni både är till nytta och prydnad, lilla jungfru!

— Ni får inte tala till mig, sade strumpebandet; jag tycker, att jag alls inte givit någon anledning därtill.

— Jo, när man är så vacker som ni, är det anledning nog, sade löskragen.

— Låt bli att komma mig så nära! sade strumpebandet; ni ser så manfolksaktig ut!

— Jag är också en fin kavaljer, sade löskragen; jag har

stövelknekt och friserkam. Men det var nu inte sant; det var ju hans herre, som rådde om dem; men han skröt.

— Kom mig inte nära! sade strumpebandet; det är jag inte van vid.

— Tillgjorda varelse! sade löskragen, och så togs han ur tvätten; han fick stärkelse, hängde på stolen i solskenet och lades därefter på strykbrädet; där kom det varma järnet.

— Fru! sade löskragen; lilla änkefru! Jag blir alldeles varm; jag blir en helt annan en, jag kommer alldeles ur vecken; ni bränner hål i mig, hu! — Jag friar till er!

— Fras! sade strykjärnet och gick stolt fram över löskragen; ty det inbillade sig, att det var en ångpanna, som skulle ut på järnbanan och draga vagnar.

— Fras! sade det.

Löskragen rispade litet upp sig i kanterna, och så kom papperssaxen och skulle klippa av rispet.

— Å! sade löskragen, ni är säkert premiärdansös. Så ni kan sträcka på benen! Det är det vackraste jag sett! . . . Det kan ingen människa göra efter!

— Det vet jag, sade saxen.

— Ni förtjänade att vara grevinna, sade löskragen. Allt vad jag har är en fin kavaljer, en stövelknekt och en friserkam. Om jag bara hade ett grevskap!

— Friar han? sade saxen, ty hon blev ond, och så gav hon honom ett ordentligt klipp, och så blev han kasserad.

— Jag får väl lov att fria till friserkammen! sade löskragen. Det är märkvärdigt vad ni har alla edra tänder väl i behåll, lilla fröken! Har ni aldrig tänkt på förlovning?

— Jo, det må ni väl veta, sade friserkammen; jag är ju förlovad med stövelknekten.

— Förlovad! sade löskragen. Nu fanns det inga flera att fria till, och så föraktade han det.

Lång tid förgick, och så kom löskragen i en lår på pappersbruket. Där var stort lumpsällskap, de fina för sig och de grova för sig, såsom det bör vara. De hade allesammans mycket att berätta men löskragen mest; han var en riktig storskrytare.

— Jag har haft så förskräckligt många kärestor, sade löskragen. Jag fick inte gå i fred. Men så var jag också en

fin kavaljer med stärkelse. Jag hade både stövelknekt och friserkam, som jag aldrig begagnade. I skullen ha sett mig då, sett mig, då jag låg på sidan! Aldrig glömmer jag min första kärestа; hon var ett livband, så fin, så mjuk och så täck; hon störtade sig i en vattenbalja för min skull! Det var även en änkefru, som blev glödande, men jag lät henne stå och bli svart. Så var det premiärdansösen, hon gav mig den här skårsan jag har, hon var så ondsint. Min egen friserkam var betagen i mig, den miste alla sina tänder av kärlekskval. Ja, jag har upplevat mycket av det slaget; men det gör mig mest ont om strumpebandet, livbandet menar jag, som kastade sig i vattenbaljan. Jag har mycket på mitt samvete, jag kan behöva att förvandlas till vitt papper.

Och det blev han. Alla lumporna blevo vitt papper, men löskragen blev just precis det stycke vita papper vi här se, varpå historien är tryckt, och det var därför, att han efteråt skröt så förskräckligt över vad han aldrig hade varit; och det skola vi tänka på, så att vi inte bära oss likadant åt; ty vi kunna minsann aldrig veta, om icke vi också en gång komma i lumplåren och bliva gjorda till vitt papper och få hela vår historia tryckt frampå, även den allra hemligaste, och så sedan bliva tvungna att själva springa omkring och berätta den, liksom löskragen.

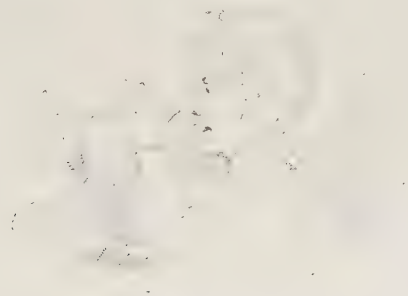

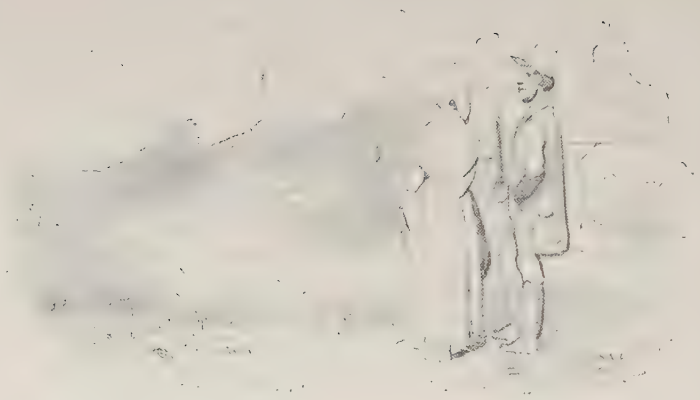

LINET.

Linet stod i blom. Det har så vackra blå blommor, så mjuka som vingarna på en mal och ännu mycket finare. Solen lyste på linet, och regnmolnen vattnade det, och det var lika gott för linet, som det är för små barn att bli tvättade och så få en kyss av mamma; de bli ju därav mycket vackrare. Och det blev även linet.

— Folk säger, att jag står så utmärkt vacker, sade linet, och att jag blir så lång och präktig; det skall bli ett rart stycke lärft av mig. Ack, vad jag är lycklig! Jag är bestämt den allra lyckligaste av alla. Jag mår så väl, och det skall bli någonting av mig! Vad det solskenet livar upp, och vad det regnet smakar och förfriskar! Jag är makalöst lycklig, jag är den allra lyckligaste!

— Ja, ja, ja! sade gärdsgårdsstörarna; du känner inte världen, men det göra vi, det är kvistligt för oss! Och så knakade de ömkligt:

Snip snap snorum
hej bassalorum,
nu är visan all!

— Nej, det är den inte, sade linet. Solen skiner i morgon, regnet gör så gott, jag kan höra, huru jag växer, jag kan känna, att jag blommar; jag är den allra lyckligaste!

Men en dag kom folk och tog linet i toppen och ryckte upp det med roten; det gjorde ont; och så lades det i vatten, som om det skulle dränkas, och så kom det över eld, som om det skulle stekas; det var fasligt.

— Man kan inte alltid ha det gott, sade linet; man måste pröva på något, så vet man något.

Men det blev verkligen svårt. Linet blev brutet och bråkat, skäktat och häcklat, ja, vad visste det vad allt det hette; det kom på spinnrocken, snurr-urr! Det var icke möjligt att hålla tankarna samlade.

— Jag har varit utomordentligt lycklig, tänkte det i all sin vånda. Man bör vara glad över det goda man haft. Glad, glad, ack! — och det sade det ännu, då det kom i vävstolen —, och så blev det ett stort stycke präktigt lärft. Allt linet, vart enda stånd, förvandlades till det enda stycket.

— Ja, men det är ju makalöst! Det hade jag aldrig trott! Å, vad jag har lyckan med mig! Jo, gärdsgårdsstörarna visste just gott besked de med sitt

Snip snap snorum
hej bassalorum!

Visan är alls inte all. Nu börjar den först. Det är makalöst! Ja, har jag lidit något, så har jag nu också blivit något därför; jag är den lyckligaste av alla! — Jag är så stark och så mjuk, så vit och så lång! Det är någonting annat än att bara vara en ört, även om man har blommor! Man blir då inte skött, och vatten får man endast, när det regnar. Nu har jag uppassning. Pigan vänder mig varje morgon, och ur vattenkannan får jag regnbad varje afton; ja, prästfrun själv har hållit tal över mig och sagt, att jag var det bästa stycket i socknen. Jag kan inte bli lyckligare!

Nu kom lärftet under tak, nu kom det under sax. Vad man klippte, vad man skar, vad man stack med synålar, ty det gjorde man! Det var icke något nöje. Men lärftet förvandlades till tolv stycken linneplagg, sådana som man ej nämner vid namn men som alla människor måste ha; det blev tolv stycken sådana.

— Nej, se nu först blev jag någonting! Detta var således min bestämmelse! Ja, men det är ju präktigt! Nu gör jag

nytta i världen, och det är det man skall göra, det är det rätta nöjet. Vi ha blivit tolv stycken, men alla äro vi likväl ett och samma, vi äro ett dussin. Vad det är för en makalös lycka!

Och år gingo — och så kunde det icke hålla längre.

— En gång måste det ju bli slut, sade varje plagg; jag skulle visserligen gärna vilja hålla litet längre, men man får inte begära omöjliga saker. Och så revos de i stycken och trasor; de trodde, att det var rent förbi, ty de blevo hackade och malda och kokta, ja, de visste icke själva vad — och så blevo de vackert, fint, vitt papper.

— Å, det var en överraskning och en angenäm överraskning! sade papperet. Nu är jag finare än förr, och nu skall det skrivas på mig. Vad kan icke allt komma att skrivas! Det är då en makalös lycka! Och det skrevs på det, de allra vackraste berättelser, och folk hörde vad där stod, och det var så rätt och gott, det gjorde människor mycket klokare och bättre; det var en stor välsignelse, som i ord blivit given det där papperet.

— Det är mer, än jag drömde om, då jag var en liten blå blomma på marken. Huru kunde jag väl tänka, att jag skulle komma att bära glädje och kunskaper ut till människorna! Jag kan ännu inte själv förstå det. Men det är nu en gång verkligen så. Vår Herre vet, att jag själv alls ingenting gjort utom vad jag efter min ringa förmåga måste göra för att vara till. Och så för han mig sålunda fram till den ena glädjen och hedern efter den andra. Var gång jag tänker: Nu är visan all! så går den just över till någonting mycket högre och bättre. Nu skall jag visst på resa, sändas hela världen omkring, för att alla människor skola kunna läsa mig. Det är det troligaste. Förr hade jag blå blommor, nu har jag för varje blomma de vackraste tankar. Jag är den allra lyckligaste!

Men papperet kom icke på resa; det kom till boktryckaren, och där blev allt, som stod skrivet därpå, satt i tryck till en bok, ja, till många hundra böcker, ty på sådant sätt kunde oändligt många flera människor få nytta och glädje därav, än om endast det papper, varpå det skrivna stod, hade lupit världen omkring och blivit uppslitet på halva vägen.

— Ja, det är nu det allra förnuftigaste! tänkte det skriv-

na papperet. Det föll mig rakt inte in! Jag stannar hemma och hålles i ära likt en gammal farfar. Det är på mig, som det är skrivet; orden flöto ur pennan rakt in i mig. Jag stannar kvar, och böckerna löpa omkring. Nu kan det minsann bli någonting uträttat! Ack, vad jag är glad, vad jag är lycklig!

Så blev papperet hopbuntat och lagt på hylla. Det gör en gott att vila efter sitt arbete, sade papperet. Det är mycket rätt, att man hämtar sig och kommer till eftertanke om vad som bor inom en. Nu först vet jag riktigt vad som står i mig. Och att känna sig själv, det är det egentliga framsteget. Vad månne nu skall komma? Någonting framåt blir det, det går alltid framåt.

En dag blev allt papperet lag i spisen; det skulle brännas upp, ty det finge icke säljas till hökaren och komma omkring smör och pudersocker. Och alla barnen i huset stodo runt omkring; de ville se det blossa, de ville i askan se de många röda eldgnistorna, vilka liksom springa sin väg och slockna, den ena efter den andra, så fort — det är barnen, som gå ur skolan, och den allra sista gnistan är skolmästaren. Ofta tror man, att han har gått, men så kommer han litet efter alla de andra.

Och allt papperet låg i en bunt på elden. Huj, vad det flammade upp! Huj! sade det, och i detsamma blev det en hel låga. Den steg så högt i luften, som linet aldrig hade kunnat lyfta sin lilla blå blomma, och lyste, som det vita lärftet aldrig hade kunnat lysa; alla de skrivna bokstäverna blevo i ett ögonblick alldeles röda, och alla ord och tankar gingo upp i låga.

— Nu går jag ända upp till solen! sade det inne i lågan, och det var, som om tusen röster sade det i förening, och lågan slog ända upp genom skorstenen; — — och finare än lågan, alldeles osynliga för människoögon svävade små, små väsenden, lika många som det hade varit blommor på linet. De voro ännu lättare än lågan, som födde dem, och då hon slocknade och endast den svarta askan återstod efter papperet, dansade de ännu en gång fram över den, och där de vidrörde den, såg man deras fotspår; det var de röda gnistorna: barnen gingo ur skolan, och skolmästaren var den siste; det

var ett nöje att se på, och husets barn stodo och sjöngo vid den döda askan:

Snip snap snorum
hej bassalorum,
nu är visan all!

Men vart och ett av de små osynliga väsendena sade: Visan blir aldrig all. Det är det härligaste av alltsammans. Jag vet det, och därför är jag den allra lyckligaste!

Men det kunde barnen varken höra eller förstå, och det skulle de icke heller, ty barn böra icke veta allting.

FÅGEL FENIX.

I paradisets lustgård, under kunskapens träd, stod en rosenhäck; här i den första rosen föddes en fågel, hans flykt var som ljusets, skön hans färg, härlig hans sång.

Men då Eva plockade kunskapens frukt, då hon och Adam jagades bort från paradisets lustgård, föll från den straffande ängelns flammande svärd en gnista i fågelns bo och antände det. Fågeln dog i lågorna, men ur det röda ägget flög en ny, den enda, den alltid enda fågel Fenix. Sägnen förmäler, att han bygger och bor i Arabien och vart hundrade år bränner upp sig själv i sitt bo och att en ny Fenix, den enda i världen, flyger ut ur det röda ägget.

Fågeln kringfladdrar oss, snabb som ljuset, skön till färg, härlig i sång. Då modern sitter vid barnets vagga, är han vid huvudkudden och slår med vingarna en gloria kring barnets huvud. Han flyger genom förnöjsamhetens rum, och det är solglans där inne, den fattiga dragkistan doftar av violer.

Men fågel Fenix är icke endast Arabiens fågel, han svävar i norrskensflammor på Lapplands isslätter, han hoppar bland de gula blommorna under Grönlands korta sommar. Under Faluns kopparklippor, i Englands kolgruvor flyger han, som en mal med stoft på vingen, över psalmboken i den

fromme arbetarens händer. Han seglar på lotusbladet nedför Ganges' heliga vatten, och hinduflickans ögon lysa vid hans åsyn.

Fågel Fenix! Känner du honom icke, paradisets fågel, sångens heliga svan? På tespiskärran satt han som en sladdrande korp och slog med de svarta dräggbesmorda vingarna; över Islands sångarharpa gled svanens röda, klingande näbb; på Shakspeares skuldra satt han som Odins korp och viskade honom i örat: odödlighet; han flög vid sångarfesten genom Wartburgs riddarsal.

Fågel Fenix! Känner du honom icke? Han sjöng för dig marseljäsen, och du kysste fjädern, som föll från hans vinge: han kom i paradisglans, och du vände dig kanske bort till sparven, som satt med bokguld på vingarna.

Paradisets fågel, förnyad varje århundrade, född i lågor, död i lågor, din bild, infattad i guld, hänger i de rikas salar; själv flyger du ofta vilsen och ensam — en sägen blott: Fågel Fenix i Arabien!

I paradisets lustgård, då du föddes under kunskapens träd, i den första rosen, kysste dig Vår Herre och gav dig ditt rätta namn — P o e s i e n.

EN HISTORIA.

I trädgården hade alla äppelträden spruckit ut; de hade skyndat sig med att få blommor, innan de fingo gröna blad, och på gården voro alla ankungarna ute och katten med; han riktigt slickade solsken, slickade det av sin egen tass; och såg man utåt fältet, så stod säden så makalöst grön, och det var ett kvittrande och kvintilerande av alla de små fåglarna, som om det varit en stor fest, och det kunde man då också säga att det var, ty det var söndag. Klockorna ringde, och människor i sina helgdagskläder gingo till kyrkan och sågo så förnöjda ut. Ja, hos allting låg någonting så förnöjt; det var verkligen en dag så varm och härlig, att man väl kunde säga: Vår Herre är verkligen makalöst god mot oss människor!

Men inne i kyrkan stod prästen på predikstolen och talade så högt och så vredgat; han sade, att människorna voro så ogudaktiga och att Gud skulle straffa dem därför och att, när

de doge, komme de onda ned i helvetet, där de skulle evigt brinna, och han sade, att deras mask icke skulle dö och att deras eld aldrig skulle släckas; aldrig skulle de få ro eller vila. Det var rysligt att höra, och han sade det så säkert; han beskrev för dem helvetet som en stinkande håla, där all världens orenlighet flöt tillsammans; där funnes intet annat luftdrag än den heta svavellågan; där funnes ingen botten, de sjönke och sjönke i en evig tystnad. Blott att höra talas därom var rysligt; men prästen talade det ur djupet av sitt hjärta, och allt folket i kyrkan var helt förfärat.

Men utanför sjöngo alla de små fåglarna så förnöjda, och solen sken så varmt; det var, som om varje liten blomma sade: Gud är så makalöst god mot oss allesammans. Ja, där ute var det alls icke så, som prästen predikade.

Om kvällen vid sängdags såg prästen sin hustru sitta tyst och tankfull.

— Vad fattas dig? sade han till henne.

— Vad som fattas mig! sade hon. Jo, det fattas mig, att jag inte riktigt kan samla mina tankar, att jag inte rätt kan få att gå ihop vad du sade, att det finns så många ogudaktiga och att de skola brinna evigt, evigt, ack, huru länge! — Jag är blott en syndig människa, men jag skulle aldrig kunna hava hjärta till att låta ens den värste syndare brinna evigt; huru skulle då Vår Herre kunna det, han, som är så oändligt god och som vet, huru det onda kommer utifrån och inifrån! Nej, jag kan inte tänka mig det, ehuru du säger det.

Det var höst, löven föllo av träden; den allvarlige, strænge prästen satt vid en döendes säng, en from troende tillslöt sina ögon; det var prästfrun.

— Får någon frid i graven och nåd hos sin Gud, så är det du, sade prästen, och han knäppte ihop hennes händer och läste en psalm över den döda.

Och hon fördes till graven; två tunga tårar tillrade ned utför den allvarlige mannens kinder; och i prästgården var det tyst och tomt, solskenet där inne var släckt, hon hade gått bort.

Det var natt, en kall vind susade fram över prästens huvud; han slog upp ögonen, och det var, som om månen lyst in i hans rum, men månen lyste icke; en gestalt var det, som stod framför hans säng. Han såg sin avlidna hustrus vålnad, hon såg så innerligt bedrövad på honom, det var, som om hon velat säga något.

Och mannen reste sig till hälften upp och sträckte ut armarna emot henne: Är inte heller åt dig den eviga vilan förunnad? Du lida? Du, den bästa, den frommaste!

Och den döda böjde sitt huvud till ett ja och lade handen på bröstet.

— Och kan jag skaffa dig ro i graven?

— Ja! ljöd det till honom.

— Och på vad sätt?

— Giv mig ett hår, blott en enda hår av huvudet på den syndare, vars eld aldrig skall släckas, den syndare, som Gud skall nedstöta i helvetet till evig pina!

— Ja, så lätt bör du kunna förlossas, du rena, du fromma! sade han.

— Så följ mig! sade den döda. Det är oss så förunnat. Vid min sida svävar du vart dina tankar vilja. Osynliga för människorna stå vi i deras hemligaste vrå, men med säker hand måste du peka på den till evigt kval invigde, och före hanegället måste han vara funnen.

Och hastigt, som burna av tanken, voro de i den stora staden; och från husens väggar lyste med eldbokstäver dödssyndernas namn: högmod, girighet, dryckenskap, vällust, kort sagt, hela syndens sjufärgade båge.

— Ja, där inne, såsom jag trodde, såsom jag visste, sade prästen, har den åt den eviga elden invigde sitt tillhåll.

Och de stodo framför den präktigt upplysta portalen, där den breda trappan prunkade med mattor och blommor, och genom de festliga salarna klingade balmusiken. Schweizaren stod i siden och sammet med en stor, silverbeslagen käpp i handen.

— Vår bal kan mäta sig med kungens, sade han och vände sig mot vimlet på gatan; från topp till tå lyste den tanken ut ur honom: Fattiga pack, som gapar in genom porten, I ären allesammans uslingar i jämförelse med mig!

— Högmod! sade den döda. Ser du honom?

— Honom! upprepade prästen. Ja, men han är ett dumhuvud, endast en narr och skall inte dömas till evig eld och pina.

— Endast en narr! ljöd det genom högmodets hela hus; det voro de alla där.

Och de flögo inom den giriges fyra nakna väggar, där gubben, skinntorr, hackande tänderna av köld, hungrig och törstig, med hela sin tanke hakade sig fast vid sitt guld; de sågo, hur han, liksom i feber, rusade upp från den eländiga bädden och tog en lös sten ut ur muren; där lågo guldmynt i ett strumpskaft; han kände på sin trasiga rock, vari guldmynt voro insydda, och de fuktiga fingrarna skälvde.

— Han är sjuk, det är vanvett, ett glädjelöst vanvett, omvärvt av ångest och elaka drömmar!

Och de avlägsnade sig skyndsamt och stodo vid förbrytarnas brits, där de i en lång rad sovo sida vid sida. Som ett vilt djur rusade en av dem upp ur sömnen, utstötande ett ohyggligt skri. Han stötte med sina vassa armbågar till kamraten, och denne vände sig sömnigt om och sade:

— Håll käften, ditt fä, och sov! — Det är var enda natt —!

— Var enda natt! upprepade den andre. Ja, var enda natt kommer han, tjuter och kväver mig. I hettan har jag

gjort ett och annat, med ett häftigt sinne är jag född, det har för andra gången fört mig hit in. Men har jag gjort illa, så lider jag ju också mitt straff. Endast ett har jag inte bekänt. La jag sist kom ut härifrån och gick förbi min husbondes gård, så kokade ett och annat upp i mig — jag strök en svavelsticka mot väggen, den kom litet för nära halmtaket, allt brann upp; det kom hetta över det, liksom den kommer över mig. Jag hjälpte till att rädda boskap och bohag. Ingen levande brann inne utom en flock duvor, som flögo in i elden, och så bandhunden. Honom hade jag inte tänkt på. Man kunde höra honom tjuta — och detta tjut hör jag ännu alltjämt, när jag vill sova, och faller jag i sömn, kommer även hunden, så stor och luden; han lägger sig på mig, tjuter, trycker mig, kväver mig. — Men så hör då vad jag berättar! Du kan då sova, sova hela natten och jag inte en kort fjärdedels timme! Och blodet blossade upp i den hetsiges ögon, han kastade sig över kamraten och slog honom med knuten hand i ansiktet.

— Arge Mats har blivit galen igen, hette det runt omkring, och de andra bovarna grepo tag i honom, brottades med honom och böjde honom krokig, så att huvudet satt ned mellan benen; där bundo de fast det, blodet var nära att spricka ut genom hans ögon och alla porer.

— I döden honom, den olycklige! ropade prästen, och i det han avvärjande sträckte ut handen över syndaren, över honom, som redan här led för hårt, växlade scenen om. De flögo genom rika salar och genom fattiga kamrar; vällust, avund, alla dödssynder skredo dem förbi; en domens ängel uppläste deras synd, deras försvar; detta var visserligen ringa inför Gud, men Gud läser i allas hjärtan, han känner alltsammans, det onda, som kommer inifrån och utifrån, han, nåden, allkärleken. Prästens hand darrade, han vågade icke utsträcka den, rycka ett hår av syndarens huvud. Och tårarna strömmade från hans ögon såsom nådens och kärlekens flöden, som släcka helvetets eviga eld.

Då gol hanen.

— Förbarmande Gud, du skall giva henne den ro i graven, som jag ej kunnat inlösa!

— Den äger jag nu, sade den döda. Det var ditt hårda

ord, din mörka människotro om Gud och hans skapade varelser, som drev mig till dig. Känn människorna! Även hos de onda finnes det en del av Gud, en del som skall segra och släcka helvetets eld.

Och en kyss trycktes på prästens mun, det lyste omkring honom. Guds klara sol sken in i rummet, där hans hustru, levande, mild och kärleksfull, väckte honom ur en dröm, sänd från Gud.

DEN STUMMA BOKEN.

Vid landsvägen inne i skogen låg en enstaka bondgård; man gick rakt över gården; solen sken där, alla fönster stodo öppna, liv och rörelse rådde där inne; men på gården, i en lövsal av blommande syrener, stod en öppen likkista. Den döde hade blivit satt hit ut, denna förmiddag skulle han begravas; ingen stod och såg sörjande på den döde, ingen grät över honom; hans ansikte var överhöljt med ett vitt kläde, och under hans huvud hade man lagt en stor, tjock bok, vari varje blad var ett helt gråpappersark, och mellan vart och ett lågo, gömda och glömda, vissna blommor, ett helt herbarium, samlat på olika ställen. Det skulle följa med i graven, hade han själv önskat. Vid varje blomma anknöt sig ett kapitel ur hans liv.

— Vem är den döde? frågade vi, och svaret var: Den gamle studenten från Uppsala. Han skall en gång ha varit glad och livlig, kunnat lärda språk, kunnat sjunga, ja, skriva visor med, har man sagt. Men så var det något, som kom i vägen, och så kastade han sina tankar och sig själv med

ned i brännvinet, och som hans hälsa följde efter, så kom han hit ut på landet, där det betalades för hans underhåll. Han var from som ett barn, då icke det mörka sinnet kom över honom, ty då blev han stark och sprang omkring i skogen som ett jagat djur. Men fingo vi honom hem, fingo vi honom här att se i boken med de torra växterna, så kunde han sitta hela dagen och se på en växt och så på en annan, och mången gång runno tårarna ned utför hans kinder. Gud vet vad han tänkte därvid; men boken bad han att få med sig i sin kista, och nu ligger den där, och om en liten stund skall locket spikas på, och han skall få sin ljuva vila i graven.

Svepduken lyftes upp; det var frid i den dödes ansikte, en solstråle föll därpå. En svala sköt i sin pilsnabba flykt in i lövsalen och vände sig i flykten, kvittrande över den dödes huvud.

Huru underligt kännes det icke — vi veta det säkert allesammans — att taga fram gamla brev från vår ungdomstid och läsa dem! Då uppdyker liksom ett helt liv med alla sina förhoppningar, alla sina sorger. Huru många av de människor, med vilka vi på den tiden levde så förtroligt, äro icke nu som döda för oss, och likväl leva de ännu; men vi hava icke på långa tider tänkt på dem, som vi en gång trodde oss alltid skola hålla fast vid, ömsesidigt dela sorg och glädje med.

Det vissna eklövet här i boken påminner om vännen, vännen under skoltiden, vännen för hela livet. Han fäste detta löv på studentmössan i den gröna skogen, då förbundet slöts för hela livet. — Var lever han nu? — Lövet gömt, vänskapen glömd! Här är en främmande drivhusväxt, för fin för nordens trädgårdar — det är, som om det ännu funnes doft i dessa blad. H o n gav honom den, fröken från den adliga örtagården. Här är näckrosen, som han själv plockat och vattnat med salta tårar, näckrosen från de söta vattnen. Och här är en nässla. Vad säga hennes blad? Vad tänkte han, då han plockade henne, då han gömde henne? Här är en liljekonvalj från den ensliga skogen; här en rosentry från blomkrukan i källarsalen och här det nakna, vassa grässtrået —!

Den blommande syrenen hänger sina friska, doftande klasar över den dödes huvud, svalan flyger åter förbi: kvivitt!

kvivitt! ... Nu komma karlarna med spik och med hammare; locket lägges över den döde, som vilar sitt huvud mot den stumma boken. Gömt — glömt!

»DET ÄR SKILLNAD.»

Det var i maj månad, vinden blåste ännu kall; men våren var här, sade buskar och träd, fält och ängar; det vimlade av blommor och det ända upp i den levande inhägnaden, och just där förde våren själv sin talan; han talade från ett litet äppelträd, som var en enda kvist, så frisk, så blomstrande, översållad med de fina, rosenröda knopparna, som voro på väg att öppna sig. Den visste nog själv, huru vacker den var, ty detta ligger i bladet som i blodet, och därför blev den icke heller överraskad av att herrskapsvagnen höll på vägen framför den och att den unga grevinnan sade, att den där äppelkvisten var det täckaste man kunde se, att den var våren själv i sin fagraste uppenbarelse. Och kvisten blev avbruten, och hon höll den i sin fina hand och skuggade den med sin sidenparasoll — och så foro de till slottet, där det var höga salar och präktiga gemak; ljusa, vita gardiner fladdrade vid de öppna fönstren, och vackra blommor stodo i glänsande, genomskinliga vaser. Och i en av dessa, den var som skuren ur nyfallen snö, blev äppelkvisten satt mellan friska, ljusgröna bokkvistar; det var en lust att se den.

Och så blev kvisten stolt, och det var ju helt mänskligt.

Många slags människor gingo genom rummen, och alltefter som deras anseende var, vågade de uttala sin beundran, och somliga sade ingenting alls, och somliga sade alltför mycket, och äppelkvisten förstod, att det var skillnad mellan människorna liksom mellan växterna. Somliga äro till prydnad och andra till föda, det finns även sådana, som kunna alldeles undvaras, menade äppelkvisten, och som han just blivit satt vid det öppna fönstret, varifrån han kunde se både ned i trädgården och ut på fältet, så hade han tillräckligt med blommor och växter att betrakta och tänka över; där stodo rika och fattiga, några alltför fattiga.

— Stackars förkastade växter! sade äppelkvisten. Där är sannerligen skillnad gjord, och huru olyckliga de måste känna sig, ifall den där sorten kan känna, såsom jag och mina likar kunna det. Det är sannerligen skillnad gjord, men det måste det göras, ty annars vore ju alla lika.

Och äppelkvisten såg med ett slags medlidande i synnerhet på ett slags blommor, som funnos i mängd på fält och dikeskanter. Ingen band dem till en bukett; de voro alltför vanliga, ja, man kunde hitta dem till och med mellan gatstenarna; de sköto upp som det värsta ogräs, och så hade de det fula namnet maskrosor.

— Stackars föraktade växt! sade äppelkvisten; du kan inte hjälpa, att du blev vad du blev, att du är så vanlig och att du fick det fula namn du har; men det är med växterna som med människorna, det måste vara skillnad!

— Skillnad! sade solstrålen och kysste den blommande äppelkvisten men kysste även de gula maskrosorna ute på fältet; alla solstrålens bröder kysste dem, de fattiga blommorna likaväl som de rika.

Äppelkvisten hade aldrig tänkt över Vår Herres oändliga kärlek till allt, som lever och röres i honom; han hade aldrig tänkt över huru mycket vackert och gott, som kan ligga gömt men icke glömt — men det var ju också helt mänskligt.

Solstrålen, ljusets stråle, visste det bättre: Du ser inte långt, du ser inte klart! — Vilken är den förkastade växt du i synnerhet beklagar?

— Maskrosen, sade äppelkvisten. Aldrig bindas de i bukett, de trampas med foten, det finns för många av dem, och

då de gå i frö, flyger det i finklippt ull över vägen och hänger sig i kläderna på folk. Ogräs äro de; men det skall ju också finnas sådant. Jag är verkligen mycket tacksam för att jag inte blivit en av dem.

Och fram över fältet kom en hel skara barn; det minsta av dessa var nu så litet, litet, att det bars av de andra, och då det sattes ned i gräset bland de gula blommorna, skrattade det högt av glädje, sparkade med sina små ben, vältrade sig omkring, plockade endast de gula blommorna och kysste dem i ljuv oskuld. De något större barnen bröto blomman från den ihåliga stjälken, böjde denna runt in i sig själv, länk vid länk; det blev en hel kedja: först en till halsen, så en att hänga omkring axeln och om livet, på bröstet och på huvudet; det var en hel stråt av gröna länkar och kedjor. Men de största barnen togo försiktigt den utblommade växten, stjälken, som bar dess fjuniga, sammansatta frökrona, denna lösa, luftiga ullblomma, som är ett helt litet konststycke, liksom av de finaste fjädrar, fjun eller dun. De höllo den för munnen för att i en pust blåsa av den helt och hållet; den, som kunde det, skulle få nya kläder, innan året var förbi, hade farmor sagt.

Den föraktade blomman var vid detta tillfälle en riktig profet.

— Ser du? sade solstrålen. Ser du hennes skönhet, ser du hennes makt?

— Ja, för barn, sade äppelkvisten.

Och där ute på fältet kom en gammal gumma och grävde med sin slöa, skaftlösa kniv ned omkring blommans rot och drog upp den; några av rötterna skulle hon koka sig kaffe på, andra skulle hon få penningar för, då hon bar dem till apotekaren som läkemedel.

— Skönhet är ändå något högre! sade äppelkvisten. Endast de utvalda komma i det skönas rike. Det är skillnad mellan växterna, liksom det är skillnad mellan människorna.

Och solstrålen talade om Guds oändliga kärlek till allt skapat och till allt, som har liv, och om den lika fördelningen av allt i tid och evighet.

— Ja, det är nu er mening! sade äppelkvisten.

Och det kom folk in i rummet, och den unga grevinnan

kom, hon, som hade ställt äppelkvisten så vackert i den genomskinliga vasen, där solljuset strålade; och hon bar en blomma eller vad det nu var; den doldes av tre, fyra stora blad, vilka likt en strut höllos runt omkring den, så att icke något drag eller någon vindfläkt skulle kunna göra den skada, och den bars så försiktigt, som den fina äppelkvisten aldrig hade blivit buren. Helt varsamt borttogos nu de stora bladen, och man såg den fina, fjuniga frökronan av den gula, föraktade maskrosen. Det var denna, som hon så försiktigt hade plockat, som hon bar så omsorgsfullt, så att icke någon av de fina fjäderpilar, som bilda dess töckengestalt och sitta så lösa, skulle blåsa av. Hel och ståtlig hade hon den, och hon beundrade dess sköna form, dess luftiga klarhet, dess hela egendomliga sammansättning, dess skönhet, då den skulle blåsas bort för vinden.

— Se bara, huru underbart skön Vår Herre har skapat den! sade hon. Jag vill måla av den jämte äppelkvisten; den är nu så oändligt vacker i allas ögon, men även denna fattiga blomma har av Vår Herre fått lika mycket på ett annat sätt; de äro så olika och likväl båda barn i skönhetens rike.

Och solstrålen kysste den fattiga blomman, och han kysste den blommande äppelkvisten; dess blad tycktes rodna därvid.

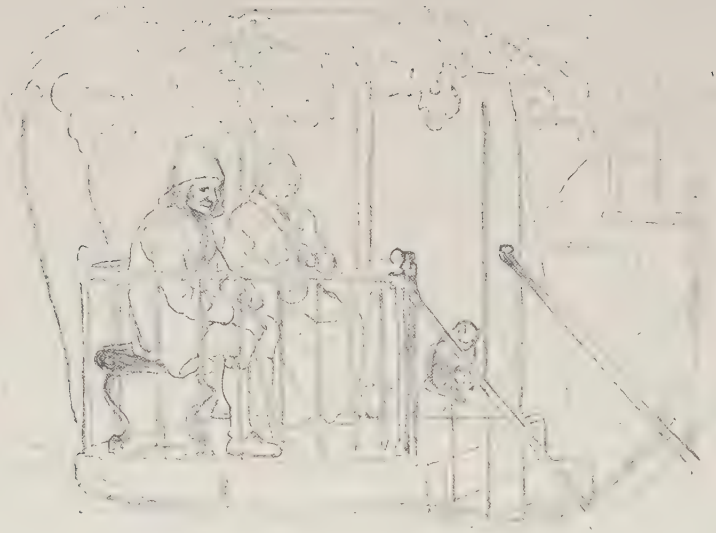

DEN GAMLA GRAVSTENEN.

I en småstad, hos en man, som hade sin egen gård, satt hela familjen i en krets tillsammans en afton vid den årstid, då man säger: det börjar bli långa kvällar. Det var ännu milt och varmt; lampan var tänd, de långa gardinerna hängde ned för fönstren, där blomkrukor stodo, och utanför var det ett härligt månsken. Men om det talade de icke nu; de talade om en gammal stor sten, som låg nere på gården, strax invid köksdörren, där pigorna ofta ställde upp de skurade kopparkärlen, för att de skulle torka i solen, och där barnen gärna lekte — det var egentligen en gammal gravsten.

— Ja, sade husfadern, jag tror, att han är ifrån den gamla, nedrivna klosterkyrkan; det såldes ju både predikstol, epitafier och gravstenar. Min salig far köpte flera av dessa, de blevo sönderslagna till gatläggning, men den där stenen blev över och har alltsedan förblivit liggande på gården.

— Man kan lätt se, att det är en gravsten, sade det äldsta av barnen; man ser ännu på den ett timglas och ett stycke

av en ängel, men inskriften, som stod där, är nästan alldeles utplånad, undantagades namnet Preben och ett stort S; strax efter och litet längre ned står Marta; men mera kan man inte få reda på, och det är endast, när det regnar eller när vi tvättat den, som det står tydligt.

— Herre Gud, det är Preben Svanes och hans hustrus gravsten! sade en gammal man där inne, som efter åldern räknat gott kunde ha varit farfar åt dem allesammans i rummet. Ja, det äkta paret var ett av de sista, som blevo jordade på den gamla klosterkyrkogården; det var ett gammalt hederligt par från mina gossår; alla kände dem, och alla höllo av dem; de voro ålderskungaparet här i staden. Folk sade om dem, att de ägde över en tunna guld, och likväl gingo de tarvligt klädda i det grövsta tyg, men deras linne var så skinande vitt. Det var ett vackert gammalt par, Preben och Marta. — Då de sutto på bänken, som var uppe på husets höga stentrappa, varöver den gamla linden lutade sina grenar, och nickade vänligt och milt, så blev man riktigt glad därvid. De voro så makalöst goda mot de fattiga; de bespisade dem, de klädde dem, och det var förstånd och sann kristendom i all deras välgörenhet. Först dog hustrun. Jag erinrar mig den dagen så väl; jag var en liten gosse och med min far inne hos gamle Preben, just som hon hade somnat av; den gamle mannen var så rörd, grät som ett barn. Liket låg ännu i sängkammaren, strax invid där vi sutto; han talade till min far och ett par grannar om huru ensamt det nu skulle bli, huru välsignat god hon hade varit, huru många år de hade levat tillsammans och huru det gick till, att de blevo bekanta med varandra och fingo varandra kära. Jag var, som sagt, liten och stod och hörde på; men det uppfyllde mig med en underlig känsla att höra på den gamle mannen och se, huru han blev alltmera livlig och fick färg på kinderna, medan han talade om förlovningsdagarna, huru täck hon hade varit, huru många små oskyldiga krokvägar han hade gått för att få träffa henne; och han talade om bröllopsdagen, hans ögon lyste därvid, han liksom levde tillbaka igen i den glädjetiden, och nu låg hon död inne i kammaren strax invid, en gammal gumma, och han var en gammal man och talade om hoppets tid — — ja, ja, så går det! Då var jag bara

barnet, och nu är jag gammal, gammal som Preben Svane. Tiden går, och allting växlar! — Jag kommer så väl ihåg hennes begravningsdag; gamle Preben gick näst efter likkistan. Ett par år förut hade det äkta paret låtit hugga in på sin gravsten inskrift och namn, på dödsåret när; stenen kördes dit på kvällen och lades på graven — och året därefter lyftes den åter upp, och gamle Preben kom ned till sin hustru. — Det var inte sådan rikedom efter dem, som folk hade trott och sagt; det, som var, kom till avlägsna släktingar, vilka man förut aldrig hade vetat av. Det där korsvirkeshuset, med bänken på den höga stentrappan under linden, blev nedrivet av magistraten, ty det var alltför bristfälligt, för att man skulle våga låta det stå kvar. Sedan, då det gick på samma sätt med klosterkyrkan och kyrkogården togs bort, så kom Prebens och Martas gravsten, liksom allt därifrån, till vem som ville köpa det, och nu har det fallit sig så, att den inte blev sönderslagen och använd utan ännu ligger kvar på gården till lekplats för de små och till hylla åt pigans skurade kökskärl. — Den stenlagda gatan går nu fram över gamle Prebens och hans hustrus viloplats; ingen kommer vidare ihåg dem.

Och den gamle mannen, som berättade allt detta, skakade vemodigt på huvudet. — Glömmas! — Allt skall glömmas! sade han.

Och så talade de där inne i rummet om andra saker; men den minsta gossen där inne, ett barn med stora, allvarliga ögon, kröp upp på stolen bakom gardinerna och såg ned på gården, där månen lyste klart på den stora stenen, som alltid förr hade synts honom tom och slät men nu låg där såsom ett helt stort blad ur en historiebok. Allt vad gossen hade hört om Preben och hans hustru innehöll stenen; och han såg på den, och han såg upp mot den klara, ljusa månen, i den rena, höga luften, och det var liksom ett Guds ansikte, som lyste ut över jorden.

— Glömmas! — Allt skall glömmas! ljöd det inne i rummet, och i detta ögonblick kysste en osynlig ängel gossens bröst och panna och viskade sakta: Glöm det givna frökornet väl, göm det till mognadens tid! — Genom dig, du barn, skall den utplånade inskriften, den multnande gravstenen, med ljusa, gyllene drag stå för kommande släkten. Det

gamla äkta paret skall åter, arm i arm, vandra dit genom de gamla gatorna och leende, med friska röda kinder, sitta på stentrappan under linden och nicka åt fattig och rik. Frökornet från denna stund skall under årens lopp växa till ett blomstrande diktverk. Det goda och sköna glömmes icke, det lever i saga och sång.

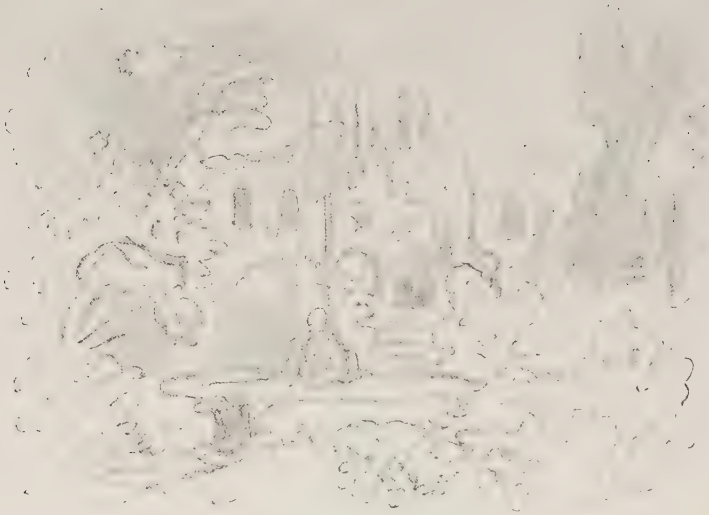

VÄRLDENS SKÖNASTE ROS.

Det var en mäktig drottning, i vars trädgård funnos de vackraste blommor för varje årstid och från alla världens länder, men det var i synnerhet rosorna, som hon älskade, och därför hade hon av dem de mest olika arter, från den vilda törnhäcken med de äppeldoftande gröna bladen till Provences skönaste ros; och de växte uppåt slottsmurarna, slingrade sig omkring pelarna och fönsterkarmarna, in i korridorerna och uppåt taket i alla våningar, och rosorna växlade till doft, form och färg.

Men sorg och bedrövelse bodde där inne; drottningen låg på sin sotsäng, och läkarna förkunnade, att hon måste dö.

— Det finns dock en räddning för henne, sade den visaste bland dem. Skaffa henne världens skönaste ros, den som är uttrycket för den högsta och renaste kärlek; kommer den för hennes ögon, innan de brista, så dör hon inte.

Och unga och gamla kommo från alla håll med rosor, de vackraste som blommade i varje trädgård; men de ro-

sorna var det icke. Från kärlekens örtagård måste blomman hämtas. Men vilken ros därstädes var uttrycket av den högsta, den renaste kärlek?

Och skalderna sjöngo om världens skönaste ros, envar nämnde sin. Och det gick bud vida omkring i landet till varje hjärta, som slog av kärlek; det gick bud till varje stånd och varje ålder.

— Ingen har ännu sagt blommans namn, sade den vise. Ingen har pekat på det ställe, där hon sprang fram i sin härlighet. Icke är det rosorna från Romeos och Julias kista eller från Valborgs grav, ehuru de rosorna alltid skola dofta i saga och sång; det är icke rosorna, som skjuta fram från Winkelrieds blodiga lansar, från blodet, som heligt kväller ut från hjältens bröst i döden för fosterlandet, ehuru ingen död är mera ljuv, ingen ros rödare än det blod, som då flyter. Ej heller är det denna underbara blomma, för vars vård mannen i år och dagar, under långa sömnlösa nätter i den ensliga kammaren offrar sitt friska liv, vetenskapens magiska ros.

— Jag vet, var hon blommar, sade en lycklig mor, som med sitt späda barn kom till drottningens läger. Jag vet, var världens skönaste ros finnes, den ros som är uttrycket av den högsta och renaste kärlek. Hon blommar på mitt söta barns blossande kinder, när det, stärkt av sömnen, slår upp ögonen och ler emot mig med hela sin kärlek.

— Skön är den rosen, men en skönare finnes, sade den vise.

— Ja, långt skönare! sade en av kvinnorna. Jag har sett henne; en mera sublimt helig ros blommar icke, men hon var blek som terosens blad; på drottningens kinder såg jag henne; hon hade lagt av sig sin kungliga krona och gick själv under den långa, sorgfyllda natten med sitt sjuka barn, grät över det, kysste det och bad till Gud en bön för det, såsom en moder beder i ångestens timme.

— Helig och underbar i sin makt är sorgens vita ros; men likväl är det inte denna.

— Nej, världens skönaste ros såg jag framför Herrens altare, sade den fromme gamle biskopen. Jag såg henne lysa, som om en ängels anlete visade sig. De unga flickorna gingo till nattvardsbordet och förnyade sitt döpelseförbund, och rosor blossade, och rosor bleknade på de friska kinderna.

En ung flicka stod där; hon såg med hela sin själs fulla renhet och kärlek upp mot sin Gud; det var uttrycket av den renaste och högsta kärlek.

— Välsignad vare denna! sade den vise; men ingen av er har dock ännu nämnt världens skönaste ros.

Då trädde in i rummet ett barn, drottningens lille son; tårarna stodo i hans ögon och på hans kinder; han bar en stor uppslagen bok; dess band var av sammet med stora silverspännen.

— Mamma! sade den lille. Ack, hör vad jag läst! Och barnet satte sig vid sången och läste ur boken om honom, som överlämnade sig själv åt korsets död för att frälsa människorna, även de ofödda släktena. — Större kärlek finnes icke.

Och det gick ett rosenskimmer över drottningens kinder; hennes ögon blevo så stora, så klara, ty hon såg från bokens blad höja sig världens skönaste ros, bilden av den ros, som på korsets trä framsprang ur Kristi blod.

— Jag ser den! sade hon. Aldrig dör den, som ser den rosen, den skönaste på jorden!

ÅRETS HISTORIA.

Det var i slutet av januari; det var ett förfärligt yrväder; snön flög i yrande virvlar genom gator och gränder; rutorna voro utvändigt liksom överklistrade med snö, från taken störtade den ned i drivor, och så var det en sådan fart i människorna; de sprungo, de flögo och foro mitt i famnen på varandra, höllo varandra fast ett ögonblick och hade åtminstone så länge fotfäste. Täckvagnar och hästar voro liksom överpudrade, betjänterna stodo med ryggen mot vagnen och åkte baklänges mot vinden, fotgängaren höll sig alltjämt i lä av vagnen, som endast långsamt gled framåt i den djupa snön; och då slutligen yrvädret lade sig och en smal stig blev uppskottad längs husen, stannade man dock där, när man möttes: ingendera hade lust att taga det första steget med att kliva upp i den djupa snön, för att den andre skulle kunna slippa förbi. Tysta stodo de, tills slutligen, liksom efter en tyst överenskommelse, envar av dem gav ett ben till pris och lät detta kliva upp i snödrivan.

Mot aftonen blev det alldeles lugnt, himmeln såg ut, som om den blivit sopad och gjord mera hög och genomskinlig, stjärnorna tycktes vara spritt nya, och några voro så blå och klara; det frös, så att det smällde i knutarna: nog

kunde då det översta snölagret bliva så starkt, att det på morgonen bar gråsparvarna; dessa hoppade omkring, än uppe, än nere, där det var skottat; men mycket att äta stod icke att finna, och de fröso ordentligt.

— Pip! sade den ene till den andre. Det här kallar man det nya året! Det är ju värre än det gamla; då kunde vi lika gärna ha behållit det. Jag är missnöjd, och det har jag skäl till.

— Ja, där sprungo nu människorna omkring och sköto in nyår, sade en liten förfrusen sparv; de slogo krukor i kras mot portarna och voro rent av vilda av glädje över att det gamla året nu gick sin väg; och även jag var glad däröver, ty jag väntade, att vi då skulle få varma dagar; men det blev då ingenting av; det fryser ju mycket värre än förut. Människorna ha tagit miste på tidräkningen.

— Ja, det ha de! sade en tredje, som var gammal och vit i huvudet. De ha någonting, som de kalla almanackan; den är en sån där uppfinning av dem själva, och därför skall allting gå efter den; men det gör det inte. Då Våren kommer, så börjar året, det är naturens gång, och efter denna räknar jag.

— Men när kommer Våren? frågade de andra.

— Den kommer, då storken kommer; men det är mycket obestämt med honom, och här inne i staden finns det ingen, som vet något därom; det veta de bättre ute på landet. Skola vi flyga dit ut och vänta? Där är man då Våren närmare.

— Ja, det kan visst vara mycket bra, sade en av dem, som länge hade gått och pipit utan att egentligen säga något; men jag har här inne i staden åtskilliga bekvämligheter, som jag fruktar att jag skulle komma att sakna där ute. I ett hus här i grannskapet bor en människofamilj, som mycket förståndigt hittat på att slå fast i väggen tre, fyra blomkrukor med den stora öppningen inåt och bottnen utåt; i denna är skuret ett hål, så stort, att jag kan flyga både ut och in; där ha jag och min man bo, och därifrån ha alla våra ungar flugit ut. Människofamiljen har naturligtvis inrättat alltsammans för att ha det nöjet att se på oss, annars hade den nog inte gjort det. De strö ut brödsmulor, också för sitt nöjes skull, och på det sättet ha vi födan. Det är liksom

sörjt för en — och därför tror jag, att jag stannar och att min man stannar, ehuru vi äro mycket missnöjda — men vi stanna allt kvar.

— Och vi flyga ut på landet för att se, om inte Våren kommer! Och så flögo de.

Och det var ordentlig vinter ute på landet; där var det ett par grader kallare än inne i staden. Den skarpa vinden blåste över de snötäckta fälten. Bonden, med stora bälgvantar på händerna, satt i sin släde och slog sig med armarna för att få kölden ur dem; piskan låg i hans knä; de magra hästarna sprungo, så att det rök av dem, snön knarrade, och sparvarna hoppade i medspåren och fröso.

— Pip! När kommer Våren? Det dröjer så länge!

— Så länge! ljöd det över fälten från den högsta backen, som var höljd med snö. Det kunde ha varit eko man hörde, men det kunde också ha varit rösten av den underlige gamle mannen, som satt där högst uppe på snödrivan i väder och vind. Han var alldeles vit, liksom en bonde i vit vadmalströja, med långt vitt hår, vitt skägg, alldeles blek och med stora, klara ögon.

— Vem är gubben där borta? frågade sparvarna.

— Det vet jag! sade en gammal korp, som satt på grindstolpen och var nog nedlåtande att erkänna, att vi alla äro småfåglar inför Vår Herre, och därför också inlät sig med sparvarna och gav förklaring. Jag vet vem gubben är. Det är Vintern, den gamle mannen från förra året; han är inte död, såsom almanackan säger, utan han är verkligen förmyndare för lille prins Vår, som kommer. Ja, Vintern för regementet. Hu! Det knakar väl i er, I små!

— Ja, är det inte det jag säger! sade den minste. Den där almanackan är bara människopåfund, hon är inte lämpad efter naturen. Sådant där borde de lämna åt oss, som äro finare bildade.

Och det gick en vecka, det gick nära två; skogen var svart, den frusna insjön låg så tung och såg ut som stelnat bly; molnen, ja, det var icke moln, det var våta, iskalla dimmor, hängde över landet; de stora svarta kråkorna flögo i skockar, utan ett skrik, det var, som om allt sovit. — Nu gled en solstråle fram över sjön, och denna lyste som smält

tenn. Snölagret över fältet och uppe på backen glänste icke som förut; men den vita skepnaden, Vintern själv, satt där ännu med blicken stadigt vänd mot söder. Han märkte alls icke, att snötäcket liksom sjönk in i jorden, att en liten grön gräsfläck trädde fram här och där, och där vimlade det då av sparvar.

— Kvivitt! Kvivitt! Kommer nu Våren?

— Våren! ljöd det över fält och äng och genom de svartbruna skogarna, där mossan lyste frisk och grön på trädstammarna; och genom luften kommo flygande söder ifrån de två första storkarna; på varderas rygg satt ett litet vackert barn, en gosse och en flicka; och de kysste marken till hälsning, och där de satte sina fötter, växte vita blommor fram under snön. Hand i hand gingo de upp till den gamle ismannen, Vintern, lade sig vid hans bröst till ny hälsning, och i samma ögonblick voro de alla tre gömda, och hela landskapet var gömt; en tjock, våt dimma, så tät och tung, insvepte allt. — Kort därefter fläktade det litet — vinden for framåt: den kom med starka stötar och jagade bort dimman; solen sken så varmt. — Vintern själv var försvunnen, Vårens vackra barn sutto på årets tron.

— Det kalla vi nyår! sade sparvarna. Nu få vi väl igen våra rättigheter och full ersättning för den stränga vintern.

Vart de båda barnen vände sig, sköto gröna knoppar fram på buskar och träd, blev gräset högre, sädesfälten alltmera livligt gröna. Och runt omkring kastade den lilla flickan blommor; hon hade överflöd av sådana i sin kjortel; de tycktes svärma fram där, alltid var det fullt, hur ivrig hon än var att kasta; — i brådskan skakade hon hela drivor av blomsnö över äppel- och persiketräden, så att de stodo i full prakt, innan de ännu riktigt fått gröna blad.

Och hon klappade i händerna, och gossen klappade, och då kommo fåglar fram, man visste icke varifrån, och alla kvittrade och sjöngo: Våren är kommen!

Det var härligt att skåda. Och mången gammal gumma trädde utom sin dörr i solskenet, ruskade på sig och såg bort på de gula blommorna, som prunkade på hela ängen, alldeles som i hennes unga dagar; världen blev ung igen. I dag är det härligt här ute! sade hon.

Och skogen var ännu brungrön, knopp vid knopp, men myskemadran var framme, så frisk och så doftande; violerna stodo i rika klungor, och där voro sippor, rödvivor och guldvivor, ja, i varje grässtrå var saft och kraft; det var en riktig praktmatta att sitta på, och där satt Vårens unga par och höll varandra i händerna och sjöng och log och växte allt mer och mer.

Ett milt regn föll från himmeln över dem; de märkte det icke, regndroppen och glädjedroppen blevo en och samma droppe. Brud och brudgum kysste varandra, och i samma nu sprack skogen ut. Då solen gick upp, voro alla skogar gröna.

Och hand i hand gick brudparet under det friska, hängande lövtaket, där endast solljusets strålar och slagskuggorna gåvo färgskiftning åt det gröna. En jungfrulig renhet och en uppfriskande doft voro i de fina bladen; klara och livliga sorlade å och bäck mellan den sammetsgröna vassen och över de mångfärgade stenarna. Fullt upp alltid och evigt är och förbliver det! sade hela naturen. Och göken gol, och lärkan slog, det var den vackra våren; pilträden hade dock ullvantar på sina blommor; de voro nu så fasligt försiktiga, och det är tråkigt.

Och så gingo dagar, och så gingo veckor; värmen liksom strömmade ned; hela luftvågor gingo genom säden, som gul-

nade mer och mer. Nordens vita lotus på skogssjöarna utbredde sina stora gröna blad över vattenspegeln, och fiskarna sökte skugga under dem; och på skogens läsida, där solen brände på bondstugans vägg och riktigt genomvärmde de utspruckna rosorna och körsbärsträden hängde fulla med saftiga, svarta nästan solheta bär, satt Sommarens sköna maka, hon vilken vi sågo som barn och som brud; och hon såg mot de stigande mörka molnen, som vågformigt, likt berg, svartblå och tunga, stego högre och högre. Från tre sidor kommo de; mer och mer, som ett förstenat, omvänt hav, sänkte de sig mot skogen, där allt nu var tyst, liksom genom ett trolleri; varje vindfläkt hade lagt sig, varje fågel teg, det var ett allvar, en väntan i hela naturen; men på vägar och stigar skyndade sig åkande, ridande och gående framåt för att komma under tak. — Då lyste det plötsligt till, som om solen brutit fram, blänkande, bländande, allt uppbrännande, och med ett rullande brak blev det mörker igen; vattnet störtade ned i strömmar; det blev natt, och det blev ljus, det blev tystnad, och det blev buller. De unga brunfjädrade rören i kärret rörde sig i långa vågor, skogens grenar insveptes i regntöcken, mörkret kom, och ljuset kom, tystnad och buller. — Gräs och säd lågo som nedslagna, som bortsköljda, som om de aldrig mera skulle resa sig. — Plötsligt övergick regnet till enstaka droppar, solen lyste fram, och från strån och från blad blänkte vattendropparna som pärlor; fåglarna sjöngo, fiskarna slogo i vattenbrynet i ån, myggorna dansade, och ute på stenen i det salta, piskade havsvattnet satt Sommaren själv, den kraftige mannen med de fylliga lemmarna, med genomvått hår — föryngrad av det friska badet satt han i det varma solskenet. Hela naturen var föryngrad runt omkring, allt stod frodigt, kraftigt och skönt; det var sommar, den varma, härliga sommaren.

Och behaglig och ljuv var den doft, som kom från det frodiga klöverfältet; bina surrade där omkring det gamla tingsstället; björnbärsrankan slingrade sig upp omkring altarstenen, som, tvättad av regnet, blänkte i solskenet; och dit flög bidrottningen med sin svärm och satte vax och honung. Ingen såg det utom Sommaren och hans kraftfulla maka; för dem stod altarbordet dukat med naturens offergåva.

Och aftonhimmeln strålade som guld, ingen kyrkkupol har det så rikt, och månen sken mellan afton- och morgonrodnad. Det var sommartid.

Och dagar gingo, och veckor gingo. Skördemännens blanka liar blänkte på sädesfälten, äppelträdets grenar bugnade av röda och gula frukter; humlen doftade härligt och hängde i stora koppor, och under hasselbuskarna, där nötterna sutto i tunga klasar, vilade man och hustru, Sommaren med sin allvarliga maka.

— Vilken rikedom! sade hon. Runt omkring välsignelse, hemtrevligt och gott, och likväl, jag vet inte själv, längtar jag efter — vila — lugn! Jag vet inte rätta ordet därför.

— Nu plöja de redan åter på fälten. Mer och alltid mer vilja människorna vinna. — Se, storkarna komma i skaror och gå på avstånd efter plogen, Egyptens fågel, som bar oss genom luften! Kommer du ihåg, då vi bägge som barn kommo hit in i nordens länder? — Blommor förde vi med oss, härligt solsken och gröna skogar; dessa har nu vinden farit illa med, de bliva bruna och mörka liksom söderns träd men bära inte gyllene frukter som dessa.

— Dem vill du se? sade Sommaren. Så gläd dig då! Och han lyfte sin arm, och skogens blad färgades med rött och med gult; det kom en färgprakt över alla skogar; rosenhäcken lyste med eldröda nypon, flädergrenarna hängde ned med stora, tunga, svartbruna bär, de vilda kastanjerna föllo mogna ut ur de svartgröna skalen, och inne i skogen blommade violerna för andra gången.

Men årets drottning blev alltmera tyst, alltmera blek. Det blåser kallt, sade hon. Natten har våta dimmor — jag längtar efter — barndomslandet.

Och hon såg storkarna flyga bort, varenda en, och hon sträckte händerna efter dem. Hon såg upp till bona, som stodo tomma, och i ett av dem växte den långstjälkiga blåklinten upp och i ett och annat den gula vildsenapen, som om boet endast varit till för att skydda och hägna denna; och sparvarna kommo dit upp.

— Pip! Vart har herrskapet tagit vägen? De kunna väl inte tåla, att det blåser på dem, och så har de farit ur landet. Lycka på resan!

Och alltmera gula blevo skogens blad, och det ena lövet föll efter den andra; höstens stormar susade, det var långt lidet på hösten. Och på de avfallna gula löven låg årets drottning och såg med milda ögon upp mot den tindrande stjärnan, och hennes make stod bredvid henne. En vindstöt virvlade upp löven — de föllo åter; då var hon borta, men en fjäril, årets sista, flög genom den kalla luften.

Och de våta dimmorna kommo, den isande blåsten och de mörka, längsta nätterna. Årets drott stod med snövitt hår, men han visste det icke själv; han trodde, att det var snöflingorna, som föllo från molnen; ett tunt snölager låg över den gröna marken.

Och kyrkklockorna ringde till jul.

— Födelseklockorna ringa, sade årets drott; snart födes det nya härskarparet, och jag får vila, liksom hon, vila i den tindrande stjärnan.

Och i den friska, gröna granskogen, där snön låg, stod julens ängel och invigde de unga träd, som skulle till dess fest.

— Glädje i stugan och under de gröna grenarna! sade årets gamla drott, under några veckor åldrad till en snövit gubbe. Det stundar till vila för mig; årets unga par får nu krona och spira.

— Makten är likväl din, sade julens ängel, makten och inte vilan. Låt snön ligga värmande över den unga säden! Lär dig att fördraga, att en annan hyllas, ehuru du är härskare; lär dig att vara glömd och ändock leva! Din frihets timme kommer, då Våren kommer.

— När kommer Våren? frågade Vintern.

— Den kommer, då storken kommer.

Och med vita lockar och snövitt skägg satt Vintern iskall, gammal och nedböjd men stark som vinterstormen och isens makt, högt på backens snödriva, och såg mot södern, liksom Vintern förut hade suttit och sett. Isen brakade, snön knarrade, skridskoåkarna svängde sig på de blanka sjöarna, och korpar och kråkor togo sig väl ut på den vita marken; icke en vindfläkt rörde sig. Och i den stilla luften knöt Vintern händerna, och isen blev famnstjock mellan landen.

Så kommo återigen sparvarna från staden och frågade: Vem är den gamle mannen där borta? Och korpen satt där igen eller en son till honom, vilket gör alldeles detsamma, och han sade till dem: Det är Vintern, den gamle mannen från förra året. Han är inte död, såsom almanackan säger, utan förmyndare för Våren, som kommer.

— När kommer Våren? sade sparvarna. Då få vi god tid och bättre styrelse; den gamla dugde inte.

Och i stilla tankar nickade Vintern åt den bladlösa, svarta skogen, där varje träd visade grenarnas vackra form och böjning; och under Vinterns slummer sänkte sig molnens iskalla dimmor — härskaren drömde om sin ungdoms och sin mandoms tid, och vid dagningen stod hela skogen skönt klädd

i rimfrost; det var Vinterns sommardröm; solskenet strödde rimfrost från grenarna.

— När kommer Våren? frågade sparvarna.

— Våren! ljöd det som eko från de backar, där snön låg. Och solen sken alltmera varm, snön smälte, fåglarna kvittrade: Våren kommer!

Och högt genom luften kom den första storken, den andra följde efter; ett vackert barn satt på varderas rygg, och de sänkte sig ned på det öppna fältet, och de kysste marken, och de kysste den gamle tyste mannen, och likt Moses på berget försvann han, buren av töckenskyn.

Årets historia var slutad.

— Det är mycket riktigt, sade sparvarna, och det är också mycket vackert; men det är inte efter almanackan, och då är det galet.

PÅ DEN YTTERSTA DAGEN.

Den heligaste dagen bland alla dagar i livet är den, på vilken vi dö; det är den yttersta dagen, den heliga, stora förvandlingens dag. Har du riktigt allvarligt tänkt över denna viktiga, vissa, sista timme här på jorden?

Det var en man, en strängt troende, såsom han kallades, en stridsman för ordet, som var honom en lag, en nitälskande tjänare åt en nitälskande Gud. — Döden stod nu vid hans säng, Döden med det stränga, himmelska anletet.

— Tiden är kommen, du skall följa mig! sade Döden och rörde med sitt iskalla finger vid hans fötter, och de stelnade; Döden vidrörde hans panna, därefter hans hjärta, och det brast därvid, och själen följde dödsängeln.

Men under de få sekunderna förut, mellan invigningen från fot till panna och hjärta, gick över den döende liksom ett havs stora, tunga vågor, allt vad livet hade medfört och framkallat. Sålunda ser man med en blick ned i det svindlande djupet och omfattar i en tankeblixt den ofantliga vägen;

sålunda ser man med en blick, på en gång, det otaliga stjärnvimlet, kännande igen klot och världar i den vida rymden.

I ett sådant ögonblick ryser den förfärade syndaren och har intet att luta sig till; det är, som om han sjönke ned i en oändlig tomhet. Men den fromme lutar sitt huvud till Gud och överlämnar sig som barnet med ett »ske din vilja!»

Men denne döende hade icke barnets sinne; han kände, att han var man; han ryste icke såsom syndaren, han visste, att han var en rättroende. På religionens former i all deras stränghet hade han hållit; miljoner, visste han, måste gå den breda vägen till fördömelsen; med eld och svärd skulle han kunnat förgöra deras kroppar här, såsom deras själar redan voro det och alltid skulle förbliva det; — hans väg gick nu mot himmeln, där nåden, den utlovade nåden, skulle öppna porten för honom.

Och själen följde med dödsängeln, men ännu en gång såg hon bort till bädden, där stoftbilden låg i den vita svepskjortan, ett främmande avtryck av hennes jag. — Och de flögo, och de gingo — det var som i en väldig sal men likväl som i en skog; naturen var klippt, utspänd, uppbunden och satt i rad, konstgjord, liksom de gamla franska trädgårdarna; här var maskerad.

— Det är människolivet! sade dödsängeln.

Alla gestalter syntes mer eller mindre maskerade; det var just icke de ädlaste eller mäktigaste, alla de som gingo i sammet och guld, det var icke de lägsta och de ringaste, alla de som gingo i fattigmans plagg. — Det var en underlig maskerad, och i synnerhet var det ganska eget att se, huru de allesammans under sin klädnad omsorgsfullt dolde något för varandra; men den ene slet i den andre, för att det skulle bli synligt, och då såg man huvudet av ett djur sticka fram; hos en var det en grinande apa, hos en annan en vidrig getabock, en fuktig orm eller en dåsig fisk.

Det var djuret, på vilket vi alla bära, djuret, som är fastvuxet i människan, och det ryckte och stretade och ville fram, och envar höll kläderna tätt omkring det; men de andra ryckte dem åt sidan och ropade: Ser du! Se, det är han! Det är hon! Och den ene blottade den andres elände.

— Och vilket var djuret hos mig? frågade den vand-

rande själen; och dödsängeln pekade framför sig på en stolt gestalt, och kring dess huvud visade sig en brokig gloria med lysande färger, men vid mannens hjärta dolde sig djurets fötter, påfågelns fötter; glorian var endast fågelns brokiga stjärt.

Och som de vandrade framåt, skreko stora fåglar vidrigt från trädens grenar; med ljudliga människoröster skreko de: Du dödsvandrare, kommer du ihåg mig? — Det var alla de onda tankarna och begären från hans levnads dagar, som ropade till honom: Kommer du ihåg mig?

Och själen ryste ett ögonblick, ty hon kände igen rösterna de onda tankarna och begären, som trädde upp såsom tingsvittnen.

— I vårt kött, i vår onda natur bor intet gott, sade själen, men tankarna hos mig övergingo inte till gärningar, världen har inte sett den onda frukten. Och hon skyndade sig ännu mer för att snart komma bort från dessa vidriga skrik; men de stora svarta fåglarna omsvävade henne i kretsar och skreko och skreko, som om det skulle höras över hela världen; och hon sprang som den jagade hinden, och vid varje steg stötte hon foten mot vassa flintstenar, och de skuro henne i fötterna, så att det gjorde ont.

— Huru ha dessa vassa stenar kommit hit? Likt visset löv ligga de här överallt på marken.

— Det är varje oförsiktigt ord du lät falla och som sårade din nästas hjärta vida djupare, än stenarna nu såra din fot.

— Det tänkte jag inte på! sade själen.

— Dömen icke, så bliven I icke dömda! ljöd det genom luften.

— Alla hava vi syndat, sade själen och rätade åter på sig. Jag har hållit lagen och evangelium, jag har gjort vad jag kunde göra; jag är inte som de andra.

Och de stodo vid himmelns port, och ängeln, ingångens vaktare, frågade: Vem är du? Säg mig din tro och visa mig den i dina gärningar!

— Jag har strängt uppfyllt alla bud; jag har ödmjukat mig inför världens ögon; jag har hatat och förföljt det onda och de onda, dem som gå den breda vägen till den eviga för-

dömelsen, och jag vill det ännu, med eld och svärd, om jag är i stånd därtill.

— Du är således en av Mohammeds bekännare? sade ängeln.

— Jag! — Nej, visst inte.

— Den som griper till svärd, han skall med svärd förgås, säger Sonen; hans tro har du icke. Är du kanske en Israels son, som med Moses säger: Öga för öga och tand för tand, en Israels son, vars nitälskande Gud är endast ditt folks Gud?

— Jag är kristen.

— Det märker jag icke på din tro och dina gärningar. Kristi lära är försoning, kärlek och nåd.

— Nåd! klang det genom den oändliga rymden, och himmelns port öppnade sig, och själen svävade mot den öppna härligheten.

Men ljuset, som strömmade ut, var så bländande, så genomträngande, att själen vek tillbaka liksom för ett draget svärd; och tonerna ljödo så mjuka och gripande att ingen jordisk tunga kan uttala det, och själen bävade och böjde sig allt djupare och djupare; men den himmelska klarheten trängde in i henne, och då kände och förnam hon vad hon aldrig förr hade känt så, tyngden av sitt högmod, sin hårdhet och sin synd. — Det blev så klart inom henne.

— Vad gott jag gjorde i världen, det gjorde jag därför, att jag inte kunde annorlunda; men det onda — — det var av mig själv!

Och själen kände sig bländad av det rena, himmelska ljuset; vanmäktig sjönk hon, så tycktes det, djupt ned, ned i sitt mörka inre; nedtyngd, omogen för himmelns rike och i tanken på den stränge, den rättvise Guden, vågade hon icke framstamma: Nåd!

Men då var nåden där, den icke väntade nåden.

Guds himmel var i hela den oändliga rymden, Guds kärlek genomströmmade den i outtömlig fullhet.

— Helig, härlig, kärleksfull och evig varde du, människosjäl! klang och sjöng det.

Och alla, alla skola vi på vårt jordlivs yttersta dag, såsom själen här, bäva tillbaka för himmelrikets glans och här-

lighet, böja oss djupt, ödmjukt nedsjunkande och dock burna av hans kärlek, hans nåd, hållas uppe, svävande på nya banor, luttrade, ädlare och bättre, mer och mer närma oss ljusets härlighet och styrkta av honom mäkta att stiga in i den eviga klarheten.

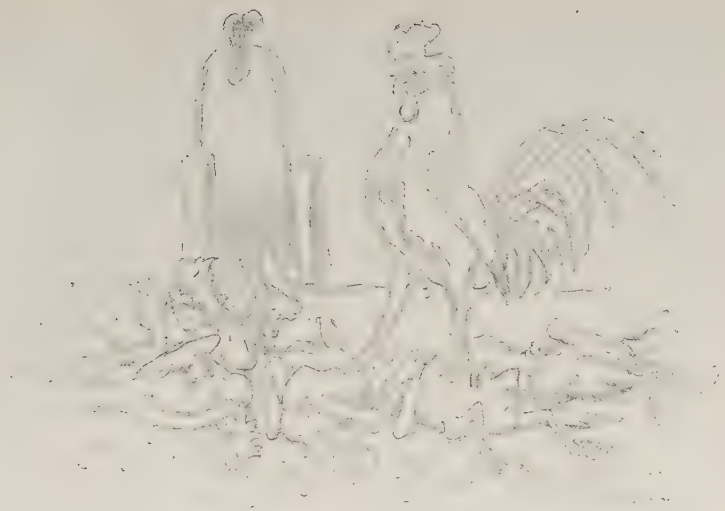

DET ÄR RIKTIGT SANT!

— Det är en förskräcklig historia! sade en höna och det borta i den ändan av staden, där historien icke hade passerat. Det är en förskräcklig historia i hönshuset! Jag törs inte sova ensam i natt; det är väl, att vi äro många tillsammans på vageln! — Och så berättade hon, så att fjädrarna reste sig på de andra hönorna och tuppen lät kammen falla. Det är riktigt sant!

Men vi vilja börja med början, och den var i den andra ändan av staden, i ett hönshus. Solen gick ned, och hönorna flögo upp; en av dem, hon var vitfjädrad och lågbent, lade sitt reglementerade antal ägg och var, såsom höna betraktad, respektabel i alla avseenden. Då hon kom upp på vageln, plockade hon sig med näbben, och så föll en liten fjäder av henne.

— Där gick den! sade hon. Ju mera jag plockar mig, desto vackrare blir jag väl. Och detta sades nu på skämt, ty hon var det glada humöret bland hönorna, men för övrigt, som sagt, mycket respektabel; och så somnade hon.

Mörkt var det runt omkring, höna satt vid höna, och

den, som satt henne närmast, sov icke. Hon hörde och hörde ändå icke, såsom man ju bör här i världen för att få leva i god ro. Men för sin andra granne måste hon likväl berätta det. — Hörde du vad som här sades? Jag nämner ingen; men det är en höna, som vill plocka sig för att se bra ut. Om jag vore tupp, skulle jag förakta henne.

Och mitt över hönorna satt ugglan med uggleman och ugglebarn. De hade skarpa öron i den familjen; de hörde vartenda ord, som grannhönan sade, och de rullade med ögonen, och ugglemor fläktade på sig med vingarna. — Hören bara inte på! Men I hörden nog vad som sades. Jag hörde det med mina egna öron, och man skall höra mycket, innan de falla av. Det är en av hönorna, som till den grad har glömt vad som passar sig för en höna, att hon sitter och plockar av sig alla fjädrarna och låter tuppen se på.

— Prenez garde aux enfants! sade ugglefar. Det där är inte något för barnen att höra.

— Jag vill emellertid berätta det för grannugglan. Det är en så aktningsvärd sällskapsuggla! Och så flög mor.

— Hu-hu! Uhuh! tjöto de båda två och det rakt ned i grannens duvslag till duvorna. Han I hört det? Han I hört det? Uhu! Det är en höna, som plockat av sig alla fjädrarna för tuppens skull. Hon fryser ihjäl, om hon inte redan gjort det. Uhu!

— Var? Var? kuttrade duvorna,

— I grannens gård. Jag har så gott som själv sett det Det är nära nog en opassande historia att berätta. Men det är riktigt sant.

— Tror, tror vart eviga ord! sade duvorna och kuttrade ned till sin hönsgård: — Det är en höna, ja somliga säga, att det är två, som plockat av sig alla fjädrarna för att inte se ut som de andra och för att sålunda väcka tuppens uppmärksamhet. Det är ett vågspel, man kan förkyla sig och dö av feber, och de äro döda bägge två!

— Vakna upp! Vakna upp! gol tuppen och flög upp på planket; sömnen satt honom ännu i ögonen, men han gol lika väl: — Tre hönor ha dött av olycklig kärlek till en tupp; de ha plockat av sig alla fjädrarna. Det är en ful historia; jag vill inte behålla den för mig, låt den gå vidare!

— Låt den gå vidare! pepo flädermössen, och hönorna kacklade, och tupparna golo. Låt den gå vidare! Låt den gå vidare! Och så flög historien från hönshus till hönshus och slutligen tillbaka till det ställe, varifrån den egentligen hade gått ut.

— Det är fem hönor, hette det, som allesammans ha plockat av sig fjädrarna för att visa, vilken av dem som blivit magrast av olycklig kärlek till tuppen, och så hackade de varandra, så att blodet rann, och föllo döda ned, till skam och nesa för familjen och till stor förlust för ägaren.

Och hönan, som hade förlorat den lösa lilla fjädern, kände naturligtvis icke igen sin egen historia, och som hon var en respektabel höna, sade hon: — Jag föraktar de där hönorna; men det finns flera av det slaget. Sådant där bör man inte förtiga, och jag vill göra mitt till, för att den historien skall komma i bladet, så går den landet omkring. Det ha de där hönorna förtjänat och familjen med!

Och det kom i bladet, och det blev tryckt, och det är riktigt sant: av en liten fjäder kan nog bli fem hönor.

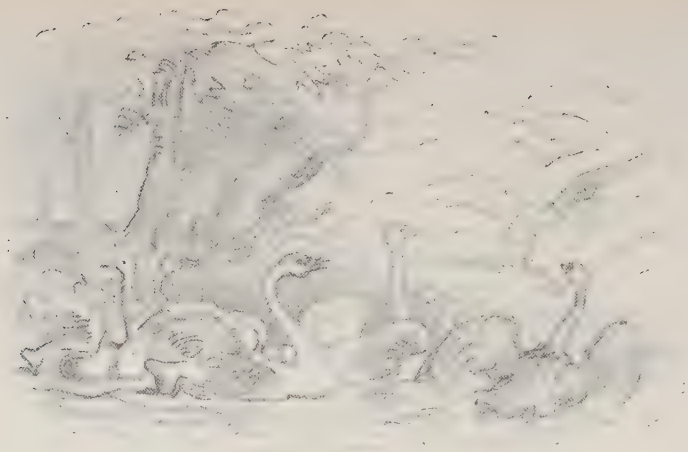

SVANBOET.

Mellan Östersjön och Nordsjön ligger ett gammalt svanbo, och det kallas Danmark; i detta äro födda och födas svanor, vilkas namn aldrig skola dö.

I forntiden flög en flock svanor härifrån bort över Alperna ned till Majlandets gröna slätter, där det var härligt att bo; svanflocken kallades longobarder.

En annan skara, med skinande fjädrar och trofasta ögon, svingade sig ned mot Bysans, satte sig där omkring kejsarens tron och bredde ut sina stora vita vingar som sköldar för att skydda honom. Den fick namnet väringar.

Från Frankrikes kust ljöd ett ångestskri för de blodiga svanor, som med eld under vingen kommo från Norden, och folket bad: Befria oss, o Gud, från de vilda nordmännen!

På Englands friska, gröna ängsslätter, vid den öppna stranden, stod den danska svanen med tredubbel konungakrona på huvudet; sin gyllene spira sträckte han ut över landet.

Hedningarna knäböjde på Pommerns kuster, och de danska svanorna kommo dit med korsets fana och med draget svärd.

— Det var i uråldriga tider! säger du.

Även närmare vår tid sågos väldiga svanor flyga ut från boet. Det lyste genom luften, det lyste ut över världens länder; svanen skingrade med sina starka vingslag det skymmande töcknet, och stjärnhimmeln blev mera synlig; det var,

som om den kommit jorden närmare. Det var svanen Tyko Brahe.

— Ja, det var då, säger du, men nu, i våra dagar! — Då sågo vi svan flyga vid svan i härlig flykt. En lät sin vinge glida över guldharpans strängar, och det klang genom Norden; Norges fjäll reste sig högre i forntids solljus; det susade i gran och i björk; Nordens gudar, hjältar och ädla kvinnor visade sig på den djupa, mörka skogsgrunden.

Vi sågo en svan slå med vingen mot marmorfjället, så att det brast, och de i stenen bundna skönhetsgestalterna skredo fram vid solklar dag, och människorna runt omkring i länderna lyfte sina huvuden för att se dessa väldiga gestalter.

Vi sågo en tredje svan spinna tanketråden, som nu fästes från land till land, runt omkring jorden, så att ordet flyger med blixtens fart genom länderna.

Vår Herre älskar det gamla svanboet mellan Östersjön och Nordsjön. Låt bara mäktiga fåglar komma genom luften för att sönderriva det: »Det skall ej ske!» Själva de dunlösa ungarna ställa sig i ring på boets kant, det hava vi sett; de låta hugga sig i det unga bröstet, så att deras blod flyter; de slå med näbbar och klor.

Århundraden skola ännu förflyta, svanor flyga från boet, ses och höras runt om i världen, innan den tid kommer, då det i ande och sanning skall kunna sägas: Det är den sista svanen, den sista sången från svanboet.

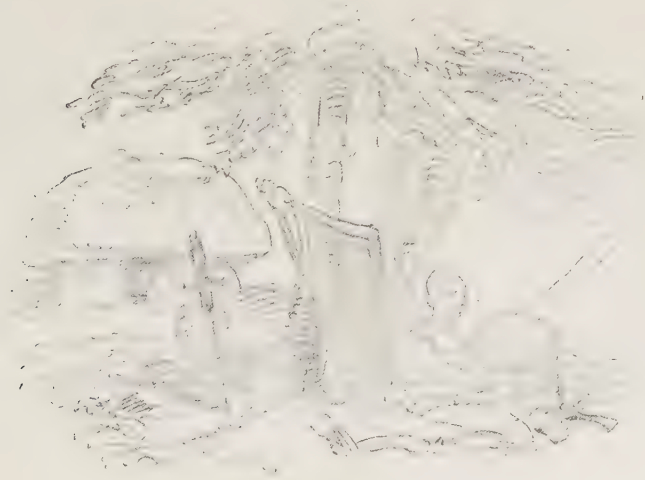

ETT GOTT LYNNE.

Efter min far har jag fått den bästa arvslotten, jag har fått ett gott lynne. Och vem var min far? Ja, det har nu icke att göra med lynnet. Han var livlig och trevlig, fet och trind, hans yttre och inre helt och hållet i strid med hans ämbete. Och vad var hans ämbete, hans ställning i samhället? Ja, skulle det nedskrivas och tryckas strax i början av en bok, så är det antagligt, att flera, då de läste det, lade boken å sido och sade: Det där ser mig så ohyggligt ut; jag vill inte ha av den sorten. Och likväl var min far varken rackare eller skarprättare; tvärtom, hans ämbete bragte honom ofta i spetsen för stadens allra hederligaste män, och han var där fullkomligt i sin goda rätt, fullkomligt på sin plats; han måste vara främst, framför biskopen, framför prinsar av blodet — och han var främst — han var likvagnskusk!

Nu är det sagt! Och det kan jag säga, att då man såg min far sitta där högt framför på dödens omnibus, klädd i sin långa, fotsida, svarta kappa och med den svartfransade,

trekantiga hatten på huvudet, och därtill såg hans ansikte, som alldeles precis var som man ritar av solen, runt och leende, så kunde man icke tänka på sorg och grav; det ansiktet sade: Det gör ingenting, det blir mycket bättre än man tror!

Se, från honom har jag mitt goda lynne och den vanan att jämt gå ut på kyrkogården; och det är mycket nöjsamt, bara man kommer dit med ett gott lynne — och så håller jag annonstidningen, liksom även han gjorde.

Jag är icke alldeles ung — jag har varken hustru, barn eller bibliotek, men, som sagt, jag håller annonstidningen; den är mig tillräcklig, den är för mig det bästa bladet, och det var den även för min far. Den gör sin goda nytta och innehåller allt vad en människa behöver veta: vilken som predikar i kyrkorna och vilken som predikar i de nya böckerna; var man får bostad, tjänstfolk, kläder och föda, vem som säljer slut och vem som det själv är slut för, och så ser man så mycken välgörenhet och så många oskyldiga verser, som icke göra något; äktenskap, som sökas, och möten, på vilka man inlåter sig och icke inlåter sig. Alltsammans enkelt och naturligt! Man kan sannerligen mycket väl leva lyckligt och låta sig begravas genom att hålla annonstidningen — och så har man vid sitt livs slut en så vacker hög av papper, att man kan ligga mjukt på den, om man icke tycker om att ligga på hyvelspån.

Annonstidningen och kyrkogården voro och äro alltjämt mina två mest själslyftande spatserfärder, mina två mest välgörande badanstalter för det goda lynnet.

Envar kan själv gå igenom annonstidningen; men gå med mig på kyrkogården, låt oss gå dit, då solen skiner och träden stå gröna; låt oss gå mellan gravarna! Var och en av dessa är som en tillsluten bok med ryggen uppåt; man kan läsa titeln, som säger vad boken innehåller och likväl säger ingenting; men jag vet besked, vet det av min far och av mig själv. Jag har det i min gravbok, och det är en bok, som jag själv gjort, till nytta och nöje. Där ligga de allesammans och ännu några flera. — Nu äro vi på kyrkogården!

Här bakom det vitmålade spjälstaketet, innanför vilket en gång stod ett törnroströd — nu är det borta, men en smula vintergröna från grannens grav sträcker sitt gröna

finger dit in för att ändå göra litet fint —, vilar en mycket olycklig man, och ändå stod han sig gott, som man säger, medan han levde, hade sin goda utkomst och litet till; men han tog sig världen för nära, det vill säga konsten. Satt han en afton på teatern för att njuta med hela sin själ, så blev han alldeles ifrån sig, om bara maskinisten satte ett för starkt sken i vardera käken på månen eller om luftdraperiet hängde framför kulissen, när det skulle hänga bakom, eller om det kom ett palmträd på Amager, kaktus i Tyrolen och bokträd högt uppe i Norge. Kan det inte göra just detsamma, vem tänker på sådant? Det är ju spektakel, och det skall man roa sig åt. — Än klappade publiken för mycket, än klappade den för litet. Det är surt bränsle, sade han; det vill inte tända i afton! Och så vände han sig om för att se vad det var för folk, och så såg han, att de skrattade i otid, skrattade vid ställen, där de icke skulle skratta, och det förargade han sig över och led därav och var en olycklig människa, och nu ligger han i graven.

Här vilar en mycket lycklig man, det vill säga en mycket förnäm man, av hög börd, och det var hans lycka, ty annars skulle det aldrig ha blivit något av honom; men allt är nu så visligen inrättat i naturen, att det är ett nöje att tänka därpå. Han gick broderad fram och bak och var anbragt i salongen, alldeles som man anbringar den dyrbara, pärlbroderade klockströngen; den har alltid bakom sig ett gott, tjockt snöre, som gör tjänsten; han hade också ett gott snöre bakom sig, ett substitut, som gjorde tjänsten och gör den ännu bakom en annan ny, broderad klockströng. Allting är då så visligen inrättat, att man väl kan ha ett gott lynne.

Här vilar — ja, det är nu så mycket sorgligt! — här vilar en man, som sju och sextio år hade tänkt på att säga ett gott infall; han levde endast för att få ett gott infall, och så fick han verkligen tag i ett, efter egen övertygelse, och blev så glad, att han dog därav, dog av glädje över att han hade fått tag i det, och ingen hade någon nytta därav, ingen fick höra det goda infallet. Jag kan nu tänka mig, att han inte ens har ro i sin grav för det goda infallets skull; ty antag, att det var ett infall, som borde sägas vid frukosten, om

det skulle göra effekt, och att han, såsom död, enligt den allmänna föreställningen, endast kan komma fram vid midnattstid, så passar ju inte infallet till tiden, ingen skrattar, och han får gå ned i graven igen med sitt goda infall. Det är en sorglig grav.

Här vilar en mycket girig fru; medan hon levde, steg hon upp om natten och jamade, för att grannarna skulle tro, att hon höll sig katt; så girig var hon.

Här vilar en fröken av god familj; i sällskap skulle hon alltid låta höra sin röst, och så sjöng hon även: »M i m a n c a l a v o c e!» Det var enda sanningen i hennes liv.

Här vilar en jungfru av ett annat slag. Då hjärtats kanariefågel börjar skrika, stoppar förståndet fingrarna i öronen. Skön jungfrun stod i äktenskapsgloria —! Det är en vardagshistoria — men det är vackert sagt. Låt de döda vila i fred!

Här vilar en änkefru, som hade svansång i munnen och ugglegalla i hjärtat. Hon gick omkring i familjer på rov efter nästans fel, alldeles som i gamla dagar »polisvännen» gick omkring för att få reda på en rännstensbro, som icke fanns till.

Här är en familjegrav; varje släktled av den familjen höll så tillsammans i tron, att om hela världen och tidningen sade: Så är det, men sedan den lille sonen kom hem från skolan och sade: Jag har hört det på det sättet, så var hans sätt det enda riktiga, ty han var av familjen. Och säkert är, att om det träffade sig så, att familjens gårdstupp gol vid midnatt, så var det morgon, om också brandvakten och alla stadens klockor sade, att det var midnatt.

Den store Goethe slutar sin Faust med att den »kan fortsättas»; det kan även vår vandring här ute på kyrkogården. Hit kommer jag ofta. Gör en eller annan av mina vänner eller icke vänner mig förtret, så går jag hit ut, söker upp en gräsbevuxen plats och inviger den åt honom eller henne, som jag vill ha begraven, och så begraver jag dem genast; så ligga de där döda och maktlösa, tills de vända tillbaka som nya och bättre människor. Deras liv och leverne, sedda från min synpunkt, skriver jag in i min gravbok, och så borde alla människor bära sig åt, icke förarga sig, då någon gör

dem för när, utan strax begrava dem och hålla på sitt goda lynne och annonstidningen, detta av folket självt ofta med ihållen penna skrivna blad.

Kommer den tiden, att jag själv med mitt livs historia skall inbindas i graven, så sätt som inskrift:

»Ett gott lynne!»

Detta är min historia.

HJÄRTESORG.

Det är egentligen en historia i två delar vi här komma med; första delen kunde gärna vara borta — men den ger förkunskaper, och de äro nyttiga.

Vi uppehöllo oss inne i landet på en herrgård, och så hände det sig, att herrskapet därstädes reste bort på en dag. Då kom från närmaste stad en fru; hon hade sin Moppe med sig och kom, som hon sade, för att man skulle taga aktier i hennes garveri. Sina papper hade hon med sig, och vi rådde henne att slå ett konvolut om dem och där utanpå skriva gårdsägarens adress: Generalkrigskommissarien, riddaren m. m.

Hon hörde på oss, fattade pennan, stannade och bad oss att upprepa utanskriften men långsamt. Vi gjorde det, och hon skrev; men mitt i »Generalkrigs» stannade hon, suckade och sade: Jag är bara ett fruntimmer. Moppe hade hon satt ned på golvet, medan hon skrev, och han morrade; han var ju också tagen med för sitt nöjes och sin hälsas skull,

och då bör man icke sättas på golvet. Trubbnos och fläskrygg voro hans yttre.

— Han bits inte! sade frun. Han har inga tänder. Han är liksom en medlem av familjen, trofast och argsint, men till detta har han blivit retad av mina barnbarn; de leka bröllop, och då vilja de ha honom att vara brudtärna, och det ansträngер honom, det gamla kräket.

Och hon avlämnade sina papper och tog Moppe på armen. Detta är första delen — som nog skulle kunnat undvaras.

Moppe dog! Detta är andra delen.

Det var en vecka senare; vi kommo till staden och togo in på gästgivargården. Våra fönster lågo utåt gården, som genom ett plank var delad i två delar; i den ena hängde skinn och hudar, råa och garvade; här stodo alla material till ett garveri, och det var änkans. — Moppe hade dött samma morgon och blivit begraven här på gården; änkans barnbarn, det vill säga garvaränkans, ty Moppe hade icke varit gift, klappade till graven, och det var en vacker grav; det kunde vara ett nöje att ligga där.

Graven var inhägnad med krukkärlsskärvor och beströdd med sand; överst på den hade de satt en halv ölbutelj med halsen uppåt, och det var alls icke allegoriskt.

Barnen dansade runt omkring graven, och den äldste av gossarna, en praktisk yngling om sju år, föreslog, att Moppes grav skulle förevisas och det för alla från gatan; inträdesavgiften skulle betalas med en hängselknapp; det var något, som varje gosse hade och som han även skulle kunna lämna för småflickorna; och detta förslag blev enhälligt antaget.

Och alla barnen från gatan och bakgatan med kommo och gåvo sin knapp; det var många, som kommo att gå med bara ett hängsle den eftermiddagen; men så hade man också sett Moppes grav, och det var nog värt så mycket.

Men utanför garvargården, strax invid porten, stod en liten trasig flicka, så väl skapad, med det vackraste knollriga hår och ögon så blå och klara, att det var en lust däråt; hon sade icke ett ord, hon grät icke heller men såg så långt hon kunde, för varje gång porten öppnades. Hon ägde icke

en knapp, det visste hon, och blev därför sorgsen stående utanför och stod där, till dess alla hade sett nog och avlägsnat sig. Då satte hon sig ned, höll de små bruna händerna för ögonen och brast i gråt; hon ensam hade icke fått se Moppes grav. Det var hjärtesorg och lika stor som mången gång en fullvuxens.

Vi sågo det ovanifrån — och ovanifrån sett — denna liksom många av våra och andras sorger — ja, då kunna vi skratta åt dem. — Detta är historien, och den, som icke förstår den, kan taga aktier i änkans garveri.

»ALLT PÅ SIN RÄTTA PLATS!»

Det är över hundra år sedan.

Bakom skogen, vid den stora insjön, låg en gammal herrgård, och runt omkring den voro djupa gravar, i vilka växte kasedun, säv och vass. Strax invid bron till inkörsporten stod ett gammal pilträd, som lutade sig ut över vassen.

Borta från hålvägen ljödo hornklang och hästtramp, och därför skyndade sig den lilla gåsvakterskan att få gässen bort från bron, innan jaktsällskapet kom galopperande. Detta kom i en sådan fart, att hon hastigt måste hoppa upp på en av de höga stenarna vid bron för att icke bliva överriden. Hon var ännu till hälften ett barn, fin och spenslig men med ett älskligt uttryck i sitt ansikte och två präktiga, klara ögon; men det gav godsherrn icke akt på; i flygande fart, som han kom, vände han om piskan i sin hand, och i rått skämt stötte han henne för bröstet med skaftet, så att hon föll baklänges.

— Allt på sin rätta plats! ropade han; i smutsen med dig! Och så skrattade han: det där skulle nu vara så lus-

tigt, och de andra skrattade med; hela sällskapet skrek och skrålade, och jakthundarna skällde. Det var riktigt:

»Riker fågel kommer susande!»

Gud vet, hur rik han var ändå.

Den stackars lilla gåsvakterskan tog emot sig i fallet och fick tag i en av de nedhängande pilgrenarna; vid den höll hon sig uppe över gyttjan, och så fort herrskap och hundar väl hade kommit in genom porten, arbetade hon på att komma upp; men grenen gick av vid kronan, och den lilla gåsvakterskan föll tungt baklänges ned i vassen, då i detsamma en kraftig hand ovanifrån fattade tag i henne. Det var en kringvandrande gårdfarihandlare, som på något avstånd hade sett alltsammans och nu skyndade att komma henne till hjälp.

— »Allt på sin rätta plats!» sade han, skämtsamt härmande godsherrn, och drog henne upp på det torra. Den avbrutna grenen ville han sätta dit, där den hade gått av, men »på sin rätta plats» går icke alltid; och så stack han grenen ned i den mjuka jorden. — Växx, om du kan, och skär en god pipa åt dem där uppe på gården! sade han; han unnade godsherrn och hans följe en duktig gatloppsmarsch. Och så gick han upp till herrgården men icke in i festsalen, därtill var han för ringa, utan in till folket i borgstugan, och de sågo på hans varor och köpslogo; men upp ifrån gästabudsbordet ljödo skrål och vrål, som skulle vara sång; de kunde icke bättre. Där ljödo skratt och hundtjut, där frossades och svirades väldeliga; vin och gammalt öl skummade i glas och muggar, och favorithundarna åto med; ja, en och annan best av dem blev kysst av junkrarna, sedan han först blivit torkad om nosen med den långa örlappen. Gårdfarihandlaren blev uppkallad med sina varor, men endast för att de skulle kunna få driva gyckel med honom. Vinet hade gått in och förståndet ut. De hällde öl i en strumpa åt honom, för att han skulle dricka med, men fort! Det var nu så utomordentligt kvickt och lustigt. Hela boskapshjordar, bönder och bondgårdar blevo satta på ett kort och förlorade.

— »Allt på sin rätta plats!» sade gårdfarihandlaren, då han åter väl var utom detta Sodom och Gomorra, såsom han kallade det. Öppna landsvägen, det är min rätta plats; där

uppe var jag alls inte i mitt ässe. Och den lilla gåsvakterskan nickade åt honom från gärdesgrinden.

Och det gick dagar, och det gick veckor, och det visade sig, att den avbrutna pilgrenen, som gårdfarihandlaren hade stuckit ned invid vattengraven, alltjämt höll sig frisk och grön, ja, att den till och med sköt nya skott; den lilla gåsvakterskan såg, att den måste ha slagit rot, och hon gladde sig så innerligt däröver; det var hennes träd, tyckte hon.

Ja, med detta gick det framåt, men med allt annat på gården gick det mycket tillbaka i följd av spel och svirande: det är två trissor, som icke äro lätta att stå på.

Sex år hade icke förflutit, då godsherrn vandrade från gården med käpp och säck som en fattig man, och den köptes av en rik gårdfarihandlare, och det var just han, som man hade drivit gäck och gyckel med och bjudit öl i en strumpa; men ärlighet och drift giva god vind i seglen, och nu var gårdfarihandlaren herre på gården. Men från den stunden var det slut med allt kortspel. — Det är en dålig läsning, sade han. Den kommer därifrån, att då fan första gången såg bibeln, ville han göra efter en sådan, som skulle vara likadan, och så uppfann han kortspelet.

Den nye godsherrn tog sig en fru, och vem var hon, om icke den lilla gåsvakterskan, som alltid hade varit sedesam, from och god! Och i de nya kläderna såg hon så fin och vacker ut, som om hon varit en boren, förnäm jungfru. Huru gick då det till? Ja, det är en för lång historia i vår brådskande tid, men det gick så till, och det viktigaste kommer efteråt.

Rikligt och gott var det på den gamla gården; mor förestod själv det inre och far det yttre; det var, som om välsignelsen flödat fram, och där välstånd råder, där kommer välstånd till huset. Den gamla gården blev putsad och målad, gravarna rensade och fruktträd planterade; vänligt och gott såg där ut, och golven voro blanka som ett skärbräde. I den stora salen satt frun om vinteraftnarna med alla sina pigor och spann ull och lin, och varje söndagsafton lästes där högt ur bibeln och det av justitierådet själv, ty han blev justitieråd, gårdfarihandlaren, men det var först på hans mycket gamla dagar. Barnen växte upp — det kom barn—, och

alla blevo de väl uppfostrade, men alla hade de icke lika goda huvuden, såsom det är i varje familj.

Men pilgrenen där ute hade blivit ett stort, präktigt träd, som stod fritt och oklippt. — Det är vårt stamträd! sade det

gamla folket, och det trädet skulle hållas i akt och ära, sade de till barnen, även till dem som icke hade goda huvuden.

Och nu hade hundra år förflutit.

Det var i vår tid; sjön hade blivit en mosse, och den gamla herrgården var liksom utplanad; där stod en avlång vattenpuss med en smula stensättning vid sidan; detta var åter

stoden av de djupa gravarna, och här stod ännu ett präktigt, gammalt träd med hängande grenar, det var stamträdet; det stod och visade, huru vackert ett pilträd kan bli, när det får lov att sköta sig självt. Visserligen hade det rämnat mitt i stammen, från roten ända upp till kronan, och stormen hade vridit litet på det, men det stod dock, och från alla rämnor och springor i det, där väder och vind hade lagt mylla, växte gräs och blommor. I synnerhet överst, där de stora grenarna delade sig, var det liksom en hel liten hängande trädgård med hallonbuskar och nate; ja till och med en liten, liten rönn hade slagit rot där och stod så smärt och fin mitt uppe i det gamla pilträdet, som speglade sig i det svarta vattnet, då vinden hade drivit andmaten bort till ett hörn av vattenpussen. — En liten gångstig, som förde över ägorna, gick där strax förbi.

Högt uppe på backen vid skogen, med en härlig utsikt, låg den nya herrgården, stor och präktig, med glasrutor så klara, att man kunnat tro, att alls inga sådana funnos där. Stora trappan vid porten såg ut, som om den varit en berså av rosor och storbladiga växter. Gräsplanen var så rent grön, som om vart enda strå blivit eftersett både morgon och afton. Inne i salen hängde dyrbara tavlor, och där stodo, klädda med siden och sammet, stolar och soffor, som nästan kunde gå på sina egna ben, bord med blanka marmorskivor och böcker i saffian med guldsnitt — jo, det var riktigt rikt folk, som bodde här, det var förnämt folk, här bodde baronens.

Det ena svarade där mot det andra. »Allt på sin rätta plats!» sade även dessa, och därför voro alla de tavlor, som fordom hade varit till prydnad och heder på den gamla herrgården, nu upphängda i gången till drängkammaren; riktigt skräp var det, i synnerhet två gamla porträtt, det ena en man i rosenröd rock och med peruk, den andra en dam med pudrat, uppsatt hår och en röd ros i handen, men båda på samma sätt omgivna med en stor krans av pilkvistar. Det var så många runda hål i båda porträtten, och detta kom sig därav, att småbaronerna alltid gingo och sköto med sina pilbågar på de båda gamla. Det var justitierådet och justitierådinnan, från vilka hela familjen härstammade.

— Men de äro inte riktigt av vår familj! sade en av de små baronerna. Han var en gårdfarihandlare och hon en gåsvaktartös. De voro inte som pappa och mamma.

Porträtten voro bara eländigt skräp, och »allt på sin rätta plats!» sade man, och så kommo farfars far och farfars mor ut i gången till drängkammaren.

Prästens son var informator där på herrgården; han gick en dag med småbaronerna och deras äldsta syster, som helt nyligen blivit konfirmerad, och de vandrade framåt gångstigen ned till den gamla pilen; och medan de gingo, band hon en bukett av markens blommor; »allt på sin rätta plats», och det blev ett skönt helt. Under tiden hörde hon dock mycket noga på allt, som sades, och det gladde henne så mycket att höra prästsonen berätta om naturens krafter och historiens stora män och kvinnor. Hon var en frisk, rik natur, adlad i själ och tanke och med ett hjärta till att riktigt med kärlek omfatta allt vad Gud skapat,

De stannade nere vid det gamla pilträdet; den minste av baronerna ville så gärna ha sig en pipa skuren; det hade han förr fått av andra pilträd, och prästsonen bröt av en gren.

— Ack nej, gör inte så! sade den unga baronessan; men det var redan gjort. Det är ju vårt gamla hedersträd! Jag håller så mycket av det! Ja, därför skrattar man också ut mig där hemma, men det gör detsamma. Det finns en sägen om det här trädet.

Och nu berättade hon allt vad vi ha hört om trädet, om den gamla herrgården, om gåsvakterskan och gårdfarihandlaren, som träffade varandra här och blevo stamföräldrar åt den förnäma släkten och åt den unga baronessan.

— De ville inte låta adla sig, de gamla hederliga människorna, sade hon. De hade till ordstäv: »Allt på sin rätta plats!» Och på den tyckte de sig icke komma, om de för penningar läte upphöja sig. Det var deras son, min farfar, som blev baron; han skall ha varit mycket lärd, varit högt ansedd och avhållen av prinsar och prinsessor och varit med vid alla deras fester. Honom tycka de andra där hemma mest om; men jag vet inte själv, huru det kommer sig, det är någonting hos det gamla paret, som drager mitt hjärta till dem. Det måste ha varit så trevligt, så patriarkaliskt på

den gamla gården, där husmodern satt och spann med alla sina pigor och den gamle herrn läste högt ur bibeln.

— De voro präktigt folk, förståndigt folk, sade prästsonen. Och så voro de med samma inne på tal om adel och ofrälse, och det var nästan, som om prästsonen icke hört till de ofrälse, så yttrade han sig om det att vara av adel.

— Det är lyckligt att tillhöra en släkt, som utmärkt sig, att sålunda ha inom sig liksom en blodets sporre att gå framåt i det stora. Härligt är det att äga ett släktnamn, som är ett inträdeskort till de förnämsta familjer. Adel betyder ädel: det är guldmyntet, som till prägel fått vad det självt är värt. — Det är tidens ton, och många poeter stämma naturligtvis in i den, att allt vad adligt är skall vara dåligt och dumt, varemot det hos de fattiga glänser alltmera, ju lägre man stiger ned. Men detta är inte min åsikt; ty det är alldeles oriktigt, alldeles falskt. Inom de högre stånden finner man många gripande, sköna drag. Min mor har berättat mig ett, och jag skulle kunna anföra flera. Hon var på besök i ett förnämt hus i staden; min mormor, tror jag, hade ammat den nådiga frun. Min mor stod i salen med den gamle högadlige herrn; då såg han, att nere på gården kom en gammal gumma gående på kryckor: varje söndag kom hon och fick några slantar. Där är den gamla stackaren, sade herrn; hon har så svårt för att gå! Och innan min mor förstod meningen, var han ute genom dörren och nere utför trapporna; han, den sjuttioårige gamle excellensen, hade själv gått ned till den fattiga gumman för att bespara henne att gå den besvärliga vägen upp efter det lilla understöd hon sökte. Detta är visserligen endast ett obetydligt drag; men liksom änkans skärv har det klang från hjärtats botten, klang från människonaturen; och dit bör skalden syfta, just i vår tid bör han sjunga därom, det gör gott, mildrar och försonar. Men när en människovarelse, därför att hon är av adligt blod och har en stamtavla, liksom de arabiska hästarna står på bakbenen och vrenskas på gatan och, när en ofrälse varit inne i rummet, säger: Här har varit folk från gatan! då har adeln gått till förruttnelse, förvandlats till en mask av det slag, som Tespis gjorde sig, och då roar man sig åt personen och ger honom satiren i våld,

Detta var prästsonens tal; det var något långt, men så var pipan också skuren.

Det var storkalas på herrgården, en mängd gäster från trakten och huvudstaden, damer klädda med smak och utan

smak. Den stora salen var alldeles uppfylld av människor. Traktens präster stodo vördnadsfullt i en klunga uti ett hörn; det såg ut, som om där varit begravning; men där var nöje, ehuru det ännu icke kommit i gång.

Stor konsert skulle det bli, och därför hade den lille ba-

ronen sin pilpipa in med sig; men han kunde icke få luft i den; det kunde icke pappa heller, och därför dugde den icke.

Där var musik och sång av det slag, som är roligast för dem som utföra den; för resten präktigt.

— Ni är också virtuos, sade en kavaljer, som var sina föräldrars son; ni blåser på pipa, ni skär den själv. Det är geniet, som härskar — sitter på högra sidan — gudbevars! Jag följer helt och hållet med tiden, det måste man. Inte sant, ni vill förtjusa oss alla med det lilla instrumentet? Och så räckte han honom den lilla pipan, som var skuren av pilträdet nere vid vattenpussen, och högt och ljudligt förkunnade han, att informatorn ämnade bjuda dem på ett solo på pipa.

Det skulle göras narr av honom, det var lätt att förstå, och informatorn ville därför icke blåsa, ehuru han nog kunde; men de voro enträgna, de trugade honom, och så tog han pipan och satte den för munnen.

Det var en underlig pipa; det ljöd en ton, så uthållande, som den ljuder från ånglokomotivet, ja mycket starkare; den ljöd över hela gården, trädgården och skogen, milsvitt ut i landet, och med ljudet kom en stormvind, som brusade: »Allt på sin rätta plats!» — och så flög pappa, liksom buren av vinden, ut ur herrskapsbyggningen och rakt in i stalldrängens bostad, och stalldrängen flög upp — icke i stora salongen, dit kunde han icke komma, men upp i betjäntkammaren bland de fina betjänterna, som gingo i silkesstrumpor, och de stolta karlarna, blevo liksom giktbrutna av att en så ringa person vågade sätta sig till bords med dem.

Men i stora salongen flög den unga baronessan upp till översta bordsändan, där hon var värdig att sitta, men prästsonen fick plats vid hennes sida, och där sutto de bägge två, som om de varit ett brudpar. En gammal greve av landets äldsta ätt förblev orubbad på sin hedersplats, ty pipan var rättvis, och det skall man vara. Den kvicke kavaljeren, som var skuld till piplåten, han, som var sina föräldrars son, flög på huvudet in bland hönsen, men icke ensam.

En hel mil ut i landet ljöd pipan, och man fick höra talas om stora händelser. En rik grossörsfamilj, som åkte efter fyra hästar, blåste alldeles ur vagnen och fick icke ens plats bakpå; två rika bönder, som i vår tid hade vuxit ifrån sitt

eget sädesfält, blåste ned i dygropen. Det var en farlig pipa! Lyckligtvis sprack den vid första tonen, och väl var det; så kom den i fickan igen: »Allt på sin rätta plats!»

Dagen därefter talade man icke mer om den händelsen; därav har man talesättet »stoppa pipan i säcken». Allt var också i sin gamla ordning igen, utom att de båda gamla porträtten, gårdfarihandlaren och gåsvakterskan, hängde uppe i salongen, där de hade blåst upp på väggen; och då en av de riktiga konstkännarna sade, att de voro målade av en mästarhand, så blevo de hängande och renoverade; man visste ju icke förut, att de hade värde, och huru skulle man kunnat veta det? Nu hängde de på hedersplatsen. »Allt på sin rätta plats!» Och därhän kommer det. Evigheten är lång, längre än denna historia.

TOMTEN HOS HÖKAREN.

Det var en student av den rätta sorten, han bodde uppe på vindskammaren och ägde ingenting. Det var även en hökare av den rätta sorten, han bodde på nedre bottnen och ägde hela huset, och honom höll tomten sig till, ty här fick han varje julafton ett fat gröt med en stor smörklimp uti. Det kunde hökaren giva, och tomten stannade i boden, och det var mycket lärorikt.

En afton kom studenten in bakvägen för att själv köpa sig ljus och ost; han hade ingen att skicka, och därför gick han själv. Han fick vad han begärde; han betalade det, och det nickades »god afton!» av hökaren och av frun, och hon var en kvinna, som kunde mer än nicka: hon hade talgåvor. Och studenten nickade igen och stannade så mitt i läsningen av det pappersblad, som var lagt omkring osten. Det var ett blad rivet ur en gammal bok, som icke borde rivas sönder, en gammal bok full av poesi.

— Där ligger mera av den! sade hökaren. Jag gav en gammal gumma några kaffebönor för den. Om ni vill ge mig tjugufem öre, skall ni få resten.

— Tack! sade studenten. Låt mig få den i stället för osten; jag kan äta bara smörgåsen. Det vore synd, om hela

den här boken skulle rivas sönder. Ni är en präktig karl, en praktisk karl, men på poesi förstår ni er inte mera än den där byttan.

Och det var oartigt sagt, i synnerhet mot byttan; men hökaren skrattade, och studenten skrattade; det var ju sagt som ett slags skämt. Men tomten förargade sig över att man vågade yttra slikt till en hökare, som var husvärd och sålde det bästa smör.

Då det blev natt, boden blivit stängd och alla gått till sängs, på studenten när, gick tomten in och tog fruns munläder; det begagnade hon icke, då hon sov; och på vilken sak som helst i rummet han satte det, fick den talförmåga och kunde uttrycka sina tankar och känslor lika bra som frun själv; men bara en i sänder kunde ha det, och det var en välgärning, ty i annat fall skulle de ju ha överröstat varandra.

Och tomten satte munlädret på byttan, i vilken de gamla tidningarna lågo.

— Är det verkligen sant, frågade han, att ni inte vet vad poesi är?

— Jo, det vet jag, sade byttan; det är någonting sådant som står nedantill i tidningarna och klippes ut. Jag skulle tro, att jag har mera därav inuti mig än studenten, och jag är endast en ringa bytta mot hökaren.

Och tomten satte munlädret på kaffekvarnen; å, vad den gick! Och han satte det på smörfjärdingen och penninglådan. Allesammans voro de av samma åsikt som byttan, och vad de flesta äro ense om, det måste man respektera.

— Nu skall studenten få! Och så gick tomten helt sakta uppför kökstrappan upp till vindskammaren, där studenten bodde. Det var ljus där inne, och tomten kikade in genom nyckelhålet och såg, att studenten läste i den trasiga boken där nedifrån. Men vad det var ljust där inne! Ut från boken stod en klar stråle, som förvandlades till en stam, till ett väldigt träd, som reste sig så högt och bredde sina grenar vitt ut över studenten. Varje blad var så friskt, och varje blomma var ett vackert flickhuvud, några med ögon så mörka och strålande, andra så blå och underbart klara. Varje frukt var en lysande stjärna, och så sjöng och klang det underbart vackert.

Å, en sådan härlighet hade den lille tomten aldrig tänkt sig, mycket mindre sett och förnummit! Och så blev han stående på tåspetsarna och kikade och kikade, till dess ljuset där inne släcktes. Studenten blåste visserligen ut sin lampa och gick till sängs, men den lille tomten stod där likaväl, ty sången ljöd ännu så ljuv och härlig, en vacker vaggvisa för studenten, som lade sig till ro.

— Här är makalöst! sade den lille tomten. Det hade jag inte väntat. — Jag tror, att jag stannar hos studenten. — Och han tänkte — och tänkte förståndigt —, och så suckade han: Studenten har ingen gröt! — Och så gick han — ja, så gick han åter ned till hökaren; och det var väl, att han kom, ty byttan hade nästan förbrukat allt fruns munläder genom att från en sida berätta allt vad hon innehöll, och nu stod hon just i begrepp att vända på sig för att åter meddela detsamma från den andra sidan, då tomten kom och tog munlädret tillbaka åt frun. Men hela boden, från penninglådan till vedpinnarna, hämtade från den tiden sina åsikter från byttan, och de respekterade henne till den grad och trodde henne om så mycket, att då hökaren sedermera läste »konst- och teatermeddelanden» ur sin tidning, den för aftonen, så trodde de, att det kom från byttan.

Men den lille tomten satt icke längre lugn och lyssnade till all visdomen och förståndet där nere; nej, så snart ljuset lyste från vindskammaren, var det, som om strålarna varit starka ankartåg, som drogo honom dit upp, och han måste bort och kika in genom nyckelhålet, och där ombrusade honom då en storhet, som den vi känna vid det rullande havet, då Gud i stormen går fram över det, och han brast i gråt; han visste icke själv, varför han grät; men i denna gråt var det någonting så härligt. — Vad det måtte vara makalöst vackert att sitta med studenten under det där trädet; men det kunde icke låta sig göra — han var glad åt sitt nyckelhål. Där stod han ännu i den kalla förstugan, då höstvinden blåste ned från takluckan, och det var så kallt, så kallt; men det kände den lille först, då ljuset släcktes inne i vindskammaren och tonerna dogo bort för vinden. Hu! Då frös han och kröp åter tillbaka ned i sin varma vrå. Där var makligt och angenämt. Och då julgröten kom med en stor klimp smör — ja, då var hökaren mästare.

Men mitt i natten vaknade tomten vid ett förfärligt buller på fönsterluckorna; folk utanför dundrade på; brandvakten tutade; det var en stor eldsvåda; hela gatan stod i ljusan låga. Var det här i huset eller hos grannens? Var? Det var en förskräckelse! Hökarfrun blev så utom sig, att hon tog sina guldörringar ur öronen och stoppade dem i fickan för att ändå rädda något; hökaren sprang efter sina obligationer och pigan efter sin sidenmantilj, ty sådan hade hon råd till. Envar ville rädda det bästa, och det ville även den lille tomten, och i ett par språng var han uppför trappan och inne hos studenten, som stod helt lugn vid det öppna fönstret och såg ut på elden, som var i grannens gård. Den lille tomten grep på bordet den underbara boken, stoppade den i sin röda mössa och höll i den med båda händerna. Husets bästa skatt var räddad. Och så rusade han sin väg, ända ut på taket, ända upp på skorstenen, och där satt han, belyst av det brinnande huset mitt emot, och höll med båda händerna i sin röda mössa, varuti skatten låg. Nu kände han sitt hjärtelag och vilken han egentligen tillhörde. Men då elden sedan var släckt och han sansat sig igen, ja, då sade han: Jag vill dela mig emellan dem. Jag kan inte helt och hållet överge hökaren för grötens skull.

Och det var mycket mänskligt. — Vi andra gå också till hökaren — för grötens skull.

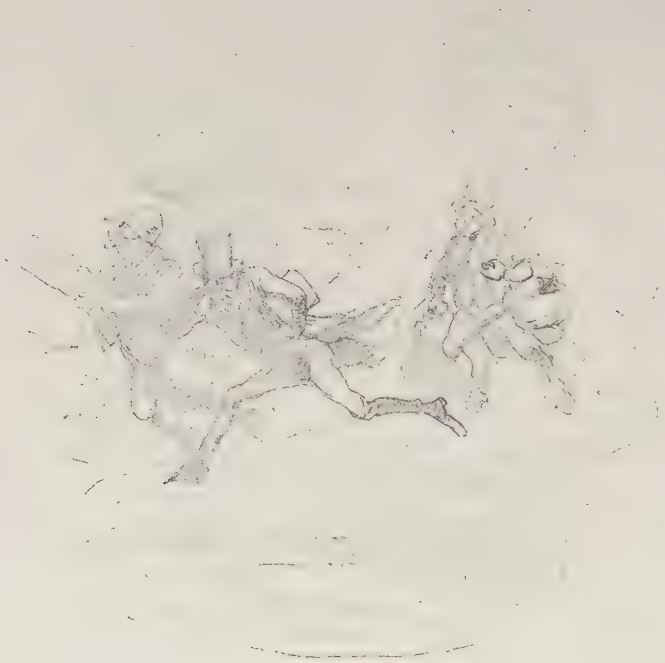

OM ÅRTUSENDEN.

Ja, om årtusenden komma de på ångans vingar genom luften över världshavet. Amerikas unga invånare gästa det gamla Europa. De komma till minnesmärkena här och till de då sjunkande orterna, liksom vi i vår tid draga till Sydasiens grusade härligheter.

Om årtusenden komma de!

Temsen, Donau, Rhen rulla ännu sina vågor, Montblanc står med snötopp, norrskenen lysa över nordens länder; men släkte efter släkte är stoft, hela rader av ögonblickets mäktiga äro glömda, liksom de som redan slumra i högen, där den välmående mjölhandlaren, på vars grund den ligger, gör sig en bänk för att sitta och se ut över det flacka, böljande sädesfältet.

— Till Europa! ljuder det hos Amerikas unga släkte — till fädrens land, minnenas och fantasiens sköna land, Europa!

Luftskeppet kommer; det är överfullt av resande, ty farten är hastigare än till sjöss; den elektromagnetiska tråden under världshavet har redan telegraferat, huru stor luftkaravanen är. Redan ses en skymt av Europa; det är Irlands kuster, som synas; men passagerarna sova ännu; de vilja icke bliva väckta, förrän de äro över England. Där beträda de Europas jord i Shakspeares land, såsom det heter hos andens söner; politikens land, maskinernas land kallas det av andra.

Här dröjer man en hel dag, så mycken tid har det brådskande släktet att giva det stora England och Skottland.

Färden går genom kanaltunneln till Frankrike, Karl den stores och Napoleons land. Molière nämnes; de lärda tala om en klassisk och en romantisk skola i den avlägsna forntiden, och där jublas för hjältar, skalder och vetenskapsmän, som vår tid icke känner men som skola födas på Europas krater: Paris.

Luftångaren flyger fram över det land, varifrån Kolumbus utgick, där Cortez föddes och där Calderon sjöng dramer på flytande vers; vackra, svartögda kvinnor bygga och bo ännu i de blomstrande dalarna, och i urgamla sånger nämnas Cid och Alhambra.

Genom luften, över havet till Italien, dit där det gamla, eviga Roma låg; det är utplånat, campagnan är en öken; av Peterskyrkan visas ett ensamt stående murstycke; men man betvivlar dess äkthet.

Till Grekland för att sova en natt i det rika hotellet högt uppe på Olympens topp, och så har man varit där; färden går mot Bosporen för att där i några timmar vila ut och se det ställe, där Byzantium låg. Fattiga fiskare hänga upp sina nät, där sagan berättar om harems trädgård i turkarnas tid.

Kvarlevor av mäktiga städer vid den väldiga Donau, städer som vår tid icke kände, flyger man över; men här och där — minnenas rika ställen, de som komma, de som tiden föder — här och där sänker sig luftkaravanen och höjer sig åter.

Där nere ligger Tyskland — som en gång omslöts av det tätaste nät av järnvägar och kanaler — landet, där Luther talade, där Goethe sjöng, och där Mozart på sin tid bar tonernas spira. Stora namn lyste i vetenskap och konst, namn som vi icke känna. En dags uppehåll för Tyskland och en dag för Norden, för Örsteds och för Linnés fädernesland och Norge, de gamla hjältars och de unga nordmäns land. Island tages på hemfärden; Geysir kokar ej längre, Hekla har slocknat, men såsom Sagas eviga stentavla står den starka klippön i det brusande havet.

— I Europa finns mycket att se, säger den unge amerikanen; och vi ha sett det på åtta dagar, och det låter sig göra, såsom den store resanden — ett namn nämnes, som hör till deras samtid — har visat i sitt berömda verk: »E u r o p a, s e t t p å å t t a d a g a r.»

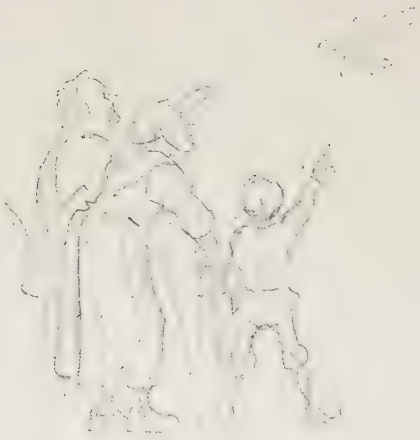

UNDER PILTRÄDET.

Trakten nere vid Kjöge är mycket kal; staden ligger visserligen vid havsstranden, och det är alltid vackert, men där kunde i alla fall vara vackrare, än det är: runt omkring är det slättmark, och långt är det till skogen; men när man är riktigt hemma på ett ställe, finner man dock alltid något vackert där, någonting som man sedan på det vackraste ställe i världen kan längta efter. Och det få vi också säga, att i utkanten av Kjöge, där ett par små torftiga trädgårdar sträcka sig ned till den lilla å, som löper ut i havskanten, kunde det vara ganska täckt om sommaren, och så tyckte i synnerhet de båda små grannbarnen, Knut och Johanna, som lekte här och kröpo under stickelbärsbuskarna in till varandra. I den ena trädgården stod en fläderbuske, i den andra ett gammalt pilträd, och i synnerhet under detta lekte barnen så gärna, och därtill hade de lov, ehuru trädet stod tätt invid ån, där de lätt kunde falla i vattnet. Men Vår Herre har ögonen på de små, annars stode det illa till för dem; de voro också mycket försiktiga, ja, gossen var en sådan pultron för

vattnet, att det om sommaren icke var möjligt att få honom ut i vattnet, där dock de andra barnen så gärna ville gå och plaska; han blev utskämd för det, och det måste han tåla. Men så drömde grannens lilla Johanna, att hon seglade i en båt på Kjöge bukt och att Knut gick ända ut till henne; vattnet nådde honom först till halsen, och sedan gick det honom ända över huvudet; och från det ögonblick Knut hörde den drömmen, tålde han icke vidare, att man kallade honom en pultron för vattnet, utan hänvisade bara till Johannas dröm. Denna var hans stolthet; men i vattnet gick han icke.

De fattiga föräldrarna träffades ständigt, och Knut och Johanna lekte i trädgårdarna och på landsvägen, som längs dikena hade en hel rad pilträd, och de voro icke vackra, de voro så starkt toppade i kronan; men de stodo ju icke heller för prydnads skull utan för att göra nytta; vackrare var den gamla pilen i trädgården, och under den sutto de mången god dag, som man plägar säga.

Inne i Kjöge finnes ett stort torg, och vid marknadstiden stodo där hela gator av tält med sidenband, stövlar och allt möjligt; där var en sådan trängsel och vanligtvis regnväder, och då kände man lukten av bondtröjor men även den härligaste doft av pepparkakor. Där fanns en hel bod full, och vad som var det präktigaste, karlen, som sålde dem, inkvarterade sig alltid under marknaden hos lille Knuts föräldrar, och så vankades det naturligtvis en liten pepparkaka, av vilken Johanna också fick sin bit, men vad som var nästan ännu mycket mera, pepparkakshandlaren kunde berätta historier, och det nästan om allting, till och med om sina pepparkakor; ja, om dem berättade han en afton en historia, som gjorde ett så djupt intryck på de bägge barnen, att de aldrig sedan glömde den, och därför är det väl bäst, att vi också få höra den, i synnerhet som den är kort.

— På disken lågo två pepparkakor, sade han; den ena såg ut som en karl med hatt på sig, den andra som en flicka utan hatt men med en plätt bladguld på huvudet; de hade ansikte på den sidan, som var vänt uppåt, och där skulle man se dem och icke på baksidan; på den sidan skall man aldrig se någon människa. Karlen hade en bittermandel till vänster, det var hans hjärta, flickan däremot var bara pepparkaka. De

lågo som prov på disken, de lågo länge där, och så fattade de kärlek för varandra; men den ena sade det icke till den andra, och det måste man, om det skall bli någonting av.

— Han är karl, han får lov att säga första ordet, tänkte hon men skulle dock varit glad över att veta, att hennes kärlek blev besvarad.

Han var nu mera glupsk i sina tankar, och så äro karlarna alltid; han drömde, att han var en levande gatpojke och rådde om tio öre, och så köpte han flickan och åt upp henne.

Och de lågo dagar och veckor på disken och blevo torra, och hennes tankar blevo finare och mera kvinnliga: Det är

nog för mig, att jag legat på disk med honom, tänkte hon, och så gick hon tvärt av i livet.

— Hade hon vetat av min kärlek, så hade hon nog hållit något längre, tänkte han.

— Och det är historien, och här äro de bägge två! sade pepparkakshandlaren. De äro märkvärdiga genom sin levnadsbana och den stumma kärleken, som aldrig leder till något. Se där han I dem! Och så gav han åt Johanna karlen, som var hel, och Knut fick den avbrutna flickan, men de voro så betagna i historien, att de ej nändes äta upp fästfolket.

Dagen därpå gingo de med dem in på Kjöge kyrkogård, där kyrkmuren är överväxt med den vackraste murgröna, som vinter och sommar hänger liksom en rik matta över muren; och de ställde upp pepparkakorna i det gröna i solskenet och berättade för en hop andra barn historien om den stumma kärleken, som icke dugde till någonting, det vill säga kärleken, ty historien var näpen, det tyckte de allesammans, och när de sågo på pepparkaksparet, ja, så var där en stor pojke, som — och det var av elakhet — hade ätit upp den avbrutna flickan; barnen gräto däröver, och så — och det var säkert för att icke den stackars karlen skulle vara ensam i världen — åto de upp honom med, men aldrig glömde de historien.

Alltid voro de båda barnen tillsammans vid fläderbusken och under pilträdet, och den lilla flickan sjöng med silverklar röst de vackraste sånger; hos Knut fanns icke en enda ton, men han kunde orden, och det är alltid något. Folket i Kjöge, till och med järnkrämarfrun, stannade och hörde på Johanna. Det är en vacker röst den lilla ungen har! sade hon.

Det var härliga dagar, men sådana räcka icke alltid. Grannarna skildes åt; den lilla flickans mor var död, fadern skulle gifta om sig i Köpenhamn, och där kunde han få ett brödstycke; han skulle bli vaktmästare någonstädes, det skulle vara en mycket indräktig tjänst. Och grannarna skildes åt under tårar, och barnen i synnerhet gräto; men de gamla lovade att skriva till varandra åtminstone en gång om året. Och Knut kom i skomakarlära, de kunde ju ej låta långa pojken gå och slå dank längre. Och så blev han konfirmerad.

Ack, hur gärna skulle han ej på högtidsdagen ha velat komma till Köpenhamn och se lilla Johanna, men han kom icke dit, och aldrig hade han varit där, fastän det ligger bara fem mil från Kjöge; men tornen hade Knut sett på andra sidan bukten vid klart väder, och på konfirmationsdagen såg han tydligt, hur det gyllene korset på Fruekirke blänkte.

Ack, hur tänkte han icke på Johanna! Månne hon kom ihåg honom? Jo! — Vid jultiden kom brev från hennes far till Knuts föräldrar; det gick dem mycket bra i Köpenhamn, och Johanna skulle nog göra mycken lycka med sin vackra röst; hon var anställd vid teatern, den, på vilken man sjöng, och litet penningar fick hon redan därför, och av dessa skickade hon till det kära grannfolket i Kjöge hela två kronor till att roa sig för på julaftonen; de skulle dricka hennes skål, och det hade hon själv med egen hand tillagt i en efterskrift, och i den stod: Vänlig hälsning till Knut!

De gräto allesammans, och ändå var ju alltihop så glädjande, men det var av glädje de gräto. Var dag hade Johanna varit i hans tankar, och nu såg han, att hon också tänkte på honom, och allteftersom tiden närmade sig, att han skulle bli gesäll, desto klarare blev det för honom, att han höll så mycket av Johanna och att hon skulle bli hans lilla hustru, och så lekte ett leende kring munnen på honom, och han drog ännu raskare i becktråden, medan benet spände an spannremmen; han rände sylen rakt in i ena fingret, men det gjorde ingenting. Han skulle minsann inte vara så där stum som de bägge pepparkakorna; den historien hämtade han mycken lärdom av.

Och så blev han gesäll och ränseln igensnörd. Till Köpenhamn skulle han då äntligen för första gången i sitt liv, och där hade han redan en mästare, som han skulle till. Å, vad Johanna skulle bli överraskad och glad! Hon var nu sjutton år, och han var nitton.

Redan i Kjöge ämnade han köpa en guldring åt henne, men så kom han att tänka på att man säkert finge en mycket vackrare i Köpenhamn; och så tog han avsked av de gamla, och i regnet och rusket på hösten begav han sig raskt i väg på sina egna ben; löven föllo av träden; våt in på bara krop-

pen kom han till det stora Köpenhamn och till sin nye mästare.

Följande söndag ämnade han göra besök hos Johannas fader. De nya gesällkläderna kommo på och den nya hatten från Kjöge; den klädde Knut så bra, förr hade han alltid gått bara med kaskett. Och han fick reda på huset, som han sökte efter, och gick de många trapporna upp; man kunde bli riktigt vimmelkantig av att se, huru människorna voro ställda ovanpå varandra här i den villande staden.

Mycket burget såg det ut inne i rummet, och vänligt tog Johannas fader emot honom; för frun var han ju alldeles främmande, men hon bjöd honom handen och kaffe.

— Det skall bli roligt för Johanna att få se dig, sade fadern. Du har ju blivit en riktigt fin karl! Jo, nu skall du se på henne! Jo, det är en flicka det, som jag har glädje av och får ännu mer med Guds hjälp. Hon har sin egen kammare, och den betalar hon oss för. Och fadern själv knackade mycket artigt på hennes dörr, liksom om han varit en främmande karl, och så stego de in — å, så fint det var där inne! Bestämt fanns inte i hela Kjöge maken till kammare; drottningen kunde inte ha det finare! Där fanns golvmatta, där funnos gardiner, som räckte ända ned till golvet, en riktig sammetsstol och runt omkring blommor och tavlor och en spegel, som man var färdig att springa rakt in i, den var lika stor som en dörr. Knut såg det alltsammans på en gång och såg dock endast Johanna; hon var nu en fullväxt flicka, helt annorlunda än Knut hade föreställt sig henne, men mycket vackrare; det fanns icke en enda flicka i Kjöge sådan som hon, och vad hon var fin! Men så underligt främmande hon såg på Knut, dock bara ett ögonblick; sedan flög hon emot honom, liksom om hon velat kyssa honom, dock gjorde hon det icke, men hon var nära däran. Jo, hon var riktigt glad över att få se sin barndomsvän! Stodo icke tårarna henne i ögonen, och så hade hon så mycket att fråga och tala om, ända från Knuts föräldrar till fläderbusken och pilträdet, och dem kallade hon Fläder mor och Pilfar, liksom om de också varit människor, men det kunde de också lika bra gå och gälla för, som pepparkakorna kunde det; om dem talade hon också, om deras stumma kärlek, hur de lågo på disken och gingo

sönder, och så skrattade hon så hjärtligt — men blodet brände i Knuts kinder, och hans hjärta klappade starkare än annars — nej, hon hade alldeles icke blivit stor på sig! Hon var också skulden till, det såg han nog, att hennes föräldrar bådo honom stanna kvar där hela aftonen, och hon slog i teet, och hon själv bjöd honom en kopp, och sedan tog hon en bok och läste högt för dem, och det förekom Knut, som om just det, som hon läste, handlade om hans kärlek; det passade alldeles in på alla hans tankar; och så sjöng hon en enkel visa, men den blev genom henne en hel historia; det var, som om hennes eget hjärta flödade över därav. Ja, hon höll bestämt av Knut. Tårarna runno utför hans kinder, han

kunde ej rå därför, och han förmådde ej säga ett enda ord; han tyckte själv, att han var mycket dum, och dock tryckte hon hans hand och sade: Du har ett gott hjärta, Knut; bliv alltid sådan du är!

Det var en afton utan like, det var omöjligt att sova på den, och Knut sov icke heller. Vid avskedet hade Johannas fader sagt: Nå, nu glömmer du väl inte alldeles bort oss! Låt se, att du icke låter hela vintern gå, innan du tittar till oss igen! — Och då kunde han ju gott komma nästa söndag, och det ville han. Men varje afton, när arbetet var slutat och de arbetade vid ljus, gick Knut ut i staden; han gick den gatan, där Johanna bodde, tittade upp till hennes fönster, där var nästan alltid ljus, och en afton såg han helt tydligt skuggan av hennes ansikte på gardinen; det var en härlig afton! Mästarens hustru tyckte icke om, att han alltid om kvällarna skulle ut på vift, som hon kallade det, och hon skakade på huvudet, men mästaren skrattade: Han är ju unga karlen! sade han.

— Om söndag träffas vi, och jag säger henne, hur hon ligger i mina tankar och att hon måste bli min lilla hustru; jag är visserligen bara en fattig skomakargesäll, men jag kan bli mästare, åtminstone frimästare, jag skall arbeta och sträva! — Ja, jag säger henne det, den stumma kärleken blir det inte något utav, det har jag lärt av pepparkakorna.

Och söndagen kom, och Knut kom, men sådan otur! De skulle alla ut, de måste säga honom det. Johanna tryckte hans hand och frågade: Har du varit på teatern? Dit får du lov att komma en gång. Jag sjunger om onsdag, och om du har tid då, så skall jag skicka dig en biljett; min far vet, var din mästare bor.

Vad det var kärvänligt av henne! Och på onsdagsmiddagen kom också ett förseglat papper utan ord, men inuti låg biljetten, och på aftonen gick Knut för första gången i sitt liv på teatern, och vad såg han? Jo, han såg Johanna, så vacker, så behagfull; hon blev visserligen gift med en främmande person, men det var komedi, någonting de föreställde, det visste Knut, eljest hade hon heller icke nänts skicka honom en biljett för att se därpå; och allt folket klappade händerna och uppgav höga bifallsrop, och Knut skrek hurra!

Själve kungen smålog åt Johanna, liksom om även han funnit behag i henne. Gud, vad Knut kände sig ringa! Men han älskade henne så innerligt, och hon höll ju också av honom, och mannen får lov att säga det första ordet, så tänkte ju pepparkaksflickan: i den historien låg mycket.

Så snart det blev söndag, gick Knut dit; hans tankar voro stämda liksom till nattvardsgång. Johanna var ensam och tog emot honom; det kunde ju ej falla sig lyckligare.

— Det var bra, att du kom! sade hon; sånär hade jag skickat pappa efter dig, men så hade jag en aning, att du nog skulle komma i afton; ty jag skall säga dig, att om fredag reser jag till Frankrike; jag får lov att göra det, om jag skall kunna bli riktigt skicklig.

Det var, som om hela rummet svängt runt omkring för Knut, som om hans hjärta velat brista sönder, men inga tårar kommo i hans ögon; dock syntes det nog, hur bedrövad han blev; Johanna såg det, och hon var nära att falla i gråt. Du redliga, trofasta själ! sade hon. Och nu var Knuts tunga löst, och han sade henne, hur innerligt han höll av henne och att hon måste bli hans lilla hustru; och när han sade det, såg han, att Johanna blev blek som ett lik; hon släppte hans hand och sade allvarligt och sorgset: Gör inte dig själv och mig olyckliga, Knut! Jag blir alltid för dig en god syster, som du kan lita på — men icke heller mera. Och hon strök med sin mjuka hand över hans heta panna. Gud ger en styrka till mycket, blott man själv vill, sade hon.

I detsamma kom hennes styvmoder in.

— Knut är alldeles utom sig, därför att jag skall resa, sade hon; var då en man! Och så klappade hon honom på axeln; det var, som om de bara talat om resan och icke om någonting annat. Barn! sade hon. Och nu skall du vara snäll och förståndig liksom under pilträdet, när vi bägge två voro barn.

Och det föreföll Knut, som om en bit lossnat ur världen, hans tanke var som en lös tråd, viljelös flygande för vinden. Han stannade kvar, han visste icke, om de bett honom därom, men vänliga och goda voro de, och Johanna slog i te åt honom, och hon sjöng; det var ej den gamla klangen men dock så makalöst vacker, att hjärtat kunde brista därvid, och så skildes

de åt; Knut räckte henne icke handen, men hon tog hans och sade: Du räcker väl din syster handen till avsked, min gamle lekbroder! Och hon log under tårar, de runno utför hennes kinder, och hon sade återigen: Broder. — Jo, det hjälpte visst mycket! — Sådant var avskedet.

Hon seglade till Frankrike, Knut vandrade på Köpenhamns smutsiga gator. De andra gesällerna på verkstaden frågade honom, vad han gick och grubblade så mycket på; han borde gå ut och roa sig med dem, han var ju unga karlen.

Och så gingo de tillsammans in i en danslokal, och där funnos många vackra flickor, men visserligen ingen som Johanna; och där han trott sig kunna glömma henne, just där stod hon livs levande för hans tankar. Gud ger en styrka till mycket, blott man själv vill, hade hon sagt; och en andäktig känsla uppfyllde hans sinne, han knäppte ihop sina händer — och fiolerna spelade, och flickorna svängde om; han blev riktigt förskräckt; han tyckte, att han var på ett ställe, dit han icke kunde taga Johanna med sig, och hon var med honom i hans hjärta — och därför gick han ut, han skyndade genom gatorna, gick förbi huset, där hon bott; där var mörkt, överallt var det mörkt, tomt och ensamt. Världen gick sin gång och Knut sin.

Och det blev vinter, och vattendragen fröso till; det var, som om allt rustade sig till begravning.

Men när våren kom och första ångbåten gick, så fick han en sådan längtan efter att komma bort, långt ut i vida världen, dock ej för nära till Frankrike.

Och så snörde han ihop sin ränsel och vandrade långt in i Tyskland, från stad till stad, utan rast eller ro; först när han kom till den gamla präktiga staden Nürnberg, så var det, som om han mist lusten att flacka omkring; där kunde han stanna.

Det är en underlig gammal stad, liksom urklippt ur en gammal bilderbok. Gatorna ligga, som de själva vilja, husen tycka icke om att stå i rad; utbyggnader med små torn, snirklar och bildstoder skjuta fram över trottoaren, och högt uppe från de underligt byggda taken löpa ut mitt över gatan takrännor, formade som drakar och långsträckta hundar.

På torget här stod Knut med ränseln på sin rygg. Han

stod vid en av de gamla springbrunnarna, där de härliga bronsfigurerna, bibliska och historiska, stå mellan de spelande vattenstrålarna. En vacker tjänstflicka hämtade just vatten, hon gav Knut en läskedryck, och som hon hade hela handen full med rosor, gav hon honom också en av dem, och det tyckte han vara ett gott förebud.

Från kyrkan strax bredvid brusade orgeln ut till honom; det ljöd så hemvant, liksom från Kjöge kyrka, och han trädde in i den stora domen; solen sken genom de målade rutorna in mellan de höga, smärta pelarna; det var andakt i hans tanke, det kom ro i hans sinne.

Och han sökte och fann en god mästare i Nürnberg, och hos honom stannade han och lärde sig språket.

De gamla vallgravarna kring staden äro förvandlade till små kökträdgårdar, men de höga murarna stå ännu kvar med väldiga torn; repslagaren spinner sina tåg på det av bjälkar byggda galleriet längs muren inåt staden, och här runt omkring, ur rännor och hål, växa fläderbuskar, som hänga sina grenar ut över de små, låga husen nedanför, och i ett av dessa bodde den mästare, hos vilken Knut arbetade; över takfönstret i hans sovrum bredde flädern sina grenar.

Här bodde han en sommar och en vinter, men när våren kom, kunde han ej längre hålla ut här; flädern stod full med blommor, och deras doft påminde så om hemmet; det var, som om han varit i trädgården i Kjöge; och så flyttade Knut från sin mästare och till en annan längre in i staden, där inga fläderbuskar funnos.

Tätt invid en av de gamla murade broarna, mitt emot en alltid brusande liten vattenkvarn, låg den verkstad han här kom på; utanför var blott en forsande ström, som var inklämd mellan husen, vilka alla voro behängda med gamla skröpliga altaner; det såg ut, som om de ville skaka dem av sig ned i vattnet. Här växte ingen fläder, här stod icke ens en blomkruka med en smula grönt i, men alldeles mitt emot stod ett stort gammalt pilträd, vilket liksom höll sig fast i huset där för att icke ryckas bort av strömmen; det sträckte sina grenar ut över strömmen, alldeles som pilträdet i trädgården vid Kjöge å.

Ja han hade riktigt flyttat från Flädermor till Pilfar; trä-

det här, i synnerhet under månskensaftnar, hade något med sig, varigenom han kände sig

»— så dansk i sinn'
i månens sken!»

Men det var alldeles icke månskenet, som gjorde det, nej, det var det gamla pilträdet.

Han kunde icke härda ut där, och varför icke? Fråga pilen, fråga den blommande flädern! — Och så sade han farväl till den mästaren och till Nürnberg och drog längre bort.

Till ingen sade han något om Johanna; han gömde sin sorg inom sig, och särskild vikt fäste han vid historien om pepparkakorna; nu förstod han, varför den där karlen hade en bittermandel till vänster, han hade själv en bitter smak därav, och Johanna, som alltid var så mild och leende, hon var bara pepparkaka. Det var, som om ränselremmen tryckte honom, så att det var svårt att draga andan; han lossade på den, men det hjälpte icke. Världen var blott halv utomkring honom, den andra hälften bar han inom sig; så förhöll det sig.

Först då han såg de höga bergen, blev världen större för honom; hans tankar vände sig utåt, han fick tårar i sina ögon. Alperna föreföllo honom som jordens sammanlagda vingar; tänk, om hon lyfte upp dem, bredde ut de stora fjädrarna med brokiga bilder av mörka skogar, brusande vatten, skyar och snömassor! — På domens dag lyfter jorden de stora vingarna, flyger mot Gud och brister som en bubbla i hans klara strålar. Ack, give Gud, att det vore domens dag! suckade han.

Stilla vandrade han genom landet, vilket förekom honom som en gräsbeväxt fruktträdgård; från husens träaltaner nickade de knypplande flickorna åt honom, bergstopparna glänste röda i aftonsolens glöd, och då han såg de gröna sjöarna mellan de mörka träden, så tänkte han på stranden vid Kjögebukt; och det var vemod men icke smärta i hans bröst.

Där, varest Rhen lik en lång bölja vältrar fram, störtar ned, krossas och förvandlas till snövita, klara skymassor, liksom vore de skyarnas skapelser — regnbågen fladdrar som

ett löst band däröver —, där tänkte han på vattenkvarnen vid Kjöge, där vattnet brusade och krossades.

Gärna skulle han ha stannat i den lilla staden vid Rhen, men där fanns så mycket fläder och så många pilträd — och därför drog han vidare, över de höga, väldiga bergen, genom genomsprängda klippor och utefter vägar, som likt svalbon voro fastsmetade vid stenväggen. Vattnet brusade i djupet, skyarna lågo nedanför honom; över glänsande tistlar, alprosor och snö gick han i den varma sommarsolen — och så sade han farväl till nordens länder och kom ned under kastanjeträd, bland vingårdar och majsfält. Bergen voro en mur mellan honom och alla minnen, och så skulle det vara.

Framför honom låg en stor, präktig stad, man kallade den Milano, och här fann han en tysk mästare, som gav honom arbete; det var ett gammalt hederligt äkta par, på vars verkstad han kom. Och de tyckte om den stille gesällen, som talade litet, arbetade desto mer och var from och kristlig. Det var också, som om Gud tagit den tunga bördan från hans hjärta.

Hans största nöje var att då och då stiga upp på den väldiga marmorkyrkan, som han tyckte vara skapad av snö hemifrån och formad i bilder, spetsiga torn, blomsterprydda, öppna pelargångar; från varje hörn, från varje spets och båge logo de vita bildstoderna mot honom. Ovanför sig hade han den blå himmeln, nedanför sig staden och den vidsträckta, gröna lombardiska slätten och mot norr de höga bergen med den eviga snön — och så tänkte han på kyrkan i Kjöge med murgrönsrankorna kring de röda murarna, men han längtade icke. Här bakom bergen ville han bli begraven.

Ett år hade han varit här, det var tre år sedan han begav sig hemifrån. Då förde hans mästare honom ut i staden, icke till cirkus för att se konstberidarna, nej, till stora operan, och det var också en sal, som var värd att se. I sju logerader där inne hängde sidengardiner, och från golvet ända till takets svindlande höjd sutto de finaste damer med blomsterbuketter i händerna, liksom skulle de på bal, och herrarna voro i stor gala och många silver- och guldsmidda. Det var så ljust som i det klaraste solsken, och så brusade musiken så starkt och vackert. Där var mera praktfullt än på teatern i

Köpenhamn, men där var dock Johanna, och här — ja, det var som ett trolleri, ridån gick upp, och även här stod Johanna i guld och siden med guldkrona på huvudet; hon sjöng så, som endast en Guds ängel kan sjunga; hon trädde fram, så långt hon kunde, hon smålog så, som blott Johanna kunde det; hon såg rakt på Knut.

Den stackars Knut tog tag i mästarens hand och skrek högt: Johanna! Men det kunde icke höras, musiken ljöd så starkt, och mästaren nickade jakande: Ja, visst heter hon Johanna. Och så tog han fram ett tryckt blad och visade att där stod hennes namn, hela hennes namn.

Nej, det var ingen dröm! Och alla människor jublade åt henne och kastade blommor och kransar till henne, och varje gång hon gick ut, ropade de in henne igen; hon gick och kom och kom återigen.

Ute på gatan skockade sig folk kring hennes vagn, och de drogo den, och Knut var allra främst och allra gladast, och då de kommo till hennes präktiga, upplysta hus, stod Knut tätt invid vagnsdörren; den öppnades, och hon steg ur, och ljuset sken rakt in i hennes tjusande ansikte, och hon log och tackade så milt, och hon var så rörd; och Knut såg henne rakt i ansiktet, och hon såg Knut rakt i ansiktet, men hon kände icke igen honom. En herre med stjärna på sitt bröst gav henne sin arm — de voro förlovade, sade man.

Och så gick Knut hem och snörde ihop sin ränsel; han ville, han måste hem till flädern och pilen — ack, under pilträdet!

De bådo honom stanna, men inga ord förmådde hålla honom kvar; de sade honom, att det led mot vintern, att snö redan föll i bergen; men i spåret av den långsamt körande diligensen — för den måste ju banas väg — kunde han gå med ränseln på sin rygg, stödjande sig på sin stav.

Och han gick mot bergen, uppför dem och utför dem; utmattad såg han ännu icke till någon stad eller något hus; det gick mot norden. Stjärnorna tändes ovan om honom, hans fötter stapplade, hans huvud svindlade, djupt nere i dalen tändes också stjärnor; det var, som om himmeln även utsträckte sig under honom. Han kände sig sjuk. Stjärnorna där nere blevo flera och flera och alltmer klara, de rörde sig hit och dit.

Det var en liten stad, vari ljusen tindrade, och då han insåg det, ansträngde han sina sista krafter och uppnådde ett ringa härbärge där.

Ett helt dygn stannade han där, ty hans kropp behövde vila och vård. Det var tö och snöslask nere i dalen. En morgon kom en positivspelare dit; han spelade en melodi hemifrån Danmark, och nu kunde Knut ej härda ut där längre; han gick dagar, många dagar med en brådska, som

om det gällde att komma hem, innan alla människor dogo där. Men för ingen yppade han sin längtan, ingen kunde tro, att han hade hjärtesorg, den djupaste man kan hava; den är icke för världen, den är icke rolig; den är icke en gång för vännerna, och han hade inga vänner. Främmande gick han i främmande land, hemåt, mot norden. I det enda brevet hemifrån, som föräldrarna för år och dag sedan skrivit till honom, stod: Du är icke riktigt dansk som vi andra här hemma; vi äro det så ofantligt. Du håller blott av främmande land. Föräldrarna kunde skriva så — ja, de kände honom ju!

Det var afton, han vandrade på öppna landsvägen, det började frysa på; landet blev alltmera flackt med fält och äng; vid vägen stod ett stort pilträd; allt såg så hemlikt, så danskt ut. Han satte sig under pilen, han kände sig så trött, hans huvud sänkte sig, hans ögon slöto sig till vila, men han kände och förnam, huru pilen sänkte sina grenar ned mot honom; trädet tycktes vara en gammal, kraftfull man, det var Pilfar själv, som lyfte honom på sina armar och bar honom, den trötte sonen, hem till det danska landet, vid den öppna, ljusa stranden, till Kjöge stad, till barndomsträdgården. Ja, det var själva pilträdet från Kjöge, det hade gått ut i världen för att söka reda på honom, och nu var han funnen och hemförd till den lilla trädgården vid ån, och här stod Johanna i all sin prakt med guldkronan på sig, sådan han sist hade sett henne, och ropade: Välkommen!

Och mitt framför dem stodo två underliga skepnader, men de sågo mycket mera mänskliga ut än i barndomstiden, de hade också förändrat sig; det var de båda pepparkakorna, karlen och flickan; de vände rätsidan till och sågo bra ut.

— Tack! sade de bägge två till Knut; du har löst vår tunga! Du har lärt oss, att man skall frimodigt uttala sin tanke, annars blir det ingenting därav; och nu har det blivit någonting därav — vi äro förlovade!

Och så gingo de hand i hand genom gatorna i Kjöge, och de sågo mycket anständiga ut på baksidan, det fanns ingenting att klandra på dem. Och de gingo raka vägen till kyrkan i Kjöge, och Knut och Johanna följde efter; de gingo också hand i hand; och kyrkan stod där som förr med

röda murar och vacker murgröna, och kyrkans stora dörr öppnades åt bägge sidor, och orgeln brusade, och karlen och flickan gingo bägge uppför stora gången: Herrskapet först! sade de; pepparkakornas brudfolk! Och så gingo de var åt sin sida för Knut och Johanna, och de knäböjde där uppe, och hon lutade sitt huvud över hans ansikte, och iskalla tårar droppade ur hennes ögon; det var isen, som smälte kring hennes hjärta genom hans starka kärlek, och de föllo på hans brännande kinder, och — han vaknade därvid och satt under det gamla pilträdet i främmande land i den vinterkalla kvällen; från molnen föllo isande hagel, de piskade honom i ansiktet.

— Det var den skönaste stunden i mitt liv, sade han, och den var en dröm! Gud, låt mig få drömma den omigen! Och han slöt sina ögon, han sov, han drömde.

På morgonen föll snö, den yrde igen över hans fötter, han sov. Folk från byn gick till kyrkan; där satt en hantverksgesäll, han var död, ihjälfrusen — under pilträdet.

FEM FRÅN EN ÄRTSKIDA.

Det var fem ärter i en ärtskida, de voro gröna, och skidan var grön, och därför trodde de, att hela världen var grön, och det var alldeles riktigt. Skidan växte, och ärterna växte; de inrättade sig efter bostaden; rakt i rad sutto de. Solen sken utanför och värmde upp skidan, regnet gjorde henne klar; där var lugnt och gott, ljust om dagen och mörkt om natten, såsom det skulle vara, och ärterna blevo större och alltmera tänkande, där de sutto, ty något måste de ju göra.

— Skall jag alltid sitta här? sade de; bara jag inte blir hård av att sitta så länge. Mig förefaller det ju, som om någonting funnes utanför; jag har en aning därom.

Och veckor gingo; ärterna blevo gula, och skidan blev gul. Hela världen blir gul, sade de, och det hade de rättighet att säga.

Så kände de en skakning i skidan; den rycktes av, den kom i människohänder och ned i en tröjficka jämte flera andra fulla ärtskidor. Nu blir det snart öppnat, sade de. och det väntade de på.

— Nu skulle jag vilja veta, vem av oss som kommer längst, sade den minsta ärten. Ja, nu kommer det snart att visa sig .

— Ske vad det vill! sade den största.

Kratsch! Där sprack skidan, och alla fem ärterna trillade ut i det klara solskenet; de lågo i en barnhand, en liten pojke höll dem fast och sade, att det var riktigt passande ärter för hans fläderbössa, och strax kom den ena ärten i bössan och sköts bort.

— Nu flyger jag ut i vida världen, tag mig, om du kan! Och så var den borta.

— Jag, sade den andra, flyger rakt in i solen; den är en riktig ärtskida och mycket passande för mig.

Borta var den.

— Jag sover vart jag kommer, sade två andra, men vi trilla nog framåt. Och så trillade de först på golvet, innan de kommo i fläderbössan, men dit kommo de. Vi komma att gå längst!

— Ske vad det vill! sade den sista och blev skjuten i luften, och den flög upp mot det gamla brädet under vindskammarfönstret, rakt in i en springa, där det fanns mossa och mylla, och mossan slöt sig omkring den; där låg den gömd men icke glömd av Vår Herre.

— Ske vad det vill! sade ärten.

Inne i den lilla vindskammaren bodde en fattig hustru, som om dagarna var ute och rengjorde kakelugnar, ja, sågade ved och förrättade tungt arbete, ty krafter hade hon, och flitig var hon, men lika fattig förblev hon ändå; och hemma i den lilla kammaren låg hennes halvvuxna enda dotter, som var så fin och spinkig; ett halvt år hade hon legat till sängs och tycktes varken kunna leva eller dö.

— Hon går till sin lilla syster, sade hustrun. Jag hade de bägge barnen, det var svårt nog för mig att draga försorg om dem båda, men så delade Vår Herre med mig och tog det ena till sig; nu ville jag gärna behålla det andra, som

jag har kvar, men han vill säkert ej ha dem skilda åt, och hon går upp till sin lilla syster.

Men den sjuka flickan stannade kvar; hon låg tålmodig och lugn hela långa dagen, medan modern var ute för att förtjäna något.

Det var vår, och tidigt en morgon, just som modern skulle gå till sitt arbete, sken solen så vackert in genom det lilla fönstret framåt golvet, och den sjuka flickan tittade bort mot den nedersta glasrutan.

— Vad är det för grönt, som sticker fram vid rutan? Det rör sig för vinden.

Och modern gick fram till fönstret och öppnade det på gläntt. — Kors, sade hon, det är minsann en liten ärt, som skjutit upp med sina gröna blad! Hur har den kommit hit ut i springan? Där har du ju en liten trädgård att se på!

Och den sjukas säng flyttades närmare fönstret, där hon kunde se den uppspirande ärten, och modern gick till sitt arbete.

— Mamma, jag tror, att jag kommer mig, sade den lilla flickan om aftonen. Solen har i dag lyst så varmt in till mig. Den lilla ärten mår så bra, och jag blir nog också bra och kommer upp och ut i solskenet.

— Gud give, att det vore så väl! sade modern, men hon trodde icke, att så skulle ske; men vid den gröna revan, som hade ingivit barnet glada livstankar, satte hon en liten sticka, så att ej blåsten skulle bryta av den; hon band ett segelgarnssnöre vid fönsterbrädet och upp till överstycket av fönsterkarmen, så att ärtrankan skulle ha något att stödja sig vid och slingra sig omkring, när hon började krypa upp, och det gjorde hon. Man kunde för var dag se, hur hon växte till.

— Åh, hon sätter ju blommor! sade hustrun en morgon, och nu fick även hon det hoppet och den tron, att den lilla sjuka flickan skulle komma sig; det rann henne i minnet, att på senaste tiden hade barnet talat livligare, de senaste morgnarna hade hon själv rest sig upp i sängen och suttit där och sett med strålande ögon på sitt lilla ärtland av en endaste ärt. Veckan därpå var den sjuka för första gången uppe över en timme. Lycklig satt hon i det varma solskenet; fönstret var öppet, och utanför stod där fullt utslagen en röd och vit ärtblomma. Den lilla flickan böjde ned sitt huvud och kysste helt sakta de fina bladen. Det var liksom en högtidsdag den dagen.

— Vår Herre har själv planterat den och låtit den trivas för att skänka hopp och glädje åt dig, mitt välsignade barn, och åt mig också, sade den glada modern och log mot blomman som mot en god ängel från Gud.

Men de andra ärterna då! Jo, den som flög ut i vida världen och sade: Tag mig, om du kan! föll i takrännan och kom i duvkräva, och där låg den som Jonas i valfiskens buk. De bägge sömniga kommo lika långt, de blevo också uppätna av duvorna, och det är att göra riktig nytta för sig; men den fjärde, som ville upp i solen — den föll ned i rännstenen och låg dagar och veckor där i det ruttna vattnet, där den svällde ut med besked.

— Jag blir så präktigt tjock! sade ärten. Jag spricker därav, och längre tror jag ingen ärt kan komma eller har kommit. Jag är den märkligaste bland de fem från ärtskidan.

Och rännstenen höll med därom.

Men vid vindskammarfönstret stod den unga flickan med strålande ögon, med hälsans färg på kinderna, och hon

knäppte samman sina fina händer över ärtblomman och tackade Vår Herre för den.

— Jag håller på min ärt, jag! sade rännstenen.

ETT BLAD FRÅN HIMMELN.

Högt uppe i den tunna, klara luften flög en ängel med en blomma från himmelns trädgård, och just som han tryckte en kyss på blomman, gick ett litet, litet blad av, och det föll ned på den dyiga marken mitt i skogen, och strax slog det rot och sköt skott mitt ibland de andra växterna.

— Det var en lustig stickling, den där! sade de, och ingen ville kännas vid den, varken tistel eller brännässla.

— Det är nog ett slag trädgårdsväxt, sade de och smågrinade, och så gjordes det narr av den såsom varande trädgårdsväxt; men den växte och växte som ingen annan och sträckte sina grenar i långa rankor vida omkring.

— Vart skall du taga vägen? sade de höga tistlarna, som hade taggar på vart enda blad. Du löper något för fritt omkring; det är ingenstädes brukligt; vi kunna inte stå och bära dig.

Vintern kom, snön låg över växten, men från den erhöll snölagret en glans, liksom genomströmmades det nedifrån

av solljus. På våren stod där en blomstrande växt, vacker som ingen annan i skogen.

Så kom professorn i botanik, som hade betyg på att han var vad han var; han såg på växten, han bet i den, men den stod icke i hans flora; det var icke möjligt för honom att få reda på, till vilken klass den hörde.

— Det är en avart, sade han. Jag känner ej till den; den finns inte upptagen i systemet.

— Inte upptagen i systemet! sade tistlar och nässlor.

De stora träden runt omkring hörde vad som sades, och även de sågo, att den icke var ett träd av deras släkte, men de sade ingenting, varken ont eller gott, och det är alltid det säkraste, när man är dum.

Då kom en fattig, oskyldig flicka gående genom skogen; hennes hjärta var rent, hennes förstånd stort genom tron; allt hennes arvegods i denna världen var en gammal bibel, men från dess blad talade Guds röst till henne: Vilja människorna dig ont, så påminn dig historien om Josef: de tänkte ont i sina hjärtan, men Gud tänkte vända det till det bättre. Lider du orätt, blir du misskänd och förhånad, så erinra dig honom, den renaste och bäste, honom, som de bespottade och fastnaglade vid korset, där han bad: Fader, förlåt dem, ty de veta icke vad de göra!

Hon stannade framför den underbara växten, vars gröna blad doftade så ljuvt och vederkvickande och vars blommor i det klara solskenet sågo ut som ett helt fyrverkeri i färger, och det klingade från var och en, som om den inom sig gömde melodiernas djupa brunn, som på årtusenden icke tömmes. Med from andakt betraktade hon all denna Guds härlighet; hon böjde ned en av grenarna för att riktigt beskåda blomman och inandas hennes doft, och det ljusnade i hennes sinne, det gjorde hennes hjärta så gott; gärna skulle hon velat hava en blomma, men hon nändes icke bryta av den; den skulle ju snart vissna hos henne; och hon tog blott ett enda av de gröna bladen, bar det hem, lade det i sin bibel, och där låg det friskt, alltid friskt och oförvissneligt.

Mellan bibelns blad låg det gömt; jämte bibeln lades det under den unga flickans huvud, då hon några veckor därefter låg i sin likkista med dödens heliga allvar på det from-

ma anletet, som om i det jordiska stoftet avpräglade sig, att hon nu stod inför sin Gud.

Men ute i skogen blomstrade den underbara växten, den såg snart ut som ett träd, och alla flyttfåglar kommo och bugade sig för det, svalan och storken i främsta rummet.

— Det är utländskt kram! sade tistel och kardborre; på det viset kunna vi här hemma dock aldrig bära oss åt.

Och de svarta skogssniglarna spottade på trädet.

Så kom svinherden; han ryckte upp tistlar och slingerväxter för att bränna aska av dem; hela det underbara trädet, uppryckt med alla rötterna, fick han med i knippan.

— Det skall också göra gagn! sade han, och så var det gjort.

Men i mer än år och dag hade landets konung lidit av det djupaste svårmod; han var flitig och arbetsam, det hjälpte icke; man läste djupsinniga skrifter för honom, och man läste de allra lättsmältaste man kunde få tag i, det hjälpte icke. Då kom ett budskap från en av världens visaste män; man hade vänt sig till honom, och han lät dem veta, att det fanns ett säkert medel att hugsvala och bota den lidande. — I konungens eget rike växer i skogen en växt av himmelskt ursprung, så och så ser den ut, man kan ej taga miste på den — och därmed följde en avbildning av växten, som var lätt att känna igen — den grönskar både vinter och sommar, tag därför varje afton ett friskt blad av den och lägg det på konungens panna, så ljusnar det i hans tankar, och en ljuv dröm om natten skall stärka honom till den kommande dagen.

Detta var nu tydligt nog, och alla doktorer och professorn i botanik gingo ut i skogen. — Ja, men var var växten?

— Jag har nog fått den med i knippan, sade svinherden, av den har blivit aska för länge sedan, men jag förstod icke bättre.

— Förstod icke bättre! sade de allesammans. Okunnighet! Okunnighet! Vad du är stor! Och de orden kunde svinherden lägga på hjärtat, han och ingen annan, menade de.

Icke ett blad stod att finna; det enda, som fanns, låg i den dödas kista, och det visste ingen av.

Och i sitt svårmod gick konungen själv ut i skogen till stället. Här har trädet stått, sade han, det är ett heligt ställe.

Och marken där blev inhägnad med ett förgyllt staket, och en skiltvakt sattes dit, och det både dag och natt.

Professorn i botanik skrev en avhandling om den himmelska växten, och därför blev han förgylld, och det beredde honom stort nöje; och förgyllningen klädde honom och hans familj, och det är det gladaste i hela historien, ty växten var borta, och konungen var tungsint och bedrövad — men det var han även förut, sade skiltvakten.

»HON DUGDE INTE.»

Borgmästaren stod vid det öppna fönstret; han hade skjorta med manschetter och bröstnål i kråset och var utomordentligt väl rakad, eget arbete; dock hade han kommit att giva sig en liten skråma, men över den satt en bit tidningspapper.

— Hör hit, du lille! ropade han.

Och den lille var ingen annan än tvätterskans son, som just gick förbi och ödmjukt tog av sig mössan; den hade bräckt skärm och var inrättad att stoppa i fickan. I de torftiga men rena och särdeles väl lappade kläderna och med tunga träskor på fötterna stod gossen så ödmjukt, som om det varit inför kungen själv han stått.

— Du är en bra gosse, sade borgmästaren, du är en hövlig gosse! Din mor håller väl på att tvätta kläder nere vid ån; dit skall du väl ned med det du har i fickan? Det är illa ställt med mor din. Hur mycket har du där?

— Ett halvt kvarter, sade gossen förskräckt och med dämpad röst.

— Och i morse fick hon lika mycket? fortfor mannen.

— Nej, i går var det! svarade gossen.

— Två halva gör en hel! — Hon duger inte! Det är sorgligt med den klassens folk! Säg till din mor, att hon borde skämmas! Och bli du aldrig någon fyllbult, men det blir du nog! — Stackars barn! — Gå nu!

Och gossen gick; mössan höll han kvar i handen, och blåsten tumlade om med hans gula hår, så att det stod i långa testar kring huvudet. Han vek om gathörnet, in i gränden ned till ån, där modern stod ute i vattnet vid klappbrädet och slog med klappträet på det tunga linnet. Det gick ström i vattnet, ty kvarnluckorna voro öppnade, lakanet drev för strömmen och var nära att rycka omkull klappbrädet; tvätthustrun måste hålla igen.

— Rätt som det är, seglar jag av, sade hon; det var bra, att du kom, ty jag kan behöva litet att liva upp krafterna med; det är kallt här ute i vattnet; i sex timmar har jag stått här. Har du någonting åt mig?

Gossen tog fram buteljen, och modern satte den för munnen och tog sig en klunk.

— Å, vad det gör gott, vad det värmer! Det är lika gott som varm mat, och det är inte så dyrt. Drick, min gosse! Du ser så blek ut, du fryser i dina tunna kläder! Det är ju höst också. Hu! Vattnet är kallt! Bara jag inte blir sjuk! Men det blir jag inte. Ge mig en tår till, och drick du med, men bara en liten droppe! Du får inte vänja dig därvid, mitt stackars fattiga barn.

Och hon gick omkring bryggan, där gossen stod, och steg upp på land; vattnet rann av sävmattan, som hon hade kring livet på sig, vattnet strömmade från hennes kjortel.

— Jag sliter och släpar, så att blodet är färdigt att spricka ut från nagelrötterna på mig, men det är detsamma, bara jag kan hederligt få dig fram i världen, mitt söta barn!

I det samma kom en något äldre hustru, torftig i klädsel och utseende, halt på ena benet och med en ofantligt stor löslock hängande över ena ögat; det skulle skylas av locken, men den gjorde lytet ännu mer i ögonen fallande. Hon var en vän till tvätterskan; »halta Maria med locken» kallade grannarna henne.

— Stackare, vad du sliter och släpar och står i det kalla vattnet! Du kan nog behöva litet att värma dig med, och ändå har man ont av den droppe du får! — Och nu var snart borgmästarens hela tal till gossen framburet till tvätterskan; ty Maria hade hört alltsammans, och det hade förargat henne, att han talade så till barnet om dess egen mor och om den droppe hon tog, just som borgmästaren själv gjorde stort middagskalas med vin buteljvis, fina viner och starka viner, litet för mycket för många. Men det kallar man icke att dricka; de duga, men du duger inte.

— Såå, han har talat med dig, barn! sade tvätterskan och hennes läppar darrade. Du har en mor, som inte duger! Kanske har han rätt. Men till barnet borde han icke ha sagt det. Dock, från det huset kommer mycket över mig.

— Ni har ju tjänat där i huset, då borgmästarens föräldrar levde och bodde där; det är många år sedan dess. Många kappar salt har man ätit upp sedan den tiden, så att man nog kan vara törstig, och Maria skrattade. Det är stor middag i dag hos borgmästarens, det skulle ha givits återbud, men det blev för sent, och maten var redan färdig. Det har jag fått veta av drängen. För en timme sedan kom brev om att den yngre brodern dött i Köpenhamn.

— Är han död? utbrast tvätterskan och blev likblek.

— Kors då, sade gumman, tar ni er det så nära? Nå, nå, ni kände honom, sedan ni tjänade där i huset.

— Är han död! Han var den bästa, den hederligaste människa! Vår Herre får inte många sådana som han! Och tårarna runno utför kinderna på henne. O, min Gud! Det går runt omkring för mig! Det är därför, att jag drack ur hela buteljen, jag tålde inte vid det, jag känner mig så dålig. Och hon stödde sig mot planket.

— Herre Gud, ni är mycket klen, mor, sade gumman. Men vänta, det kan väl gå över! — Nej, ni är riktigt sjuk, det blir bäst, att jag för er hem.

— Men tvättkläderna då?

— Dem skall jag nog taga hand om. Tag mig under armen! Gossen kan stanna här och se efter kläderna så länge, så skall jag komma och tvätta återstoden; det är ju bara en liten smula,

Och benen sviktade under tvätterskan.

— Jag har stått för länge i det kalla vattnet, jag har inte fått vått eller torrt sedan i morse, jag har feber i kroppen. O, Herre Jesus, hjälp mig hem! Mitt stackars barn! Och hon grät.

Gossen grät och satt snart ensam vid ån vid de våta kläderna. De bägge gummorna gingo långsamt, tvätterskan vacklande, uppför gränden, veko om gathörnet, förbi borgmästarens hus, och just där utanför dignade hon ned på gatstenarna. Folk samlade sig.

Halta Maria skyndade in i huset efter hjälp. Borgmästaren och hans gäster sågo ut genom fönstren.

— Det är tvätterskan, sade han, hon har fått litet för mycket till bästa; hon duger inte; det är synd om den snälle gossen hon har. Jag tycker verkligen om barnet. Men modern duger inte!

Och hon bragtes till sans igen och leddes till sitt fattiga hem, där hon kom i säng. En spilkum varmt öl med smör och socker gick den beskedliga Maria att laga till; det var den medicin hon ansåg vara den bästa, och så gick hon till tvättstället, tvättade mycket dåligt men välment, bar egentligen blott de våta kläderna upp i land och lade dem i en korg.

Om aftonen satt hon i det torftiga rummet hos tvätterskan. Ett par brynta potatisar och ett stycke präktig, fet skinka hade hon fått av borgmästarens köksa åt den sjuka; det hade både gossen och Maria gott av; den sjuka gladde sig åt lukten, den var så födande, sade hon.

Och gossen gick till sängs och i samma säng, i vilken modern låg, men han hade sin plats på tvären vid fötterna, med en gammal golvmatta över sig, hopsydd av blå och röda lister.

Och det var litet bättre med tvätterskan; det varma ölet hade stärkt henne, och lukten av den goda maten gjorde gott.

— Tack, du goda själ, sade hon till Maria, jag skall också omtala allt för dig, så snart gossen somnat. Jag tror, att han redan gjort det. Hur söt och rar han ser ut med de lyckta ögonen! Han vet inte, hur hans mor har det. Vår Herre låte honom aldrig få pröva på detsamma! — Jag tjänade hos kammarrådets, borgmästarens föräldrar; då hände sig, att den yngste av sönerna, studenten, kom hem; den tiden var jag ung, yr och tokig men hederlig, det kan jag säga inför Guds ansikte, sade tvätterskan. — Studenten var så munter och glad och hygglig; varje blodsdroppe i honom var rättskaffens och god! Bättre människa har inte funnits på jorden. Han var son i huset och jag bara tjänstflicka, men vi blevo fästfolk, i tukt och ära. En kyss är väl ingen synd, när man riktigt håller av varandra. Och han talade om det för sin mor; hon var som Vår Herre för honom här på jorden, och hon var så klok, god och älsklig. — Han reste bort, och sin guldring satte han på mitt finger. Då han väl var borta, kallade min matmoder mig in till sig; allvarlig och dock så mild stod hon där och talade, som Vår Herre själv skulle göra; hon gjorde klart för mig avståndet i anda och sanning mellan honom och mig. — Nu ser han bara, hur bra du ser ut, men det fagra utseendet skall förgå. Du har inte fått sådan uppfostran som han, ni stå inte på samma höjd i andens rike, och däri ligger olyckan. Jag aktar den fattige, sade hon, hos Gud kan han måhända få en högre plats än mången rik, men på jorden får man ej gå över i orätt spår, när man kör framåt, eljest stjälper vagnen, och ni skulle stjälpa bägge två.

Jag vet, att en bra karl, en hantverkare, har friat till dig, det är Erik handskmakare; han är änkling, har inga barn, står sig gott, tänk på den saken! — Varje ord hon sade gick som en kniv genom mitt hjärta, men frun hade rätt, och det tryckte och tyngde mig. — Jag kysste hennes hand och grät bittra tårar och det ännu mer, när jag kom in i min kammare och lade mig på min säng. Det var en svår natt, som följde. Vår Herre vet, vad jag led och stred. Så gick jag på söndagen till Herrens bord för att få ljus inom mig. Då var det som en skickelse: just som jag gick ur kyrkan, mötte jag Erik handskmakare. Nu fanns ej mer något tvivel i mitt sinne, vi passade för varandra i ställning och villkor, ja han var till och med en välbärgad man. Och så gick jag rakt fram till honom, fattade hans hand och sade: Stå dina tankar ännu till mig? — Ja, evigt och alltid, sade han. — Vill du ha en flicka, som aktar och ärar dig men icke håller av dig, men det kan väl komma? — Det skall komma, sade han, och så gåvo vi varandra handen. Jag gick hem till min matmoder; guldringen, som sonen hade givit mig, bar jag på mitt bara bröst; jag kunde ej sätta den på mitt finger om dagen utan blott varje afton, när jag lade mig i min säng. Jag kysste ringen, så att min mun blödde därvid, och så gav jag den åt min matmoder och sade, att veckan därpå skulle det lysas från predikstolen för mig och handskmakaren. Så tog min matmoder mig i sin famn och kysste mig — hon sade inte, att jag inte dugde, men den tiden var jag kanske också bättre, ehuru jag ännu inte så mycket prövat på världens motgångar. Och så stod bröllopet vid kyndelsmässotiden; och det första året gick bra, vi höllo gesäll och lärgosse, och du, Maria, tjänade hos oss.

— Ack, ni var en präktig matmoder, sade Maria, aldrig glömmer jag, hur snälla ni och er man voro.

— Det var i de goda åren du var hos oss. — Barn hade vi då icke. — Studenten såg jag aldrig mera. — Jo, jag såg honom, men han såg icke mig. Han kom hit till sin moders begravning. Jag såg honom stå vid graven, han var så kritvit och så sorgsen, men det var för moderns skull. Då sedermera fadern dog, var han utomlands och kom icke hit och har icke heller sedan varit här. Aldrig gifte han sig, det vet jag — han var visst advokat —, mig kom han icke ihåg, och om

han hade fått se mig, så hade han dock säkert icke känt igen mig, så ful som jag är. Och det var ju också mycket bra.

Och hon talade om sina prövningars tunga dagar, huru olyckan liksom vältrade sig över dem. De ägde ett tusen kronor, och som vid gatan fanns ett hus att få för fyra hundra och det skulle löna sig att riva det och bygga ett nytt, så blev huset köpt. Murare och timmermän gjorde ett överslag, att det ytterligare skulle kosta två tusen och fyrtio kronor. Kredit hade Erik handskmakare, penningarna fick han till låns från Köpenhamn, men skepparen, som skulle föra dem, förliste och penningarna med.

— Då var det jag födde min välsignade gosse, som ligger här och sover. — Far föll i en svår, långvarig sjukdom; i tre fjärdedels år måste jag kläda av och på honom. Det gick alldeles bakut för oss, vi lånade och lånade; alla våra saker gingo sin kos, och far dog ifrån oss. — Jag har slitit och släpat, stritt och strävat för barnets skull, skurat trappor, tvättat linne, grovt och fint, men jag skall ej ha det bättre, vill Vår Herre, men han förlossar mig nog och drar försorg om gossen.

Och så somnade hon.

Fram på morgonen kände hon sig styrkt och stark nog, som hon trodde, till att åter gå till sitt arbete. Men knappt hade hon kommit ut i det kalla vattnet, förrän hon angreps av en skälvning, en vanmakt; krampaktigt tog hon emot sig med handen, tog ett steg uppåt och föll omkull. Huvudet låg på torra landet men fötterna ute i ån; hennes träskor, med vilka hon stått på bottnen — en halmsudd låg i vardera skon —, flöto med strömmen. Här anträffades hon av Maria, som kom med kaffe.

Från borgmästaren hade bud varit där hemma, att hon genast skulle infinna sig hos honom; han hade någonting att säga henne. Det var för sent. En barberare efterskickades för att slå upp ådern på henne; tvätterskan var död.

— Hon har supit ihjäl sig, sade borgmästaren.

I brevet, som meddelade underrättelsen om broderns död, uppgavs testamentets innehåll, och i det stod att 1,200 kronor testamenterades åt handskmakaränkan, som en gång hade tjänat hos hans föräldrar. Efter bästa förstånd skulle pen-

ningarna i större eller mindre poster givas till henne och hennes barn.

— Det har varit något trassel mellan min bror och henne, sade borgmästaren; det är bra, att hon är borta; gossen får nu alltsammans, och jag skall lämna honom till något bra folk; en bra hantverkare kan han bliva. — Och i de orden lade Vår Herre sin välsignelse.

Och borgmästaren kallade gossen till sig, lovade att draga försorg om honom och sade honom, huru bra det var, att hans mor var död; hon dugde inte.

Hon fördes till kyrkogården, fattigkyrkogården. Maria planterade en liten rosbuske på graven; gossen stod vid hennes sida.

— Min goda moder! sade han, och tårarna strömmade; är det sant det, att du inte dugde?

— Jo, hon dugde! sade den gamla pigan och såg upp mot himmeln. Jag vet det sedan många år och sedan senaste natten. Jag säger dig jag: hon dugde! Och Vår Herre i himmelns rike säger så med, om än världen säger: Hon dugde inte!

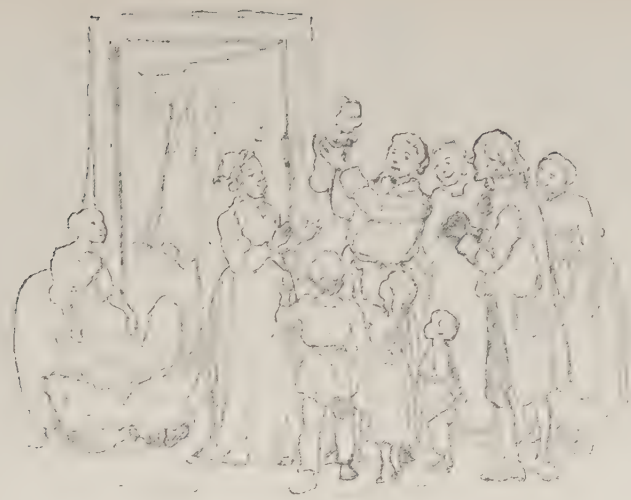

DEN SISTA PÄRLAN.

Det var ett rikt hus, ett lyckligt hus. Allt där inne, herrskap och tjänstfolk, vännerna med, voro lyckliga och glada; där hade just nyss blivit född en arvinge, en son, och både moder och barn befunno sig väl.

Lampan i den trevliga sängkammaren var till hälften övertäckt, tunga gardiner av dyrbart sidentyg voro tätt hopdragna för fönstren. Mattan var tjock och mjuk som mossa, allt var för att blunda, sova, skönt vila sig på; och det gjorde också vakhustrun; hon sov, och det kunde hon, allt var gott och präktigt här. Husets skyddsande stod vid sängens huvudgärd; över barnet vid moderns bröst bredde sig liksom ett nät av tindrande stjärnor, så rika; var och en av dem var en lyckans pärla. Livets goda feer, alla hade de lämnat sin gåva till den nyfödde; där lyste hälsa, rikedom, lycka, kärlek, kort sagt allt vad människorna kunna önska sig på jorden.

— Allt är här lämnat och givet, sade skyddsanden.

— Nej! ljöd en stämma strax invid, det var barnets goda ängel. En fe har ännu icke lämnat sin gåva, men hon läm-

nar den, lämnar den en gång, om också år komma att förgå. Den sista pärlan fattas!

— Fattas! Här får ingenting fattas, och skulle det verkligen vara så, låtom oss då söka upp henne, den mäktiga feen, låtom oss gå till henne!

— Hon kommer, hon kommer en gång! Hennes pärla måste vara med, för att kransen skall kunna bindas tillsammans.

— Var bor hon? Var är hennes hem? Säg mig det, jag går och hämtar pärlan!

— Du vill det! sade barnets goda ängel; jag för dig till henne, var hon än må sökas; hon har ingen varaktig stad, hon kommer till kejsarens slott och till den fattigaste bonde, ingen människa går hon spårlöst förbi, åt dem alla lämnar hon sin gåva, den må vara en värld eller en leksak. Även detta barn måste hon möta. Du tänker, att tiden är lika lång men icke lika nyttig, nåväl, vi gå att hämta pärlan, den sista pärlan i denna rikedom!

Och hand i hand svävade de bort till det ställe, som för den stunden var feens hem.

Det var ett stort hus med mörka gångar, tomma rum och förunderligt tyst; en rad av fönster stodo öppna, så att den kalla luften riktigt kunde tränga in; de långa, vita, nedhängande gardinerna rörde sig för luftdraget.

Mitt på golvet stod en öppen likkista, och i denna vilade liket av en kvinna, ännu i sina bästa år; de vackraste friska rosor lågo strödda över henne, så att man ej kunde se annat än de hopknäppta, fina händerna och det i döden förklarade, ädla ansiktet med invigningens höga, ädla allvar i Gud.

Vid kistan stodo man och barn, en hel skara var det; det minsta satt på faderns arm, de framburo sitt sista farväl; och mannen kysste hennes hand, som nu var såsom ett vissnat löv men som förr med styrka och kärlek hade vårdat sig om dem. Bittra, tunga tårar föllo i stora droppar ned på golvet, men icke ett ord yttrades. I tystnaden här låg en värld av smärta. Och stilla snyftande gingo de bort.

Där stod ett ljus, lågan fladdrade för vinden och sköt upp sin långa röda spets. Främmande folk kom in, de lade kistlocket över den döda, de slogo i spikarna, starkt ljödo ham-

marslagen genom husets rum och gångar, de trängde till de hjärtan, som blödde.

— Vart för du mig? frågade skyddsanden; här bor ingen fe, vars pärla hör till livets bästa gåvor.

— På detta ställe bor hon, här i denna heliga stund, sade skyddsängeln och pekade bort åt vrån, och där, varest i livets dagar modern hade suttit bland blommor och tavlor, där, varest hon såsom husets välsignade fe nickade kärleksfullt åt man, barn och vänner, där hon, såsom husets solstråle, spridde glädje och var det helas sammanhållning och hjärta, där satt nu en främmande kvinna, klädd i långa, sida kläder. Sorgen var det, härskarinnan här, moder nu i den dödas ställe. En brännande tår tillrade ned i hennes sköte; den blev en pärla; den gnistrade med alla regnbågens färger, och ängeln tog den, och pärlan glänste som en stjärna med sjufärgad glans.

— Sorgens pärla, den sista, som icke får fattas! Genom den förhöjas de andras glans och makt. Ser du skimret här av regnbågen, den som förenar jorden med himmeln? För var och en av våra kära, som dör ifrån oss, hava vi en vän mer i himmeln att längta efter. I jordens natt se vi uppåt mot stjärnorna, ut mot fulländningen; betrakta Sorgens pärla! I den ligga psykevingarna; de bära oss bort härifrån.

TVÅ JUNGFRUR.

Har du någonsin sett en jungfru? Det vill säga, vad gatläggarna kalla en jungfru, en att stampa ned stenläggningen med. Hon är helt och hållet av trä, bred nedtill med en järnring omkring och smal upptill med en käpp igenom; den är hennes armar.

Inne på materialgården stodo två sådana jungfrur; de stodo där bland spadar, famnmått och skottkärror, och där förspordes det, att »jungfrun» icke längre skulle kallas »jungfru» utan stamp, och det är i gatläggarspråket den nyaste och enda riktiga benämningen för vad vi alla i gamla tider kallade en jungfru.

Nu finns det bland oss människor någonting man kallar »emanciperade fruntimmer», till vilka räknas skolföreståndarskor, barnmorskor, dansöser, som kunna stå på ett ben i tjänsten, modehandlerskor och vakmadamer, och till denna rad av emanciperade slöto sig också de båda jungfrurna i materialgården; de voro jungfrur vid vägbyggnadsväsendet, och de ville på inga villkor avstå sitt goda gamla namn och låta kalla sig stamp.

— Jungfru är ett människonamn, sade de, men stamp är en sak, och vi låta ej kalla oss för en sak; det är ju att få öknamn.

— Min fästman vore i stånd att slå upp med mig, sade den yngsta, som var förlovad med en hejare; det är en sådan där stor maskin, som driver ned pålar och således gör i det grova vad jungfrun gör i det fina. Han vill ha mig som jungfru men kanske inte som stamp, och således kan jag inte låta dem döpa om mig.

— Ja, förr skall man få bryta av mig mina båda armar, sade den äldsta.

Skottkärran var dock av en annan mening, och skottkärran var någonting, som ansåg sig för en fjärdedels vagn, eftersom hon gick på ett hjul.

— Jag får dock säga er, att det att kallas jungfru är tämligen allmänt och icke på långt när så fint som att kallas stamp, ty genom att bära det namnet kommer man i samma linje som signeten, och tänk bara på lagens signet! Det är det, som giver lagens insegel. I ert ställe skulle jag avstå från jungfrutiteln.

— Aldrig, det är jag för gammal till! sade den äldsta.

— Ni känner bestämt inte till något, som kallas den europeiska nödvändigheten, sade det hederliga gamla famnmåttet. Man får lov att begränsa sig, underordna sig, foga sig efter tid och nödvändighet, och finns det en lag på att jungfrun skall kallas stamp, så m å s t e hon kallas stamp. Var sak har sitt famnmått.

— Då ville jag likväl hellre, sade den yngsta, låta kalla mig fröken, om så galet skulle vara; fröken smakar dock alltid litet av jungfru.

— Men jag låter hellre hugga mig till småved, sade den gamla jungfrun.

Nu gingo de till sitt arbete. Jungfrurna fingo åka, de lades i skottkärran, och nog var det en fin behandling, men stampar blevo de kallade.

— Jung —! sade de, när de stampade mot stenläggningen, jung—! och de voro nära att säga ut hela ordet jungfru, men de beto tvärt av ordet; de sväljde det igen, ty de funno, att de icke en gång borde svara. Men inbördes tilltalade de alltid

varandra med namnet jungfru och prisade de gamla goda dagarna, då man kallade var sak med dess rätta namn och man kallades jungfru, då man var en jungfru; och det förblevo de bägge två, ty hejaren, den stora maskinen, slog verkligen upp med den yngsta; han ville inte inlåta sig med en stamp.

YTTERST I HAVET.

Ett par stora fartyg voro sända högt upp mot nordpolen för att där upptäcka ländernas gränser mot havet och pröva, huruvida människor kunde tränga fram där. Redan hade de under år och dag seglat där uppe bland tjocka och is och utstått stora mödor. Nu hade vintern begynt, solen var nedgången, under många, många veckor skulle det bli en lång natt där. Allt runt omkring var ett enda stycke is; vid den var varje fartyg fast förtöjt. Snön låg djup, och av själva snön hade man uppfört bikuplika hus, några stora som våra ättehögar, andra icke större, än att de kunde rymma två eller fyra man. Men mörkt var där icke. Norrskenen lyste röda och blå, det var ett evigt, storartat fyrverkeri, och snön glänste, natten här var en lång, blossande skymning. Under den klaraste tiden kommo skaror av infödingar, underliga att skåda i sina ludna skinnkläder, på sina slädar, som voro förfärdigade av isstycken; de förde med sig skinn i stora buntar,

och av dem erhöllo snöhusen varma golvmattor; skinnen blevo täcken och bolstrar, av vilka matroserna tillredde sig sängar under snökupolen, medan det utanför frös, så att det gnistrade, en köld sådan som vi ej känna till under vår strängaste vintertid. Hos oss var det ännu höstdagar, det tänkte de på där uppe; de tänkte på solstrålarna i hemmet och på de rödgula löven, som hängde på träden. Klockan visade, att det var kväll och liggdags, och i ett av snöhusen lågo redan två och sträckte sig för att vila; den yngste av dem hade med sig sin bästa, rikaste skatt hemifrån, den som farmodern före avresan gav honom, det var bibeln. Var natt låg den under hans huvudgärd; han visste från barndomsåren vad som stod i den; varje dag läste han ett stycke, och på hans läger kommo ofta så tröstande i hans tankar de heliga orden: »Toge jag morgonrodnadens vingar och bleve ytterst i havet, så skulle dock din hand där föra mig och din högra hand hålla mig» — och under sanningens ord och tro tillslöt han ögonen; sömnen kom och drömmen kom, andens uppenbarelse i Gud; själen var levande under kroppens vila; han förnam det, det var som melodier av gamla kära, bekanta sånger; det andades så milt, så sommarvarmt, och från sitt läger såg han det skina över sig, som om snökupolen genomstrålades utifrån. Han lyfte upp sitt huvud, det strålande vita var icke väggar eller tak, det var de stora vingarna från en ängels skuldror, och han såg upp i hans milda, lysande ansikte. Ut från bibelns blad, liksom från en liljas kalk, höjde sig ängeln, bredde sina armar vitt ut, och snöhyddans väggar sänkte sig runt omkring liksom en luftig, lätt töckenslöja. Hemmets gröna fält och kullar med de rödbruna skogarna lågo runt omkring i milt solsken en härlig höstdag; storkens bo stod tomt, men ännu hängde äpplena kvar på vildaplarna, ehuru bladen fallit av; de röda nyponen lyste, och staren visslade i den lilla gröna buren över fönstret i bondgården, där hemmets hem var. Staren visslade, som han fått lära sig, och farmor hängde nate kring buren, liksom sonsonen alltid hade gjort; och smedens dotter, så ung och så vacker, stod vid brunnen och hinkade upp vatten, nickade åt farmor, och farmor vinkade och visade ett brev långt bortifrån. Det hade kommit samma morgon från de kalla länderna, högt uppe från själva nordpolen, där son-

sonen var — i Guds hand. — Och de logo, och de gräto, och han, under is och snö, där i andens värld, under ängelns vingar, såg och hörde allt detta, log med dem och grät med dem. Och man läste högt ur brevet även dessa bibelns ord: »Ytterst i havet skulle dock hans högra hand hålla mig.» Som härlig psalmsång ljöd det runt omkring, och ängeln lät sina vingar lägga sig som en slöja kring den sovande — drömmen var slut —, det var mörkt i snöhuset, men bibeln låg under hans huvud, tron och hoppet lågo i hans hjärta. Gud var med, och hemmet var med — ytterst i havet.

PENNINGGRISEN.

I barnkammaren fanns det så mycket leksaker; högst uppe på skåpet stod sparbössan; den var av lera och formad som en gris. Den hade naturligtvis spricka i ryggen, och sprickan hade med en kniv gjorts större, så att även silverkronor kunde gå ned, och där hade redan gått ned två utom en hop slantar. Penninggrisen var så proppad, att han icke längre kunde skramla, och det är det högsta, vartill en penninggris kan komma. Där stod han nu överst på skåptaket och såg ned på allt i rummet; han visste nog, att med vad han hade i magen kunde han köpa alltsammans, och det är att ha ett gott medvetande.

Det tänkte även de andra på, om de också icke sade det; det fanns ju annat att tala om. Byrålådan stod på glänt, och där visade sig en stor docka; något gammal var hon och sinkad i halsen; hon tittade ut och sade: Skola vi nu leka människor? Det är ju alltid något! Och så blev där en uppstån-

delse, själva tavlorna på väggen vände sig om; de visade, att även de hade en baksida, men det var icke för att säga emot.

Det var mitt i natten, månen lyste in genom fönstret och gav belysning för intet. Nu skulle leken börja, och allt var inbjudet, till och med barnvagnen, som dock hörde till de grövre leksakerna. Envar är god för sig! sade den. Alla kunna inte vara av adel! Någon måste göra gagn, som man säger.

Penninggrisen var den ende, som fick bjudningen skriftligt; han stod så högt, att de icke trodde, att han kunde höra den muntligen framförd, och svarade icke heller, om han skulle komma, ty han kom icke; skulle han vara med, måste det vara såsom åskådare från sin plats, det kunde de rätta sig efter, och det gjorde de.

Den lilla dockteatern blev genast uppställd så, att han kunde titta rakt in i den; de ville börja med att spela komedi, och så skulle det bli te och förståndsövning, och med denna började de genast. Gunghästen talade om inridning och fullblod, barnvagnen om järnbanor och ångkraft — detta var ju alltsammans något, som hörde till deras fack och som de kunde tala om. Vägguret talade om politik — tick-tack! Det visste vad klockan var slagen; men man sade, att det icke gick rätt. Spanska röret stod och var stolt över sin doppsko och sin silverknapp; det var ju beslaget både upptill och nedtill; i soffan lågo två broderade kuddar; de voro vackra och dumma — och så kunde komedien börja.

Alla sutto de och sågo på, och det bads, att man skulle smälla, knalla och skramla, allteftersom man var belåten till. Men ridpiskan sade, att hon aldrig smällde för de gamla utan endast för de oförlovade. Jag knallar för allting, sade knallpärlan. Någonstans skall man ju vara! menade spottlådan. Sålunda hade envar sin tanke under komedien.

Stycket var klent men spelades väl; alla de spelande vände den målade sidan utåt; man fick bara se dem på den ena sidan, icke på avigan; och alla spelade de utmärkt, ända framför teatern; tråden var för lång i dem, men så mycket bättre syntes de. Den sinkade dockan blev så betagen, att sinkan lossnade, och penninggrisen blev på sitt sätt så betagen, att han beslöt att göra något för en av dem och sätta honom

i sitt testamente, såsom den där, när tiden var inne, skulle få ligga i öppen grav med honom.

Det var en sann njutning, så att man avstod från tevattnet och nöjde sig med förståndsövningen. Detta kallade man att leka människor, och det var icke något ont i det, ty de lekte endast — och envar tänkte på sig och på vad penninggrisen tänkte, och penninggrisen tänkte längst, han tänkte ju på testamente och begravning — och när inträffade den? Alltid förrän man väntar. — Knack! Där föll han ned från skåpet — låg på golvet i tusen bitar, medan slantarna dansade och hoppade; de minsta snurrade, de stora rullade, i synnerhet den ena silverkronan; hon ville riktigt ut i världen. Och det kom hon, och det kommo de allesammans; och bitarna av penninggrisen kommo i soplåren. Men på själva skåpet stod, redan dagen efter, en ny penninggris av lera; det var ännu icke ett öre i honom, och därför kunde han icke heller skramla; däruti liknade han den andra; detta var alltid en början — och med den vilja vi sluta.

IBB OCH LILLA KRISTINA.

I närheten av Gudenå, inne i Silkeborgsskogen, höjer sig en landrygg, liksom en hög vall. Den kallas Åsen, och nedanför denna, väster ut, låg, ja ligger ännu, en liten bondgård med magra ägor; sanden lyser igenom den tunna råg- och kornåkern. Det är nu åtskilliga år sedan; folket, som bodde där, drev sitt lilla åkerbruk och hade dessutom tre får, ett svin och två oxar; kort sagt, de hade sitt uppehälle rätt bra, om de rättade mun efter matsäcken; ja, de hade väl också kunnat bringa det ända därhän att hålla ett par hästar, men de sade som de andra bönderna där: Hästen äter upp sig själv; han tär för den nytta han gör. Jeppe-Jens skötte sin lilla jordlott om sommaren och var under vintern en flink träskomakare. Han hade då också ett biträde, en karl, som förstod att skära träskor, som både voro starka och lätta och hade fason; skor och slevar skuro de; det gav penningar, och man kunde icke kalla Jeppe-Jens' för fattigt folk.

Lille Ibb, en sju års gosse, husets enda barn, satt och såg på, täljde på en pinne och skar sig även i fingrarna; men en dag hade han täljt två träbitar, så att de sågo ut som små träskor. De skulle, sade han, givas åt lilla Kristina, och hon var pråmkarlens lilla dotter, och hon var så fin och så täck som ett herrskapsbarn; hade hon haft kläder efter sitt utseende, skulle ingen kunnat tro, att hon var från ljungtorvsstugan

på Seishede. Där bodde hennes far, som var änkling och födde sig med att pråma ved från skogen ned till Silkeborgs ålfiske, ja, ofta därifrån vidare upp till Randers. Han hade ingen, som kunde se om lilla Kristina, som var ett år yngre än Ibb, och därför var hon nästan alltid hos honom på prämen och bland ljungen och lingonriset; men om han nödvändigt skulle ända upp till Randers, ja, då kom lilla Kristina över till Jeppe-Jens'.

Ibb och lilla Kristina kommo väl överens såväl i leken som i fatet; de rotade, och de grävde, de kröpo, och de gingo, och en dag vågade sig bägge på egen hand nästan ända upp på Åsen och ett stycke in i skogen; en gång hittade de där snäppägg, det var en stor tilldragelse.

Ibb hade ännu aldrig varit över till Seishede, aldrig prämat över sjöarna till Gudenå, men nu skulle han det. Han var bjuden av prämkarlen, och aftonen förut följde han med honom hem.

På de högt uppstaplade vedträna i prämen sutto bittida på morgonen de båda barnen och åto bröd och hallon. Prämkarlen och hans biträde stakade sig fram; det gick med strömmen i rask fart utför ån, genom sjöarna, vilka tycktes vara stängda av skog och vass, men alltid fanns där dock någon genomfart, om än de gamla träden lutade sig långt ut och ekarna sträckte fram kala grenar, som om de hade vikit upp ärmarna och ville visa sina knotiga, nakna armar; gamla alar, vilka strömmen hade lossat från strandsluttningen, höllo sig med rötterna fast vid bottnen och liknade små skogbeväxta holmar; näckrosor gungade på vattnet; det var en härlig färd! — Och så kom man till ålfisket, där vattnet brusade genom slussarna; det var någonting för Ibb och Kristina att se på.

Den tiden fanns här ännu varken fabrik eller stad; här stod blott den gamla lantgården, och dess gårdsbruk var icke stort; vattnets fall genom slussen och vildandens skri, det var då den egentliga livligheten därstädes. — När veden var lossad, köpte sig Kristinas far en stor knippa ål och en liten slaktad gris, vilket alltsammans lades i en korg, som sattes akter ut på prämen. Nu gick det mot strömmen hem; men det var medvind, och då de satte segel till, var det lika gott, som om de hade haft två hästar för.

Då de med pråmen hade kommit så högt upp under skogen, att de lågo vid ett ställe, varifrån karlen, som hjälpte till att pråma, hade bara en liten bit hem, så gingo han och Kristinas far i land men ålade barnen att hålla sig stilla och försiktiga. Men det gjorde de icke länge; de måste titta ned i korgen, där ålarna och grisen voro gömda, och grisen måste de lyfta upp och bära, och då bägge ville bära honom, så tappade de honom, och det mitt i vattnet; där drev han med strömmen; det var en förskräcklig händelse.

Ibb hoppade i land och sprang ett litet stycke, sedan kom även Kristina. Tag mig med dig! ropade hon, och nu voro de snart inne i buskarna; de sågo icke längre pråmen eller ån. Ett litet stycke till sprungo de; då föll Kristina omkull och grät; Ibb hjälpte upp henne.

— Kom med mig! sade han. Huset ligger där borta! Men det låg inte där borta. De gingo och gingo, över vissna löv och torra, avfallna grenar, som knakade under deras små fötter; nu hörde de ett högt rop — de stodo stilla och lyssnade; nu skrek en örn, det var ett ohyggligt skri, de blevo helt förskräckta; men framför dem inne i skogen växte de vackraste blåbär i en otrolig mängd; detta var alltför inbjudande, för att de icke skulle stanna, och de stannade, och de åto och blevo alldeles blåa om mun och kinder. Nu hördes åter ett rop.

— Vi få stryk för grisen! sade Kristina.

— Låt oss gå hem till vårt! sade Ibb; det är här i skogen. Och de gingo; de kommo på en körväg, men hem förde den icke, och mörkt blev det, och rädda voro de. Den sällsamma tystnaden runt omkring avbröts av hemska skrik av den stora hornugglan eller av ljud av fåglar, som de icke kände till. Slutligen fastnade båda två i en buske; Kristina grät, och Ibb grät, och då de så hade gråtit en stund, lade de sig ned i lövet och somnade.

Solen var högt uppe, då de vaknade; de fröso, men uppe på höjden strax invid sken solen ned mellan träden; där kunde de värma sig, och därifrån, menade Ibb, borde de kunna se hans föräldrars hus; men de voro långt ifrån det, i en helt annan del av skogen. De kravlade sig ända upp på höjden och stodo där på en brant vid en klar, genomskinlig sjö; fisken

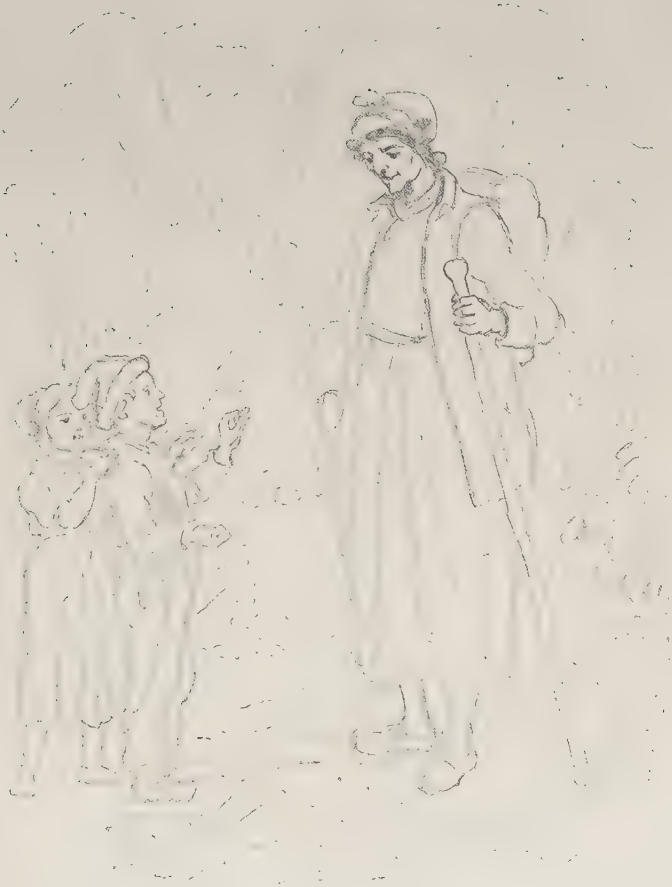

stod där i hela stim, belysta av solstrålarna. Vad de här sågo var så oväntat, och strax invid stod en stor buske med nötter, ja, till och med sju i klasen; och de plockade, och de knäppte och togo ur de fina kärnorna, som hade börjat stadga sig, och så kom ännu en överraskning, en förskräckelse. Från busken trädde fram en lång gammal gumma, med ett ansikte så brunt och ett hår så glänsande svart; vitan i hennes ögon lyste liksom på en morian; hon hade ett bylte på ryggen och en knölpåk i handen; hon var en tatterska. Barnen förstodo icke genast vad hon sade, och hon tog tre stora nötter upp ur fickan; inuti var och en av dem lågo de vackraste saker gömda, berättade hon; det var önskenötter.

Ibb såg på henne, hon var så vänlig, och så tog han mod till sig och frågade, om han kunde få de där nötterna, och gumman gav honom dem och plockade sig en hel ficka full av dem på busken.

Och Ibb och Kristina sågo med stora ögon på de tre önskenötterna.

— Är det i den här en vagn med hästar för? frågade Ibb.

— Det är en guldvagn med guldhästar, sade gumman.

— Ge mig den då! sade lilla Kristina, och Ibb gav henne den, och gumman knöt in nöten i hennes halsduk.

— Finns det inne i den här en sådan där liten vacker halsduk som Kristina där har? frågade Ibb.

— Där äro tio halsdukar, sade gumman. De äro vackra klänningar, strumpor och hatt.

— Då vill jag ha den också! sade Kristina, och lille Ibb gav henne även den andra nöten. Den tredje var en liten svart en.

— Den där skall du behålla, sade Kristina, och den är också vacker.

— Och vad är det i den? frågade Ibb.

— Det allra bästa för dig! sade tatterskan.

Och Ibb behöll nöten. Gumman lovade att föra dem på rätta vägen hem, och de gingo, men visserligen i en alldeles motsatt riktning, än de skulle ha gått; men därför får man icke beskylla henne för att hon ville stjäla barn.

I den villsamma skogen mötte de skogvaktaren Krän;

han kände Ibb, och med hans tillhjälp kom Ibb med lilla Kristina hem, där man var i stor ångest för dem; och förlåtelse fingo de, ehuru båda hade gjort sig förtjänta av en god risbastu, först därför att de läto grisen falla i vattnet och sedan för att de hade sprungit sin väg.

Kristina kom hem på heden, och Ibb stannade i det lilla skogshuset. Det första han där gjorde om aftonen var att taga fram nöten, som gömde »det allra bästa». Han lade den mellan dörren och dörrkarmen och klämde så till; nöten knäcktes, men icke ett tecken till kärna stod där att finna; den var fylld liksom med snus eller mull; den var maskäten, såsom det kallas.

— Ja, det kunde jag nog tro! menade Ibb. Hur skulle det inne i den där lilla nöten kunna finnas plats för det allra bästa? Kristina får varken fina kläder eller guldvagn ur sina två nötter.

Och vintern kom, och det nya året kom.

Och det gick flera år. Nu skulle Ibb gå och läsa för prästen, och han bodde långt bort. Vid den tiden kom en dag pråmkarlen och berättade för Ibbs föräldrar, att lilla Kristina nu skulle ut och förtjäna sitt bröd och att det var en verklig lycka för henne, att hon kom i de händer hon kom och fick tjänst hos ett så bra folk. Tänk, hon skulle till det rika krögarfolket i Herningstrakten, väster ut; där skulle hon gå mor till handa, och sedan, om hon skickade sig väl och när hon blivit konfirmerad där, skulle de behålla henne.

Och Ibb och Kristina togo avsked av varandra; fästman och fästmö kallade man dem; och hon visade honom vid avskedet, att hon ännu hade kvar de två nötterna, som hon fick av honom, då de gingo vilse i skogen, och hon sade, att hon i' sin klädkista gömde de små träskor han som pojke hade skurit och skänkt henne. Och så skildes de åt.

Ibb blev konfirmerad men stannade i sin mors hus, ty han var en flink träskomakare, och på sommaren skötte han väl det lilla jordbruket; hans mor hade ingen annan hjälp därtill, Ibbs far var död.

Endast sällan och då genom ett postbud eller en ålbonde hörde man något om Kristina; hon hade det bra hos det rika krögarfolket, och då hon hade gått fram, skrev hon till fa-

dern ett brev med hälsningar till Ibb och hans mor; i brevet stod berättat om sex nya lintyg och en vacker klänning, som Kristina hade fått av sin husbonde och matmor. Det var riktigt goda nyheter.

En vacker dag följande vår knackade det på Ibbs och hans mors dörr; det var prånkarlen med Kristina; hon kom på besök för en dag; det var just en lägenhet till Them och tillbaka igen, och den begagnade hon sig av. Vacker var hon som en fin fröken, och fina kläder hade hon; de voro väl sydda och sutto bra. I full stål stod hon där, och Ibb gick i sina gamla vardagskläder. Han kunde alls icke komma sig för att säga något; han tog henne visserligen i hand, höll den så fast och var så innerligt glad, men munnen kunde han ej få i gång; men det kunde lilla Kristina; hon talade, hon kunde berätta, och hon kysste Ibb rätt på munnen.

— Känner du mig inte tillräckligt? sade hon. Men även då de kommo på tu man hand och han ännu stod och höll henne i handen, var allt vad han kunde säga endast detta: Du har blivit liksom en fin dam, och jag ser så sluskig ut. Vad jag har tänkt på dig, Kristina, och på gamla tider!

Och de gingo arm i arm upp på Åsen och sågo över Gudenå bort åt Seishede med de stora ljungbackarna, men Ibb sade ingenting; men då de skildes åt, stod det klart för honom, att Kristina måste bli hans hustru; de hade ju kallats fästman och fästmö alltifrån det de voro små; de voro, tyckte han, ett förlovat par, ehuru ingen av dem själva hade sagt det.

Endast några timmar till kunde de få vara tillsammans, ty hon skulle tillbaka till Them, varifrån vagnen tidigt följande morgon skulle fara väster ut igen. Fadern och Ibb följde med henne till Them; det var klart månsken, och då de kommo dit och Ibb ännu höll Kristinas hand, kunde han icke släppa den; hans ögon, de voro så klara, men orden blevo ej många, men det var ord från hjärtat vartenda ett. — Om du inte fått för fina vanor, sade han, och du kan finna dig uti att leva i mors hus med mig som din äkta man, så bli vi två en gång man och hustru ... men vi kunna ju vänta litet?

— Ja, låt oss se tiden an, Ibb, sade hon, och så tryckte hon hans hand, och han kysste henne på munnen. Jag litar

på dig, Ibb, sade Kristina, och jag tror, att jag tycker om dig; men låt mig få sova på saken!

Och så skildes de åt. Och Ibb sade till prånkarlen, att han och Kristina nu voro så gott som förlovade, och prånkarlen tyckte, att det var så, som han alltid hade tänkt sig det; och han följde med Ibb hem och sov i samma säng med honom, och så talades icke mera om förlovningen.

Ett år hade gått. Två brev hade växlats mellan Ibb och Kristina. »Trofast intill döden!» stod det bredvid underskriften. En dag trädde prånkarlen in till Ibb; han hade hälsningar till honom från Kristina; vad han för övrigt hade att säga gick det litet långsamt med; men det var det, att det gick Kristina väl, mer än väl; hon var ju en vacker flicka, aktad och avhållen. Krögarens son hade varit hemma på besök; han var anställd vid någonting stort i Köpenhamn, på ett kontor; han tyckte mycket om Kristina, hon fann även honom efter sitt sinne, hans föräldrar voro nog icke heller ovilliga, men nu låg det dock Kristina på hjärtat, att Ibb tänkte så mycket på henne, och så hade hon tänkt att skjuta lyckan ifrån sig, sade prånkarlen.

Ibb sade till en början icke ett ord, men han blev så vit i ansiktet som ett lärft, skakade litet på huvudet, och så sade han: Kristina får inte skjuta sin lycka ifrån sig!

— Skriv ett par ord till henne! sade prånkarlen.

Och Ibb skrev också, men han kunde icke riktigt sätta ihop orden så, som han ville, och han strök över, och han rev sönder — men om morgonen var ett brev färdigt till lilla Kristina, och här är det:

— Det brev du skrivit till din far har jag läst och ser, att det går dig väl på alla sätt och att du kan få det ännu bättre. Fråga ditt hjärta, Kristina, och tänk väl över vad du går till mötes, om du tager mig. Det är blott ringa vad jag har. Tänk inte på mig och huru jag har det, utan tänk på ditt eget väl. Vid mig är du inte bunden genom något löfte, och har du i ditt hjärta givit mig ett, så löser jag dig därifrån. All världens glädje vare över dig, lilla Kristina! Vår Herre har väl tröst för mitt hjärta.

Alltid din innerlige vän
Ibb.

Och brevet blev avsänt, och Kristina fick det.

Vid mårtensmässtiden lystes det för henne från predikstolen i kyrkan på heden och borta i Köpenhamn, där brudgummen var, och dit reste hon med sin matmor, emedan brudgummen för sina många göromål icke kunde komma så långt bort i Jylland. Kristina hade efter avtal sammanträffat med sin far i byn Funder, som vägen går igenom och som var den närmaste mötesplatsen för honom; där togo de båda avsked av varandra. Därom kom att nämnas ett par ord, men Ibb sade ingenting. Han hade blivit så eftertänksam, sade hans gamla mor; ja, eftertänksam var han, och därför kom han att tänka på de tre nötterna han såsom barn hade fått av tatterskan och av vilka han givit Kristina två; det var önskenötter, och i den ena av hennes låg ju en guldvagn med hästar, i den andra de vackraste kläder. Det hade slagit in; all den härligheten fick hon nu där borta i kungens Köpenhamn. För henne gick det i fullbordan. För Ibb fanns det i nöten endast den svarta mullen. »Det allra bästa» för honom, hade tatterskan sagt — ja, även det gick i fullbordan, den svarta mullen var det bästa för honom. Nu förstod han tydligt vad gumman hade menat: i den svarta jorden, i gravens gömma, där var det allra bäst för honom!

Och år gingo — icke många men långa, tyckte Ibb. Det gamla krögarfolket dog, den ena kort efter den andra; hela förmögenheten, många tusen kronor, tillföll sonen. Ja, nu kunde Kristina få guldvagn och tillräckligt med fina kläder.

Under två långa år, som följde, kom intet brev från Kristina, och då fadern slutligen fick ett, var det alls icke skrivet i välstånd och glädje. Stackars Kristina! Varken hon eller hennes man hade förstått att hushålla med rikedomen; den gick som den kommit; det var ingen välsignelse med den, ty de ville det icke själva.

Och ljungen stod i blom, och ljungen torkade bort; snön hade i många vintrar yrt över Seishede, över Åsen, där Ibb bodde i lä; vårsolen sken, och Ibb satte plogen i jorden; då skar den, såsom han trodde, utåt en flintsten; ur jorden kom upp liksom ett stort svart hyvelspån, och då Ibb tog därpå, märkte han, att det var en metall, och där plogen hade skurit in i den, lyste det blankt. Det var en stor, tung

armring av guld från hednatiden; ättehögen hade blivit jämnad med marken här, dess kostbara smycke var hittat. Ibb visade det för prästen, som sade honom, hur präktigt det var, och från honom gick Ibb med det till häradsfogden, som inberättade saken till Köpenhamn och rådde Ibb att själv dit överföra det dyrbara fyndet.

— Du har i jorden hittat det bästa du kunde hitta, sade häradsfogden.

— Det bästa! tänkte Ibb. Det allra bästa för mig — och i jorden! Då hade tatterskan ändå rätt även i fråga om mig, ifall d e t t a är det bästa.

Och Ibb for med en smack från Århus till kungens Köpenhamn; det var som en resa över världshavet för honom, som blott hade farit över Gudenå. Och Ibb kom till Köpenhamn.

Värdet av det funna guldet blev utbetalat till honom; det var en stor summa: tolv hundra kronor. Där i det stora, villsamma Köpenhamn vandrade nu Ibb från skogen vid Seishede.

Just aftonen innan han ämnade återvända med skepparen till Århus, gick han vilse på gatorna, kom åt ett helt annat håll, än han ville, och hade över Knippelsbro kommit till Kristianshavn i stället för ned mot vallen vid Västerport. Han styrde ganska riktigt västerut men icke dit han skulle. Icke en människa syntes på gatan. Då kom en liten, liten flicka ut från ett fattigt hus; Ibb talade med henne om vägen han sökte; hon studsade, såg upp på honom och föll i häftig gråt. Han frågade nu, vad som fattades henne; hon sade något, som han icke förstod, och då de bägge kommo mitt under en lykta och skenet därifrån föll henne rakt i ansiktet, blev han helt underlig till mods, ty det var lilla Kristina livs levande han såg, alldeles sådan han mindes henne sedan de båda voro barn.

Och han följde den lilla flickan in i det fattiga huset, uppför den smala, nötta trappan, högt upp till en liten vindskammare med sluttande tak. Luften där inne var tung och kvav; intet ljus brann; borta i ett hörn suckade och andades någon tungt. Ibb tände en svavelsticka. Det var barnets mor, som låg på den torftiga bädden.

— Är det någonting, som jag kan hjälpa er med? sade Ibb. Den lilla träffade mig, men jag är själv främmande här i staden. Finns här inga grannar eller någon, som jag kan kalla på? — Och han lyfte upp hennes huvud.

Det var Kristina från Seishede!

I åratal hade där hemma i Jylland hennes namn icke blivit nämnt, det skulle ha rört upp Ibbs tysta tankegång, och det var ju icke heller någonting gott, som ryktet och sanningen hade att förkunna, att de myckna penningar, som Kristinas man fick i arv efter sina föräldrar, hade gjort honom övermodig och vanvettig; sin fasta plats hade han lämnat, rest ett halvt år i främmande länder, kommit tillbaka och gjort skulder och ändå gått och drivit; mer och mer lutade vagnen, och slutligen stjälpte den. De många muntra vännerna från hans bord sade om honom, att han förtjänade, att det gick honom, som det gick: han hade ju levat som en galning. — Hans lik anträffades en morgon i kanalen i slottsträdgården.

Kristina bar döden inom sig; hennes yngsta lilla barn, endast några veckor gammalt, buret i välstånd, fött i elände, låg redan i graven, och nu var det så långt gånget med Kristina, att hon låg dödssjuk, övergiven, i en usel kammare, sådan som hon i sina unga år på Seishede nog hade kunnat finna sig vid, men vars uselhet hon nu, van vid bättre, riktigt kände. Det var hennes äldsta lilla barn, också en liten Kristina, som led nöd och svält med henne och som hade fört Ibb dit upp.

— Jag fruktar, att jag dör ifrån det stackars barnet! suckade hon. Vart i all världen skall det då taga vägen? — Mera förmådde hon icke säga.

Och Ibb tände åter en svavelsticka och hittade en ljusbit; den brann och upplyste den usla kammaren.

Och Ibb såg på den lilla flickan och tänkte på Kristina i unga dagar; för Kristinas skull kunde han bli god mot detta barn, som han icke kände. Den döende såg på honom; hennes ögon blevo allt större och större — kände hon igen honom? Han visste det icke, icke ett ord hörde han henne säga.

Och det var i skogen vid Gudenå, nära Seishede; luften var grå, ljungen stod utan blommor, västanstormarna drevo det gula lövet från skogen ut i ån och bort över heden, där torvkojan stod, i vilken nu bodde främmande folk; men under Åsen, gott i lä bakom höga träd, stod det lilla huset, vitrappat och målat; inne i rummet brann torven i kakelugnen; inne i rummet var solsken, som strålade från två barnaögon; vårens lärktoner ljödo i talet från en röd, leende barnamun; där var liv och munterhet, lilla Kristina var där. Hon satt på Ibbs knä; Ibb var för henne far och mor; dessa voro borta, såsom drömmen är det för barnet och den fullvuxna. Ibb satt i det nätta, prydliga huset, en välmående man; den lilla flickans mor låg på fattigkyrkogården vid kungens Köpenhamn.

Ibb hade pengar på kistbottnen, sade man, guld från mull, och han hade ju även lilla Kristina.

DUMMERJÖNS.

Ute på landet låg en gammal herrgård, och på den bodde en gammal herreman, som hade två söner, vilka voro så kvicka, att hälften varit nog; de ville fria till kungens dotter, och det kunde de våga, ty hon hade låtit kungöra, att hon skulle taga till man den, som hon funne kunna bäst tala för sig.

De två förberedde sig nu i åtta dagar, det var den längsta tiden de hade på sig därtill, men det var också nog, ty de hade förkunskaper, och de äro nyttiga. Den ene kunde utantill hela latinska ordboken och tre årgångar av stadens tidning och det båda fram- och baklänges; den andre hade tagit kännedom om alla skråordningarna och vad varje ålderman borde veta; vidare kunde han samtala om staten, menade han, och sedan förstod han även att brodera hängslen, ty han var fin och fingerfärdig.

— Jag får kungadottern! sade de båda två, och så gav deras fader dem var sin vackra häst; han, som kunde ord-

boken och tidningarna, fick en kolsvart, och han, som var åldermansklok och broderade, fick en mjölkvit, och så smorde de sig i mungiporna med levertran, så att dessa skulle bliva mera smidiga. Allt tjänstfolket var nere på gården för att se dem stiga till häst; i detsamma kom den tredje brodern, ty det var tre, men det var ingen, som räknade honom med såsom broder, ty han hade icke sådan lärdom som de två, och honom kallade de bara Dummerjöns.

— Vart ska ni taga vägen, eftersom ni ä klädda i helgdagsdräkten? frågade han.

— Till hovet för att prata åt oss kungadottern. Har du inte hört vad som trummas ut över hela landet? Och så berättade de det för honom.

— Hejsan, då måste jag allt med! sade Dummerjöns, och bröderna skrattade åt honom och redo åstad.

— Pappa, låt mig få en häst! ropade Dummerjöns. Jag får en sådan lust att gifta mig. Tar hon mig, så tar hon mig, och tar hon mig inte, så tar jag henne i alla fall!

— Vad är det för prat! sade fadern. Dig ger jag ingen häst. Du kan ju inte tala! Nej, bröderna dina, det är ståtliga karlar.

— Kan jag inte få någon häst, sade Dummerjöns, så tar jag getabocken; den är min egen, och den kan gott bära mig. Och så satte han sig grensle över getabocken, stack sina hälar i sidan på den och for åstad framåt landsvägen. Huj, vad det gick! — Här kommer jag, sade Dummerjöns, och så sjöng han, så att det skallade efter.

Men bröderna redo helt tysta förut; de talade icke ett ord, de måste övertänka alla de goda infall de skulle komma fram med, ty det skulle nu vara så utstuderat.

— Hallå, ohoj! ropade Dummerjöns; här kommer jag! Se, vad jag hittade på landsvägen! Och så visade han dem en död kråka, som han hade hittat.

— Dumbom! sade de; vad skall du med den?

— Den skall jag förära kungadottern.

— Ja, gör det du! sade de, skrattade och redo vidare.

— Hallå, ohoj! Här kommer jag! Se vad jag nu har hittat, det hittar man inte var dag på landsvägen!

Och bröderna vände om igen för att se vad det var. Dumbom! sade de; det är ju en gammal träsko, som ovanstycket gått av! Skall kungadottern ha den också?

— Det skall hon! sade Dummerjöns; och bröderna skrattade, och de redo och kommo långt förut.

— Hallå, ohoj! Här är jag! ropade Dummerjöns; nej, nu blir det värre och värre! Hallå, ohoj! Det är makalöst!

— Vad har du nu hittat? sade bröderna.

— Ack, sade Dummerjöns; det kan inte talas om. Vad hon skall bli glad, kungadottern!

— Usch! sade bröderna; det är ju gyttja, som nyss är uppkastad ur diket.

— Ja, det är det! sade Dummerjöns; och det är av den finaste sorten, man kan inte hålla kvar den. Och så fyllde han fickan därmed.

Men bröderna redo allt vad tygen höllo, och så kommo de en hel timme i förväg och höllo vid stadens port, och där fingo friarna nummer, allteftersom de kommo, och ställdes i rad, sex i vart led och så tätt, att de icke kunde röra armarna, och det var nu mycket bra, ty eljest hade de sprättat upp ryggstyckena på varandra, bara för att den ene stod framför den andre.

Alla landets övriga invånare stodo runt omkring slottet, ända intill fönstren, för att se kungadottern taga emot friarna, och så fort någon av dessa kom in i rummet, klickade talgåvan för honom.

— Duger inte! sade kungadottern. Bort!

Nu kom den av bröderna, som kunde ordboken, men det hade han rakt glömt bort genom att stå i rad, och golvet knarrade, och taket var av spegelglas, så att han såg sig själv på huvudet, och vid vart fönster stodo tre skrivare och en ålderman, av vilka var och en skrev upp allt vad som sades, så att det strax kunde komma i tidningen och säljas för tio öre i hörnet. Det var förskräckligt, och så hade de eldat så i kaminen, att den var glödröd.

— Det var en faslig värme här inne! sade friaren.

— Det är därför, att min far i dag steker tuppkycklingar, sade kungadottern.

Bä! Där stod han, det talet hade han icke väntat; icke

ett enda ord kunde han säga, ty något roligt ville han att det skulle vara. Bäh!

— Duger inte! sade kungadottern. Bort! Och så måste han därifrån. Nu kom den andre brodern.

— Här är en förfärlig hetta! sade han.

— Ja, vi steka tuppkycklingar i dag, sade kungadottern.

— Vad be — vad? sade han, och alla skrivarna skrevo upp: Vad be — vad.

— Duger inte! sade kungadottern. Bort!

Nu kom Dummerjöns; han red på getabocken ända in i rummet. — Det var då en glödande hetta! sade han.

— Det är för att jag steker tuppkycklingar, sade kungadottern.

— Det var ju rart det! sade Dummerjöns; då kan väl jag få en kråka stekt?

— Det kan ni mycket väl få! sade kungadottern; men har ni något att steka henne i, ty jag har varken kruka eller panna?

— Men det har jag, sade Dummerjöns. Här är kokkärl med tennhandtag! Och så tog han fram den gamla träskon och satte kråkan mitt i den.

— Det är till ett helt mål, sade kungadottern; men var få vi sås ifrån?

— Den har jag i fickan, sade Dummerjöns. Jag har så mycket, att jag kan spilla ut av det. Och så hällde han litet gyttja ur fickan.

— Det tycker jag om! sade kungadottern. Du kan då svara! Och du kan tala, och dig vill jag ha till man! Men vet du, att vart ord vi säga och sagt skrives upp och kommer in i tidningen i morgon? Vid vart fönster, ser du, stå tre skrivare och en gammal ålderman, och åldermannen är den värste, ty han förstår ingenting. Och det sade hon för att skrämma honom. Och alla skrivarna gnäggade och stänkte en bläckplump på golvet.

— Det är nog det där herrskapet! sade Dummerjöns; då måste jag giva åldermannen det bästa. Och så vände han ut och in på sina fickor och gav honom gyttjan mitt i ansiktet.

— Det var fint gjort! sade kungadottern; det kunde inte jag ha gjort, men jag skall nog lära mig det.

Och så blev Dummerjöns kung, fick en hustru och en krona och satt på en tron, och det ha vi just av åldermannens tidning — och den är icke att lita på.

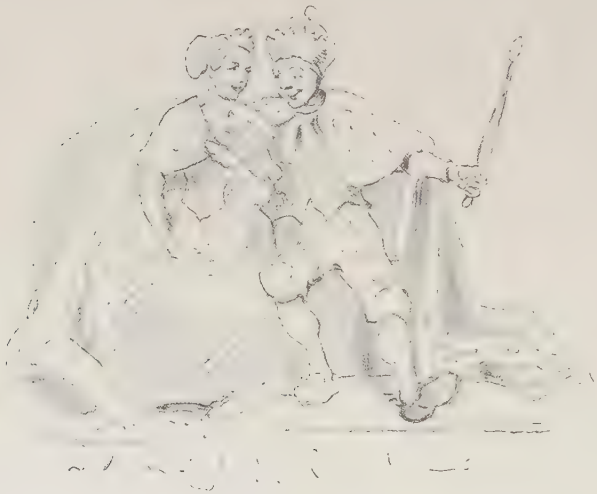

»ÄRANS TÖRNEVÄG.»

Det finns en gammal saga: »Ärans törneväg för en skytt, vid namn Bryde, som väl kom till stor ära och värdighet men icke utan efter lång och mycken vedervärdighet och livets farlighet.» Mången av oss har säkert som barn hört den, kanske även som äldre läst den och tänkt på sin egen obemärkta törneväg och »myckna vedervärdighet». Sagan och verkligheten ligga varandra så nära, men sagan har sin harmoniska upplösning här på jorden; verkligheten förlägger den oftast bortom jordlivet in i tid och evighet.

Världshistorien är en laterna magica, som visar oss i ljusbilder på samtidens svarta grund, huru mänsklighetens välgörare, snillets martyrer, vandra ärans törneväg.

Från alla tider, från alla länder uppenbara sig dessa glänsande bilder, var och en blott ett ögonblick men dock ett helt liv, en livstid med dess strid och seger. Låtom oss betrakta, här och där, en och annan i martyrskaran, denna som icke slutar, förrän jorden försvinner.

Vi se en fylld amfiteater, Aristofanes' Moln sända strömmar av gyckel och löje ut i vimlet; från scenen förlöjligas till ande och kropp Atens märkligaste man, som var folket en sköld mot de trettio tyrannerna: Sokrates, han som i stridens tummel räddade Alcibiades och Xenofon, han vars ande svingade sig över forntidens gudar; själv är han här närvarande; han har rest sig från åskådarbänken och ställt sig till åskådning, så att de skrattande atenarna måtte kunna se, om han och hans vrångbild på scenen riktigt liknade varandra; där står han upprätt inför dem, högt lyft över dem alla.

Du saftiga, gröna, giftiga odört och icke olivträdet vare här Atens märke!

Sju städer stridde om att vara Homerus' födelsestad, det vill säga sedan han var död! — Se honom i hans livstid! — Där går han genom dessa städer, deklamerande sina verser för att kunna leva; tanken på morgondagen kommer hans hår att gråna; — han, den väldigaste siaren, är blind och ensam; det vassa törnet river skaldekungens mantel i trasor.

Hans sånger leva ännu, och genom dem allena leva forntidens gudar och hjältar.

Bild på bild böljar fram från Österland och Västerland, så fjärran från varandra i tid och rum, och dock samma stycke ärans törneväg, där tisteln sätter blomma, först när graven skall smyckas.

Under palmerna komma kameler, rikt lastade med indigo och andra kostbara skatter; de sändas från landets härskare till honom, vars sånger äro folkets glädje, landets ära. Han, vilken avund och lögn jagade i landsflykt, han är funnen — karavanen närmar sig den lilla staden, där han fann en fristad; ett fattiglik bäres ut genom porten, det nödgar karavanen att stanna. Den döde är just han, som de söka: Firdusi — slut är ärans törneväg!

Afrikanen med de grova dragen, de tjocka läpparna, det svarta ullhåret sitter på palatsets marmortrappa i Portugals huvudstad och tigger — det är Camöes' trofaste slav. Utan honom och de kopparslantar, som kastas åt honom, skulle hans herre, Lusiadernas sångare, svälta ihjäl.

Nu står ett dyrbart monument på Camöes' grav.

Åter en bild!

Där visar sig bakom järnstängerna en man, dödsblek, med långt, hoptovat skägg. — Jag har gjort en uppfinning, den största under århundraden, ropar han, och man har i mer än tjugu år hållit mig inspärrad här! — Vem är han? — En vansinnig, säger dårvaktaren; vad kan inte en människa ändå falla på för idéer! Han tror, att man kan röra sig framåt med ånga! — Det är Salomon de Caus, ångkraftens upptäckare, som med aningens oklara ord icke kunde göra sig förstådd av en Richelieu och dör, inspärrad på dårhuset.

Här står Kolumbus, vilken gatpojkarna en gång förföljde och begabbade, därför att han ville upptäcka en ny värld — han har upptäckt den: jublets klockor klinga vid hans hemkomst som segrare, men avundens klockor ljuda snart högre; världsupptäckaren, han, som lyfte det amerikanska guldlandet upp över havet och gav det åt sin konung, lönas med järnbojor, vilka han önskar skola läggas i hans likkista; de vittna om världen och om samtidens uppskattning.

Bild tränger sig fram efter bild, rik är ärans törneväg!

I natt och mörker sitter här han, som mätte månbergens höjd, han, som trängde ut i rymden till planeter och stjärnor, han, den väldige, som hörde och såg anden i naturen, förnam, att jorden rörde sig under honom: Galilei. Blind och döv sitter han på ålderdomens dagar, spetsad på lidandets törne i försakelsens kval, knappast i stånd att lyfta sin fot, den, varmed han en gång i sin själs smärta, då sanningens ord plånades ut, stampade i jorden och utbröt: Hon rör sig ändå!

Här står en kvinna med barnasinne, hänförelse och tro — baneret bär hon i spetsen för den kämpande hären, och hon bringar sitt fädernesland seger och räddning. Jublet ljuder — och bålet tändes: Jeanne d'Arc, häxan, brännes. — Ja, ett kommande århundrade spottar på den vita liljan: Voltaire, kvickhetens satyr, sjunger om »La pucelle».

På Viborgs ting bränner den danska adeln konungens lagar — de lysa med ljusan låga, belysa tid och lagstiftare, kasta ett glorieskimmer in i det mörka fångtornet, där han sitter gråhårig, krokryggig, med fingret görande repor i stenbordet, han, en gång härskare över tre konungariken, den folk-

lige, drotten, borgarens och bondens vän: Kristian den andre, han med det hårda sinnet i den hårda tiden. Fiender skrevo hans historia. — Sju och tjugu års fängelse skola vi komma ihåg, då vi erinra oss hans blodskuld.

Där seglar ett skepp från Danmark, där står en man vid högan mast, han ser mot Ven för sista gången: Tyko Brahe, som lyfte Danmarks namn till stjärnorna och därför lönades med kränkning och oförrätt — han drager till ett främmande land: »Himmeln finns överallt, vad behöver jag mer!» är hans ord, där seglar han bort, vår berömdaste man, i främmande land ärad och fri!

Ack fri, om ock blott från denna kropps olidliga smärtor! suckar det genom tiden till oss. Vilken bild? — Griffenfeldt, en dansk Prometeus, fastsmidd vid Munkholms klippö.

Vi äro i Amerika, vid en av de stora floderna; en massa människor ha samlat sig, ett fartyg skall kunna segla mot väder och vind, vara en makt mot elementen: Robert Fulton heter han, som tror sig kunna åstadkomma detta. Fartyget börjar sin färd; plötsligt stannar det — hopen skrattar, visslar och skränar, hans egen fader skränar med: Högmod! Galenskap! Välförtjänt lön! Inom lås och bom bör det galna huvudet! — Då bräckes en liten spik, som för ett ögonblick stannade maskinen, hjulen vrida sig omkring, skovlarna stöta undan vattnets motstånd, fartyget seglar — —! Ångans skottspole förvandlar timmar till minuter mellan världens länder.

Människosläkte! Fattar du saligheten i en sådan medvetandets minut, detta andens fattande av sin sändning, ögonblicket, då all sönderrivning från ärans törneväg — till och med den genom eget förvållande — upplöser sig i läkedom, hälsa, kraft och klarhet, då disharmonien blir harmoni och människorna se uppenbarelsen av Guds nåd, visad en enskild och av honom bragt till dem alla?

Ärans törneväg visar sig då som en gloria omkring jorden; lycksaligt att varda utkorad till vandrare här och utan förtjänst få en plats bland byggmästarna av bron mellan människosläktet och Gud!

På väldiga vingar sväva historiens ande genom tiderna

och visar — till mod och förtröstan, till tankeväckande mildhet — i lysande bilder på nattsvart grund ä r a n s t ö r n e v ä g, vilken icke som i sagan slutar i glans och glädje här på jorden utan pekar hän över henne in i tid och evighet.

JUDEFLICKAN.

Det var en gång i fattigskolan bland de andra småbarnen en liten judeflicka, så kvick och god, den flinkaste av dem allesammans; men i en av lärotimmarna kunde hon icke deltaga, det var religionstimmen; hon var ju i en kristen skola.

Geografien kunde hon då hava framför sig och läsa i eller göra sitt räkneexempel färdigt, men det var snart färdigt och läxan läst; det låg väl en bok uppslagen framför henne, men hon läste icke i den; hon satt och hörde på, och snart märkte läraren, att hon följde med som nästan ingen av de andra.

— Läs i din bok! sade han milt och allvarligt, men hon såg på honom med sina svarta, strålande ögon, och då han frågade även henne, visste hon bättre besked än alla de andra. Hon hade hört, förstått och gömt.

Hennes far var en fattig, hederlig man; han hade vid barnets skolgång fäst det villkoret, att hon icke skulle undervisas i den kristna tron; att låta henne gå sin väg under denna undervisningstimme skulle måhända kunnat väcka förargelse,

framkalla tankar och känslor hos de andra små i skolan, och därför stannade hon kvar, men nu kunde det icke längre ske.

Läraren gick till fadern och sade honom, att han antingen måste taga sin dotter ur skolan eller låta henne bli kristen. — Jag kan icke uthärda att se dessa brinnande ögon, denna innerliga trängtan och liksom själatörst efter evangelii ord, sade läraren.

Och fadern brast i gråt: — Jag själv känner blott litet av vår egen religion, men hennes moder var en Israels dotter, fast och stark i sin tro; henne gav jag på hennes dödsbädd det löftet, att vårt barn aldrig skulle bliva döpt till kristen; jag måste hålla mitt löfte, det är för mig som ett förbund med Gud.

Och den lilla judeflickan blev tagen ur den kristna skolan.

År hade förgått.

I en av Jyllands minsta städer tjänade i ett ringa, borgerligt hus en fattig flicka av mosaisk trosbekännelse; det var Sara. Hennes hår var svart som ebenholts, hennes ögon så mörka men dock fulla av glans och ljus, såsom de äro hos Österlandets döttrar; uttrycket hos den fullvuxna flickan var ännu detsamma som hos barnet, då det satt på skolbänken och hörde på med tankfull blick.

Varje söndag ljödo från kyrkan orgeln och församlingens sång; det hördes över gatan in i huset mitt emot, där judeflickan stod vid sina göromål, flitig och trogen i sitt kall. »Tänk uppå sabbatsdagen, att du helgar honom!» var hennes lag, men sabbaten för henne var en arbetsdag för de kristna, och hon kunde blott i sitt hjärta hålla den helig, vilket hon icke trodde vara nog. Men vad äro dag och timme för Gud? Denna tanke hade vaknat i hennes själ, och på de kristnas söndag blev andaktstimmen mera ostörd; nådde då orgelklang och psalmsång över till henne i köket bakom diskbordet, blev till och med detta ställe heligt och stilla. Gamla testamentet, hennes folks skatt och egendom, läste hon då, och blott detta, ty vad hennes fader hade sagt henne och läraren, då hon togs ur skolan, låg djupt gömt i hennes sinne, löftet, som var givet hennes döende moder, att Sara icke skulle bliva kristnad, icke övergiva fädrens tro. Nya testamentet var och skulle förbliva en tillsluten bok för henne, och dock visste

hon så mycket ur denna bok, den lyste i barndomsminnen. En afton, då hon satt i en vrå av rummet, hörde hon sin husbonde läsa högt, och hon tordes väl höra på, ty det var icke evangelierna; nej, det lästes ur en gammal historiebok; på den kunde hon nog höra; det var om en ungersk riddare, som blev tillfångatagen av en turkisk pascha, vilken lät spänna honom bland oxarna för plogen, driva på honom med piskslängar och prisgiva honom åt oändligt hån och elände.

Riddarens hustru sålde alla sina smycken, pantsatte borg och jord, och hans vänner sammansköto stora summor, ty lösepenningen, som begärdes, var nästan otroligt stor, men den anskaffades, och han löstes ur träldom och smälek; sjuk och lidande uppnådde han sitt hem. Men snart ljöd ett allmänt upprop mot kristendomens fiende; den sjuke hörde talas därom och hade nu icke rast eller ro; han lät lyfta upp sig på sin stridshäst, blodet vände åter till hans kinder, krafterna tycktes återkomma, och han drog åstad till seger. Just den pascha, som låtit spänna honom för plogen, låtit honom hånas och lida, blev nu hans fånge och fördes av honom hem till borgfängelset; men redan den första timmen där kom riddaren och frågade sin fånge:

— Vad tror du väl väntar dig?

— Jag vet det, svarade turken; vedergällning.

— Ja, den kristnes vedergällning, sade riddaren; kristendomen bjuder oss att förlåta våra fiender, att älska vår nästa. Gud är kärleken. Drag i frid till ditt hem och dina kära, bliv mild och god mot dem, som lida!

Då brast fången i gråt: — Huru kunde jag tänka mig sådant möjligt! Plågor och kval voro mig en given sak, och jag tog ett gift, som skall döda mig inom några timmar. Jag måste dö, det finns ingen hjälp! Men innan jag dör, förkunna mig den lära, som inrymmer en sådan kärlek och nåd! Hon är stor och gudomlig. Låt mig dö i henne, dö som kristen! Och hans bön blev uppfylld.

Detta var legenden, historien, som lästes; den hördes och följdes med uppmärksamhet av dem alla, men mest brinnande uppfyllde och levandegjorde den henne, som satt i vrån, tjänstflickan Sara, judeflickan; stora, tunga tårar stodo i de glänsande, kolsvarta ögonen; där satt hon med barnasinnet,

såsom hon fordom satt på skolbänken och förnam evangelii storhet. Tårarna tillrade ned utför hennes kinder.

— Låt icke mitt barn bliva en kristen! voro moderns sista ord på dödsbädden; de ljödo genom hennes själ och hjärta med lagens ord: Hedra din fader och din moder!

— Jag är ju icke kristnad! De kalla mig judeflickan; det sade grannens pojkar på spe förra söndagen, då jag stannade utanför den öppna kyrkdörren och såg dit in, där altarljusen brunno och församlingen sjöng. Från skoltiden och intill denna dag var och är det makt hos kristendomen, vilken liksom ett solsken, om jag än tillsluter mina ögon därför, likväl skiner ända in i mitt hjärta; men, moder, jag skall icke bedröva dig i din grav, jag skall icke svika det löfte min fader gav dig, jag skall icke läsa den kristna bibeln, jag har ju mina fäders Gud att luta mitt huvud till!

Och år förgingo.

Husbonden dog, matmodern satt i knappa omständigheter, tjänstpigan måste undvaras; men Sara lämnade ej tjänsten, hon var hjälpen i nöden, hon höll ihop det hela; hon arbetade ända inpå natten och skaffade bröd i huset med sina händers arbete; det fanns inga nära släktingar, som togo sig an familjen, där hustrun dag för dag blev svagare och i månader kvarhölls på sjuklägret. Sara vakade, vårdade, arbetade, mild och from, en välsignelse i det fattiga huset.

— Där borta ligger bibeln, sade den sjuka; läs litet för mig på denna långa afton; jag har ett så innerligt behov av att höra Guds ord.

Och Sara böjde sitt huvud; händerna knäppte ihop sig omkring bibeln, som hon öppnade och läste i för den sjuka; ofta bröto tårar fram, men ögonen blevo klarare, och i hennes själ blev det klarare: — Moder, ditt barn skall icke taga de kristnas dop, icke nämnas i deras samfund, det har du begärt, det skall jag efterkomma, därom äro vi ense på denna jorden, men ovan denna är — är enigheten större i Gud, »han ledsagar oss genom döden» — »han besöker jorden, och när han har gjort den törstig, gör han den mycket rik»; jag förstår det! Själv vet jag icke, huruledes det kom —! Det är genom honom, i honom: Kristus!

Och hon darrade vid nämnandet av det heliga namnet, ett

dop av eldslåga genomströmmade henne starkare, än kroppen kunde bära, och den böjde sig mera kraftlös än den sjukas, hos vilken hon vakade.

— Stackars Sara! sade man; hon är överansträngd av arbete och vakande.

Man förde henne till fattigsjukhuset; där dog hon, därifrån fördes hon till graven; men icke på de kristnas kyrkogård, det var icke stället för judeflickan, nej, utanför invid muren fick hon sin grav.

Och Guds sol, som sken på de kristnas gravar, sken även på judeflickans grav där utanför, och psalmsången, som ljöd på de kristnas kyrkogård, ljöd också ut över hennes grav; även ut till den nådde budskapet: Det är uppståndelse i Kristus, i honom, Herren, som sade till lärjungarna: Johannes döpte med vatten, men I skolen döpas med den Helige Ande.

BUTELJHALSEN.

Inne på den smala, krokiga gatan, bland flera torftiga hus, stod ett hus så smalt och så högt, uppfört av korsvirke, som givit ut sig i alla ändar och kanter. Fattigt folk bodde här, och fattigast såg här ut i vindsvåningen, där i solskenet utanför det lilla fönstret hängde en gammal, bucklig fågelbur, som icke ens hade ett ordentligt fågelglas utan blott en omvänd buteljhals med kork i nedre ändan och fylld med vatten. En gammal jungfru stod vid det öppna fönstret; hon hade just nu med nate prytt buren, vari en liten hämpling hoppade från pinne till pinne och sjöng, så att det klang efter.

— Ja, du kan gärna sjunga! sade buteljhalsen; ja, den sade det nu icke så, som vi kunna säga det, ty en buteljhals kan icke tala, men den tänkte så inom sig, liksom när vi människor tala tyst inom oss. — Ja, du kan gärna sjunga, du, som har dina hela lemmar! Du skulle pröva på, liksom jag, att ha mist din nedre del, att blott ha hals och mun och det med kork i, såsom jag, så sjönge du inte. Men det är då väl, att någon är nöjd! Jag har ingen orsak att sjunga,

och jag kan det inte heller; det kunde jag, då jag var en hel butelj och man gned mig med en kork; jag kallades den riktiga lärkan, den stora lärkan; — och sedan, då jag var med buntmakarens i skogen och dottern blev förlovad — ja, det kommer jag ihåg, som om det varit i går! Jag har upplevat mycket, när jag tänker efter; jag har varit i eld och vatten, nere i den svarta jorden och högre upp än de flesta, och nu strävar jag utanför fågelburen i luft och solsken; det kunde nog löna mödan att höra min historia, men jag berättar den inte högt, ty jag kan inte.

Och så berättade den inom sig eller tänkte inom sig själv sin historia; den var märklig nog, och den lilla fågeln sjöng muntert sin visa, och nere på gatan åkte man och gick man; var och en tänkte på sitt eller tänkte alldeles icke, men det gjorde buteljhalsen.

Den erinrade sig den flammande smältugnen vid bruket, där man blåst liv i den; den erinrade sig ännu, att den hade varit helt varm, sett in i den dånande ugnen, dess födelseort, och känt en sådan lust att strax springa rakt in i den igen, men att den litet om sänder, allteftersom den svalnat av, fann sig rätt väl, där den var; den stod i rad med ett helt regemente av bröder och systrar, alla från samma ugn, men några voro blåsta till champanjebuteljer, andra till ölbuteljer, och det är skillnad på! Ute i världen sedan kan visserligen en ölbutelj innehålla det kostbaraste Lacrymæ Christi och en champagnebutelj vara fylld med blanksmörja, men vad man är född till, ses dock på formen; adel förblir adel även med blanksmörja i kroppen.

Alla buteljerna blevo snart inpackade, och vår butelj med; då tänkte den icke på att sluta som buteljhals, tjänande sig upp till fågelglas, som i alla fall är en hederlig tillvaro, ty då är man ändå något. Den återsåg dagsljuset först då, när den med de andra kamraterna packades upp i vinhandlarens källare och första gången blev sköljd; detta var en rolig känsla. Den låg nu tom och korklös, kände sig så underligt tom, den saknade något men visste icke själv vad den saknade. Nu fylldes den med ett gott härligt vin, den fick kork och lackades; utanpå klistrades: prima sort; det var,

som om den hade fått högsta examensbetyget, men vinet var också gott, och buteljen var god. Är man ung, så är man lyriker! Det sjöng och klang i den om vad den alls icke kände till: de gröna, solbelysta bergen, där vinet växer, där de muntra flickorna och de glada gossarna sjunga och kyssas; ja, det är härligt att leva! Om allt det där sjöng och klang det inom buteljen liksom inom de unga poeterna, vilka ofta icke heller känna till något därav.

En morgon blev den köpt. Buntmakarens gosse skulle skaffa en butelj vin av bästa sort; och den kom med i matkorgen bland skinka, ost och korv; där var det raraste smör, det finaste bröd; buntmakarens dotter packade själv ned det; hon var så ung, så vacker; de bruna ögonen logo, kring munnen spelade ett leende, som sade lika mycket som ögonen; hon hade fina, mjuka händer; de voro så vita, men hals och barm voro ännu vitare; man såg strax, att hon var en av stadens vackraste flickor — men likväl ännu icke förlovad.

Och matkorgen stod i hennes knä, då familjen åkte ut i skogen; buteljhalsen stack fram mellan snibbarna på den vita duken; det var rött lack på korken, och den såg flickan rakt i ansiktet; den såg också på den unge styrmannen, som satt vid hennes sida; han var en barndomsvän, porträttmålarens son; sin styrmansexamen hade han nyss tagit så raskt och hedrande och skulle dagen därpå ut med fartyg, långt bort till främmande länder. Härom hade talats mycket vid nedpackningen, och medan det talades om detta, var just icke mycken förnöjelse att skåda i ögonen och kring munnen på buntmakarens vackra dotter.

De unga tu gingo i den gröna skogen, de talade med varandra — vad talade de om? Ja, det hörde icke buteljen, ty 'den stod i matkorgen. Det dröjde förunderligt länge, innan den blev framtagen, men då den blev det, hade det också hänt nöjsamma saker; alla ögon logo, även buntmakarens dotter log, men hon talade mindre, och hennes kinder blossade som två röda rosor.

Fadern tog den fulla buteljen och korkskruven — ja, det är underligt att så där skola dragas upp för första gången! Buteljhalsen hade aldrig sedan kunnat glömma detta hög-

tidliga ögonblick; det hade ordentligt sagt svapp! inuti den, då korken gick ur, och så klunkade det, då vinet strömmade ut i glasen.

— De förlovades skål! sade fadern, och vart enda glas tömdes i bottnen, och den unge styrmannen kysste sin vackra brud.

— Lycka och välsignelse! sade de bägge gamla. Och den unge mannen fyllde ännu en gång glasen: — Hemkomst och bröllop i dag ett år till! ropade han, och då glasen voro tömda, tog han buteljen och lyfte den högt i vädret: — Du har varit med på den härligaste dagen i mitt liv, du skall icke tjäna någon mera!

Och han kastade den högt upp i luften. Då tänkte minst buntmakarens dotter på att hon ännu en gång skulle få se den flyga, men det skulle hon; nu föll den ned i den täta vassen i den lilla skogssjön; buteljhalsen kom ännu så livligt ihåg, huru den låg där och tänkte: — Jag gav dem vin, och de ge mig dyvatten, men det är väl menat! Den kunde icke mera se de förlovade och de förnöjda gamla, men den hörde dem ännu länge jubla och sjunga. Så kommo två små bondgossar, kikade in i vassen, fingo se buteljen och togo den; nu var den försörjd.

Hemma i skogskojan, där de bodde, hade deras äldste broder, som var sjöman, dagen förut varit och tagit avsked, emedan han skulle ut på en av långresorna; modern stod nu

och packade ned ett och annat, som fadern skulle gå in till staden med på aftonen för att ännu en gång före avresan se sonen och giva honom sin och moderns hälsning. En liten butelj med kryddat brännvin var inlagd i knytet; nu kommo gossarna med en större, starkare butelj, den, som de hittat; den kunde det gå mera i än i den lilla, och det var just en sådan där god snaps för en dålig mage; det var lagt hypericum på. Det var icke det röda vinet, som förut buteljen fick, den fick de beska dropparna, men de äro också goda — för magen. Den nya buteljen och icke den lilla skulle med; — och så kom buteljen åter ut på vandring, den kom ombord till Peter Jensen, och det var just på samma fartyg, där den unge styrmannen var, men han såg icke buteljen och skulle icke heller ha känt igen den eller tänkt: — Det är den, varur vi drucko förlovningens och hemkomstens skål.

Det var visserligen icke längre vin i den, men det var något likaså gott; den blev också alltid, då Peter Jensen tog fram den, av kamraterna kallad apotekaren; den skänkte den goda medicinen, den som hjälpte för magen; och den hjälpte, så länge det fanns en droppe i den. Det var en rolig tid, och buteljen sjöng, när man strök den med korken; den fick då namnet stora lärkan, Peter Jensens lärka.

Lång tid hade gått, den stod tom i en vrå, då hände det — ja, om det var på utresan eller hemresan, visste buteljen icke så noga, ty den hade icke varit i land: då uppväxte en storm; stora sjöar vältade sig svarta och tunga, lyfte och kastade fartyget; masten bröts av, en sjö slog in en planka, pumparna kunde icke mera göra nytta; det var kolmörk natt: fartyget sjönk, men i sista minuten skrev den unge styrmannen på en papperslapp: »I Jesu namn, vi förlisa!» Han skrev sin bruds namn, sitt och fartygets, stoppade lappen i en tom butelj, som stod där, pressade korken hårt uti och kastade ut buteljen i det stormande havet; han visste icke, att det var den butelj, varur glädjens och hoppets skål iskänkts åt honom och henne; den gungade nu på vågen med hälsning och dödsbud.

Fartyget sjönk, besättningen sjönk; buteljen flög som en fågel, den hade ju hjärta, ett fästmansbrev uti sig. Och so-

len gick upp, och solen gick ned; för buteljen såg hon ut som i dess tillvaros början, den röda, glödande ugnen; den kände längtan att flyga dit in igen. Den fick pröva stiltje och nya stormar; icke stötte den mot något klippstycke, icke slukades den av någon haj; mer än år och dag drev den omkring, än mot norr, än mot söder, allteftersom strömmarna förde den. Den var för övrigt sin egen herre, men det kan man också bli trött vid.

Den skrivna lappen, det sista avskedet från brudgum till brud, skulle blott bringa sorg, om den en gång komme i rätta händer; men var voro dessa händer, de som lyst så vita, då de bredde ut duken i det friska gräset, i den gröna skogen, på

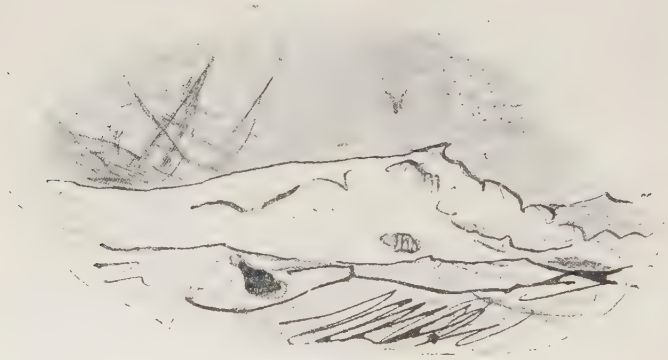

förlovningens dag? Var var buntmakarens dotter? Ja, var var landet, och vilket land låg väl närmast? Det visste buteljen icke; den drev och den drev och blev så till sist trött även vid att driva, det var icke dess bestämmelse, men den drev likväl, tills den slutligen nådde land, ett främmande land. Den förstod icke ett ord av vad som här sades, det var icke det tungomål den förr hade hört talas, och det går mycket förlorat för en, när man icke förstår språket.

Buteljen blev upptagen och betraktad, lappen inuti den blev sedd, uttagen, vriden och vänd, men de förstodo icke vad som var skrivet där, de begrepo endast, att buteljen blivit kastad över bord och att det stod något därom på papperet,

men vad som stod där, det var det märkliga — och det stoppades tillbaka i buteljen, och denna sattes upp i ett stort skåp, i ett stort rum, i ett stort hus.

Var gång främlingar kommo, blev lappen framtagen, vriden och vänd, så att skriften, som blott var med blyerts, blev mer och mer oläslig; slutligen kunde ingen mer se, att det var bokstäver. Och buteljen stod ännu ett år i skåpet, kom sedan upp på vinden och blev höljd av damm och spindelväv; då tänkte den på bättre dagar, då den iskänkte rött vin i den friska skogen och då den gungade på böljorna och hade en hemlighet att bära, ett brev, en avskedssuck.

Och nu stod den på vinden i tjugu år; den kunde ha stått längre, om ej huset skolat byggas om. Taket blev rivet, buteljen sedd och omtalad, men den förstod icke språket; det lär man icke genom att stå på vinden, till och med i tjugu år. — Hade jag stannat nere i rummet, menade den ganska riktigt, så hade jag nog lärt mig det.

Den blev nu tvättad och sköljd, den kunde behöva det; den kände sig alldeles klar och genomskinlig, den var ung på nytt på gamla dagar, men lappen, som den burit på, den hade gått i diskbaljan.

Buteljen fylldes nu med frö, den kände icke till den sorten; den korkades igen och sveptes väl in, den såg varken lykta eller ljus, än mindre sol eller måne, och något bör man dock se, när man ger sig ut på resor, menade buteljen, men den såg ingenting; den gjorde dock det viktigaste — den reste och kom dit den skulle; där packades den upp.

— Vad de där utomlands gjort sig besvär med den, sades det, och så är den väl ändå spräckt! Men den var icke spräckt. Buteljen förstod vart enda ord, som sades; det var på det 'tungomål, som den hade hört vid smältugnen och hos vinhandlaren och i skogen och på fartyget, det enda riktiga, goda, gamla språk, som man kunde förstå. Den hade kommit hem till sitt land, den fick välkomsthälsning. Den hade så när hoppat ur händerna på dem av bara glädje; den märkte knappt, att korken kom ur och att den själv blev tömd och nedsatt i källaren för att bliva gömd och glömd. Hemmet är bäst, till och med i källaren! Där föll det den aldrig in att

tänka på huru länge den låg där; den låg bra och det i åratal; så kom en dag folk dit ned, tog buteljerna och den med.

Utanför i trädgården var stor stå't; brinnande lampor hängde i girlander, papperslyktor strålade som stora tulpaner i transparang; det var också en härlig afton, vädret lugnt och klart; stjärnorna lyste så blanka, och nyet var tänt; egentligen såg man hela den runda månen som ett blågrått klot med gyllene halvkant; det såg bra ut för goda ögon.

I de avsides belägna gångarna var det också någon illumination, åtminstone så mycken, att man kunde se att komma fram där; mellan häckarna stodo buteljer uppställda, var och en med ett ljus i; där stod också buteljen, som vi känna, den som en gång skulle sluta som buteljhals, som fågelglas; den fann i detta ögonblick allting här så makalöst vackert; den var åter i det gröna, var åter med vid glädje och festlighet, hörde sång och musik, stimmande och sorlande av de många människorna, i synnerhet från den del av trädgården, där lamporna brunno och papperslyktorna visade färger. Själv stod den väl i en avsides liggande gång, men just det medförde något för tanken; buteljen stod och bar sitt ljus, stod här till nytta och nöje, och det är det rätta; i en sådan stund glömmer man tjugu år på vinden — och det är gott att glömma.

Tätt förbi den gick ett ensamt par, arm i arm, liksom brudparet ute i skogen: styrmannen och buntmakarens dotter; det var för buteljen, som om den levde om det igen. I trädgården gingo gäster, och där gick folk, som fick se på dem och ståten, och bland de senare gick en gammal jungfru, utan släktingar men icke utan vänner; hon tänkte just på detsamma som buteljen, hon tänkte på den gröna skogen och på ett ungt brudpar, som stod henne mycket nära; hon var en del därav, hon var hälften; det var i hennes lyckligaste stund, och den glömmer man aldrig, även om man blir en aldrig så gammal jungfru. Men hon kände icke igen buteljen, och den kände icke igen henne; sålunda går man varandra förbi här i världen — tills man mötes igen, och det gjorde de två, de hade ju kommit i samma stad.

Buteljen kom från trädgården till vinhandlaren, blev åter

fylld med vin och såld till luftseglaren, som följande söndag skulle gå upp med ballongen. Det var ett vimmel av människor för att se på, det var regementsmusik och många förberedelser; buteljen såg det från en korg, vari den låg bredvid en levande kanin, som var helt modstulen, emedan den visste, att den skulle upp med för att gå ned med fallskärm, buteljen visste varken om upp eller ned, den såg, att ballongen svällde ut så stor, så stor, och då den icke kunde bliva större, började den lyfta sig högre och högre och bliva så orolig; tågen, som höllo den, skar man av, och den svävade med luftseglaren, korgen, buteljen och kaninen; musiken ljöd, och alla människor ropade hurra!

— Det är lustigt att så där gå till väders! tänkte buteljen; det är en ny seglats; där uppe kan man då inte törna på.

Och många tusen människor sågo efter ballongen, och den gamla jungfrun såg också efter den; hon stod vid sitt öppna vindsfönster, där buren hängde med den lilla hämplingen, som då icke hade något vattenglas utan måste nöja sig med en kopp. I själva fönstret stod ett myrtenträd; det var flyttat litet åt sidan, för att det icke skulle knuffas ut, då den gamla jungfrun lutade sig fram för att se; och i ballongen såg hon tydligt luftseglaren, som lät kaninen gå ned med fallskärm och därpå drack alla människors skål och sedan kastade buteljen högt i vädret; icke tänkte hon på att hon hade sett just densamma flyga högt för henne och hennes vän på glädjens dag, i den gröna skogen, i ungdomstiden.

Buteljen fick icke tid att tänka: det kom den så oväntat att med ens vara på sitt livs höjdpunkt. Torn och dimma lågo djupt inunder, människorna voro så små, så små att skåda.

Nu sjönk den, och det med en helt annan fart än kaninen; buteljen gjorde kullerbyttor i luften, den kände sig så ung, så uppsluppen, den var halvfull av vinet men icke länge. Vilken resa! Solen sken på buteljen, alla människor sågo efter den, ballongen var redan långt borta, och snart var även buteljen borta; den föll på ett av taken, och så var den i kras, men det var en sådan fart i bitarna, att de icke kunde

ligga stilla; de hoppade, och de trillade, tills de hunno ned på gården och lågo i ännu mindre bitar; blott buteljhalsen höll, och den var, som om den blivit avskuren med en diamant.

— Den kunde gott begagnas till fågelglas, sade mannen i källarvåningen, men själv hade han varken fågel eller bur, och det var för mycket att skaffa sig dessa, därför att han nu hade buteljhalsen, som kunde begagnas som glas; den gamla jungfrun på vinden kunde möjligen använda den, och så kom buteljhalsen dit upp, fick en kork i sig — och vad som förr var vänt uppåt, kom nu nedåt, såsom det ofta sker vid förändringar —, fick friskt vatten och hängdes utanpå buren åt den lilla fågeln, som sjöng så att det klang efter.

— Ja, du kan gärna sjunga! var vad buteljhalsen sade, och den var ju märkvärdig, den hade varit i ballongen. — Mera visste man icke av dess historia. Nu hängde den som fågelglas, kunde höra folk stimma och stoja nere på gatan, höra den gamla jungfruns tal inne i kammaren; där var just besök, en jämnårig väninna, de talade med varandra — icke om buteljhalsen men om myrtenträdet vid fönstret.

— Du skall sannerligen inte kasta bort fyra kronor på en brudbukett åt din dotter, sade den gamla jungfrun; du skall hos mig få en vacker en, full med blommor. Ser du, huru härligt trädet står! Ja, det är just ett skott av det myrtenträd, som du gav mig dagen efter min förlovningsdag, det, av vilket jag själv, när året var förbi, skulle tagit min brudbukett, men den dagen kom inte! Lyckta blevo de ögon, som skulle hava lyst för mig till glädje och välsignelse i detta livet. På havets botten sover han sött, den änglasjälen! — Trädet blev ett gammalt träd, men jag blev ännu äldre, och då trädet tvinade bort, tog jag den sista friska kvisten, satte den i jorden, och kvisten har nu blivit ett så där stort träd och kommer sålunda dock slutligen på bröllopsståt, blir brudbukett åt din dotter.

Och det stod tårar i den gamla jungfruns ögon; hon talade om sin ungdomsvän, om förlovningen i skogen; hon tänkte på skålen, som dracks, tänkte på den första kyssen — men det sade hon icke, hon var ju en gammal jungfru; hon tänkte på så mycket, men tänkte alls icke på att alldeles utan-

för hennes fönster fanns ännu ett minne från den tiden, halsen på den butelj, som sade svapp, då korken smällde ur till skålen. Men buteljhalsen kände icke heller igen henne, ty den hörde icke på vad hon berättade — dels även därför, att den endast tänkte på sig själv.

DE VISES STEN.

Du känner ju historien om Holger Danske? Den vilja vi icke berätta dig men fråga, om du från denna kommer ihåg, att »Holger Danske vann det stora Indialand öster ut till världens ända, till det träd, som kallas solens träd», såsom Kristen Pedersen säger. Känner du Kristen Pedersen? Det kan göra detsamma, att du icke känner honom. Holger Danske gav prästen Jon makt och värdighet över Indialand. Känner du prästen Jon? Ja, det kan också göra detsamma, att du icke känner honom, ty han förekommer alls icke i den här historien. Du skall här få höra om solens träd i »Indialand öster ut till världens ända», såsom de trodde den tiden, de som icke hade läst geografi, såsom vi ha; men det kan nu också göra detsamma.

Solens träd var ett präktigt träd, vars make vi aldrig sett och du heller aldrig skall få se; kronan sträckte sig flera mil runtomkring, den var egentligen en hel skog; var och en av

dess minsta grenar var åter ett helt träd; där fanns palm, bok, pinje, platan; ja, alla slags träd, som finnas runtomkring i hela världen, sköto här fram som kvistar på de stora grenarna, och dessa själva med sina bukter och knölar bildade liksom dalar och höjder, de voro klädda med en sammetslen grönska, som vimlade av blommor; varje gren var som en vidsträckt, blomstrande äng eller den vackraste trädgård. Solen sken hit ned med härliga strålar, det var ju solens träd, och fåglar från alla världens kanter samlade sig här, fåglar från det fjärran Amerikas urskogar, från Damaskus' rosenträdgårdar, från det inre Afrikas skogsöken, där elefanten och lejonet inbilla sig, att de ensamma regera; polarfåglarna kommo, och storken och svalan kommo naturligtvis också, men fåglarna voro icke de enda levande varelser, som kommo hit: hjorten, ekorren, antilopen och hundratals andra djur med snabbhet och skönhet voro hemma här. Trädets krona var ju en stor, doftande trädgård, och inuti den, där de allra största grenarna sträckte sig likt gröna höjder, låg ett slott av kristall med utsikt åt alla världens länder. Varje torn reste sig som en lilja, man kunde gå upp genom stjälken, ty det fanns en trappa inuti, då kan du ju nog förstå det; man kunde stiga ut på bladen, de voro balkonger, och överst i själva blomman var den vackraste strålande rotunda, som icke hade annat tak än den blå himmeln med sol eller stjärnor. Lika härligt, på ett annat sätt, var det nere i slottets vidsträckta salar; här avspeglade sig på väggarna hela världen runtomkring. Man kunde se allt, som där tilldrog sig, så att man icke behövde läsa tidningar, och sådana hade de ej heller här. Allt var att skåda i levande bilder, om man bara orkade med det eller hade lust därtill, ty för mycket är för mycket, även för den visaste man, och här bodde den visaste man. Hans namn är så svårt att uttala, du kan icke tala ut det, och det kan då också göra detsamma. Han visste allt vad en människa kan veta och kan komma att få veta på denna jorden; varje uppfinning, som var gjord och skulle komma att göras, men icke heller mera, ty det finns en gräns för allt. Den vise konung Salomo var endast hälften så klok, och han var likväl mycket klok; han härskade över naturkrafterna, över mäktiga andar, ja, Döden själv måste varje morgon bringa honom bud

och lista över vilka som den dagen skulle dö, men konung Salomo själv måste också dö, och det var denna tanke, som ofta underbart livligt uppfyllde Granskaren, den mäktige herrn på slottet i solens träd. Även han, huru högt han än i visdom stod över människorna, skulle en gång dö, det visste han, hans barn skulle även dö, likt skogens löv skulle de vissna och bliva stoft. Människosläkten såg han blåsas bort som bladen på trädet och nya komma i stället, men bladen, som föllo, växte aldrig upp igen: de övergingo till stoft, till andra växtdelar. Vad skedde med människorna, då dödens ängel kom? Vad var det att dö? Kroppen gick till upplösning, och själen — ja, vad var den? Vad blev det av den? Vart gick den? — Till det eviga livet, sade religionens tröst, men hurudan var övergången? Var levde man och huru? — I himmeln där uppe, sade de fromma. Dit upp gå vi. — Dit upp! upprepade den vise och såg mot sol och stjärnor. Dit upp! Och han såg från jordens runda klot, att upp och ned var ett och detsamma, eftersom man stod på det kringvälvande klotet; och om han steg upp så högt, som jordens högsta berg lyfte sina toppar, så blev den luft, som vi här nere kalla klar och genomskinlig, »den rena himmeln», ett kolsvart mörker, utspänt som ett kläde, och solen syntes glödande utan strålar, och vår jord låg svept i en orangefärgad dimma. Begränsat var det för kroppens öga, tillslutet även för själens; huru ringa var icke vårt vetande! Även den visaste kände endast föga av det för oss viktigaste.

I slottets lönnkammare låg jordens största skatt, »Sanningens bok». Blad för blad läste han i den. Det var en bok, i vilken varje människa är i stånd att läsa men endast styckevis. Skriften går upp och ned för månget öga, så att det icke förmår stava sig till orden; på somliga blad blir skriften ofta så blek, så utplånad, att man endast ser ett tomt blad. Ju visare man är, desto mera kan man läsa, och den visaste läser det allra mesta. Han förstod att därtill samla stjärnljuset, solljuset, fördolda krafters ljus och andens ljus; genom detta förstärkta sken på bladen trädde ännu mer av skriften fram för honom, men vid den avdelning i boken, vars överskrift är: »Livet efter döden», kunde icke så mycket som en enda prick urskiljas. Detta gjorde honom

bedrövad. Skulle han icke vara i stånd att här på jorden finna ett ljus, varigenom det, som här stod i Sanningens bok, kunde bliva synligt för honom?

Liksom den vise konung Salomo förstod han djurens språk, han hörde deras sång och tal, men därigenom blev han icke klokare härpå. Han upptäckte krafterna hos växter och metaller, krafter att avlägsna sjukdomar, att uppskjuta döden men icke att tillintetgöra den. Uti allt vad skapat var och som han kunde nå sökte han att finna ljuset, som förmådde bestråla vissheten om ett evigt liv, men han fann det icke: Sanningens bok låg för honom som med oskrivna blad. Kristendomen visade honom i bibeln förtröstans ord om ett evigt liv, men han ville läsa det i s i n bok, och i denna såg han intet.

Fem barn hade han, fyra söner, uppfostrade så som den visaste far kan uppfostra sina barn, och en dotter, vacker, mild och klok men blind. Detta tycktes likväl icke vara henne till någon avsaknad, far och bröder voro ögon åt henne, och innerligheten var henne syn för sägen.

Sönerna hade aldrig varit längre borta från slottets salar än trädets grenar sträckte sig, systern ännu mindre. De voro lyckliga barn i barndomens hem, i barndomens land, i det sköna, doftande solens träd. Liksom alla barn tyckte de mycket om att höra berättas, och fadern berättade dem mycket, som andra barn icke skulle ha förstått, men dessa voro då också lika kloka som hos oss de flesta gamla människor. Han förklarade för dem vad de sågo i levande bilder på slottets väggar, människornas sysselsättningar och händelsernas gång i alla länder på jorden, och ofta önskade sönerna, att de finge vara med där ute och deltaga uti alla dessa storverk, men fadern sade dem då, att det var tungt och bittert i världen, den var icke alldeles sådan, som de sågo den från sin sköna barnavärld. Han talade med dem om det sköna, sanna och goda, sade, att dessa tre ting hölle världen tillsammans, och under det tryck dessa ledo blevo de en ädelsten, klarare än diamantens vatten; dess glans hade värde inför Gud, den överstrålade allt och vore egentligen den man kallar »de vises sten». Han sade dem, att liksom man genom det skapade komme till visshet om Gud, så komme man genom männi-

skorna själva till visshet om att en sådan ädelsten funnes; mera kunde han icke säga om den, mera visste han icke. Denna berättelse skulle nu för andra barn ha varit svår att förstå, men dessa förstodo den, och sedan komma nog de andra också att förstå den.

De frågade fadern om det sköna, sanna och goda, och han förklarade dem det, sade dem så mycket, sade även, att då Gud skapade människan av jord, gav han sin skapelse fem kyssar, eldkyssar, hjärtekyssar, innerliga Vår Herres kyssar, och de äro det som vi nu kalla de fem sinnena; genom dem se, förnimma och fatta vi det sköna, sanna och goda, genom dem blir det värderat, skyddat och befrämjat; fem sinnesförmögenheter äro givna inåt och utåt, rot och krona, kropp och själ.

Detta tänkte nu barnen mycket över, det låg i deras tankar både natt och dag. Då drömde den äldste av bröderna en vacker dröm, och sällsamt nog drömde den andre brodern den även, och den tredje drömde den och den fjärde, alla drömde de alldeles ett och detsamma. Han drömde, att han drog ut i världen och fann de vises sten. Som en lysande flamma strålade den på hans panna, då han i morgongryningen på sin pilsnabba häst red tillbaka över de sammetsgröna ängarna i hemmets trädgård in i fäderneslottet, och ädelstenen kastade ett så himmelskt ljus och skimmer över bokens blad, att det blev synligt, som där stod skrivet om livet på andra sidan graven. Systern drömde icke om att komma ut i den vida världen, det föll henne aldrig in, hennes faders hus var hennes värld.

— Jag rider ut i den vida världen, sade den äldste. Jag måste ändå pröva på dess liv och tumla om bland människorna, endast det goda och sanna vill jag, därmed värnar jag det sköna. Mycket skall bli annorlunda, då jag kommer med! Ja, han tänkte käckt och stort, såsom vi alla göra hemma i kakelugnsvrån, innan vi komma ut i världen och pröva på regn och rusk och törnbuskar.

De fem yttre och inre sinnena voro hos honom liksom hos de andra bröderna högst utmärkta, men envar av dem hade i synnerhet ett sinne, som i styrka och utveckling överträffade alla de andra; hos den äldste var det s y n e n, som i

synnerhet skulle komma honom till godo. Han hade ögon för alla tider, sade han, ögon för alla folkslag, ögon, som kunde se ända ned i jorden, där skatterna lågo, och ända in i människornas bröst, som om där endast varit en glasruta för — det vill då säga, han kunde se mera, än vi kunna se på kinden, som rodnar och bleknar, i ögat, som gråter eller ler. Hjort och antilop följde honom till gränsen väster ut, och där kommo de vilda svanorna och flögo mot nordväst; dem följde han, och så var han långt ute i den vida världen, långt ifrån faderns land, som sträckte sig »öster ut till världens ända».

Å, vad han spärrade upp ögonen! Det var så mycket att se, och det är alltid något annat att se stället och saken själva än att se dem i bilder, om dessa än äro aldrig så goda, och de voro utomordentligt goda de där hemma i hans faders slott. Han var i första ögonblicket nära att tappa båda ögonen av häpnad över allt det skräp, all den fastlagsrisgrannlåt, som gick och gällde för det sköna, men han tappade dem icke, han hade en annan bestämmelse för dem.

Grundligt och ärligt ville han gå till väga vid uppskattningen av det sköna, sanna och goda, men huru stod det till med dem? Han såg, att det fula som oftast fick buketten, där det sköna borde ha haft den; det goda blev ofta obemärkt, medan man klappade åt och icke kringklappade medelmåttan. Folk såg på namn och icke på gagn, såg på rocken och icke på mannen, på kall och icke på kallelse. Det kunde nu icke vara annorlunda.

— Ja, jag måste väl riktigt gripa mig an! tänkte han. Och han grep sig an. Men då han sökte det sanna, kom djävulen, som är lögnens fader och lögnen själv. Denne hade gärna genast slagit ut båda ögonen på den seende, men detta var för grovt, djävulen går mera fint till väga. Han lät honom söka det sanna och se på det och på det goda med, men just som han såg, blåste djävulen honom ett grand i ögat, i båda ögonen, det ena grandet efter det andra; det var icke gott för synen, icke ens för den bästa syn. Djävulen blåste så upp grandet, till dess det blev en bjälke, och så var det förbi med de där ögonen; där stod den seende såsom en blind man mitt i den vida världen, och denna litade han icke på; han uppgav sina goda tankar om den och om sig själv, och när

man uppgiver både världen och sig själv, ja, då är det förbi med en.

— Förbi! sjöngo de vilda svanorna, som flögo bort över havet öster ut. — Förbi! sjöngo svalorna, som flögo mot öster till solens träd, och det var icke goda nyheter för dem där hemma.

— Det har säkert gått den seende illa, sade den andre brodern; men det kan väl gå den hörande bättre. Hörselns sinne var det, som denne i synnerhet hade skärpt; han kunde höra gräset växa, så långt hade han kommit.

Hjärtligt avsked tog han och red bort med goda gåvor och goda föresatser. Svalorna följde honom, och han följde svanorna, och så var han långt från hemmet ute i den vida världen.

Man kan nu också ha för mycket av en god sak, det fick han besanna, hörseln hos honom var för stark, han hörde ju gräset växa, men så hörde han även varje människohjärta slå i glädje eller smärta. Det förekom honom, som om hela världen varit en stor urmakarverkstad, där alla uren gingo »tick, tack!» och alla tornuren slogo »bing, bång!» Nej, det var outhärdligt! Men han höll öronen styva, så länge han kunde. Slutligen blev det för våldsamt för en enda människa allt detta stoj och larm. Där kommo gatpojkar om sextio år, åldern gör ingenting till saken. De skrålade, och det

var nu bara att skratta åt; men så kom skvallret, det visslade genom alla hus, gator och gränder, ända ut på landsvägen; lögnen var högröstad och spelade herre, narrbjällran ringde och sade, att den var en kyrkklocka. Det blev för rasande för den hörande, han stoppade fingrarna i båda öronen, men ändå hörde han falsk sång och ful klang; skvaller och sladder, envisa påståenden, icke värda två ruttna lingon, fladdrade kring tungan, så att det sade knick, knack i det goda sällskapslivet. Det var ljud och oljud, buller och skrål, utåt och inåt. Bevare oss, det var outhärdligt, det var alldeles för befängt! Han stack fingrarna djupare och djupare in i båda öronen, och så spräcktes örhinnan. Nu hörde han ingenting, icke heller det sköna, sanna och goda, där varest hörseln skulle vara en bro till hans tanke. Och han blev tyst och misstänksam, trodde ingen, trodde till slut icke sig själv, och det är mycket olyckligt. Han skulle icke kunna finna och föra hem den mäktiga ädelstenen, och han uppgav den och sig själv med, och det var nu det allra värsta. Fåglarna, som flögo öster ut, förde budskap därom, till dess det nådde faderns slott i solens träd. Några brev kommo icke, det fanns ju ej heller någon postgång.

— Nu vill jag försöka, sade den tredje, jag har en fin näsa. Detta var nu icke fint sagt, men så sade han, och man måste taga honom sådan han var. Han var det goda lynnet, och han var poet, en verklig poet, han kunde sjunga ut vad han icke kunde säga; mycket kom honom i tankarna långt förr än hos de andra. Jag har fint väderkorn, sade han, och det var också luktsinnet, som hos honom var i hög grad utvecklat, och detta gav han ett vidsträckt område i det skönas rike. En tycker om äppeldoft och en tycker om stalldoft. sade han. Varje doftregion i det skönas rike har sin publik. Några känna sig hemmastadda i krogluft vid den rykande talgljusveken, där supens stank blandar sig med den usla tobaksrökens; andra sitta hellre i den kvalmiga jasmindoften eller gnida sig med den starka nejlikoljan, den kan man då känna! Några söka den friska havsbrisen, den häftiga stormbyn eller stiga upp på den höga bergstoppen och se ned på livets brådskande småbestyr. Ja, det sade han, det var, som om han förr hade varit ute i världen, levat med

människorna och kände dem, men han hade den klokskapen i sig själv, den var poeten i honom, det som Vår Herre hade givit honom till skänks i vaggan.

Nu sade han farväl till fädernehemmet i solens träd, han gick genom det sköna hemmet, men utanför satte han sig upp på strutsen, som springer fortare än en häst, och då han sedan fick se de vilda svanorna, svängde han sig upp på ryggen av den starkaste. Han älskade mycket ombyte, och så flög han ut över havet till främmande land med stora skogar, djupa sjöar, väldiga berg och stolta städer;

och vart han kom, var det, som om det gått solsken över nejden. Varje blomma och buske doftade starkare i känslan av att det i närheten fanns en vän, en beskyddare, som värderade och förstod den, ja, själva den förkvävda rosenhäcken lyfte sina grenar, utvecklade sina blad och bar den täckaste ros; envar kunde se henne, själva den svarta, våta skogssnigeln märkte hennes skönhet.

— Jag vill giva blomman mitt märke, sade snigeln. Nu har jag spottat på henne, annat kan jag inte göra.

— Så går det nog med det sköna i världen, sade poeten, och han sjöng en visa därom, sjöng den på sitt sätt, men

ingen hörde på den. Därför gav han trumslagaren fem öre och en påfågelsfjäder, och sedan satte han visan för trumma och trummade ut den i staden, på alla gator och gränder. Nu hörde folk på den och sade, att de förstodo den, den var så djup! Och nu kunde poeten sjunga flera visor, och han sjöng om det sköna, sanna och goda, och de hörde därom på krogen, där talgljuset osade, de hörde det på den friska klöverängen, i skogen och på det öppna havet. Det såg ut, som om denne broder skulle få större framgång, än de båda andra haft, men det kunde djävulen icke lida, och så kom han strax med konungarökelse och kyrkrökelse och all den ärans rökelse, som finnas kan och som djävulen förstår att destillera, de allra starkaste rökelser, som kväva alla andra och som kunna göra till och med en ängel yr i huvudet, så mycket lättare då en stackars poet. Fan vet nog, huru han skall taga sitt folk. Han tog poeten med rökelse, så att han rent av förlorade sig i den, glömde sin sändning, sitt fädernehem — allt och sig själv med; han gick upp i rök och rökelse.

Alla småfåglarna, då de fingo höra det, sörjde och sjöngo icke på tre dagar. Den svarta skogssnigeln blev ännu svartare men icke av sorg utan av avund. — Det var för mig, sade han, som man borde ha rökt, ty det var jag, som gav honom idéen till hans mest berömda visa, den för trumma, om världens gång; det var jag, som spottade på rosen; det kan jag skaffa vittnen på.

Men hemma i Indiens land hördes ej något bud därom; alla småfåglarna sörjde ju och tego i tre dagar, och då sorgetiden var förbi, ja, då hade sorgen varit så stark, att de hade glömt vilken de sörjde över. Så går det!

— Nu måste väl jag också ut i världen — och bli borta som de andra, sade den fjärde brodern. Han hade ett lika gott lynne som den föregående, men han var icke poet, och därför hade han just skäl att ha gott lynne; de två hade bragt munterhet på slottet; nu gick den sista munterheten. Synen och hörseln hava alltid av människorna ansetts för de två förnämsta sinnena, dem man i synnerhet önskar sig starka och skärpta. De tre andra sinnena anses för mindre väsentliga, men detta var alls icke denne sons åsikt. Han hade i synnerhet utvecklat smaken i all den betydelse, vari

den kan tagas, och den har en stor makt och för ett mäktigt regemente. Den regerar över både det, som går genom munnen och genom själen; därför smakade han även på vad som var i panna och kruka, i butelj och i kar. Detta var det grova i ämbetet, sade han. Varje människa var honom en panna, i vilken det kokade, varje land ett ofantligt kök, andligen taget; detta var det fina, och nu ville han ut för att pröva det fina.

— Kanske är lyckan mig mera bevågen än den varit mina bröder, sade han. Jag beger mig av, men huru skall jag färdas? Äro luftballongerna uppfunna? frågade han sin far, som ju kände till alla uppfinningar, både de som voro gjorda

15

och de som skulle bliva det. Men luftballongerna voro icke uppfunna, icke heller ångfartyg och järnvägar. — Ja, så tager jag en luftballong! sade han. Min far vet, huru de skola göras och styras, och det lär jag mig. Ingen känner uppfinningen, och så tro de, att det är en luftsyn. Då jag begagnat ballongen, bränner jag upp den; därför måste du också ge mig några stycken av den där blivande uppfinningen, som kallas kemiska svavelstickor.

Allt detta fick han, och så flög han, och fåglarna följde längre med honom, än de hade följt med de andra bröderna; de hade stor lust att se, huru det skulle gå med den flykten, och alltjämt kommo flera till, ty de voro nyfikna; de trodde, att det var ett nytt slags fågel, som flög; jo, han fick sällskap

med besked! Luften blev svart av fåglar. De kommo som ett stort moln, som gräshoppssvärmen över Egyptens land, och så var han ute i den vida världen.

— Jag har haft en god vän och hjälpare i östanvinden, sade han.

— Östanvinden och västanvinden, menar du! sade vindarna. Vi ha varit två, som turat om, annars hade du inte kommit nordväst ut.

Men han hörde icke vad vindarna sade, och det kan också vara detsamma. Fåglarna följde nu icke heller med längre; då de voro som allra talrikast, tröttnade ett par av dem vid färden. Man hade gjort för mycken affär av den saken, sade de. Han gjorde sig inbillningar! — Det är alls ingenting att flyga efter; det är ingenting; det är bara skräp! Och så stannade de efter, allesammans stannade efter; alltihop var ju ingenting.

Och ballongen sänkte sig ned över en av de största städerna; där satte sig luftseglaren på det högsta stället, det var kyrktornsspiran. Ballongen gick till väders igen, men det skulle den icke; vart den tog vägen, var icke gott att säga, men det är också detsamma, den var ju ännu icke uppfunnen.

Där satt han nu överst på kyrktornsspiran; fåglarna flögo icke till honom; de voro trötta vid honom, och han var trött vid dem. Alla stadens skorstenar rökte och doftade.

— Det är altaren, som äro uppresta åt dig, sade vinden; den ville nu säga honom någonting behagligt. Och han satt där så käck och såg ned på folket på gatorna. Där gick en, stolt över sin penningpung, en annan över sin nyckel baktill, ehuru han icke hade någonting att låsa upp; en var stolt över sin frack, i vilket det var mal, och en över sin kropp, i vilken det var mask.

— Fåfänglighet! — Ja, jag måste väl snart ned och röra om i grytan och smaka, sade han. Men här vill jag likväl sitta ännu en liten stund. Vinden kittlar mig så skönt på ryggen, det är någonting mycket angenämt. Jag sitter kvar här, så länge samma vind blåser. Jag vill ha litet vila. Det smakar gott att ligga länge på morgonen, när man har mycket att göra, säger den late, men lättjan är en rot till allt ont, och något ont finns det inte inom vår familj, det säger jag,

och det säger varenda pojke på gatan. Jag sitter kvar, så länge den här vinden blåser, det smakar mig.

Och han satt kvar, men han satt på tornspirans tupp, som vände och vred sig med honom, så att han trodde, att det alltjämt var samma vind. Han satt kvar, och där kunde han få sitta länge och smaka.

Men i Indiens land, i slottet på solens träd hade det blivit tomt och tyst, då bröderna sålunda, den ene efter den andre, hade dragit bort.

— Det går dem inte väl, sade fadern. Aldrig föra de hem den lysande ädelstenen; den finnes inte för mig, de äro borta, döda! Och han lutade sig ned över Sanningens bok och stirrade på det blad, där han skulle läsa om livet efter döden; men där fanns ingenting för honom att se eller veta.

Den blinda dottern var hans tröst och glädje; hon slöt sig med så innerlig kärlek till honom. För hans glädje och lycka önskade hon, att den kostbara juvelen måtte bliva funnen och hemförd. Med sorg och längtan tänkte hon på bröderna. Var voro de? Var vistades de? Hon önskade så innerligt, att hon skulle kunna drömma om dem; men, underligt nog, icke ens i drömmen kunde hon sammanträffa med dem. Äntligen drömde hon en natt, att deras röster ljödo till henne; de kallade, de ropade ute ifrån den vida världen, och hon måste dit ut, långt, långt bort, och likväl tyckte hon sig där ännu vara

i sin faders hus; bröderna träffade hon icke, men i sin hand kände hon det bränna som eld; det smärtade likväl icke: hon höll i den lysande ädelstenen och gav den åt sin fader. Då hon vaknade, trodde hon i första ögonblicket, att hon ännu höll den i handen; men det var sin slända hon hade fattat om. Under de långa nätterna hade hon spunnit oavlåtligt; på tenen var en tråd finare än spindelns spånad; människoögon kunde icke upptäcka den enkla tråden; hon hade vätt den med sina tårar, och den var stark som ett ankartåg. Hon reste sig upp; hennes beslut var fattat, drömmen måste bliva en verklighet. Det var natt, hennes far sov; hon kysste hans hand, tog sedan sin ten och band ändan av tråden fast vid faderns hus, annars skulle ju hon, den blinda, aldrig kunna hitta hem igen; tråden hade hon att hålla sig till; den litade hon på men icke på sig själv eller andra. Hon plockade fyra blad av solens träd; dem ville hon giva åt väder och vind att föra till bröderna såsom brev och hälsning, ifall hon icke skulle möta dem där ute i den vida världen. Huru skulle det väl gå henne, det stackars blinda barnet? Dock, hon hade ju den osynliga tråden att hålla sig vid; framför alla de andra ägde hon en gåva: i n n e r l i g h e t e n, och genom denna var det, som om hon haft ögon ända ut i fingerspetsarna och öron ända in i hjärtat.

Och så gick hon ut i den vimlande, bullrande, underliga världen, och vart hon kom, blev himmeln solskensklar; hon kunde känna dess varma strålar, regnbågen spände sig från det svarta molnet över den blå luften; hon hörde fåglarnas sång; hon kände doften av orange- och äppellundarna så stark, att hon tyckte sig kunna smaka den. Milda toner och ljuvlig sång nådde hennes öra men även tjut och skrik; i sällsam strid med varandra ljödo tankar och omdömen. Inuti hjärtats gömslen ljödo hjärteklangen och tankeklangen från människorna. Det brusade i kör:

»Vårt jordliv är blott regn och rusk,
en natt, vari vi gråta.»

men där ljöd också sången:

»Vårt jordliv är ett rosenträd
med solsken och med glädje.»

Och ljöd det bittert:

»Envar blott tänker på sig själv,
den sanning är oss given»,

så ljöd till svar:

»Av kärlek går en mäktig ström
igenom jordelivet.»

Hon hörde ju även orden:

»Det hela här är mycket smått,
allt har en avigsida»,

men hon förnam också:

»Det sker så mycket stort och gott,
som världen knappt får veta.»

Och sjöng det runt omkring i brusande kör:

»Gör narr av allt, allting bele,
tjut med i ulvalåten!»

så ljöd det inne i den blinda flickans hjärta:

»Bygg på dig själv, håll fast vid Gud,
ske så hans vilja, amen!»

Och var hon trädde upp, i kretsen av män och kvinnor, bland gamla och unga, lyste i själen medvetandet av det sanna, det goda och det sköna; överallt vart hon kom, i konstnärens ateljé, i den rika, festliga salongen och i fabriken bland de surrande hjulen, var det, som om en solstråle kommit, som om strängaspel klingat, blomman doftat och den uppfriskande daggdroppen fallit på det försmäktande bladet.

Men detta kunde djävulen icke lida. Han har nu mer än tio tusen mäns förstånd, och så hittade han på råd. Han gick till kärret, tog bubblor av det ruttna vattnet, lät ett sjudubbelt eko av lögnens ord ljuda över det för att göra det kraftigare. Han stötte till pulver betalda lovkväden och lögnaktiga liktal, så många som kunde uppletas, kokade dem i tårar, som avunden hade gråtit, strödde där ovanpå smink, skrapat av en vissnad frökenkind, och skapade härav en flicka, i gestalt och

åtbörder lik den blinda, välsignelserika flickan. — »Innerlighetens milda ängel» kallade henne människorna, och så hade djävulen vunnit spelet. Världen visste icke, vilkendera av de två som var den rätta, och huru skulle världen kunnat veta det?

»Bygg på dig själv, håll fast vid Gud,
ske så hans vilja, amen!»

sjöng den blinda flickan med full förtröstan. De fyra gröna bladen från solens träd gav hon åt väder och vind att föra som brev och hälsning till hennes bröder, och hon var förvissad om att detta skulle gå i fullbordan, ja, att även det skulle gå i fullbordan, att juvelen skulle bliva funnen, den som överstrålade all jordisk härlighet. Från mänskligheten panna skulle den stråla till faderns hus.

— Till min faders hus! upprepade hon. Ja, på jorden är juvelens hem, och mer än vissheten därom för jag med mig; jag känner dess glöd; den sväller allt större och större här i min tillslutna hand. Varje litet sanningskorn, om än aldrig så fint, som den skarpa vinden bar och förde med sig, uppfångade jag och gömde; jag lät det genomträngas av doften från allt det sköna, i världen finnes så mycket därav även för den blinde; jag tog klangen av människans hjärtslag i det goda och lade däruti. Stoftgrand är visserligen allt, som jag för med mig, men dock den sökta ädelstenens stoft i rikt mått, hela min hand har jag full! Och hon sträckte den fram mot — fadern. Hon var i hemmet; med tankens flykt hade hon nått dit, medan hon icke släppte den osynliga tråden till faderns hus.

De onda makterna foro med orkanens buller fram över solens träd och trängde med en vindstöt mot den öppna porten, in i lönnkammaren.

— Det blåser bort! ropade fadern och grep om handen, som hon hade öppnat.

— Nej! ropade hon i tryggt medvetande; det kan inte blåsa bort; jag känner strålen värma in i min själ.

Och fadern såg en lysande låga, där det gnistrande stoftet for ut ur hennes hand, över bokens vita blad, som skulle

förkunna om vissheten av ett evigt liv; i bländande glans stod där en skrift; blott ett enda synligt ord, det enda ordet:

TRO.

Och de fyra bröderna voro åter hos dem; hemlängtan hade gripit dem och fört dem, då det gröna bladet föll på deras bröst; de voro komna; flyttfåglarna följde med och hjort, antilop och alla skogens djur; även dessa ville deltaga i glädjen, och varför skulle icke djuren få det, om de kunna?

Och liksom vi ofta ha sett, då solstrålen skiner genom ett hål i dörren in i det dammuppfyllda rummet, att där då vrider sig en lysande stoftpelare, likaså, men icke klumpig och fattig som denna — själva regnbågen är tung och icke kraftig nog i färger mot den syn, som visade sig här —, likaså lyfte sig från bokens blad, från det lysande ordet t r o, varje sanningskorn med glansen av det sköna, med klangen från det goda, strålande starkare än eldstoden i natten, då Moses och Israels folk drogo till Kanaans land; från ordet t r o gick hoppets bro till allkärleken i det oändliga.

INNEHÅLL

TILL

ANDRA SAMLINGEN

	Sid.
Fladermor	5
Stoppnålen	13
Klockan	17
Mormor	23
Älvkullen	26
De röda skorna	33
Hoppherrskapet	40
Herdinnan och sotaren	43
Holger Danske	49
Den lilla flickan med stryk-stickorna	54
En tavla från Kastelsvolden	57
Från ett fönster i Vartou	59
Den gamla gatlyktan	61
Grannfamiljerna	68
Lille Tuck	79
Skuggan	85
Det gamla huset	98
Vattendroppen	108
Den lyckliga familjen	111
Historien om en moder	115
Löskragen	121
Linet	124
Fågel Fenix	129
En historia	131
Den stumma boken	137
»Det är skillnad»	140
Den gamla gravstenen	144
Världens skönaste ros	148
Årets historia	151
På den yttersta dagen	162
Det är riktigt sant!	167
Svanboet	170
Ett gott lynne	172
Hjärtesorg	177
»Allt på sin rätta plats!»	180
Tomten hos hökaren	190
Om årtusenden	194
Under pilträdet	197
Fem från en ärtskida	214
Ett blad från himmeln	219
»Hon dugde inte»	223
Den sista pärlan	231
Två jungfrur	234
Ytterst i havet	237
Penninggrisen	240
Ibb och lilla Kristina	243
Dummerjöns	256
»Ärans törnevåg»	261
Judeflickan	266
Buteljhalsen	271
De vises sten	282

FÖRSTA SAMLINGEN

innehåller följande sagor:

	Sid.
Elddonet	7
Lillklas och Storklas	15
Prinsessan på ärten	28
Lilla Idas blommor	30
Tummelisa	38
Den stygge gossen	50
Reskamraten	53
Den lilla sjöjungfrun	74
Kejsarens nya kläder	98
Lyckans galoscher	103
Tusenskönan	135
Den ståndaktige tennsoldaten	140
De vilda svanarna	145
Paradisets lustgård	163
Den flygande kofferten	178
Storkarna	184
Bronssvinet	189
Vänskapsförbundet	201
En ros från Homerus' grav	210
Jon Blund	212
Rosenalfen	229
Svinvaktaren	235
Bovetet	241
Ängeln	244
Näktergalen	247
Fästman och fästmö	258
Den fula ankungen	261
Granen	272
Snödrottningen	281

TREDJE SAMLINGEN

innehåller följande sagor:

	Sid.
Soppa på en korvsticka	5
»Pebersvendens» nattmössa	21
Något	36
Den gamla ekens sista dröm	45
Abc-boken	51
Dykungens dotter	57
Snabblöparna	100
Klockdjupet	105
Den elake fursten	110
Vinden berättar om Valdemar Daae och hans döttrar	113
Flickan, som trampade på brödet	125
Olle tornväktare	136
Anna Lisa	145
Barnjoller	159
En bit pärlband	162
Penna och bläckhorn	169
Barnet i graven	173
Gårdstuppen och väderflöjelstuppen	181
»Skön!»	185
En berättelse från klitterna	193
Marionettägaren	229
Två bröder	235
Den gamla kyrkklockan	238
Tolv med posten	243
Tordyveln	248
Vad far gör, det är alltid det rätta	258
Snögubben	264
I ankgården	271
Det nya århundradets sånggudinna	277
Isjungfrun	284
Fjäriln	337
Psyken	340

FJÄRDE SAMLINGEN

innehåller följande sagor:

	Sid.
Snäckan och rosenhäcken	5
Lyktgubbarna äro i sta'n, sade kärrfrun	9
Väderkvarnen	23
Silverslanten	26
Bispen på Börglum och hans frände	31
I barnkammaren	39
Guldskatt	44
Stormen flyttar skylt	53
Tekannan	58
Folksångens fågel	60
De små gröna	64
Tomten och madamen	67
Peter, Pelle och Per	73
Gömt är icke glömt	79
Portvaktens son	83
Flyttningsdagen	102
Sommargäcken	107
Moster	111
Paddan	117
Gudfars bilderbok	127
Trasorna	159
Vänö och Glänö	161
Vem var den lyckligaste?	163
Dryaden	168
Hönsgretas familj	192
Vad tisteln upplevde	207
Vad man kan hitta på	212
Lyckan kan ligga i en pinne	217
Kometen	221
Veckodagarna	227
Solskenshistorier	230
Farfarsfar	236
Ljusen	241
Det otroligaste	244
Vad hela familjen sade	252
Dansa, dansa, dockan min!	256
Spörj Amagermor!	258
Den stora havsormen	260
Trädgårdsmästaren och herrskapet	270
Loppan och professorn	278
Vad gamla Johanna berättade	283
Portnyckeln	299
Krymplingen	311
Tant Tandvärk	321
Anmärkningar	335
Levnadsteckning över H. C. Andersen	355

Sw
398.2
A544
c.1

Andersen.
Sagor och berättelser: Andra samlingen.

Date Due

34970	21 May'76		
MAR 2 5 1983			
NOV 1 5 1984			

PORTLAND PUBLIC LIBRARY
619 CONGRESS STREET
PORTLAND, MAINE 04101

BRO DART PRINTED IN U.S.A.

Pris 6 kronor